

6.

148cc

ANNALI N. 138-

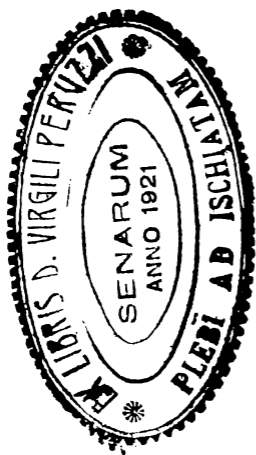

SD 753

Dec. 29/1907

CENTVM PTOLEMÆI SENTENTIAE
AD SYRVM FRATREM A' PON/
TANO E' GRAECO IN LATI/
NVM TRALATAE AT/
QVE EXPOSITAE.

LIBER ETIAM DE LVNA IM/
PERFECTVS.

**Petrus Sūmonius Berardino Sanseuerino Principi Bisin.
Traiano Caraciolo Principi Melf. Loisio Iesualdo
Comiti Cōs. Traiano Cabanilio Comiti Mont.
& Iacobo Caietano Comiti Morc. S.**

ET Vos quoq; neqd Pontano desit, piā illi operā alijs cū
regulis nauasse gaudeo, q̄ppe quorū ea est ex antiquo ge
nere nobilitas, ea uirtus, authoritasq; ac fama, ut nō pa
rum ad illius gloriā accedere putē, qđ tantis uiris fuerit
post obitū curā. Nec uero cōtemnenda hęc mihi felicita
tis ps uidetur, qđ negligētibus hęc Pontani heredibus,
tā faciles tñ inuenerimus doct̄issimos, atq; optimos q̄sq;
& in ijs q̄dem proceres, ac principes uiros, quorū libera
litate tandē licuerit meritā in lucē oīa illius scripta uin
dicare. Quod si adhuc plura fuissent, non dubiū est (ita
multos uideo ad bene merendū paratos) qn̄ & certatim
alijs cōcurrerēt, summisq; q̄si uotis optarent, suā hac ī re
liberalitatē exercere. Iure igitur gratulari Pontano hac
etiā in pte possum, plenāq; et cumulatā eius felicitatē
dicere, ut q̄ post mortē, talē sit exptus amicitia. Vos aut̄
uiri liberales, ac uere magnanimi, q̄ Iouiano nostro hac
in re non defuistis, sic habete beneficiū uestrū ita bñ à uo
bis fuisse collocatū, ut collocari melius alibi oīno nō potue
rit. Viuet. n. per uos magnus Pontanus, dū lingua erit,
doctrinaq; in p̄nio. Nec patres, maioresq; uestri in libris
eius celebrati nō & ipsi famę immortalitatē cōsequentur.
Volabūt et p̄ hoīum ora regio hęc, resq; nostrā, q̄s ille
scriptis suis, quo ad potuit illustrauit. Vt merito qđe sta
bilitē illius famę tanta nos habuerit cura, et de statua,
q̄ sæpe à uobis audio, merito etiā cogitetis. Valete.

3

IOANNIS IOVANI PONTANI
COMMENTATINOVUM.

IN CENTVM SENTENTIIS PTOLEMÆI
AD FEDERICVM VRBINI DV
CEM LIBER PRIMVS.

A METSI *Publicarum rerum ad-
ministratio, belliq; gerendi cura deter-
tere ne iure possunt Federice dux for-
tissime, ne te maximis, difficillimisq;
cucupatum rebus & bellicis, & urba-
nis intempestiuus ad eam. Perspecta tamen mihi facili-
tas tua, & rerum plurimarum studium, atq; cognitio
in eam opinionem, fiduciamq; adduxere, uti existimē
nihil te importunum, aut intempestiuum ducere,
quod ad naturæ, cognitionem, & ad eam, quæ scientia
dicitur, facere intellegeres. Quam opinionem mirum
etiam in modum auxere Romæ, Neapolique sermo-
nes inter nos sæpius habitum tum alijs de rebus, tum de
cælo, & illis sempiternis ignibus, quas erraticas, aut
fixas stellas uocamus, cum earum inuestigationem
rem admirabilem esse diceres, & homine maxime di-
gnam, tum propter diuinitatis communicationem,
tum ob rei difficultatem nobilitatemq; materiæ. Quid
enim cælo nobilius? aut eius inquisitione præstantius?
quid item admirabilius? quàm hominem in remotissi-
mis à cælo constitutum locis, ad cæli ipsius & stellarū*

COMMENT.

*qua cœlo feruntur secreta penetrare? Illud uero supra quod
 dici posset, molestum tibi esse intellexi, quod diuinam
 rem ab illis qui eam tractarent, indignius haberi cense-
 res. Aut enim nimis facile quæsitis de rebus pronun-
 tiare, aut quædam in pronuntiando sequi, quæ ab ob-
 scuris tradita authoribus, aut male intellectis ueterum
 sententijs in usum recepta essent. Quibus è rebus maxi-
 mi errores inoleuissent & in docendo & in pronun-
 tiando, quos pro uirili extirpare conatus, Claudij Ptole-
 mæi libellum centum enuntiata id est sententias conti-
 nentem, olim male in latinum conuersum denuo tibi
 transtuli, cuius sola translatione nequaquam contentus, singu-
 lis sententijs cõmentariolum, quo sententiæ ipsæ clario-
 res essent, subiecti stellarum significationes decretaque,
 quantum res ipsa passa est, naturalis ad causas ratio-
 nesque accommodans. Ipsa autem commentatio nostra è
 tota, in qua laborasse iure fortasse gloriabimur, quando
 quod Græcorum Latinorumque nullus adhuc præstitit,
 ipsi primi præstitimus, ut stellarum naturas, actionesque
 ad naturæ causas, effectionesque accommodaremus, quod
 in alijs quoque libris quos non diu emisimus, uberius,
 atque expressius facimus. Sed de labore, studio, industria
 que nostra hætenus. Claudius Ptolemæus libellum hunc
 ad Syrum fratrem scripsit, quem ait fructum esse libro-
 rum, quos ante de stellarum decretis scripserat, unde
 κατὰ τὸς Græce inscribitur, in quo quæcumque traduntur,
 usu, experientiaque probata esse dicit, ueritati que maxi-
 me consentire. Monet autem nequis prius ad eum legem
 dum accedat, quam omnes scientiæ cœlestis partis at-
 gerit. Atque ille quidem hæc Syro cum fratre agit. Nos*

meto te & hortari. & rogare non desinemus, uti commentationes has nostras sic legas, ut qui existimes magis iudicium à nobis tuum, propter singularem, quæ in te est, peritiam postulari, quàm laborum studijq; huius nostri laudem inde quæri.

PTOLEMÆVS.

*A TE & à scientia. Fieri enim nequit, ut qui sciens est, particulares reū formas pronūtiat, sicuti nec sensus particularē sed generalē quandā suscipit sensibilis rei formam, oportetq; tractantē hęc rerū coniectura uti. Soli autem numine afflati prædicunt particularia.

PONTANVS.

n EC mediā, nec moralis philosophi sola est cognitio, sed quædam etiam operatio, & medicū quidem curatio, moralis autē philosophi actio, eaq; & honesta, & secundum uirtutem, rectamque uidetur rationem esse. Idem etiam de astrologo dicimus, siquidem non modo cælestium corporum cognitio, sed eorum quoq; quæ ab illis portendantur, prædictio ad eum pertinet. Sed ipsam futurorum cognitionē, quam antiquis placuit appellare diuinationem, alij naturali quodam instinctu affectu uidentur, studio & disciplina alij. Quocirca duplex uidetur esse futurorum prædictio, altera ad uim quandam homini insitam, atq; ad naturales quosdā eius motus solutos ac liberos, omni carentes arte, refer-

COMMENT.

renda, altera ad disciplinam, quæ ratione constat, atque observatione. Et prior illa videtur à stellis excitari, nulla eorum quæ dicantur, quæ cælestibus motibus indigentur, habita ratione aut consilio. Hos motus inconsultos, ac nulla humana arte, rationeque temperatos appellare solemus fanaticos, & eos ipsos qui sic moventur, tum fanaticos, tum lymphatos dicimus, quidam etiam demoniacos, vulgus spiritatos appellat. Quorum omnis, ut dixi, prædictio statim referatur ad stellas. Quamquam prophetas diuino quodam afflatu uaticinatos credimus, quorum prædictiones, atque uaticinia Dei ipsius habeantur oracula. Posterior arte, id est ratione, atque observatione constat. Ac sub priori genere atque in uaticinantium ordine collocari solent Sibyllæ quas maiores nostri utpote numine quodam afflatas tanto pereuerati sunt. Quin hodie quoque Mahometani, fidentes homines, tanquam diuinum aliquod familiare numen habeant & beatos, & Deo caros dicunt, maximaque ueneratione prosequuntur. In hoc uero posteriori & haruspices, & augures, & coniectores collocabatur à ueteribus. Sed uetera sint ista. nos autem omnem diuinationem bifariam partimur, & alteram furentium esse, alteram mathematicorum dicimus. Et furentes quædem quid ipsi dicant aut non intellegunt, aut quam ex causa prædicant, prorsus ignorant. At mathematicus quia tum ratione, tum observatione nititur, quæ dicit, intellegit, & quomodo prædicat nequaquam ignorat, cuius prædicta ab astrorum cognitione proficiantur, hoc est ab actionibus passionibusque, quæ ab illis excitari solent ut longa observatione compertum est. quarum omnium

causa est motus, ad quem generatio referatur, atque corruptio, itemq; ea quæ generatis ipsis accidere soleant.

Ad hanc autem cognitionem, cuius magistra fuit experientia, quando ab antiquis observatoribus madata est litterarum monumentis, plurimum quoq; lectio cõferret, preferim doctissimi cuiusq;. Sed ut bonos poetas ars sola non efficit, plurimumq; in ijs natura ualet, sic neq; sola disciplina mathematicum perficit, in quo cum celestium significationum interpres sit, multo etiam magis quàm in poeta necesse est uti natura ipsa vires suas exerceat, quando medicum quoq; & imperatorem assenerent fortunatum esse oportere. quod natalium stellarum beneficio illis tribuitur. Hoc est igitur quod ait Ptolemæus, àte & à scientia, hoc est ab inscita ui, & à syderum cognitione prædictio est, ut intelligamus eorum quæ futura sunt, quæq; ab astris significantur, præditionem proficisci, tum ab instinctu naturali, atque à facultate à stellis tradita, tum ab arte, atq; cognitione stellarum ipsarum & à diurna obseruatione illorum q̄ à stellis significari sunt solita. quod etiam Mâlius in carmine suo confirmat, cum ait.

» Hoc quoq; fatorum est, leges ediscere fati.

Etenim ut Cicero ait, nihil est faciendū iuita Minerva, hoc est natura repugnâte. Quâobrem excellentem mathematicum duplici oportet p̄sidio uti naturæ, atq; eruditiois. Cū aut ois futurorum p̄dictio sit aut de singularibus, aut de generalibus, uidendū est in uniuersum ne, an sigillatim p̄dicere mathematicus debeat. Atq; scientia, ut naturales assenerant de singularibus non est. nec de ijs q̄ in diuidua dicuntur, sed de uniuersalibus potius. Ergo

COMMEN:

eum Astrologia scientia quaedam sit, oportet mathematicum ab enuntiandis singularibus abstinere. Quocirca recte Ptolemæus subiunxit, impossibile esse scientem id est sola disciplina præditum particulares rerum formas prædicere, ut qui procul rem aliquam videat, neque enim cum hominem à remotissimo videmus loco, iam Lucium, aut Marcium, sed quia moueatur, quia rectus incedat, hominem esse sentimus. Et uocis quidem remotissimæ sonum tantum percipimus, cuius autem ea uox sit, aures minime distinguunt. Age consideremus hac etiam in parte medicos, quàm multa ab ijs præcipiuntur in curandis febribus ac morbis alijs recte quidem, atque apposite, sed in indiuiduis quibusdam ut etiam ipsi dicunt eorum præcepta manca sæpiissime reperiuntur. quod euenire necesse est propter multa quæ aut natura ipsa obstrusa sunt, aut quod raro, ac repente accidant incerta. Morales item philosophi licet omnia mediocritate mentiantur, interrogati tamen medium illud quod sit, ad quod mediocritas ipsa referatur, respondere solent, illud à sapiente definiri, ac tale esse, quale recta dicet ratio, adeo de quibusdam particulariter loqui recusant. Quoniam autem medicum propter diuturnum usum, multamque observationem signa quaedam sequantur, ex quibus euenturum quid sit in aegritudinibus iudicent, iccirco Ptolemæus ait mathematicum conijcere res oportere, hoc est sequentem signa atque ea quæ diuturno sunt studio obseruata, de futuris dicere. Quod si medicorum sapienter ingenia hæsitant, propter corpora ipsa nostra quæ cælestes motus sequantur, atque ob occultas morborum causas, quanto magis æquum est in prædicendis futuris

*atubare mathematicum? tum propter rerum ipsarum
 quæ contingunt uarietatem, inconstantiamq; tñ pro
 pter stellas ipsas, quarum naturas incognitas habeat,
 ex illo enim infinito stellarum numero, paucarum ad
 modum uires, naturæq; eaq; non usquequaq; humana
 solertia comprehensæ sunt. Ad hæc, satis comperitum
 est pro subiecta eas materia, proq; locis, ac regionibus
 agere, quædamq; homini aut libera permissa esse, aut
 ea moderari ratione, ac modo posse. Postquam autem
 Ptolemæus dixit impossibile esse rerum cæli peritum
 particulareis res prædicere, duplicemq; diuinationem fe
 cit, cum omnis aut de uniuersalibus aut de singulari
 bus rebus prædictio esset, subiecit numine afflatus, idest
 diuino quodam spiritu concitatos particulares rerum for
 mas solos prædicere, ut uideatur disciplinam idest stella
 rum scientiam à prædictione particularium omnino se
 iungere, eamq; solis illis relinquere, qui à stellis ipsis id
 est diuino afflatu concitati uaticinantur. Sed quæramus
 ista etiam diligentius, nam si de nullis particularibus
 mathematicus pronuntiabit. uix pauca quædam ei pro
 nuntianda relinquentur, quando etiam rustici ex Lunæ
 Solisq; prognosticis diutius obseruatis prædicunt
 pluuias crastinas, futuros item uentos, atq; à qua sint cœ
 li regione flaturi. Qui si de particularibus his certa pro
 nuntiant, cur non Astrologus & ipse dicere de futuris
 quibusdam particularibus audeat? quorum iudicium
 non tam sit à secundarijs, quàm à stellis ijs, à quibus se
 cundaria ipsa moueantur. Et medici quanquam multa
 in uniuersum de febribus ac morbis differunt, tamen
 de singulis etiam febribus subtilissime, minutissimeq;*

COMMENT.

*præcipiunt. Idem prædicunt quo die, qua etiam hora periculoso-
 res futuræ sint accessiões, quibus antequam ueniant remedia quoque
 adhibent. Tubent et aliter iuuenem curari, aliter senem, aliter æstate,
 aliter hyeme, aliter eum quod calefiat multo sanguine, quod quod
 atra bili sit arefactus. Quæ nisi particularia sint, nescio quod sit,
 quod dici iure possit particulare. sed tamen ut dictum est, in
 indiuiduis quibusdam hæresitant. Mathematicus quoque ubi intellexit
 ex stellis id significantibus bellum excitatum iri in Italia, si
 urbium teneat genituras, hoc est signa ascendentia, et signifi-
 catores planetas, item quæ faueant, quæ uel minuentur stellæ.
 compertum habeat, nimirum prædicere poterit, his quod
 illis urbibus magis bellum imminere. Idem de pestilentia, de
 caritate annonæ. Sed nec attentabit ut etiam quærat quantum
 uenire habeat aut uini cadus, aut frumenti sextarium, aut quot
 sint homines peste interituri, quibus pronuntiare poterit, aut
 uinum quod triticum futurum carius aut ex biliosis plures quod
 ex pituitosis, id est phlegmaticis interituros, propter naturas
 stellarum, quas planè cognitas habeat. Idem cum nati alicuius
 genituram compertam habuerit, ferre poterit sententiam an
 futurus sit adulter, in quibus rebus Veneris intemperatus, quot
 autem sit cogniturus mulieres, et Clodiæ ne, an Albinam, Ga-
 ditanam ne, an Syracusanam, ut nominatim est patria, ac par-
 tēs explicet, prædicere mathematicus nec potest, nec debet, est
 enim aut omnino impossibile, aut maxime omnium difficile.
 Tomafutius quod patrum nostrorum memoria in Umbria clarus
 habitus est uates, Fulginæ cunctis esset, et uatum more
 multa prædiceret, cuius quibusdam consulentibus quoniam
 Trincij quod in ea ciuitate principatum ob*

tinebant, diem essent obituri, respondit, qua hora campana prætoria effringeretur, quod non multo post contigit. nam cum Fulginates aduersus Trincios coniurassent, conuenissetq; inter coniuratos de die, & item loco, signum autem adoriundi, prætoria illius campanæ scilicet constitutus esset, demā datumq; id ex coniuratoribus uni, is cum signū daret, & illi facinus signo accepto aggressi iam essent, inter primos pulsatus campana fracta est, ut eodem penè momento ipsi ēt domini cāsi fuerint. Paucis ante annis in Aegypto ī urbe quā Cairū hodie uocant, cū eqtes duo quos Mamalucos dicunt, simul et quos ad fontem appulissent, uatem ferūt quendā exclamare cōpisse, ad eius autē clamores frequentē populū conuenisse, quosdam ēt pcontatos esse clamoris causam tum uatem rñdisse, uidere scēe duos simul Soltanos, sic. n. Reges appellant, eqs insidere, qđ uaticinium nō multo post comprobatum re ipsa fuit, nam q nunc regnabat diem cum obisset, duo illi de regno inter se digladiati dicuntur. Quæ Martius uates Romanis olim uaticinatus fuerit, tum alijs de rebus, tum Cannensi de clade, apud Liuiū est uidere. Hi sunt igitur quos Ptolemæus ait particulares rerum formas p̄dicere diuino quasi numine cōcitatos. quorū oīs siue furor, siue concitatio ab astris est, quorū ipsi nec significationes teneant, nec illorū uarias aut motus intellegant, estq; ut Ouidius inqt, Deus in illis, quo agitante calescāt. quoniam sedibus ætherijs spiritus ille uenit. Ex his q̄ dicta sunt, planè ostensum uidetur, quot sint prædicendi genera, & quibus de rebus sit tum mathematicorum, tum furenū p̄dictio. Quare ad reliqua transeamus.

COMMENT.

PTOLEMÆVS.

Cum is qui consultat, ipsum melius scrutabitur, inter id
& eius formam nulla rerum differentia erit.

PONTANVS.

Hæc sententia ad auspicationes, consultationes & rerum
incepta, atq; ad animarum motus, ubi quid primum
decernimus, aut aliquid aggredimur maxime pertinet
Inquit enim quo tempore quis facere aliquid decernit,
hoc est qua hora aut agere, aut facere quippiam pro-
ponit, capitq; consilium aut cogitationem rei cuiuspiam
aggrediunda, si cæli figuratio & cælestium corporum
status inspiciatur planè intellegatur, eius propositum,
consiliumq; ac deliberationem cæli ipsius informatio-
nem sequi, talemq; formam esse rei quæ agenda suscipi-
tur, eamq; in animo decernens factam impressionem,
qualem & cælum, & cælestis figuratio informat.
Sed euagetur aliquanto liberius. si cælestis motus cau-
sa est eorum quæ hic fiunt, atq; inferiora hæc corpora
superiorum corporum agitationes sequuntur, necesse
est ut inquirenti rerum inferiorum causas appareat ip-
sum melius, hoc est id quod præstat, quod primum est,
& ut ita dicam, principale, & à quo tanquam à me-
liori idest ab agente causa, hæc ipsa inferiora moueantur,
id autem est cælum, & quæ cælo feruntur corpora, à
quibus inferiora formantur, siquidem causæ sunt cur hæc
ipsa fiant. Græce est τὸ ἄρχει τ τ ο υ, quod nos non in con-
uenienter fortasse cæli numen diceremus. Quoniam au-
tem generatio non est à casu, & quæ genita sunt mater

ria constant, ac forma, oportet materiam adesse idoneam, appositam, formam ipsius aduentantis susceptibilem. parere autem materiam, ac postea informare, quod utrumque fit suo tempore, & cœli est, & cœlestium corporum.

Quocirca cum nec actio, nec passio, quæ est à stellis, sit à casu, sed pro natura tum suscipientis tum informatis, qui rimatus hæc fuerit planè compertum habebit, talia hic fieri, qualium cœlestes causæ fuerint institutrices.

Quamobrem serenitates, pluuia, tempestates, frugum prouentus, inopia, salubritas, pestilentia, quæque alia in terra, aqua, aere fiunt, cœli naturam, ac cœlestium corporum agitata sequuntur. Quin etiam ipsæ quoque hominum mentes ab imaginaria uel pro natura planetæ imaginariâ ipsam mouentis efficiuntur, talisque est hominis corporatura, qualem cœlum ipsum in generatione concinnat, habita etiam ratione parentum, ac patriæ, Ex quo fit, ut ingenituris, in consultationibus, in rebus incipiendis cœli figura, cœlestiumque corporum constitutio nihil prorsus differre habeat à formis istis quæ ab ipso statuuntur, immo illis similem euentum indicat, effectumque promittit. Nec uero audiendi sunt qui opinantur sentire hic Ptolemæum de orbibus cœlestibus utpote animatis aduersus eos qui aliter crederent. hæc enim uerba nihil omnino eiusmodi præ se ferunt. Quin Ptolemæus, ut prudens & cautus author, cum de stellarum significationibus deque prædicendis earum effectibus præcepurus esset, in ipso statim initio docuit, qualia à cœlo decernerentur in terris fieri. quod nisi esset, uana omnis uideri poterat mathematicorum prædictio. At uide quæ appositæ, quod cum superiori uerbo de mathematica di-

COMMENT.

xiisset officio, & quod esset, ostendisset, docuissetq; eū in generalibus prædictionibus uersari, statim subdidit, talia in composito hoc mundo fieri, qualia decernantur à stellis, ut ostenderet materiam in qua mathematicus uersaretur, nec uanam esse, nec fallacem. Non solum autem in genituris & inchoandis rebus, ut dixi, cœlum diligenter inspectum, ac stellarum figurationes, locorumq; naturæ probe examinatæ quid & quale futurū sit indicabunt, sed in consultando quoq; & in ijs, quæ Interrogationibus à recentioribus dicuntur, quamuis Interrogationibus ipsis fides non tam certa sit adhibenda, quod nonnunquam ea quæ naturalis commotio putatur, uoluntas est, mentisq; cogitatio à consilio, ratio neq; proficiens. Quamobrem sententia hæc nō ad animi solum commotiones, rerumq; incepta accommodanda est, sed ad alia quoq; quæ in ipsis elementis fiunt, et tanto quidem magis, quod elementa cœlestes commotiones propensius sequuntur, quibus humana mens nec statim accedere, et aliqua ex parte obsistere queat. Quæ tamen Græce hæc Ptolemæi dicta explanat, de genituris & quæstionibus solum intellegit, Cuius uerba sunt hæc, In Interrogationibus geniturisq; iusta figurationes stellarum, ipsum melius id est cœli in formās corpus nullā prorsus in aliquibus sui, rerumq; informatæ differentiā habet, uerum sui similem eis efficaciam indicat.

PTOLEMÆVS.

III.

QUI ad rem quæpiam aptus est, habebit profecto, & huiusmodi significationis stellā admodū potentē in sua genitura.

PONTANVS.

Superiori uerbo cum esset dictum species rerum earum quæ hic fierent agerentur ue, cœli, ac stellarum decreta sequi, conuenienter subiicitur, naturalem ad rem aliquam hominis aptitudinem, eiusq; propensiolem applicationem cū facilitate & excellentia ab eisdem stellis id ipm significantibus tribui, cum optime fuerint in natiuitatibus collocatæ. Neq; enim sine maximo sit cœli fauore, aut hostilitate, ut ille in disciplinis aut in re bellica, alius in facultatibus alijs admirabiliter excellat, hic uero abiecta quadam torpescat ignauia, ut pote naturali beneficio destitutus. Etenim cum sit à Marte uirilitas, si uiriliter hominis inspecta sit genitura planè apparebit Martem in primarijs cœli locis atq; in signis cōuenientibus, siue i altitudine sua cū aliqua èt fauorabili coniunctione, aut aspectu esse collocatū. Item si intellegētes sunt à Mercurio, inspecta intelligentis hois natiuitate, ipsa nobis natalitiæ figuræ cōstitutio indicabit à signis, locisq; propitijs, Mercurij adesse p̄sidium, qbus ipse in locis cū maiestate quadam potestatis suæ præsit. Experi prodimus, q Mercurium in Geminis i domo tertia collocatū habuit, atq; à Sole remotū, euasisse clarissimū in litteris, ac ingenij sui uiribus, assiduaq; lectione, absq; multa p̄ceptoꝝ opera consequutū, ut & philosophiā, et astrologiā optime teneret. Etenim Mercurius in tertia genituræ domo positus in suis p̄sertim signis si à nullo i pugnetur, sitq; à Sole remotior, admirandū p̄bet nato ingenium, ut quas ad artes eū naturaliter impellit, illas non mō facile discat, sed multa quoq; p se natus ipse inueniat, cunctaq; quæ ad eas quas sequitur artes per

COMMENT.

vineant, ingenij sui felicitate & cito, & facile consequatur. Idem & de stellis reliquis dicendum. Sed quod de singulis dicimus hominibus, affirmari etiam de populis recte potest, siquidem Athenienses mirum in modum fuere litterarum studiosi, Lacedæmonij uero contra. Syros auaros efficit frigida Saturni stella, at uioletus Martis ardor Gallos stolidos, atq; inconsultos reddit, ut hæc ipsa cœli, ac stellarum uis etiam nationibus imperare uideatur, quod cur ita sit uideamus. Mens hominis quæ intellectus dicitur, sensibus, perinde, ac ministris utitur & quicquid agit per illorum ministerium, ac famularum agit. Is ea quæ oculis cernuntur, auribus concipiuntur, naribus, lingua, tactioneq; sentiuntur, sibi oblata distinguit, quorum etiam causas quærit quibus inuētis de ijs recte iudicat. Quocirca uis ea quæ phantasia dicitur, quæ receptaculum est tanquam penus eorum omnium quæ sensus concipiunt, ad intellectum quæ cōcepit trāsfert, ea tum uisa, tum simulacra dicuntur à nostris, Græci uocant φαντασία. Sed cum sensus ad phantasiā hoc est ad imaginariam uim, sic enim appellare placet imaginaria ad intellectum, atq; ad animum concepta transmittat, ipsa quidem imaginaria ab humoribus mouetur, celerius tamen aut tardius, acutius aut hebetius pro humorum qualitate ac natura, qui licet quatuor sint, infinitas tamen, atq; incomprehensas mixturas habet. Porro humores ipsi elementorum naturas è quibus constant, sequuntur, quæ cœlesti à motu, corporibusq; quæ cœlo feruntur, affici manifestum est. Tales itaq; cuiusq; instinctus atq; commotiones sunt, quales ab humoribus è quibus compactus est, excitantur. *Ugitur cum frigus metum*

metum, calor fiduciam gignat. Mars calorē impellens, animos facit. Saturnus frigus cohibens, & animū cohibebit. Et illum quidem imaginaria excitabit ad uirilitatem, ad liberalitatem, ad delationem, ad libertatem, quæ caloris sunt, huic uero ad ignauiam, ad amaritiā, ad humilitatem, ad simulationem, quæ frigoris sunt. Atq; hoc quidem pacto & uia hac planeta uires in nobis suas exercent. Has naturæ commotiones, & planetarum, ut ita dixerim, influentias, motus quoq; uoluntarij plerumq; sequuntur, & qui instinctus erat, applicatioq; naturalis, actio aut electio efficitur uoluntaria. Atq; uti stellarum temperamenta multiplicia sunt, sic ipsorum quoq; humorum multiplices mixturæ. Quibus è rebus hæc tanta existit ingeniorum diuersitas, totq; uarias ad res animorum applicationes, ut quod in singulis uidemus hominibus, uideamus & in nationibus. Namq; ut uis hæc Marium bellicæ, Ciceronem oratorie studiosum fecit, sic Athenienses ad litteras, Romanos magis ad armorum exercitationem excitauit. Quas ad res patrij mores, leges, institutaq; multum etiam conferunt. In omni autem hoc libro planetas nunquam, sed a steres semper Ptolemæus nominauit, quanquam a steres solum planetas intellegi uult, quem nos in his conuertendis secuti sumus, quod præmonuisse forsitan alienum non est, ut cum stellam legeris, nisi fixam addiderimus, planetam intellegas.

PTOLEMÆVS.

IIII.

ANIMA ad cognitionem apta ueri plus assequitur, q̄ qui supremum in modum se in scientia exercuit.

De Re. Cæle.

B

COMMENT.
PONTANVS.

Et à stellarum munere, & à rerum cœli perita prædictio-
nem esse superius est ostensum. Quando autem imitat-
rix naturæ est ars, dubitandum non est quin naturæ
ipsius primæ sint partes ad prædicendi ueritatem, &
quod à natura insit, uirium plerunq; esse maiorum, q̄
quod ab arte. Ita q; si in quæstione sit, naturalis ne uis,
an studium cognitionis, atque doctrinæ plus ad præ-
dicendum conferat, primæ partes concedendæ sunt na-
turæ. Siquidem anima à stellis concitata ea sentit ex se-
quæ ab ipsis stellis significata, ars quomodo mendicare
uideatur, et quod superius de poetis est dictum, prima
in mathematico ut in poeta ingenij uis est, naturalisq;
aptitudo, qua deficiente ars ipsa manca uideatur. Cum
enim quæ à natura insunt perficere ars soleat, frustra stu-
dio mînimur, ubi nihil nobis adiumentum à natura
tributum est. Quarta hac Ptolemæi sententia licet ipsa
è superiore sententia enascatur, confirmantur tamen etiã
illa quæ in primo uerbo dicta sunt à nobis, de instinctu
& concitatione naturali. Illud etiam inspiciendum, qd̄
uehemens uis ingenij, & insita à stellis aptitudo, etiã
leuibus adminiculis adiuta magnos ex sese conatus ha-
bet, celeresq; commotiones & ad cernendum & ad in-
diucandum, uerbi gratia, Quæ dicuntur secundaria du-
bium non est quin significationes suas habeant, nam
cum sint à stellis excitata propter proprias actiones in
primis corporibus futuras indicant tum pestes, tum sicci-
tates, tum alia, permulta, quorum quidem effectus est
posterior, ipsa uero quasi quædam sunt eorū signa. Hæc
igitur secuta ingenij uis, ac naturalis illa de qua dictū

est aptitudo, & tanq̄ uestigijs quibusdam inherens ea sentit, p̄uidetq; suo illo instinctu, insitaq; à natura sagacitate impulsã, quæ ars ipsa aut minime, aut certe q̄ difficillime assequatur, siq̄ dem natura paucioribus, ars pluribus indiget. Quamobrem fateamur oportet ingeniosum hominem & à natura bene institutũ veri plus hoc est maiorem rerum cognitionem in genio dũ illud exerceat, assequi q̄ qui nullo studio ad summam perueniret disciplinam. Quæ sententiã quoniam artes quoq; ac disciplinas planè omnes complecti uidetur, sic q̄dem sentiendum est, qui philosophiæ, qui iuri civili, qui poetiæ dant operam, qui deniq; facultatibus alijs student, eos & facilius & citius omnia consecuturos, quæ artis suæ fuerint, si naturali beneficio adiuentur, q̄ qui repugnãte quodãmodo natura licet nullo studio ad illa puenire conãtur. In illis enim exiguus etiã usus, exercitatioq; mediocris maiores profectus adducit, q̄ in ijs maior eruditio, summis etiã uigilijs comparata. Neq; tamen hoc ita intellegendũ est, ut natura non sit usu, atq; exercitatione etiã multa confirmãda. Sed sterilis ager licet sæpius subactus nunq̄ uberis agri, si is quoq; solertem colonum habuerit, felicitatem assequatur, sic hebetis hoĩs q̄uis diligens studium, ac cura nunq̄ ingeniosi hominis si is sibi non defuerit, laudes, atq; excellentiam adæquabit. Illi. n. euadere solent q̄ clarissimi, quibus à natura cum excellens ingenium datum sit, illud hebescere non patiuntur, confitendumq; est naturam in plerisq; arte potentiolem esse, quod facile apparet res humanas cõsiderãti. Nanq; ut de Poetis exẽpla tradamus, adolescẽtulos quosdã uidenus tenui doctrina p̄ditos, maximis

COMMENT.

tamen ingenij uiribus adiutos, uersus egregios facere, cum ij qui in ea facultate conseruere, uix affecti sint, ut uersificentur. Et cum in Italia etiam sponte sua nascantur uites, eas quamuis magno cultu operaque adhibita alere Cimbricus ager nequit. Hoc ẽ igitur quod Horatius præcipit.

• Tu nihil inuita dices faciesq; Minerva.

Atq; ut Virgilius inquit,

• Nec uero terræ ferre omnes omnia possunt.

Quaquam autem in omnibus tum artibus, tum disciplinis insita à natura uis sanè multum potest, plurimū tamen in futuris prædicendis uis hæc pollet, quod i artibus consilium, ratioq; & ipsa exercitatio maximum adiuuentum afferunt. At in futuris diuinandis, quod ea uis à cælo magis quàm ab arte proficiãtur, natalis cæli constitutio plurimum ualet. Quando consiliū diuertiturq; cogitatio, ac rerum pensitatio, quod in furentibus ac fanaticis secus est, naturales impedire commotiones solet. Quod autem ad translationem ipsam attinet, ne à Græco uerbo discederem, animam dixi, quod accipi sic uolo, ut anima uis intellegatur ea per quam sentimus, intellegimus, cogitamus, atq; ad rerum cognitionem scientiãq; pedetentim progrediendo peruenimus. Animum maiores nostri dixerunt, & cum animam habere etiam pecudes dicerent, solis hominibus aium Dei munere, atq; concessu datum arbitrabantur. Illa inquam uis potestasq; p quam sentimus, intellegimusq;, atq; cogitamus & mens, & itellectus dicitur, quo qui acutiore, acrioreq; præditus est, ingeniosus dicitur, ut liceat hic dicere animam ad cognitionem aptam, id est

Ingeniosum hominem, atq; à natura ad cognitionem, atq; ad γυνῆς iv (ut Græce dicitur) aptum, natumq; longe uerius per se futura sentire, atq; uaticinari, quàm qui arte, longaq; exercitatione, ac doctrina etiã summa fretus futura prædicit. Inde enim ingenium dictum est, quod à natura ingentum insit, quanquam tum agri, tum loci ingenium id est naturam licentia quãdam loquendi dicimus.

PTOLEMÆVS

V.

POTEST Qui sciens est, multos stellarũ effectus auertere, quando naturam earum nouerit, ac se ipsum ante illorum euentum præparare.

Nota.

PONTANVS.

Cum elementa ipsa inuicem conuertantur, necesse est ut corpora quoq; nostra quæ ex illis constant, alternas immutationes suscipiant. Quod si terra in aerem transit, quanto erit facilius adhibita diligenti opera, corporum nostrorum qualitates, hoc est calidum frigido, frigidũ calido temperare, quod medicorum opus & studium est. Cum itaq; compactiones corporum, quæq; hodie dicuntur complexiones, incrementum, ac detrimentũ suscipere aptæ sint, & quod calidum est transire ad frigidum queat, nimirum poterit calida natura adhibitis frigidis temperari, ac sicca, humidis, humida item siccis quod ars cura diligenti adhibita procul dubio præstabit, ipsa rerum non repugnante natura. Quocirca si obminacem Martis aspectum cognitum sit astrologo, ex sua ipsius genitura, atq; ex anni conuersione fore, ut in

COMMENT.

ardētiōres febres incidat, poterit solerti medicorū opē
 ra ante prouisa febris uel omnino auerti, uel magna sal
 tem è parte leniri. nam cum febrem illam excitatur
 iri è nimio calore intellexerit, solers medicus cibis. potio
 nibusq; frigidioribus diutius adhibitis calorem illum
 moderabitur. quo modificato urens illa Martis uis, cum
 in humecto incendi nequeat, uel omnino extinguatur,
 uel magna ex parte sedetur oportet. Item si hosticus Sa
 turni aspectus perniciosos humores excitaturus intellex
 gatur, idq; p atram bilem, hoc est melancholiam euen
 turum appareat, poterit prudēs medicus aridum. frigi
 dumq; humorem humectis calidisq; modo, mensurāq;
 adhibito temperare. Atq; hac quidem auersio non in ijs
 solum quæ ad morbos peratnent, uerum in euitandis
 quoq; aut leniendis humanis casibus momenti multum
 habet. Nam. si prouisum sit naufragium, poterit à mari
 fluminibusq; si uulnus, à contentionibus, ac pugna con
 tinere. si Mars uulnus pectori minitetur, thorace, lorica
 q; tectus incedere. qua ratione in conferendis cum hos
 te manibus uulnera euitari sæpissime soleant. Etenim
 in casibus quibusdam, licet periculum euitari omnino
 nequeat, damnum certe prohiberi aut omnino, aut ma
 gna è parte solet. siquidem nuero thorace prohibitus pe
 ctus raro penetrat. Quoniam autem non omnia uinci
 prudentia possunt. Itcirco Ptolemæus dixit multos stel
 larum effectus auerti posse. Non posse uero omnia supe
 rari quæ à stellis significantur, tum aliàs sæpissime, tum
 nuper docuit tanta in ora Tarentina & Crotoniensi
 cœli siccitas, ut non armenta solum siccata dicantur
 sed coloniam cœperint alio inigrare, cum putei, fontē

tesq; exaruerint, & pabula, segetesq; defecerint, aere decimum iam mensem nullos himbres mittente. Quã obrem quando averti prudentia cuncta nequeunt, recte Ptolemæus subiunxit, posse instituere sese ad ea toleranda, quæ euentura sint acerbæ, & gravia. quæ enim prouisa sunt, minus lædunt, repentina uero officere grauius solent. Ergo cœli minæ, ut fames, id est annonæ caritas ac uictus egestas, ut bellum, ut alia permulta diligenter prouisa, & cauta, necesse est nullo minus offendât. Atq; hic quidem est fructus qui ex cœlestium significat ionum cognitione cum maxima etiam utilitate præcipitur. Illud hoc loco monuisse lectorem uolumus, quod Græce est ἐνεργεια, nos & effectum, & uim, & operationem, actionemq; scilicet dicere, expressius tamen efficacia dicitur, quo uerbo usum sæpissime uidemus Iulium Maternum rerum cœlestium scriptorem planè accuratum, ac diligentem.

PTOLEMÆVS

TUNC dierum prodest & horarum electio, cum tempus à genitura bene constitutum est. Si enim contrarium est nequaquam profecerit, quãuis bonum fortasse exitum respexerit.

PONTANVS.

Ea cœli pars quæ hora natiuitatis supra terras ascendit, unde à nostris appellatur ascendens, Græci ὠρόσκητος uocant, ea inquam cœli pars, id est primus cœlestis constitutionis ac figuræ locus principii & tanquã radix est omnium quæ nato uoluentis annis sint euẽntu

COMMENT.

ea, ut si quis complicatum finem explicet, omnis enim illa ad finem usq; explicatio ab ipso explicandi principio ortum & consequēdi seriem ducit. quæcunq; autem ad finem contendunt, ea suis profecta principijs p media, quibus est ad finem uia contendunt, nihil uero huiusmodi fit à casu, sed ordine constat suo. Cum itaq; nihil sit cælo magis ordinatum, generatio autem, atq; corruptio, ut physici consentiunt, sit à cæli motu, satis constat quæ generata sunt sua per media ad corruptionem idest ad exitum, finemq; contendere, Cum autem corruptio non uno fiat modo, nec ex causa una, necesse est, media ipsa talia quidem esse, q̄ fini. i. corruptioni conueniant. quæ si cum fine conueniunt, cum eadem ipsa media sint, p quæ ad finem eant, non erūt ab ipso principio dissidentia, quando ab eo seriem, ac progressionem trahunt, quod esse necesse est, siquidem ordine constant ac tempore. Quamobrem futurorum series in hominis uita, quod cum hora natiuitatis connexionem, ac complicationem habeat, atq; ab illa explicari incipiat, recte dicuntur, electiones dierum, horarumq; utiles esse, ubi cū genitura conuenerint. recte reprehenduntur qui nulla genituræ ratione habita solam sequantur electionem. Etenim in arboribus inferendis quæq; arborem ex quaq; arbore infitionis periti minime inferunt, sed quæ naturalem inter se conuenientiam habeant, nec omnibus corporibus omnia alimenta conueniunt, aut idem morbis omnibus remedium est. Quocirca qui gerendis rebus initium à diebus, atq; horarum electione auspicantur, inspicere ante omnia debent quæ fuerit in hora natiuitatis stellarum figuratio, qui situs, atq; significat

tio, quæ series decernendi per loca singula, qui significatores & quales, quomodo etiam collocati, quid poru-
 dant triangula id est triplicitates, atq; earum domini, quis morum dator, quis artis, dignitatis, honoris, magisterijq; quis item genitura dominus, & quàm sit cõ-
 mode collocatus in figura. Formæ etiam pars cum pri-
 mis consyderanda, & dominus loci eius, aspectusq; planetarum. Quibus postea in unum collatis, & tan-
 quam temperatis, ferendum est de nati uita, fortunisq; iudicium, uidendumq; non solum à quibus stellis, atq; à quo cœli loco quid aut quantum sit sperandum, sed quo etiam tempore. annuarum quoq; conuersionum di-
 ligens ratio habenda. Quæ omnia ubi constiterint, eritq; stellarum, ac cœli fauor perspectus, tum electiones ip-
 sæ nimirum profuturæ uidentur. Sin natiuitas ipsa nil eiusmodi sperandum susserit, inanis erit electio, ut siq; homini in ultima senectute constituto, ac uiribus defecto arma ad pugnandum affabrefacta paret, quæ iuueni cõ-
 ueniant. Quid autem inanius q̄ cui nulla in religione dignitas à genitura promissa sit, eum diem, horamq; eligere suscipiendi ad pontificem itineris pro sacerdotia impetrando? Quin etiam cum à cœlo tempora ipsa decernantur, quibus quid sit euenturum, & hæc quoq; expectanda sunt, Poma nanq; tum iuuant cum sunt manu-
 ra. atq; ut tempora ipsa consent, anni planetarum obseruandi sunt, & ad quem planetam annus ille, in quo fit electio, iam peruenerit. Nuper familiaris quidam meus annuæ suæ reuolutionis figuram ad mathematicum detulit, quæ Solem ascendentis dominum habebat in cœli medio, partemq; fortunæ bene collocatam. is ma-

COMMENT.

thematicus fore asseueravit, uti natus ille eo anno maximo aliquo bono à principe afficeretur, eam enim resolutionem magnificam & regalem esse, ac nato illi excellentem aliquam dignitatem portendere. hoc ego cognito uix risum tenui, quippe qui scirem nihil ei huiusmodi à genitura decerni, sed pauca quædam eaq; exitia à sole promittî. Vide quo res redijt Vendiderat rex castellum quoddam homini pecunioso, ad cuius possessionem tradendam familiaris ille missus est meus. Is eò cum uenisset, sedit regio more pro tribunali, iussitq; castellanos iurare in regis primo, deinde in domini illius uerba, cum interim ad eius pedes populus procumberet. qui honos regibus habetur. atque hoc factò dormium redijt. Hæc itaque fuit eorum omnium summa quæ à mathematico illo tam constanter promissa fuerât. Quo circa in electione faciendâ natalitiæ stellæ si bene se habuerint, omni oppressione, obstaculoq; liberæ mirum bona accunulabunt, oportet tamen prudêtem mathematicum natalitatis significationes cum electionis significationibus comparare, & tempus quærere à natiuitate decretum, ut omnia simul conueniant. Quod si hæc ipsa ita quidem se habuerint, ut nec conueniant, quinimmo ut natalitiæ stellæ oppressæ, atq; impeditæ langueant, nihil electio ipsa profuerit, licet felices stellarum applicationes, earumq; progressionés ad dominantia cæli loca. suasq; in domos ingressus secuti fuerimus ut si quis nuptijs diem, horamq; auspicietur, qua Venus idoneum cæli locum teneat, qua Luna ad Iouem feratur, idq; etiam obseruet, ut Venus aut domum suam, aut signum in quo exaltatur ingressa sit. quod & si cõ

iudicari potest, tamen uidendum prius est quales nup-
 tialis cœli constitutio promiserit. Fieri enim pos-
 test ut locus qui hac in electione septimus est, fuerit. in
 natiuitate duodecimus aut sextus aut male etiam fortis
 natus. quod ubi contigerit, auspicio quantumuis prof-
 spera infeliciter uertet. Quin potius auspiciandis nup-
 tialis natale signum bene feliciterq; collocandum est, ut
 benignis radijs à Ioue, Venereq; illustretur, ut nuptiar-
 rum significator sit bene constitutus, ut Luna præsidij
 suum conferat. Sin hæc omnia conuenire simul neque-
 runt, illud certe uidendum ne aduersus infelicium plas-
 netarum radijs feriat. Illud tibi ex Ptolemæi sententia
 affirmare non dubitem, si turpes, atq; infelices nuptias
 natalis cœli constitutio portenderit, frustra horam &
 diem eligi, frustra felices stellarum aspectus quæri, fru-
 stra planetarum amicas coniunctiones expectari. Neq;
 enim arbor retorrída quæ uiridem, ac ualentem gem-
 mam inferas, aut recipit, aut receptam diutius alit. At
 ubi honestas, felicesq; nuptias genitura promiserit, bo-
 niq; electio auspicij fuerit, credibile est non paruum in-
 de adiumentum natali bono accessurum. Sin secus ut
 dixi, licet eiusmodi auspicio sublâdiri uideatur, parui
 tñ futura est momenti. ut languenti corpori, & in mors-
 tem iam inclinanti adhibita fomenta quamuis aliquan-
 tulum iuuent, quamuis non nihil spei afferant, nihil
 tandem proficiunt. Quod si genitura ipsa infelix, infau-
 staq; nequaquam fuerit, imbecillior tamen conferendis
 bonis uideatur, sperandum est firmitatis, ac præsidij ali-
 quid felici ex auspicatione collatum iri. Nâ & corpora
 imbecilliora sumptis melioribus cibis confirmantur, nâ

COMMENT.

tamen ut vires maiores supraq; corporis ipsius naturam accipiant. Sed ad ipsorum uerborum Ptolemæi interpretationem redeamus, quæ quidem est huiusmodi. Electio dierum, & horarum tunc utilis futura est, cum aduenit tempus, ipsaq; temporis opportunitas, quam genitura configuratio, stellarumq; genitalium efficacia promittebat, ut figura quidem geniturae, cum electionis figura conveniat. Fecit autem mentionem primo de dierum electione, post etiam horarum, quoniam in quibusdã electionibus satis est diem eligere, quo Luna coniungitur planeta accommodato negocijs, pro quibus electio fit, aut planeta ipse domicilium suum, aut altitudinis suæ signum ingreditur, aut ad felicem aliquem aspectum pervenit. Alibi uero satis non est diem solum eligere, nisi horam quoq; eligas, ac cœli totius figuram constituas, primarijsq; in locis planetas & cardines statuas, ad hæc cardinum, ac rerum significatores bene feliciterq; colles. In qua tamen electionis figura statuenda stellisq; atq; cardinibus feliciter collocandis, illud in primis uidendum est, ut perspecta natali configuratione inspicias non solum si à genitura nato illi promissum est illud pro quo electio suscipitur, uerum etiam si tempus ipsum præstandi promissi iam aduenit. siquidem alijs statim in ipsa iuuenta bona promittuntur à cœlo, alijs ad ultimam senectutem. Quocirca temporis à cœlo constitutæ ratio in primis habenda est. Medicarunt multi in adolescentia, quos postea senectus locupletissimos reddidit, quoniam etiam obscurissimis quibusdam hominibus contigit in Pontifices Maximos euadere. Itaq; si tempus à cœlo præstitum non dum aduenit, nihil profuerit felicem ele

tionem fecisse. Quam obrem duo hæc attendenda videtur, alterum si à cælo eiusmodi res promittitur, alterum si præstandi promissi tempus aduenierit, et si tempus promissa ipsius aduenire nequit, si à cælo bonum ipsam in initio promissum non fuerit. Quod si contrarium fuerit, hoc est ut tempus illud, temporisq; opportunitas à cælo decreta nondum aduenierit, electio ipsa quamuis benigna, nihil omnino profecerit. Etenim stirpem quantumuis ualentem si tempore non suo pangas, haud multo post arefcet, & semen non sua tempestate sulcis ac terra etiam diligentissime cultura commissum nullum coloro profectum afferet, adeo in rebus ipsis tempus expectandum atq; obseruandum est. quod ubi obseruatum non fuerit in electione suscipienda iuxta genitura constitutionem, frustra quis eliget, quamuis bonum exitum respexerit, cælumq; ac planetas ipsos ita in electione statuerit, ut stella totaq; ipsa configuratio benignum ac felicem exitum rei suscipienda polliceantur. Quod autem dicit fortasse, uult innuere non putare se aliquem facturum figuram electionis præter genitura constitutionem, tamen si fortasse fecerit, affirmat eum frustra omnino fecisse.

PTOLEMÆVS

VII

NON potest quæpiam stellarum mixturas percipere, nisi naturalis prius differentias mixturasq; cognouerit.

PONTANVS.

Primo nobis uerbo declarauit Ptolemæus uersari mathematicum in futuris prædicendis, et quod generaliter, du

COMMENT.

plicemq; esse diuinationem docuit. Secundo inferiora corpora celi & stellarum motus, ac naturas sequi, neq; uanam opinaretur mathematicorum p̄dictionem, quæ à cælo stellisq; deduceretur. Tertio tradidit, uehementes animorū applicationes, & insiram à natura ad res alias quas propensionem proficisci à stellis atq; à magna aliquibus earum in natiuitatibus auctoritate ac uiribus, ut non solum in rebus alijs compositis mixtisq; ; sed i hoīe etiam ipso ostenderet & cælū & stellas uires suas exercere. Adhæc cū quæri posset, ars ne atq; eruditio, an uis naturalis atq; à stellis insita plus ad diuinationem, ad scientias, atq; ad facultates alias polleret, in quarto hæc explicauit. Et quia quæri item poterat, quæ foret uilitas hominū generi ex prædictione, futurorumq; cognitione, docuit in quinto, multa mala q̄ à stellis portendantur, ubi cognita prius sint, auerti posse. Quoniam uero rerum futurarum series quædam esset atq; connexio, auspicationesq; quas nunc uocant electiones à natiuitate defluerent, uerbo superiori aperuit, quando utilis futura esset electio. In hoc autem de quo nunc agitur uerbo, quia difficile uideretur, cum stellæ tam sint à nobis remotæ, qua uia actiones moresq; hominum qui ratione præditi essent temperarent, docet. astrologum ea quæ de stellis tradat, ad phisicas debere rationes accommo- dare, nec posse aliter recte iudicare. Ex quo patam sit, quæ stellæ in nobis agant, ea naturaliter agere. quando earum est augere, imminuere, incendere, sedare, acuerre, obtundere humores qualitatesq; , ex qbus cōstamus, ex quarum motu atque effectione excitentur in nobis iræ, cupiditates, uisa quæ dicuntur phantasmata, quos

*motus, mentis nostrae cogitationes, ipseque etiam intelle-
 ctus postea sequatur. Ad rem itaque ueniamus. Satis
 constat triplicem animae uim esse, eiq; tres inesse, ut hodie
 uocant, potentias irascendi, appetendi, ratione utendi,
 id est uim irascibilem, appetibilem, rationalem. Irā,
 appetitionemq; uirtutes quae dicuntur morales & con-
 traria eis uitia sequuntur. Ratione uero quanquam est
 omnium magistra & moderatrix, tamen ea quae in-
 tellectiuae dicuntur uirtutes, ad rationalem solam refer-
 runtur. Singulis his potentijs singuli praesunt planetae,
 non quod aliorum radij ijs non multum etiam confer-
 rant. Mars praest irascibili, siquidem ira existit à san-
 guine ad cor efferuescente. Martis enim est rubra bi-
 lis, quae Graece dicitur $\chiολη$, hodie tamen in ore o-
 mnium est cholera, quae apud Celsiusum est morbi ge-
 nus, & sanguis quidem ubi est efferuescentior, in cho-
 leram acuitur. Quocirca prudens mathematicus na-
 ti genitura inspecta potest tum de illius moribus affe-
 ctionibusque quae ad iram referantur, ex Martis collo-
 catione iudicare, tum de moribus qui excitantur à cho-
 lera, uerbi gratia. Si natus quispiam ascendente Leone
 habuerit, & in eo Martem aut suos aut Mercurij fines te-
 nente nimis iracunduserit, & ad rixas contentionesq;
 procliuior, tum propter signum quod pectori nostro
 praest, ubi sedes est irae, cuius etiam signi natura fer-
 uentior est, tum propter naturalem Martis ardorem,
 quam ad rem finium quoque natura plurimum con-
 feret, siue sint Martis ipsius, siue Mercurij, qui & ipse
 retorridus est, motusque concitatoris. Quod si qua-
 drata Martem radiatione Sol ipse respexerit magna*

COMMENT.

*hinc fiet ad iracundiam accessio, ut si arida igni for-
 menta adijcias, unde natus ipse futurus est iracundus
 & seditiosus & turbulentus & uiolens, qualis est nar-
 tura cholerae. At si Martem, ut dictum est, in Leone cō-
 stitūtū de tertio Iupiter signo amicis radijs temperauerit,
 nimirum & ira nati temperabitur, ineritq; nato illi
 animi quaedam magnitudo, uisq; naturalis ad res ge-
 rendas, magnas illas quidem & claras. Sed uideamus
 quàm haec physicis rationibus consentiant. Sanguinem
 affirmant cholerae temperamentum & tanquam fre-
 num eē, cuius naturae cum sit Iupiter, temperabit Mar-
 tis uehementiores impetus & tanquam coercebit, ad
 haec calidi & siccī sursum cum sit ferri, qualis est cho-
 lera, animum Mars ad alta excitabit, ne autem chole-
 ra ipsa efferatur, & longius à modo recedat, sanguis
 id est Iupiter efficiet. Idem modus eademq; erit quæren-
 di uia de Venere ac Mercurio & planetis alijs uel nos-
 centibus uel iuantibus, de quibus post suo loco dicemus.
 Ut igitur de nati moribus ueram possit mathematicus
 proferre sententiam, oportet rerum naturae causas tenet
 at, animaeque ipsius uires ac potestates cognitatas habet
 at, proprietates item, differentias, coniugationes, contra-
 rietatesq; qualitatū, ipsarūq; temperamenta et mi-
 xturas, ad quas tum stellarum aspectus, tum cuiusq;
 signi singulariumq; stellarū qualitates proprietatesque
 & comparabit, & referet. Mixturas uocamus eas, q̄s
 Graeci κρᾶσις dicunt, indifferenter etiā temperamen-
 ta, temperatiōesq; uocamus. Iulius Maternus ubiq; mi-
 xturas appellat. Recentiores philosophi Complexiones
 uocant, quod uerbum quomodo in hunc sensum rece-
 ptum fit*

ptum sit ignoro. Et quoniam qualitates ex quibus cōstamus, ut physici tradunt, & plus & minus suscipiunt, atq; alteram altera moderatur, hoc quoq; ad stellas transferens Saturni tristitiam cum Veneris hilaritate temperabit, ex qua temperatione moderatio existet in nato, eiusdem frigiditatem ariditatemq; cum humersta & calida Iouis natura mulcebit, feruorem Martis & rabiem contraria Veneris potestate sedabit, immixtum Lunæ lumen Marti familiariter copulabit, tūc enim Luna plurimum & humecto abundat, & frigido, qua è re Martis cholera, Lunæ pituita id est phlegmate temperatur, contra pubescentis aut plenæ Lunæ radijs torporem Saturni recreabit, siquidem tunc de Sole calefacta & toto corpore ab eo illustrata humenteis ac calefactos à Sole radios suos Saturno refundens similem illius hebetudinem ita refocillat & tanquam fouet, ut exercitatum à Saturno siccum frigidumq; humorem humenti & calido temperet, ac melancholiã sanguine moderetur. Quæ omnia rerum harum peritus commiscens & temperas, corporis etiam nati fabrica qualis futura sit, probe intellet, ad hilaritatemne an ad tristitiam, ad temperantiam an intemperantiam, ad mansuetudinem, an asperitatem, ad liberalitatem, an ad auaritiam, ad taciturnitatem, an loquacitatem, ad celeritatem, an cunctationem nati anima pro corporis qualitatibus propensior sit futura.

PTOLEMÆVS.

VIII.

Sapiens anima cōfert cœlesti operationi, quæ admodū optimus agricola arando, expurgandoq; confert naturæ.

Nota.

Dere. Cœle.

C

COMMENTVS.

PONTANVS.

*Quamquam generi animalium est omni naturaliter insu-
tatum mali declinatio, tum boni appetitio, homo tñ
propter rationē cuius est particeps multo q̄ cetera ani-
malia & mala ipsa cautius declinare, & bona quæ ui-
dentur sibi adiungere commodius potest, duplici auxi-
lio fretus & cōmunis naturæ, & propriae rationis. In-
exquirendis autem utilibus, incommodisq; repellendis
uersatur ea uirtus, quæ à prouidendis illis prudentia no-
minata est, eius est enim utilis & inutilis, recti ac pra-
ui, ueri item falsiq; cognitio atq; distinctio. Sed exquisi-
ta prudētia nisi multo diuturnoq; comparari usu neq̄,
cuius ea laus ē ut ceterarum uirtutum dux habeatur
ac magistra. Quod si tanta est prudentiæ authoritas ac
uis, quanto maior debet esse sapientiæ? quæ nihil est in
homine diuinius, siquidem humanarum diuinarumq;
rerum cognitionem habet. Quocirca si, ut ante dictum
est, multa quæ à stellis portenduntur mala auerti atq;
euitari possunt, ubi ante prouisa et cognita fuerint, cur
non & bona quæ ab illis decernantur, ante etiā cogni-
ta, industria consilioq; poterunt tanquam allectari præ-
uis q̄ eueniant, & postquam euenere, sapienti arte con-
silioq; magis ac magis confirmari? Etenim ut prouen-
turus è terra satisq; seminibus fructus plenior, atq; ube-
rior esse solet, si agricolæ diligentia cultusq; pro natura
cuiusq; accesserit, sic conferenda quoq; à stellis bona, si
sapiens consilium prudensq; adiuncta sit opera, ea tan-
quam procliuore defluent riuō. Ac ne à medicis rece-
damus, hi non modo morbos curant, sed bonum quoq;*

habitu corporis adiuuant, sanitatē confirmant, plurimumq; opera sua naturali adiungunt robori, adhuc & horum præcepta sunt de sanitate tuenda, & agrorum colarum de annonâ in horreis conseruanda. Quâobrem sapiens uir, qui rerum naturalium cognitionem habet, et, qui cæli stellarumq; proprias uires teneat, qui norit quid stellæ ipsæ decernant & quomodo, cum intellegat quibus à stellis, & à quo cæli loco, qua etiam ratione bona ipsa sint aduentura, si deesse sibi noluerit, uiam aduentantibus illis aperiet, & postquam peruenerint, firmitatem quoq; afferet, ut si quis aquam è superiore sit cliuo in hortos deriuaturus, ipsest sulcū dirigere, obstanteis lapides remouere, purgamenta emundare, quo fluentiore alueo decurrat in plantas, quin adillarum radices fossam altiore facere, quo aqua tum abundantius influat, tum diutius ibidem immoretur. Itidem sapiens Mathematicus felicibus stellarū promissis multum conferre poterit, prudenter agendo, recte consulendo, & largam secundamq; animi spem arte consilioq; intendendo. Quocirca ad insitam à natura tum mali fugam, tum boni appetitionem multum in utranq; partem adiuuenti habet rerum cælestium prospectio & cognitio futurorū, ut quæ admodum medicina sanitatē procurat, alimentū agriculturæ, sic astrologia utilitatē hanc hoibus sui studiosis procurat, & afferat. Quia uero auertendi mali studiū prius esset, boni adipiscendi posterius, siquidē medici prius ciosos ante humores eijciunt, quibus postea electis sanitatē conciliant, iccirco Ptolemæus cū ante de auertendis malis monitos nos fecisset, nūc docet posse bonis artibus,

COMMENT.

Prudentiq; consilio adiumenti plurimum promissis à
 cœlo bonis afferi, siquidem solertes agricolæ expurgar
 tis prius noxijs herbis, ac terræ ipsius vitijs edomitis ad
 frugum ubertatem plurimum conferunt, ut non solū
 uberiores, uerum etiam pleniores (ut dictum est) fructus
 proueniant, nam & ars naturalibus etiam bonis
 magno præsidio esse solet, quæ cum defuerit, poma de
 generant, armēta in annos hebetiora fiunt, bonisq; hor
 mini à natura datis nisi diligēs adiuncta sit institutio,
 non est cur perfectū aliqd, suo in genere possis dicere.

PTOLEMÆVS.

IX.

In generatione atq; corruptione, formæ afficiuntur à cœ
 lestibus formis. Iccirco qui imagines faciunt, ijs utuntur,
 cum eo stellæ ingressæ fuerint obseruantes.

PONTANVS.

Ut supra est dictum, utq; inter physicos constat, genera
 tionis corruptionisq; causa est motus, & hic primum
 quidem ipse sibi materiam conciliat, quam conciliatā
 postea informet. Deinde (quia motus ipse nunquā con
 sistit, ac nunc ad sex angula quadrangulaq; nunc ad
 triangula atq; opposita pergit, ac demum in seipsum,
 id est unde cœpit, redit) necesse est qualitates quæ in
 sunt: materiæ, nunc ex crescere atq; impleri, nunc im
 minui, donec in excessum atq; exuperantiam abeant
 aliquam, ex qua interitus ipse sequatur. Quare si cœlū
 est, qd materiam informationi apparat, erit profecto
 materia ipsa rudis atq; informis, secus enim nequaquā
 apta eēt, aliam atq; aliam formā suscipere, sicuti quod

grane est, uti superna petat, institui nunquam potest, neq; enim lingua si certum à natura inditum haberet saporem, alium quàm quem haberet suscipere ipsa posset, cum tamen ob insitam sibi uim nullum sit saporis genus, quod non etiam distincte sentiat. Eodem modo & materia cum sit informis, ad motas formas induere apta est. Est igitur cœli cœlestiumq; corporum informare, nam si elementaris materiæ primaria informatio non est et est alicunde, ut quod est, erit profecto à cœlo, à quo elementa ipsa ciuntur & ad agendum & ad partendum. Atq; ut in ipsa materia uis inest aptitudoq; uarias à cœlo formas accipiendi, sic uicissim cœlo, stellisq; uis inest illas imprimendi. Utq; hæc quàm illa materia magis apta est, hanc quàm illam formam admittere, sic hæc quàm illa cœli pars stellaq; hanc quàm illa formam aptior est effigiare, quod ni esset, species ipsæ rerum confusæ essent. At in cœlo statuta sunt omnia, secus enim homocerui nascerentur & equipasseres. Eadem rursus est corrumpendi uia ratioq; Quocirca naturalissime dictum est à Ptolemaeo & in generando & in corrumpendo rerum inferiorum formas cœlestibus à formis affici. Nec uero quæ fabulose tradita sunt à poetis, naturali ratione carent, Arietem, Taurum, Geminos, Aquilam, Canem, Leonem, Cygnum in cœlum trāsitos, quādo ea quæ sunt generis eius apud nos, ad sua cœli signa referantur. Paucis ante annis Saturni Martisq; coniunctio in Tauro, horridissima hyeme frigora cum excitasset, magnam bubus calamitatem attulit, & quanquam ouis tolerando frigori est imbecillior, in boues tamen uehementius pestis illa desauit pro-

COMMENT.

pter signum cœleste ad quod terrestris bōs referretur. quæ coniunctio si fuisset in Ariete, nimirum in oues seuius grassata esset. In hominum natiuitatibus cum pericula exquiruntur, si nocēs stella munitetur è Geminis, nimirum malum id pro signi natura inferetur ab homine, cum signum illud humanum sit. Cui uulnus i capite minaci à planeta infligitur, is Arietem habuit male fortunatum in genitura, præest enim Aries capiti, Membrorum quoq; ceterorum mala à signis, quibus hæc ipsa membra famulantur, si parum fortunata fuerint in natiuitate, emanare solent. Quos currus obtulerunt, quos quadrupes dilaniant, & hos infelicia geniturae sydera insectantur, quorū formis animales hæc formæ naturaliter subiectæ sunt. Rerum agri scriptores tradunt, non edia à muribus uitis eius uuas, quæ noctu putata fuerit, Luna plena Leonem peragrante. Refert Alexandrinus quidam scriptor uidisse se hominē grauius à Scorpio percussum statim fuisse liberatum ebibito thure contrito, in quo Scorpij cœlatum signum fuerat, ac sciscitanti sibi, in thure ne an alio contrito aromate tam præsentanea uis inesset, responsum fuisse ab eo qui remedium id attulerat, in Scorpij signo, qđ in anulo se cum ferret tam præsentis uim inesse remediij. Impressam uero eam Scorpij figuram fuisse in lapide illo anulari, ascendente Scorpio, cum Luna ibidem eēt cardinaliter collocata. Ad sanandos itaq; Scorpij nocentes morsus imprimenda esse eo signo aromatica, qua hora Luna in Scorpio cardinalis inueniretur, quæ postea contrita in aqua potanda præberentur. Author è Hermes prohiberi calculos, si quis in auro Leonis figuram

renibus illigatam detulerit, quæ cælata sit Sole Leonē tenente, dum tamen nec Luna sextam domum aspiciat, nec ascendentis signi dominus intueatur Saturnū, aut à Saturni coniunctione recedat, sanari etiam morbum hunc sumpto thure, quod eo sigillo esset impressum. Laurentius Miniatus familiaris meus amico suo doloribus capitis penè quotidie laboranti impressa Arietis imagine remedium attulit, quam cælari in auro fecit, primo Arietis gradu ascendente, Ioue ibicōstituto, nullisq; infelicium stellarum radijs percusso, immo Luna Venerēq; amice intuentibus. Quocirca qui signa facere aut imagines uolunt, dies horasq; idoneas eligere debent, cælumq; inspicere ac cæli signa, quibus subiecta sunt animalia, quorum figuras exprimant, habendaq; cum primis diligens ratio membri eius, de quo solliciti sumus, cui sit cæli signo dedicatū expectandusq; auxiliatoris planetæ in id signum ingressus, nec non salutare noxiæ ue configurationes aut ipsæ quoq; expectandæ, dum fiant, aut donec præterierint. Dicere autē de imaginibus ac sigillis non est loci huius, de quibus non ignoramus multa etiam inaniter ac superstitiosè tradita esse. Quod uero ad traductiōem ipsam attinet, ubi nos conuertimus qui imagines faciunt, Græce unū uerbum est εοιχιωματα, quod est ac si diceremus elementarij, sed hoc uerbum Latine quidem, neq; id quod Græce, neq; aliud quippiam, quod ad rem hanc faciat, significat. Sin conuerterimus imaginarij, uerendum est, ne nō ad imagines ac simulacra, sed ad mētis imagines ac sensa perperam quis referat. Sunt aut hoc

COMMENT.

pter signum cœleste ad quod terrestris bos referretur. quæ coniunctio si fuisset in Ariete, nimirum in oues sæuius grassata esset. In hominum natiuitatibus cum pericula exquiruntur, si nocēs stella munitetur è Geminis, nimirum malum id pro signi natura inferetur ab homine, cum signum illud humanum sit. Cui uulnus i capite minaci à planeta infligitur, is Arietem habuit male fortunatum in genitura, præst enim Aries capit, Membrorum quoq; cæterorum mala à signis, quibus hæc ipsa membra famulantur, si parum fortunata fuerint in natiuitate, demanare solent. Quos currus obterrunt, quos quadrupes dilaniant, & hos infelicia genitura sydera insectantur, quorū formis animales hæc formæ naturaliter subiectæ sunt. Rerum agri scriptores tradunt, non edi à muribus uitis eius uuas, quæ noctu putata fuerit, Luna plena Leonem peragrante. Refert Alexandrinus quidam scriptor uidisse se hominē grauius à Scorpio percussum statim fuisse liberatum ebibito thure contrito, in quo Scorpij cœlatum signum fuerat, ac sciscitantē sibi, in thurene an alio commisto aromate tam præsentanea uis inesset, responsum fuisse ab eo qui remedium id attulerat, in Scorpij signo, qđ in anulo se cum ferret tam præsentis uim inesse remedij. Impressam uero eam Scorpij figuram fuisse in lapide illo anulari, ascendente Scorpio, cum Luna ibidem eēt cardinaliter collocata. Ad sanandos itaq; Scorpij nocentes morsus imprimenda esse eo signo aromata, qua hora Luna in Scorpio cardinalis inueniretur, quæ postea contrita in aqua potanda præberentur. Author ē Hermes prohiberi calculos, siquis in auro Leonis figuram

renibus illigatam detulerit, quæ cælata sit Sole Leonē tenente, dum tamen nec Luna sextam domum aspiciat, nec ascendentis signi dominus intueatur Saturnū, aut à Saturni coniunctione recedat, sanari etiam morbum hunc sumpto thure, quod eo sigillo esset impressum. Laurentius Miniatius familiaris meus amico suo doloribus capitis penè quotidie laboranti impressa Arietis imagine remedium attulit, quam cælari in auro fecit, primo Arietis gradu ascendente, Ioue ibicōstituto, nullisq; infelicium stellarum radijs percusso, immo Luna Venerēq; amice intuentibus. Quocirca qui signa facere aut imagines uolunt, dies horasq; idoneas eligere debent, cælumq; inspicere ac cæli signa, quibus subiecta sunt animalia, quorum figuras exprimant, habendaq; cum primis diligens ratio membri eius, de quo solliciti sumus, cui sit cæli signo dedicatū expectandusq; auxiliatoris planeta in id signum ingressus, nec non salutare noxiæ uel configurationes aut ipsæ quoq; expectandæ, dum fiant, aut donec præterierint. Dicere autē de imaginibus ac sigillis non est loci huius, de quibus non ignoramus multa etiam inaniter ac superstitiosè tradita esse. Quod uero ad traductiōem ipsam attinet, ubi nos conuertimus qui imagines faciunt, Græce unū uerbum est ἑοικωµατικὸν, quod est ac si diceremus elementarij, sed hoc uerbum Latine quidem, neq; id quod Græce, neq; aliud quippiam, quod ad rem hanc faciat, significat. Sin conuerterimus imaginarij, uerendum est, ne nō ad imagines ac simulacra, sed ad mētis imagines ac sensa perperam quis referat. Sunt autē hoc

COMMENT.

afficiatur. Videndum etiam, ut dominus secundæ domus aut sit in domo ipsa positus, aut Marti feliciter copulatus, sintq; potentes ambo, & oppressionibus plane liberi, quo alter atrocibus radijs septimam impugnet domum, alter octauam, quæ loca sunt aduersarij. Eundem in uenationem statuendus est Mars in septima, uidentumq; ut benefica stella tueatur ascendens. Qui cauere uult testamento ne sit irritum, eligat Saturnum, cum crescentis Lunæ radijs irroratur. Igitur ut ea quæ per se letalia sunt, pro morbi natura efficiuntur medicorum ope salutaria, sic & stellæ quæ maleficæ dicuntur atq; infortunantes, fiunt & penumero felices pro rei natura, mathematiciq; prudentia. Atq; ut medicus uenenosa salutaribus temperat, sic nocentes stellæ salutarium stellarum aspectibus coniunctionibusq; sunt à mathematico temperandæ. In primis autem nati genitura cœlestiumq; decretorum series consideranda est, quod superius incipiendis electionibus est præceptum, multos enim natalitæ stellæ, quæ alioquin maleficæ iudicantur, adiutant. Eorum etiam quæ agenda proponuntur, natura diligenter inspicienda est. Videndæ item stellæ quæ illis dominantur, siquid è bellis Mars præest, ædificationibus Saturnus, rebus alijs alij. Sin incerta genitura fuerit, poterit patris nativitas inspicì, atq; inde quantum ars disciplinaq; tulerit sumi. Adhæc nati ipsius mores, actiones, artesq; considerandæ, eaq; suos ad planetas referendæ. Stellæ etiam ipsas commiscere oportet. Et enim qui bellicis in rebus clari sunt, eorum actiones Mars bene collocatus, bonisq; adiutus aspectibus discernit, qui si male constitutus in genitura fuerit, atq; in

deiectis cœli locis positus, artes dare solet quæ ferro ignis
 que exercentur. Quocirca si fabri ferrarij, si centuriõis
 cuiuspiam sit ignota natiuitas, pro quo auspiciatio quaeritur,
 Mars erit considerandus, siquidem ars ipsa indicio est in illius natiuitate Martem plurimum ualuisse.
 Merito igitur accusandi sunt qui nullo rerum delectu
 habito, nulla geniturarum obseruatione adhibita, ubiq;
 stellas beneficas sequuntur, maleficas negligunt, atq; il
 las quidem in bonis ac primarijs locis statuunt, has
 uero in abiectis, in quibus languescant, ac tanquam tor
 pentes iaceant. Ptolemæus quos hodie nostri fortunantes
 aut infortunãteis planetas dicunt, καλοποιοῦσ
 atq; κακοποιοῦσ ἀστέρας uocat, nos eum in interpre
 tatione secuti, ut uerbum uerbo reddamus, beneficas
 atq; maleficas, id est salutareis ac nocentes stellas dici
 mus. Et benefici quidẽ planetae sunt Iupiter ac Venus,
 malefici uero Mars, atq; Saturnus.

PTOLEMÆVS.

XI.

DIEM Horamq; non ante eligas quàm proposi
 tæ rei noueris qualitatem.

PONTANVS.

I n ijs quæ ad electiones pertinent, primum hoc præceptũ
 traditum est, ut electio ipsa natiuitati conueniat. Secũ
 dum, ut maleficis etiam stellis adhibita salutarium tẽ
 peratione utamur. Tertium est, ut antequam diem aut
 horam auspiceris, rei ipsius quæ tibi agendam proponis,
 naturã optime noscas, qua ignorata, eligere nequaquã re
 õte ualeas. Siquẽ pro rei natura, tũ planeta, ipi, tũ cœli

COMMENT.

loca signaꝫ; aut fugitanda, aut capienda sunt, E' quibus efficitur, ut in diebus horisq; auspiciandis duo in primis consideranda sint, agenda rei qualitas, et eius qui agere uult natuuitas, quorum alterum si male fuerit obseruatum, utilis esse suscepta electio uix poterit. Quandoquidem & agricola prius quam serit, tñ agri ipsius naturam, tum etiam seminis qualitatem considerat. Neq; enim, ut Virgilius ait terræ ferre oēs omnia possunt. Itaq; quando non omnibus sunt omnia à cælo stellisq; promissa, nec omnes planetae in rebus omnibus æque influunt, non solum genesis ipsa inspicienda est, sed rei quam quis agendam sibi proposuit, qualitas naturaq; pensitanda, qua pensitata & cognita, poterit in electionibus commodas stellas admittere illisq; pro rei ipsius, suaq; ipsarum natura uti, quo simul omnia conueniant, siquidem citharædi ubi quam modulari cantionem uolunt, ante cantionis ipsius numeros expendunt, chordas inde pertractant, & ijs quidem in locis, quæ cantici numeris consentire habeant. Medici quoq; non ante remedium ægroto adhibent, q̄ morbi naturam probe teneant. Idē itaq; eueniet Astrologo, quod & medico, ut uterq; plurimum peccet, ille si morbi curandi, hic si rei pro qua fit electio, naturam ignorauerit. Neq; enim artifex ignorata materia qualitate commode apparare illam operi suscepto potest. Conuenienter itaq; Ptolemæus sententiam hanc superiori statim subiicit, docēs signis ac planetis pro subiectæ rei qualitate utendum esse. Etenim qui diem equestribus concursionibus statuit, uidere debet ut Luna Martem minaciter aspiciat, sitq; si fieri poterit in Martis do

micilio collocati, atq; in ariete præsertim, nam Scorpius insidijs aptior est. Qui ad cõcurrendum egreditur, horã eliget qua Mars ipse uel ab orientis cardine exurgat, uel ad cœli medium progrediatur, qui si Venerẽ ijs in locis elegerit, nihil dignum ea cõcursione geret. Qui iter suscepturus est domum nonam & item septimam atq; octauam fortunabit, siquidem nona eorum quæ in itinere euentura sint, significationem habet, septima locum indicat, ad quem iter suscipitur, octaua uero index est eorum quæ illo sint in loco euentura. Contra qui peregre domum reuertitur, primam & secundam & tertiam fortunabit, domum, quando altera locũ ad quẽ regressio fit indicat, altera quã illic post reditũ, tertia quid in ipsa reuersione sit euenturum.

PTOLEMAEVS.

XII.

AMOR Odiũq; ne uera eueniant iudicia prohibet, siquidem minuit maxima, augent minima.

PONTANVS.

Amor odiũq; siue animæ sint affectus, siue hominis ipsius, qui ex anima constat & corpore, mentem à uero deflectere, rationemq; ipsam labefactare, ubi maiores uires habuerint, solent. Nam & in eos quos amamus indulgentiores sumus, siquidem pro magno peccato paululum supplicij satis est patri, & quos odio habemus, eorum supplicijs ac malis exatiari uix possumus. Has passiones & in consulendo & in iudicando plurimum obesse, non est qui dubitet. Nam & qui res publicas administrant, si amicitia similitudine uincantur,

COMMENT.

fieri, non potest uti in commune cōsulant. Et qui de ho-
 minum capitibus sententias dicit, si affectus hos sequa-
 tur, illam quamvis grauiore pœna dignum, propter
 amorem aut absolutū dimittet, aut longe minori quam
 quod à lege statutum est supplicio afficiet, ab hoc ue-
 rò, quod odio præcepti rapitur, pro leui peccato etiam
 grauiissimas pœnas exiget. Nam in ijs, quos amamus
 & grauiora errata præterimus, & uirtutes quâquam
 leuiores, magnificis tamen laudibus prosequimur; con-
 tra in aduersarijs leuissima peccata conuiciofissime in-
 cessimus; moresq; licet spectatissimos despicienter abij-
 cimus; atq; obscuramus. Iure igitur Ptolemæus cau-
 dos affectus hos præcipit & in rationatibus, & in
 electionibus iudicandis, ne si ex felici stellarum consti-
 tutione opium, pecunia, suppellexq; multa promittat-
 tur, rursus si ex infelici radiatione labores, paupertas,
 grauiaq; pericula portendantur, odio aut amore uicti
 impediamur, quo minus ueras sententias proferamus.
 Quemadmodum itaq; prætor ac iudex æquus legum
 ipsarum personam in iudicando induit, sic uerus ma-
 thematicus stellas ipsas ac cœli starum decretaq; seque-
 tur, à cuius significatiōibus, atq; ab artis disciplinâq;
 institutis ob bñuolentiâ maleuolentiâ ue nullo mō rece-
 det aut demendo aliqd, aut addēdo. Quãobrem in ferē-
 dis sententijs, futurisq; prædicendis non solum regulas
 quæ supra positæ sunt, seruari mathematicus debet, sed
 in primis cauebit, ne affectibus hīs uictus bona malæ
 à stellis decreta aut significata, maiora minorâne fu-
 tura pronunciet, siue de amico seu de inimico iudiciū
 feraturus. Iudiciū ac sententiā indifferenter dicit

mus, quod Græce est ἀποτέλεσμα, nam & hodie astrologi iudicare dicuntur, & eorum prædictiones iudicia uocantur, alibi cum de stellis loquimur, & effectus & decreta & significationes, nec non euentus pro arbitrio dicimus.

PTOLEMÆVS.

XIII.

CVM COELESTIS CONSTITVTIO

Quippiã significauerit, adiutricibus etiã corruptiuis stellis, hoc est secundarijs utere.

PONTANVS.

DICTVM. Est in primo uerbo oportere mathematicum signa sequi atque coniecturas, quod etiam apud Ciceronem in primo libro de diuinatione Quintus frater confirmat, cum ait augurum, Astrologorum; quin etiam medicorum artem opinabilem esse, coniecturaq; contineri, & iure quidem quando & medicum & agricolæ & nauæ signa sequuntur, ex quibus futura conijciunt, in urina enim quæ cernuntur signa, magna ex parte morbum indicant, his accedunt uigiliae, horrores, pallor, suspiria, multa in oculis, in naribus, in lingua, in uoce, in alijs etiam corporis partibus signa sentiuntur. Et uespertina matutinaq; cæli siue serenitas, siue obscuritas, aut rutila innubilatio futuras tempestates decernunt. Adhæc pluuia solstitialis, hyës serena, uer pluuium & alia multa (est enim prognosticorum magna uis) futurum segetis prouentum indicant, nec uero diuturna obseruatio ratione caret. Atq; ut ad mathematicos ueniamus, signa quæ ipsi psequuntur

COMMENT.

*ur sunt ea quæ secundaria dicuntur, quæ in elementis
 ipsis cernuntur, ut cometa, ut motus terræ; ut uehemen
 tiores tum pluuia tum siccitates, ut uenti & eius ge
 neris alia. Motus igitur progressionēq; cœlestium cor
 porum qualitates elementorum quæ illis subiecta sunt
 cient, quorum postea mutationes corpora & ipsa nos
 tra sequantur. Neq; enim pestes, frigora, annonæ inor
 pia, diluiones, exustiones sunt nisi à causis antegres
 sis. Etenim quæcunq; fiunt, ut ab aliqua fiant causa nec
 esse est. Quocirca mathematicus qui ab aliqua eclip
 si, aut stellarum cōiunctione quæ in aliquo cœli cardī
 ne facta est, aut pestilentiam, aut aliud morbi genus in
 dicari sentit, si hyemē plurimos austros, si uerē contir
 nuas pluias, easq; ab eisdem austris fundi uiderit, na
 ctus hæc signa, cum intellegat futurum, ut aduentanti
 bus caloribus humida illa uis corrumpatur, nimirum
 affirmare poterit, multas æstate futuras ægritudines,
 quod & sagax quoq; medicus sentiet. Itaq; secutus si
 gna hæc, ex ijsq; coniecturam capiens, cum à secundari
 js sese adiuari intellexerit, ueras nimirum sententias
 proferet, intellectis enim causis, habitisq; causarū ipsa
 rum signis, à futuris rerum euentis non decipietur. Ex
 quibus efficitur, ut quæmodum prudentes medici
 non statim inspecto ægroto de illius morbo iudicant,
 sed signa prius uidere uolunt, prognosticaq; expectāt,
 sic diligens cautusq; mathematicus in ijs maxime quæ
 in uniuersum spectant, ubi minaces eclipses aut coniū
 ctiones uiderit, ut prædicere certiora ualeat, secundaria
 considerabit, quæ ubi unā consenserint, uix illi relin
 quitur, an quod p̄senserat de illo habeat dubitare, quod
 iccirco*

iccirco dicimus, quod non semp actiuis passiuæ consensu
 tiunt. Vbi uero secundaria uisa fuerint, certum est patiē
 tium naturam suscipiendis agentium stellarum qualita
 tibus aptam esse. Stellæ autem corruptiua, quæq; cœ
 lestium stellarum decreta adiuuant, sunt ea quæ in ele
 mentis cum exuperantia & uiquadam maiore fiunt,
 ut sicclitates aut pluuia nimia, ut uenti diutius ab ear
 dem mundi parte flantes, ut cometa, ut frequentes tra
 iectiones ignium, qui per aerem feruntur, ut serenitates
 assidua, diuturnæ uel inuubilationes, quæq; alia confir
 mandis stellarū decretis plurimū mouenti hñt. Nam in
 reuoluēdis mundi annis, hoc est Sole Arietē ingrediē
 te, si cœli constitutio morbos, pestilentiamq; indicauerit
 propter iniquam Martis, Saturniq; collocationem, &
 hyems humida, calidaq; præcesserit, hac tāquam secū
 da causa mathematicus ad prædicendum utetur. Siqui
 dem ubi calidum humidumq; hyeme exuperauerit,
 propter eam quam habent corrumpendi naturam cœ
 lesti constitutioni plurimum conferent, quæ iccirco se
 cundaria Ptolemæus appellauit, quod secundas uires
 habent, quando prima uis in cœlo stellisq; cœlestibus
 inest, secunda in elementis quæ ab illis cientur. Vocauit
 & corruptiua, quod omnis elementorum exuperā
 tia corruptionem adducat, conferre autem atq; opitula
 ri propterea dixit, quod ubi elementorum qualitates
 accidentiaq; cum stellis ipsis consenserint, longe ualenti
 us atq; acrius cœlestia influant corpora, quocirca se
 cundas stellas nominauit propter secundam uim illis
 insitam, Secundæ uero hæ causæ primis non semp con
 ueniunt causis ob præteritas stellarum constitutiones.

COMMENT.

Nam ubi planetarum configuratio prægressa est, huic de qua dixi Saturni Martisq; constitutioni contraria, quod illa prius elemēta pro natura sua affecerit, nequaquam poterit subsēcuta Martis Saturniq; constitutio, Materiāq; sibi aduersantem nata, tantam ad nocēdū potestatem uendicare. Sunt tamen qui stellas has, id est secundaria intellegi uelint stellas, quæ extra Zodaicum à septentrione, meridiēq; ferantur, quod uires impares uiribus stellarum, quæ signifero feruntur, habeant, ac si quæ ī ipso signifero collocatæ sunt pares uires, paresq; omnium irradiatiōes sint. Quocirca falsò uidentur opinari, quin Ptolemæus cum ad prædictiones faciendas, à signis coniecturisq; uehementer adiuuari mathematicum iudicet, de ijs potius stellis præcipit, in quibus signa & tanq̄ nota futurorū cernantur, quas à uiriū potestatisq; similitudie stellas uocauit, qđ cœlestes stellæ primæ causæ cū sint, elementa ipsa secundæ stellæ, id est secundæ causæ essent. Atq; hæc qđem regula superiori regula recte subijcitur à Mathematicis obseruanda.

PTOLEMÆVS.

XIIII.

QUANTIS in erroribus uersatur astrologus, cum loci septimus atq; eius dominus afflicti erunt.

PONTANVS.

Cum multa præcepisset, quæ mathematicis seruanda censeret, illud etiā addit, quod inspicere ante omnia in quaestionibus, hoc est interrogationibus debeat. Etenim si est aliqua cœli pars quæ detur interroganti, & mathe

matico sua dabitur. Datur autem interroganti ascendens,
 & iure quidem, quando ea cœli pars cum moueri supra
 terras incipiat, uidetur esse causa, cur aliquis ad consu-
 lendum id est interrogandum moueatur, eius autem q
 quærit interrogatio, & quærendi finis eò spectat, ut id
 de quo incertus est, sciat. Accedit is itaq; ut ignorans
 ad scientem, ignorantia uero & scientia è regione sibi
 aduersantur. Dabitur itaq; mathematico ut' pote scien-
 ti locus qui sit ignorantis loco oppositus, opponitur au-
 tem ascendenti occidens, itaq; occidens id est septima
 cœli domus in figura constituenda, danda est mathema-
 tico, ut consultoris sit prima domus, consulti septima,
 Scio quantos hinc mihi cõcitem aduersarios, sed ueritas
 præferenda est, quis est enim nostrorum Astrologorū,
 uiuentium dico, qui nullo mathematicis loco attributo,
 occidentem cœli cardinem, id est septimam domum
 non attribuat rei quæsitæ? Omnes hoc sentiunt secuti Ara-
 bes seu Syros quosdam scriptores, à quorum libris in
 linguam nostram male translatis utinam hic solus du-
 ctus error esset. Sed ne solus ipse hoc sentire uidear, quã-
 quam hoc ipsum sentire Ptolemæum ex suis ipsius uere
 bis manifestum est, ne solus inquam sentire hoc uide-
 ar, audiatur & Græcus quidam interps. Ascendens
 eiusq; dñs ubi quis de re aliqua mathematicum consu-
 lit, pro consultore accipiendus est, pro ipso autem cõsul-
 to septima domus, atq; eius dominus, q si male affecti
 fuerint astrologo dānum portendunt, damnum autē
 erit, ipsum ad quod quæsitum est, uera nullo modo res
 sponsurum. Quamobrem Indi mathematici, cū septi-
 mū locū eiusq; dominū male se habentes inueniebant,

COMMENT.

- ad ea de quibus consulebantur, nihil respōdebant, uerū
 • tī ne falsa pronuntiarent. Hæc Græcus author. Accidet
 autem mathematico, cum domus septima, & eius si-
 gni dominus male se habuerint, quod accidere solet cū
 offusæ oculis nebulæ prospectum eripiunt, quodq; &
 philosophis, & usu etiā probatis uiris sæpenumero
 accidit, ut ad propositas de rebus etiā leuioribus qua-
 sitiones aliquando caligent, quod acumen eorum quo-
 dam quasi situ obducto intorpuerit, propter crassos her-
 betesq; humores, qui spiritus ipsos obtundunt. Græce ubi
 à nobis astrologus dicitur, est ἐπίτης μωυ, hoc ē sciēs
 uti in primo & quinto enunciato. Placuit autem hoc
 in loco magis astrologum dicere, quoniam particulari
 re nomen cum sit astrologus, sciens uero generale, rem
 expressiorem reddimus astrologum, quàm scientens
 conuertendo. Adhæc ubi Græce est κακωμένος, à no-
 bis traductum est, afflicti. quanquam etiā posset non
 minus proprie dici, male affecti. Alibi quoq; κακωσι
 afflictionem conuertimus. Quid autem sit afflictio, ma-
 laq; affectio seu malus loci aut planetæ habitus, decla-
 ratur à nobis trigesimo nono & quadragesimo primo
 enunciato. Sunt qui hodie dicant loci impedimentum,
 & planetam impeditum, & quod à nobis dictū est
 male affecti aut afflicti, ab ipsis dicitur impediti.

PTOLEMÆVS.

XV.

- A scendentia inimicorum regni, sunt signa ab ipsius reg-
 ni ascēdēte declinātia. Amicorū uero ascēdētia, sunt
 cardines, locaq; succedentia. Idē & in dogmatibus.

PONTANVS.

In natiuitatibus, in electionibus, in regnis auspicandis, in magistratibus inuendis, in inceptis deniq; omnibus primæ ac potissima significationes, quatuor sunt cardinum, secundæ succedentium illis locorum. Cardines uoco ortum, occasum, medium cœli, id est culmen & imum. eosdem etiam angulos, cuspidesq; cœli uocari à recentioribus uideo. Græci appellant κεύτρα, loca uero eis succedentia ἐπ' ἀναφορὰς. Primo cardini id est ascendenti succedit secūda domus cardini huic opposito id est septimæ domui succedit octaua, culmini id est domui decimæ succedit undecima, imo cœlo quæ est quarta domus, quinta succedit. Signa itaq; cardinalia in regno auspicando illisq; succedentia indicant regni proceres, amicos, consiliarios, fautores, defensoresq; illos fore, in quorum natiuitatibus ascendenti ipsa fuerint. Verbi gratia, cui regno Aries ascēderit, signa ascēdenti amicorum, fautorumq; eius erunt Libra, Capricornus, Cancer, & idem ipse Aries, quæ sunt signa cardinalia in ea figura, item Taurus, Leo, Scorpius, Aquarius, qui succedunt illis. Contra uero signa ab ipsis angulis id est cardinibus declinantia aduersantium inimicorumq; ascēdenti sunt, Pisces qui cadunt ab Arette, Sagittarius qui declinat à Capricorno, et Virgo quæ libra cardinem tenente descendit. In tertio autem signo licet illud à cardine imo cadat, aliaratio sequenda est, quod ascendens ipsum amicis radijs intueatur, atq; ad illud festinet, ex infimo ad superna progrediēs, quæ ratio diuersa est in domo nona, quamuis enim è triangulo

COMMENT.

lo domum primum aspiciat, præceptamen deicitur, & ab alto deorsum ad occasum rapitur. Nec uero hæc significatione dicuntur, quâdo nec uirgo Libram, nec Sagittarius Capricornum, nec Pisces Arietem intuentur, quibus in signis regni de quo loquimur, cardines positi sunt. Quamquam autem Taurus non intuetur Arietē, succedit tamen illi tanq̄ auxiliium allaturus, locumq; eius subiturus, eodem modo Aquarius succedit Capricorno, Leo item Cancro, & Scorpius Libræ. Cū signa præcedentia & deiecta non solum non aspiciant subsequētia, sed illa deserant, ab eisq; tanquam precipitentur, appareatq; alio ea tendere atq; inclinare, contra signa succedentia ad angulos quæq; suos profiscantur, eoq; cōtendunt. Quocirca priscos Ægypti reges tradunt instituisse, ut eorum q̄ nascerentur, genituris inspectis, si quorū geniture inuenta fuissent horoscopantes i signis à regni horoscopo decidentibus, quæ potentes, beneq; collocatos in figura dñatores habuissent, ut ij statim occiderentur, neq̄ndo aduersum se mouere arma possent. In cuius uero natiuitate ascenderit signum ex regni cardinalibus, aut ex succedentibus, is erit ex regni primoribus, atq; è regis ipsius familiaribus pro stellarum benignitate atq; præsidio. Quod autem ait Ptolemæus idē & in dogmatibus, nonnulli etiam ad initia religionū ac sectarum transferunt, sed cum Cicero dogma decretum interpretetur, ut de civilibus factionibus, decretis, edictisq; sentiamus, factionis cuiusq; sectatores, amiciq;, rursus contēptores aduersarij q; eadem ratione cognoscentur. Civilibus item constitutionibus, decretisq; publicis ferendis dissuadendisq; qui aut suffragatores

aut dissuasores futuri sint, eadē uia intellegetur. Urbis etiam cuiusq; horoscopus, signum ē illud quod ab oriēte cardine in primis eius fundamentis iaciendis ascēderit à quo significantur quæcunq; seu bona seu mala ciuibus euentura sint pro figuræ ipsius cōstitutione. Vbi quæpiam ciuitatis alicuius dominatū adeptus ē, ab ascēdente adeptionis eius intellegetur, imbecilla ne an ualida futura sit in populo domini potentia, horoscopus dogmatis, siue edictum, siue decretum, seu factionem, sectam uel interpretari uelis, ē signum quod ascendit, ubi uel decretum fit, uel edictum publice edicitur, uel factio præualere in ciuitate incipit.

PTOLEMÆVS.

XVI.

CVM IN OCTAVO LOCO BENEFICÆ DOMINABUNTUR, DAMNUM À UIRIS BONIS AFFERUNT, QUÆ SI BENE AFFECTÆ FUERINT, ILLUD DIMONEBUNT.

PONTANVS.

Maleficæ stellæ, quas & maleuolas & nocentes & infelicitates uocamus, Ptolemæus κακοποιῶσιν appellat, si mutare naturam pro locis in quibus reperiuntur, proq; natura rerum quæ ab ipsis significantur solēt, ut ante author ipse docuit, profectò consequens erit, uti beneficæ fortunatricesq; pro rerū locorumq; natura & ipsæ partem suam naturam mutant, quod nunc docet, inueniens beneficam, si octauo loco præfuerit, damnum inferre. Sunt in figura loca quædam pigra, deiecta, mania, quippe quæ nulla cum horoscopo radiatione iungantur, qualis est octauus & duodecimus locus.

COMMENT.

eorum quæ sunt in parte cœli superiore, & huic oppositus sextus locus, in cœli parte inferiore. Quocirca Græci ueteres sextum locum malam fortunam, duodecimum uero malum dæmonem à nocēdi potestate uocauerunt. Nostri autem alterum ægritudinis, alterum miseris & carceris dicunt locum, at octauum, quod eius natura sit perniciosior, mortis locum nominant. Octauo itaq; loco quæ τὸ ἴκτα πορὰν Græci uocant, unde damna malaq; proficisci Ptolemæus innuit, benigna stella si præfuerit propter loci ipsius malitiã, detrimentum afferet, quod probi & honesti uiri causa operaq; afferetur, quæ quidē opera honesta & recta per se sit, ceterum quæ nato illi uertat male, ut si quis arcessitus in iudicium abnegata pecuniã gratia, integri alii cuius uiri ad iusiurandum adacti testimonio conuincantur. An non uides damnum hoc dari, pecuniã abneganti, ob uiri boni testificationem perperã iurare nolentis? Ex quo fit, ut beneficæ stellæ pro loci rei q; natura uim potestatemq; aliquando mutant. Quando autem insita stellæ benignitas non facile uincitur à loci malitia, si felicibus stellæ alterius, radijs benefica in octauo posita illustrabitur, damnum illud felici hac illustratione prohibebitur. Atq; hæc quidem ad Ptolemæi sententiam explanandam satis sint. Sed conuertamus, si placet, hanc tam appositam naturalemq; iudicandi regulam, quod & quidã ante nos fecere, dicamusq; si bono rursus loco malefica stella dominetur, euenturum nato bonum improbi cuiuspiam uiri opera & beneficio, ut si uili emamus à raptore prædam, quam postea carissimo uendamus alijs, quod quidem lucrum oblar

tum nobis est, raptoris ac nefarij hominis beneficio. Sed cum cœli loca suapte natura sint aut minacia aut favorabilia, & planetarum alij benefici, alij malefici, esse cernantur, efficitur ut aliàs bonis locis planeta salutares præsent, aliàs noxij, rursus ut locis malis nunc benefica stellæ, nunc maleficæ dominentur, quæ è re quatuor mixturæ, quædamq; quasi temperationes stellarum ac locorum sunt. De quibus singulis hæc præcepta traduntur, ut bonis locis si bonæ stellæ præfuerint, bonum, lucrum, fauorem, per bonos & claros viros, ac bonorum virorum opera, aut ex bonis artibus promittant, quæ si felicibus stellarum aliarum testimonijs, adiuta fuerint, promissa bona duplicabuntur, contra minuentur, si noxij planeta infelicibus radijs easdem percusserint. Sin maleficæ stellæ favorabilibus locis præfuerint, improbi & nefarij viri opera, aut per flagitium futurum bonum decernitur, quod accumulabitur si beneuolæ fuerint stellæ radijs illustratæ, sin hostiliter à nocente planeta feriuntur, decreti boni magna fiet imminutio. Rursus ubi minacibus locis planeta infelix dominabitur, damnū ac malum à viris malis sceleratisq; , aut per impuritatem ac turpe facinus, futurum obnunciatur, quod augetur, si maleficæ alterius uolentia accesserit. Sin bonus planeta malo loco præfuerit, boni & incorrupti viri opera, aut benefaciendo recteq; agendo malum damnūq; obueniet, quod erit maius ac nocentius, si nocēs illum radius percusserit, contra prohibebitur, si ut Ptolemæus ait, benefica ipsa stella bene affecta, bonisq; irradiationibus illustrata fuerit. Hæ sunt igitur stellarum ac locorum mixturæ, ex quibus potissimum tam multis

COMMENT.

ta uariaq; bonorum malorumq; uicissitudines, tãtaq; rerum uarietas contingit, ut alios maleficia inuent, alios benefacta condemnent, hos mala artes efferant, illi ob uirtutem deprimantur, huic profint scelera, illi nocent recte facta, huius bonæ actiões ob inuidiam ingrati tudinemq; nullum præmium consequantur, illius locupletetur ignauia, hic ditescat per rapinas, ille dñ continenter uiuit, omnia aduersa patiat, quorum exemplorum uita mortalium plena est.

PTOLEMAEVS. XVII.

Cum de senis cuiuspiam uita iudicas, nō ante iudicium feres, q̄ dimensus fueris, quot ille possit annos uiuere.

PONTANVS.

Hoc Ptolemæi dictum pleriq; sic interpretantur, ut putēt non debere de nati uita, deq; eius euentis ante iudicari, quàm compertum fuerit, an ea genitura sit hominis, ne quando belluæ cuiuspiam genitura proposita, fortassis affirmaretur, diutius illam quàm à natura tributum est uicturam, quam nos opinionem minime condemnandam ducimus, potius tamen cum ipso Ptolemæo sentimus, qui in libris apotelesmatum ait, ridiculos eē mathematicos eos, qui de nati moribus, felicitate, euentisq; alijs ante iudicant, quàm uideant, an ille tam diu sit uicturus, dum ad felicitatem infelicitatem ue à cœlo decretam uiuendo perueniat, quod ipsum Ptolemæi uerba satis aperte distant, quando ait, cum de senis ali cuius uita iudicas, id est de ijs quæ illi ob uentura sunt in uita, dum senescat, nolis prius iudicare quàm uideat

ris quot eum annos à cælo permissum sit uiuere, hoc est quàm probe noueris an decretum boni mali ue tēpus possit attingere, quod idem ait in tertio apotelesmatū libro, ut paulo ante testatus sum. Et profecto prima mathematici perscrutatio de constituto uitæ termino eē debet, quando ad uiuentes euent a rerū non ad mortuos p̄tinent. Ac ne forte in hoc p̄tinaces uideamur, licet Græca uerba hoc non innuant, utrunq; tamen præceptum mathematico seruandum statuimus in genituris inspiciēdis, ut et uideat, ne fallatur belluæ forte genitura proposita, & diligenter annos nati dimetiatur, quos exacte colliget, ut ante quàm de ijs quæ inter uiuendū euentura sunt, sententiam suam ferat, probe nouerit, quod illi uiuendi spatium sit ab astris tributum. Etenim sicut in auspicationibus faciendis seruandum supra præcepit, uti propositæ rei qualitas ante diem horamq; capiendâ inspiceretur, sic in genituris explicandis, ante quàm mala bona ue obuentura pronuncientur, inspiciendum hic præcipit, an ad bona malæue à cælo promissa natus ille peruenturus sit. Nam si ad promissam à stellis felicitatē infelicitatem ue peruenturus nō est, frustra opâ insumitur ad ea p̄dicenda, quæ incassum cessura sunt.

PTOLEMÆVS.

XVIII.

Cum ambo luminaria in eodem minuto fuerint, si ascendit benefica, natus æque sanè in omnibus quæ inciderint, bene fortunatus erit. Simili modo, si & inuicē opponentur ab ortu atq; occasu. Sin malefica est in ascendente, contrarium sentias.

COMMENT.

PONTANVS.

Post generaleis has regulas, paulatim ad explicandas planetarum vires Ptolemæus progreditur, & quia Solis ac Lunæ maxima potestas est non in ijs solum quæ corporis sunt, sed quæ ad animum quoq; atq; externa etiam bona ptinent, de Lunæ Solisq; apotelesmatibus primo præcipit. Ac prima quidem de bonis malisq; externis sententia traditur, ut cum tâta utriusq; vis in externis sit, manifestior fiat eorum in corporibus dominatus. Pars fortunæ in natiuitatibus explicandis, summa diligentia est uidenda. ea enim male cognita, quæ potest esse de fato hominis uera certaq; prædictio? hæc ab intercapedine, hoc est distantia Solis Lunæq; inter se capitur, deduciturq; ab ascendenti gradu, per signa locaq; subsequentiâ. Quocirca qui Solem Lunamq; in eodem minuto nascens habuit, salutari stella horoscopum tenente, is cum locum fortunæ in ipso ascendente, id est in primo cardine, ac præcipua cœli parte cum stella fortunatrice sortitus sit, in omnibus mirifice fortunabitur, rerumq; illic copia plurimarum affluet, ut propter ascendens, partemq; fortunæ, & beneficam illic præsentem, in bonis tum corporis tum fortunæ quàm fortunatissimus futurus sit, & (ut Græcus textus habet) in omnibus quæ ad ipsius peruentura manus sunt, quæq; ab ipso tractabuntur. Quod si contingat duo hæc cœli lumina Solem Lunamq; ab ortu atq; occasu in eodem opponi minuto, salutaremq; stellam in orienti cardine collocari, qui genituram hanc habuerit, erit etiam abunde felix fortunatusq; quippe qui sortitus fortunæ partem in

cardine occidenti habeat fortunatricem stellam cum à
 tero luminari in ascēdente. Contra uero multis ille ma-
 lis undiq; uexabitur, in cuius natiuitate hæc Lunaq;
 coniunctio opposito' ue contigerit, noxia stella ex horo-
 scopo minitante, siquidem fortunæ pars in ortu aut i oc-
 casu posita hostilibus maleficæ stellæ radijs quæ in pri-
 mo ac potissimo cæli loco principatum habet, infelici-
 ter impugnatur.

PTOLEMÆVS.

XIX.

V is purgationis hebetatur, cū luna fuerit Ioui cōiuncta.

PONTANVS.

Corpora nostra Lunæ motum sequuntur, unde & domi-
 nari Lunam corporibus dicunt, idq; tum aliàs, tū ma-
 xime aegrotantibus nobis cernitur, quod physicorū ne-
 mo est qui neget. Etenim si corpora inferiora superiorū
 corporum motus sequuntur, cum sit Luna stellarum cū-
 tima, terrisq; finitima, necesse est ab eius progressionis
 bus corpora nostra tum uehementius affici propter ui-
 cinatatem, tum sæpius propter celeritatem, nam cum
 uelocissimo cursu diebus septem & uiginti cælū omne
 circueat, interim à planetis quibus cum diuersis modis
 rationibusq; coniūgitur, diuersas potestates mutatur,
 mixturasq; multiplicis suscipit, quas corporibus nostris
 refundit. Itaq; ut inferius dicemus, cum incrementa
 nostri corporis ad Iouem referētur, ac uita ipsa nostra
 calido, humidoq; potissimum constet, cuius qualitatis
 Iupiter est dominus, quoties Luna Ioui copulatur, miri-
 ficum corpora ipsa nostra uigorem inde suscipiūt. Quæ

COMMENT.

ubi uegetiora facta sunt, uiresq; maiores sumpserunt, uim pharmacorum superant, & medicamenta ipsa concoquunt, ex quo fit, ut ea noxios eijcere humores ne queant. Hæc igitur ratio est, cur medici providere debeant atq; cauere, ne potiones ægrotis dentur, cum Luna Ioui coniungitur, ex qua coniunctione tantum corpori roboris adiçitur, ut uis potionis hebetata corpore fortiter reluctante succumbat. Quantopere autem Lunæ cursus sit à medicis in curationibus obseruandus, docet tum septimi quiq; dies, tum alia etiam multa, in primisq; quod misceri ægrotis potiones, cum Luna Soli coheret, prohibitum est.

PTOLEMÆVS.

XX.

Membrum ferro ne percutito, cum Luna signum tennerit, quod membro illi dominatur.

PONTANVS.

Cum duplex sit medicina, & altera potionibus curet, altera manu, unde & χερσουργία dicta est à Græcis, de utraq; Ptolemæus præcepta tradit. Cumq; uerbo superiore Lunæ cursum in purgandis corporibus obseruandum præcepisset, cauendamq; Lunæ, ac Iouis coniunctionem dixisset, hoc qd statim sequitur enunciato docet, in feriendis uenis, tuberculisq; cædendis cauendum etiam esse, ne Luna id cæli signum permeet, cui membrum ferendum sit attributum. Etenim cum Luna totum corpus humectet, id tamen membrum humoribus affluentius implet, quod signo illi subiectum est, per quod tunc ipsa discutrit, ex cuius nimia humectatione

*magnum in membro nocumentum afferatur, si ferro tunc
ictum fuerit, ex quo non modo difficilis, uerum etiam
periculosa curatio sequatur, siquidem ulcera, neruorum
distentiones, aliaq; item mala consequi soleant. Atq; ut
quod signum cui membro praesit exponamus. Caput at
tributum est Arieti, collum ac ceruix Tauro, humeri
& brachia Geminis, Cancro pectus, latera & stomas
chus Leoni, uenter Virgini, Libra uendicat sibi renes ac
uertebras, Scorpius pudenda, coxas Sagittarius, genua
Capricornus, Aquarius crura, Piscibus cum sit ultimū
caeli signum, pedes hoc est postrema corporis pars ces
sit in sortem. Est itaq; prudentis & cauti medici, Lunae
cursum optime tenere, ne forte aliquam corporis partē
scalpello feriat, quo tēpore praeter ceteras humectatur
à Luna. Periculosiora sunt etiā uulnera illata Luna pa
grante signū, qđ parti uulneratae dominatur, difficulter
n. ac uix absq; magno mēbrī eius sanantur incōmodo*

PTOLEMÆVS.

XXI.

*Cum Luna fuerit in Scorpio aut Piscibus, dominusq; ascē
dentis stellae sub terram posita copulabitur, bonum est
purgationibus uti. Si uero copulatur stellae supra terrā
constituta, potionem qui sumpserit euomet.*

PONTANVS.

*Rerum caeli peritia, & eorum quae Luna in corporibus
nostris agit cognitio ad medicos uel in primis perti
net, ut salutaris remedij mixtura cū stellarū signorūq;
mixturis ac tēperationibus cōueniat, caelestisq; actio
terū terrestrium actionibus consentiat. In signifero tria*

COMMENT.

signa humētia esse perhibentur, unde & humida tri-
plicitas hoc est triangularitas à nostris dicitur, Cācer,
Scorpius, Pisces. Cum itaq; similia similibus uires ad-
dant, contraria demant, humida signa uidentur pluri-
mum adiumenti purgando corpori conferre, ubi Luna
corporum ipsorum domina ijs in signis collocabitur,
quod solertem medicum, nisi maiora cogant pericula,
expectare oportet, ut Lunæ signiq; auxilio addito, ma-
iores uires educendis hūoribus potio ipsa capiat. Quo-
riam autem medicus eò respectat, ut pestilentes sordes
aluo subducantur, eligendum est tempus quo Luna ijs
signis feratur, quæ tum humida sint, tum inferioribus
nostris corporis membris præsent, quales sunt Scorpius
ac Pisces, ut nō modo propter conuenientē signi quali-
tatem Luna magis ac magis sordes atq; aluū citet, sed
quod citatum fuerit, ut ad loca inferiora præsentis si-
gni beneficio eieffet. Quod uero ad Cancrum attinet,
licet Lunæ domus, licet humidum signum sit, citandis
tamen deorsum humoribus non est aptus, siquidem ei
præest corporis parti, quæ uomitum potius moueat.
Quando autem, ut dictum est, maxima est ascendens
uis, inspicere medicum oportet, ut qua hora purga-
tio datur a groto, ascendentis signi dominus sit planet
æ subterraneo aut aspectu aut coniūctione copulatus,
quo duplicatis uiribus noxiæ sordes tradatur inferius.
Nā si stella ascendentis domina coniungatur stellæ, quæ
cælo superiori feratur, excitata nauſea mouebitur, stomas-
chus, quem motum subsequens uomitus purgationem
ipsam impediat. Quamobrem non modo potiones ipsæ
tēperandæ sunt, ut salutaris actio consequatur, sed cæli
quoq;

quoq; ac stellarum vires miscendæ, quando, ut in secundo uerbo dicitur, tales effectus, talesq; actiones aut passiones hinc proueniunt quales cælum stellæq; moliuntur.

PTOLEMÆVS.

XXII.

Vestem nec primum induas, nec incidas, ubi Luna fuerit in Leone collocata. Est autem peius, si eadem male affecta fuerit.

PONTANVS.

Nec in cælo quicquam est superuacuum, cum ex omni parte tantopere constet sibi, tantoq; feratur ordine, nec eorum quæ ad generationem interitumq; conueniunt, est aliquid quod causa careat sua, cum nec generatio, nec interitus fiat à casu. Sed cum sit aliud alio diuturnius, longiusq; perennet, diuturnitas autem constet è spatio quod medium inter principium exitumq; interlabitur, quemadmodum nec generatio nec corruptio, si nec medium illud erit absq; ratione, nam cuius et principij & finis causa existit, existet etiam & mediij interfluentis. Constat autem fieri hæc à motu, motusq; principium à cælo esse, erit ergo & cælestis motus diuturnitatis ac breuitatis causa. Ex quo factum est, ut obseruatione usq; monstrante dixerint in cælo, id est in regione signiferi, unde generandi & moriendi causæ pæcipue, deducuntur, eè signa quædam fixa à stabilitate uidelicet eorum quæ ipsis aut ascendentibus incohærentur, aut à planetis significarentur ibidem collocatis, Omnium autem planetarum manifestissima in rebus mortalibus est Lunæ Solisq; significatio ac potestas,

Dere. Cæle.

E

COMMENT.

☉ Sol quidem vitalis potentiae fons, Luna naturalis est
 perhibetur. Quod si est, ut quidem est, corporum domi-
 natus ad Lunam maxime referendus videtur, quae cum,
 ut dictum est, pro signi quod peragrat qualitate tem-
 peramentum suscipiat, aliasque atque alias vires ac pote-
 states adipiscatur, nimirum ea quae in signis fixis colla-
 cata decreuerit, firmitiora erunt. Res autem quae corpo-
 ris usus gratia fiunt, eiusmodi esse debent, ut corpori ser-
 uulentur. Quod enim alterius gratia fit, imperfectius
 est eo ad cuius usum fit, quocirca cum praestantius sit,
 imperare debet. Igitur pallia, uestes, aliaque indumen-
 ta, quae uestiendi atque ornandi corporis gratia fiunt, cor-
 pori ad cuius parantur usum, subiecta esse debent, vidē-
 dumque ne aut cum inciduntur, aut consutis illis cum-
 primum induuntur Luna sit in signis stabilibus colloca-
 ta, ac praesertim in Leone, quod signum caeteris fixis si-
 gnis efficacius est, quando terris nostris quam caetera
 fixa magis imminet, easque directioribus radijs ferit.
 Quod ubi contigerit, uestes ipsae cum diutius perennar-
 turae appareant, sit significatio, aut morbos aut alia ma-
 la, causam futuram, ne illis uti possimus, aut saltem ut
 sepositae atque in arca conseruatae ad nullos corporis dor-
 mini usus comparatae sint, ac tanto magis, si ab infeli-
 cibus radijs Luna percutitur, ex qua percussione, seu ex
 alio Lunae ipsius malo, habitu obnuntientur carcer, mor-
 bi, aut mala alia pro natura planetae percutientis, ac
 pro loci signique ☉ habitus ipsius malitia. Quocirca in
 faciendis uestimentis inspiciendum illud est, ut ea tanquam
 fluxa fragiliaque ueterascant, corpus permaneat icolume,
 atque ut ijs consumptis noui comparentur ornatus.

Luna ad stellas figuratio, natum bene agilem facit, quæ si potentes fuerint, effectiuam, sin imbecillæ inertem ad agendum commotionem indicant.

PONTANVS.

Quanta in corporibus nostris etiam in ijs quæ contingunt extrinsecus, Lunæ potestas sit, licet ex ijs quæ dicta sunt patere satis posset, tamen ut & in ijs quæ ad animum quoq; pertinerent, uis eius manifestior fieret, docet nos Ptolemæus, & secordiam, ingenijq; hebetudinem, & dexteritatem, agilitatemq; à Luna nobis tribui, pro aspectibus coniunctionibusq; planetarum, nam cum sit corporum domina, corpora ipsa nostra afficit, perinde ut ab alijs ipsa stellis afficitur quotidianis discursibus, applicationibus, coniunctionibus, deflexionibusq; proprias illarum qualitates uiresq; pro signorum ac locorum natura sibi mutata. Et quoniam satis etiam constat Solem generationis parentem esse, uitalemq; ab eo spiritum, ueluti à fonte quodam fluere, iccirco in inspiciendis natiuitatibus luminaria ipsa in primis consideranda sunt, cum alterum corporibus præsit, alterum uitali substantiæ. Videndumque quibus ipsa cæli partibus ferantur, & qua etiam radiatione, & à stellis quibus, & à quo cæli loco aspiciantur, ut corporis ac spiritus nati qualitates mixturasq; temperare possimus. Atque ut de Luna loquamur, quemadmodum ipsa lumine proprio caret, accipitq; à Sole ipso lu-

COMMENT.

men, sic corpus cui Luna dominatur, uitalem à Sole spiritum haurit. Cumq; Luna ipsa ut pote infima, ceterorumq; planetarum radijs subiecta propter celeritatem suæ orbiculationis uarias ab illis qualitates temperationesq; suscipiat, eius naturam affectionesq; natè corpus secutum, ueluti materia quædam suscipiendis impressionibus apta refusa à Luna qualitates suscipit, proq; illarum susceptione afficitur à qua etiam affectione & anima corpori iuncta mouetur secuta motiones concursionesq; quæ in corde fiunt, atq; in diuersis cerebri locis, siquidè sentimus appetimusq; prius quàm aut intellegimus aut agimus. Atq; ut de singulis planetis singillatim aliquid naturæ cuiusq; proprium tradamus, Saturnus dat cunctationem, grauitatem, patientiam, taciturnitatem, parsimoniam, cautelam. Iupiter benignitatem, modestiam, maturitatem, probitatem, rectitudinẽ. Mars uirilitatem, fiduciam, perfidiam, iracundiam, crudelitatem, proteruitatem. Sol nobilitatem, elationem, religionem, superbiam. Venus splendorem, uenustatem, hilaritatem, simplicitatem, luxum. Mercurius astutiam computationem, calliditatem, mobilitatem, concitationem, turbulentiam. Luna ipsa dat acumen, elegantias, nec non splendorem, gratiamq; popularem. In cuius itaq; natiuitate Luna felici fuerit radiatione à Ioue conspecta, bonitatem, moderationem, ac rectitudinem, quam à Iouis stella sibi mutuatur, nato refundet, quod eueniet propter sanguinis temperamentum, siquidem, ut dictum est, Iouis stella sanguini dominatur, sanguinis autem moderatio plurimè ad animi ipsius moderationẽ confert pp motus ipsius temperantiã. Eadẽ Luna,

si Veneris radios in alicuius genitura amico è loco senserit, nimirum ad proprium splendorem multum de Veneris splendore, gratiaq; adiunget. Contra si à Saturno respiciatur, diminuet de suo splendore proprijsq; elegantijs, ac propter arditatem, frigiditatemq; ad parsimoniam declinabit. Etenim liberalitas est à calore, à quo & fiducia, at auaritia est à frigore, à quo & metus, mutabitur tamen à Saturno gravitatem, tarditatem, patientiam propter frigus, siccitatemq; frigida. n. aridaq; qualis est terra, grauiasunt & firma atq; ad tolerandum magis apta. Adhac cum motus sit caloris causa, quin etiam ubi uehementior est, cum ignem excitet male aptus est ad calefaciendum Saturnus propter tarditatē. Si Lunam Mars de propitio aspexerit loco, ex hoc conspectu ad proprium Lunæ splendorem, acumenq; multum addetur, siquidem ignis penetrabilis et splendens est, quin etiam de Martis uirilitate sibi non nihil assumet, quod tribuat nato. Quod si à fauentibus Solis radijs in nati alicuius genitura Luna conspecta fuerit, addet ad splendorem suum, addet ad fauorem popularem, calefactaq; de amico solis igne, nati aium, quando ignis sursum contendit, ad nobilitatem, ad magnitudinem, ad honores excitabit. Cum uero Mercurij radios amico excepit aspectu, ad proprium acumen adiunget calliditatem, mutabiturq; ab illo concitatio nem & turbulentiam. Nam cum sit Mercurius retorrida ac penè exusta naturæ, qualis est cholera, quæ ubi exusta est, in melancholiam declinat, procul dubio natus & cito mouebitur, & rixas turbasq; excitabit, quæ est feculentia melancholica. Has itaq; stellarum proprias

COMMENT.

Impressiones, naturasq; miscere oportet, hysq; Lunam ipsam temperare, pro stellarum ipsarum aspectu, potentia, aut debilitate. Si enim potentes fuerint, Lunam potenter afficient, sin imbecillæ, parum quid omnino ei cōferent. Erunt autem potentes, si directæ, si in suis dignitatibus constitutæ fuerint, si in cardinibus aut in succedentibus inuenientur locis, si alicuius stellæ fixæ, quæ eiusdem naturæ sit, coniunctionem exceperint. Fit enim pro potentia imbecillitate ue, ut nunc commotiōes illæ; & animi ad agendum impulsiones principio maiores uideantur, quàm re ipsa sint in exitu, nunc uero minores, ut q; natus ille sit concitator celeriorq;, hic tranquilior ac tardior, & alius quidem in ipsis actionibus obsecurus & tacitus, alius apertus & loquax, alius cautus, simulatorq;, alius temerarius. Has itaq; stellarum qualitates, affectionesq; corpora nostra referunt, à Luna dominatrice in genituris acceptas. Sed stellarū aspectus, qui plerunq; noceant, sunt aut ex oppositis cæli locis, aut ab intercapedine signorum trium, qui aspectus tum quadratus, tum quadrangulus dicitur, quod tria signa quater ducta duodecim Zodiaici signa compleant. Itaq; planeta in Ariete constitutus planetam in Libra positum opposito intuetur aspectu, quadrato autem eū qui perambulet uel Cancrum uel Capricornum. Qui uero felices dicantur aspectus sunt aut sextiles hexagoniq; duorum signorum interuallo interiecto, siquidem duo signa sexies multiplicata totum conficiunt Zodiacum, aut trigoni triangularesq; qui sunt ab intercapedine quatuor signorum, quatuor enim ter ducta duo decim constituunt. Stella igitur in Ariete collocata uidet

flexibili aspectu stellam in Aquario aut Geminis positā, trigono quæ sit in Leone aut Sagittario constituta. Nec tamen ignorare nos oportet triangularem aspectū quadranguli uim aliquando suscipere, propter signa quæ partium sunt temporum, contra quadrangulum aspectū æquari triangulo, quando sunt multorum temporum signa. Habenda itaq; cum primis horū aspectū, itēq; coniunctionum ratio, & à quo planeta ad quē planetam Luna ipsa deferatur, ut possimus de uitijs & uirtutibus hominum ueras sententias dicere, qualitates, affectiones, impressionesq; stellarum miscendo & temperando pro Lunæ ipsius in nati corpus refusione. Videnda sunt etiam cæli loca, signaq; consideranda, in quibus stellæ ipsæ reperiuntur in themate genituræ, id est in figura constitutioneq; natiuitatis. Adhæc diligentissime uidendum sint ne regredientes an progredientes planetæ, ut paulo ante dictū est, in sua ne exaltatione, an in depressione, in finibus proprijs, an planetæ alterius positi, et cuius etiam planetæ, in domo propria an aliena, dominus est domus eius quomodo sit in figura constitutus, an propriā aspiciat domū. Hæc igitur aliq; diligentissime sunt examinanda, ut (quod pictores faciunt in exprimendis lineamentis) possimus & nos in explicandis corporis nati qualitatibus tanq; adumbratis coloribus uti, planetarum qualitates miscendo, & Lunæ affectiones temperando, habita est signorum ac locorum ratione diligenti. Quod autem ad explicandam Ptolemæi sententiā attinet, Luna nati commotiones ad agendum pro stellarum aspectu configurationeq; indicat, quæ si uerbi gratia cum Ioue coniuncta fuerit, aut fer

COMMENT.

licā ab eo irradiatione illustrata, Iupiterq; ipse feliciter collocatus, ac bene affectus fuerit, nati actiones effectiuas significat, ut ad quod intendit natus ipse ex sententia consequatur, presertim si ab alijs quoq; planetis praesidium afferetur, contra natus frustra agendo nitetur, inanesq; conatus eius erunt, si Iupiter imbecillus, maleq; affectus atq; infeliciter collocatus iuenietur. Qualitates autem actionum pro naturis stellarum ipsarū erunt, alia enim alias in animis natorum commotiones excitant. Quis autem dubitet inertem ignauumq; atq; inanem & ut Graeci dicunt, ἀργακτοῦ illum fore? in cuius natiuitate Luna sine aspectu configurationeq; ut destituta ac deserta & ut ita dixerim, uidua per caelum feretur.

PTOLEMÆVS.

XXIII.

Deseffectus luminarium in cardinibus geniturae, annuarum uē conuersionum noxius est, accipiunt autem locum ab intervallo ascendentis ac loci defectus. Vt autem ab hora Solaris ecliphs annos, sic ab ecliphs Lunaribus horis menses capis.

PONTANVS.

Si Sol ac Luna spiritus & corporis imperium habent, necesse est nos ipsos qui è corpore spirituq; constamus, affici perinde ut Luminaria afficiuntur. Vnde quod ab Homero dicitur, ab ipso etiam Aristotele comprobatur, tales nobis mentes in eē, quales singulis diebus Sol asserat planetarum princeps, ac moderator. Itaq; cum

Sol Lunaq; patiuntur, & nos ipsos pati ac laborare necesse est, eorū uero manifestissimæ passiones sunt, quos nos defectus & itē deliquia atq; obscurationes, Græci ἐκλειψεις uocitant. Nec uero sic aliquis accipiat, ut laborare ac pati eos in cælo credamus, quod corruptibilium est corporum, cum ipsi perpetui sint, nullisq; incommodis obnoxij. Sed nos ita loquimur, ut passiones eas ad nos nostraq; potius referamus, ut cum dicimus Solem nubilum, aut Lunam rubicundam, quæ passiones sunt in aere, indicantq; futuros uentos aut pluias, quæ à stellis ipsis excitentur. Sol autem cum deficere eum dicimus, nihil ipse prorsus patitur, prohibentur tamen eius radij terras attingere obsistente Luna. At Luna fortasse patiatur, quando corpus eius quod opacum est Solis radios terræ umbra impediēte non accipit. Sed hæc siue passio, siue accidens, siue quo alio nomine dici oporteat, nullum Lunari corpori detrimētū, nullum incōmodum affert, sed elementis atq; corporibus quæ ex illis cōposita sunt. Solis igitur Lunaq; defectus nunquam non malum aliquod portendunt, tum uero maxime nocent, cum in cardinibus sunt. Ipsa uero mala ualidiora erunt, ubi eclipses longiores fuerint, atq; à nocentibus stellarum radijs Luminaria ipsa percussa. Erunt autem mala ipsa ex natura locorum in quibus defectus ipse contigerit à cuius initio statim ascendens capiendum est, ab eoq; ad alia figuræ loca progrediendum. Eclipsium autem cardinalium perniciosior ē ea quæ fit in angulo genituræ, q̄ quæ in cardine reuolutionis, quippe quæ loca natiuitatis insedit, ut si quis arborē à radicibus succidat aut euellat. Cum itaq; contin

COMMENT.

get defectus in signo quod ascendebat in alicuius genitura, portēditur nato illi malum in corpore, uitaliq; substantia, eritq; malum ipsum magis minus ue perniciosum pro eclipsis qualitate, constitutione q; eorum, qui domini ac significatores fuerint in figura. Cum primis autem uidendum quomodo se habeat ascendentis ipsius dominus. Si autem contigerit in angulo medijs cœli iuxta figuram natiuitatis, obnunciatur damna non modo in uita, uerum etiam in magisterio nati, ac detrimentum dignitatis eius, portendunturq; mala quæ à potentibus & magnis uiris inferantur. Vbi in signo illo eclipsis facta fuerit, quod in natiuitate inuim id est cardinem subterraneum tenebat, damna patrimonij denunciantur, & rerum aliarum, quæ à domo quarum significantur, & sic deinceps in alijs geniturae domibus. Quæ ut acutius perspiciantur, repetendus est natalis cœli status, conferendusq; cū cœli statu qui erit eclipsis tempore. Inspiciendæ fortunatrices stellæ, num quo favore loca illa tueantur, rursus an maleficæ impugnēt è potentibus ac minacibus locis, nati etiam anni considerandi, uidendumq; cuius stellæ imperio annus ille subiiciatur, ne parte in aliqua iudicium titubet. Futuri uero mali decretū tempus hac ratione colligitur. Quoties Luna deficit, necesse est Solem ei è regione obsistere, id est integro ab ea hemisperio remotum esse, quod cœli spacium centum & octoginta partium est, quos gradus hodie dicimus, qui signa sex constituunt, quod quidem cœli dimidium est. Constituamus itaq; Arietem in ortu, Libram in occasu, Capricornum in medio, & in eo Lunam deficientem, ubi geniturae tempore angulus

fuerat, obseruemusq; à defectus principio ad finem, horæ quot interlabantur, eaque sint tres, tunc dicemus trium Lunarium mensium tempus omne periculosum. & noxium nato fore, longe tamen medium tempus periculosius, quod est mensis unius integri & alterius dimidiat, quando cæli spatium quod erat à gradu Lunæ ad ascendentis gradum, est graduum octoginta, quæ portio est totius hemispherij propè media. Sed ut malum ipsum fiat manifestius, uidentium est eo tempore quo nam aspectu benefici planeta locum aspiciant, & quæ sit cæli totius constitutio. Si enim cælum male se habuerit, grauius malum erit, contra minus, si beneficiæ stellæ præsidium accesserit. Sin Sol eodem in loco defecerit, erit post annum & menses sex grauius malum pro natalis anguli qualitate, quod quidem perniciosius erit si in ipso angulari gradu defectus sit. Sin pluribus ab eo gradibus aberit, maluis aut euanescet penitus, aut quicquid erit, periculum magis quam damnum, & metus potius quam discrimen erit. Singulæ autem horæ Lunaris eclipfis singulos menses indicant, quo tempore Luna cursum suum conficit, Solaris uero eclipfis horæ annos, quo spatio Sol cursum suum peragit. Sed nec præter eundæ sunt horarum fractiones & quæ minuta dicuntur, ut dierum quoque certus colligi numerus possit. Quod autem Ptolemæus dixit, accipiunt, non accipis, indicio nobis est, omnes quidem astrologos idem hoc et ante ipsum & eius etiam tempore de horis sensisse, ac tam Ægyptios quam etiam Persas.

COMMENT.

PTOLEMÆVS.

XXV.

Dominatoris progressionem cum in medio cœli positus est per sphaeræ ascensiones, cum uero in ascendente constitutus est, per climatis ascensiones facito.

PONTANVS.

Quia de temporibus colligendis, computandoq; illorū numero mentionem fecit, statim subiungit docens in percensendis temporibus, nunc sphaeræ ascensiones, nunc climatis ubi constituti fuerimus, attendendas esse. Cū enim singuli gradus singulos annos denunciare dicantur, hoc sic accipiendum est, ut gradus alibi plus temporis ascendendo occupent, alibi minus, idemq; in descendendo. Nam cum Leo antequam totus ascendat, horas duas & tertiam horæ partem occupet, Aquarius uero horam unam & horæ alterius partes octo, ut in partes duodecim horā distribuamus, efficitur uti Leonis gradus Aquarij gradibus maiores sint, quocirca æquandi uidentur ad pares ascendendi portiones, atq; ad eos æquatos anni referendi, quando singuli Aquarij gradus singulos annos non implent, Leonis uero unusquisq; gradus anno id plus occupet quod supra duas æquas horas totus Leo occupat in ascensu, tertiam illā horæ partē æquis sibi portionibus assumens, facta æq̄li in triginta gradus distributione. Sed iam ad rem ipsam ueniamus. In gerituris inspiciendis, ut possimus decretum à planeta tempus pronuntiare, primum uidere oportet in qua cœli parte planeta ipse constitutus sit, quasi medium cœli tenuerit, iusta sphaeræ ascensiones

tempora metiemur, si in oriēte positus fuerit, iuxta climatis ascensiones tempora supputabimus. Quid autē sequendum sit, si inter duo hæc loca constituatur, hic quidem Ptol. mæus non aperuit, sed id intellegendum reliquisse uidetur, quod ipse aliàs docuerat, hoc est ut utraq; ascensiones capiantur, simulq; misceantur inuicem temperando, qua de re in tertio apotelesmatū libro à Ptolemæo multa traduntur præcepta, & nos aliàs longius atq; expressius differemus. Præcipit igitur ut significatoris id est dominantis in figura stellæ progressionē, quæ hodie & sanè inepte directionem uocant, hac ratione faciamus, Græci dicunt περιπατοῦ, nos & inambulationem, & perneationem, & progressionem, & peragrætionem, & profæctionem recte dicimus, quæ uox tempus id est & annos & menses & dies significat, quibus ad locum illum quem quærimus cui planeta minabatur decurso spatio interiecto progressio peruenerit, ueluti cum Mars ex primo Capricorni gradu Arietis gradus quadrangulariter ferit sumpto graduum interuallo, gradibusq; ipsis coæquatis, quærimus post quot annos mensesq; malum illud portenditur, quod tum quidem portēditur, cum ad gradum illum id est ad annū à gradu significatum progressio ipsa peruenerit.

PTOLEMÆVS.

XXVI.

Latet planè res, cum stella eam significans aut sub terra aut in loco alieno Soli coniungitur, contrapatet, cum è depressione in altitudinem tollitur, proprioq; in loco collocatur.

COMMENT.

PONTANVS.

Solem si lucis fontē esse constat, omnis ab eo claritas erit. Si tenebræ de lucis amotione fiunt, erit Solis absentia tenebrarum atq; obscuritatis causa, occulta autem omnia obscura sunt, manifesta uero clara, & hæc quidem ob præsentem lucem, illa ob lucis amotionem. Solis igitur præsentia claritatis, absentia obscuritatis prima causa est. Ad hæc si uoluntatem sensus excitant, à qua ipsi ad agendum impellimur, ipsi autem sensus corporei sunt, cum inferiora hæc corpora cœlestium corporum agitationes sequantur, necesse est uti actiones ipsæ hominum à cœlo ipso mouendi principium habeant. Docuit autē diuturna sapientissimorum hominum obseruatio, cui planetæ, cui etiam, cœli loco, quod in duodecim loca domosq; distribuerunt, quam rem actionemq; attribuamus, siue laude, siue uituperatione digna sit. In quo quidem secuti sunt tum corporeorum humorum qualitates, uires, naturas, effectus, tum locorū cœli ipsius, motusq; celestis, à quorum quidem humorum commotionibus, ubi moderatæ ipsæ fuerint, & actiones moderatæ proficiscuntur, ubi uero modo mensurāq; caruerint, immodicæ atq; inordinatæ erunt. Ex quo efficitur, ut actiones hominum aut moderatæ sint aut immoderatæ, nā aut medium retinebunt, aut in alterum extremum propendent, pro modo naturāq; commotionum. Eadem autē actiones siue turpes, ut furta, adulteria, siue honestæ, ut dicta, factaq; commendatione digna, aut manifestæ & claræ sunt, aut occultæ, obscuræq;, quod euenit è Solis collocaione in cœlo ipso agendi tempore, atq; è coniun

ctione & statu planeta, qui actionis est reiq; significat
 tor. Verbi gratia, Nauavit egregiam quis operam ad
 uersus hostem, quo tempore Mars Soli coniunctus erat,
 aut sub terra in hemisferio inferiori, aut in loco impro
 prio & alieno, ubi Mars eius actionis significator nul
 lam prerogatiuam, nullum ius habebat, puta in signo
 non suo, in finibus alienis, locoq; depresso, erit facinus
 id obscurum, & fama id est hominum celebritate caret
 bit, quo tempore si quis paricidium fecerit, latebit atque
 ignorabitur, quod lucis author sub terra absit, significa
 trixq; facinoris stella Solis radijs uicta oppressaq; ita de
 litescat, ut nec loci, nec signi, nec finium autoritate ul
 la efferre illud in lucem possit. Etenim candentissima
 lux minimum lumen hebetat, quod dies ipse declarat,
 siquidem stelle diurno tempore Solaris lucis maiestate
 occuluntur, & accensus cereus si meridianis Solis radi
 is admoueat, nullum lumen emittit. Ex hac igitur
 Ptolemæi sententia argumentari licet, hominum actio
 nes facinoræq; manifesta aut occulta futura pro collo
 catione Solis stellæq; significatricis, tempore perpetræ
 ti facinoris. Erunt enim clara & nota si planeta signi
 ficator fuerit à Solis radijs remotus, liberq; uagabitur,
 eoq; notiora, si in cardinibus hemisferij superioris, si in
 sua domo aut in altitudine inueniatur, contra obscura
 atq; ignota, si stella significatrix radijs Solis occultatur
 in hemisferio inferiori, atq; eo magis si in signo alie
 ro, & ubi moeret atq; deijcitur. Sed hac ita temperan
 da sunt, ut res ipsa planè latere dicatur, ubi omnia quæ
 dicta sunt simul cōuenerint, sin nō oīa, magis minus ue
 manifesta futura res est, perinde ut plura pauciora ue

COMMENT.

conuenerint. Fieri enim potest, ut stella sit Soli coniuncta in loco alieno atq; in depressione sua, tamen in medio cœli cardine, contra ut in imo coniungatur, in exaltatione tamen sua, atq; in finibus suis. Græci quam nunc exaltationem dicimus, ὑψώματα uocant, eadem à nostris altitudo & subleuatio dici solet, & quæ à nobis depressio ab illis ταπεινώματα dicitur, quæ & humilitas & deiectio uocatur, à quibusdam etiam casus. Exaltatur autem Saturnus in Libra, deprimitur in Ariete tollitur Iupiter in Cancro, deicitur in Capricorno, subleuatur Mars in Capricorno, cadit in Cancro, Sol in Ariete, Venus in Piscibus. Mercurius in Virgine. Luna in Tauro cū maiestate resident, at in signis quæ sunt his contraria, oppressi iacent. Quanquam autem Ptolemæus de re negotioq; hic loquitur, utrunq; enim sonat πρᾶγμα, sunt tamen qui dicant, si quis ob patratum scelus iram magistratus fugiens delitescat qua hora stella scelus significas soli ut prædicitur coniuncta est, fore ut is aut pereat in latebris, aut saltē grauissima patiatur.

PTOLEMÆVS.

XXVII.

Venus nato uoluptatem affert in membro, cui signum in quo est, dominatur. Idem & in cæteris stellis.

PONTANVS.

Cum triplex sit animæ nostræ uis, una ad Matrem, ut dictum est, potissimum refertur, nam cum ira è sanguinis accensione concitetur, ob quam cōmotionem rubra bilis succensa efferuescat, iure uis hæc Marti tribuitur, qui huic humori dominatur, unde rixarum ac bellorū

DENS

Deus ab antiquis dictus est. Altera cuius proprium est oblectari & suavia querere, Veneri ab antiquis attributa est, quod eius stellæ proprium sit, in ijs quæ animalia dicuntur, uoluptatem infundere, atq; in generare. Etenim quæcunq; sensibus utuntur, ea necesse est oblectatione afficiantur, sequanturq; læta ac iucunda, quandoquidem hæc naturaliter appetuntur. Si enim physicis credimus, quæ sensibus prædita sunt, omnia & lætantur & dolent, lætantur iucundis, dolent tristibus, atq; ad ea quæ uoluptatis speciem præ se ferunt, ab appetitu mouentur, cuius quidem cupiditas dux est, neq; enim sine cupiditate quicquam appetitur. Iucundorum autem licet non sit una species, omne tamen iucundum oblectat, contra quod est triste, dolore afficit, & illud quidem ut bonum & appetitur & cupitur & delectat, hoc ut malum & angit & turbat et cauetur, atq; ut ad illud naturali instinctu ferimur, sic mala fugimus, & pro uirili declinamus. Si igitur ita se res habet, sicq; à natura comparatum est, ut omne quod sentit appetat, quodq; appetit cupiat, cupianturq; iucunda, læta, & commoda, iure huic animæ parti quæ concupiscibilis dicitur, Venus præposita est, cum ex ea appetitione & cupiditate titillationes illæ in animalibus creantur ad uoluptatem, cuius Venus conciliatrix esse dicitur, ideoq; à Lucretio hominum diuinumq; uoluptas dicta est. Aptissima igitur ut Marti uis animæ irascibilis, sic Veneri concupiscibilis attribuitur, cum eius stellæ proprium sit iucundi cupiditatem in animalibus excitare. De tertia uero post dicemus. Nec uero eorum omnium quæ planetæ in nobis agunt, ubiq; sua ratio reddi potest, quæ ne

COMMENT.

in herbarium quidem actionibus semper redditur, quia in re satis est dicere, quod ea vis à natura insit, quodq; effectus ipse sic esse demonstrat. Venus igitur ab insitanti propriaq; authoritate uoluptates excitat, id quod et uulgus non ambigit. Vnde & odoratus & iecur et caro Veneri attribuntur, ac præsidere illis dicitur. Volunt autem ex iecinore appetitionum & cupidinum fontem emanare, ex quo fit, ut iure id Veneri membrum attribuat, & in carne quidem, quod in ea tactus collocatus est, titillationes posita sunt. Odoratus uero quantum conferat ad delectationem, quæ humanæ naturæ præcipua quaedam conseruatricæ & custos est, illud docet, quod à dolore & putore hominis natura, medicorum sententia, sic offendatur, ut ab ijs prosterni & confici eam purtent. Cum autem duodecim cælestia signa alia alijs corporis membris præsent, plurimum ipsa ad animæ concupiscentiam conferunt, quin immo uoluptas ac iucundi studium pro natura signi in quo genitura tempore fertur, à Venere suscitatur, quæ causa est, cur alij alias ad uoluptates studiaq; propensiores sint, quam quidem ad rem perscrutandam, terminorum quoq; quos ueteres Latini fines, Græci ὄρη uocant, qualitates attendendæ sunt, uidenturq; qui sint ipsorum terminorum domini, & quomodo in genitura collocati, quos etiam aspectus ac temperamenta habeant. Sed nec facies, id est signorum decani, quas decurias appellare Latino uerbo placet, negligendi sunt, quia in re imitandi potissimum sunt medici, qui non solum qualitates morbi, naturamq; humoris qui morbum excitauit, inspicunt, sed et ætatem quoq; ætatem & anni tempestates & regionem & uictum;

quo dum sanus esset utebatur, & quas etiam artes sit secutus, aliaq; huiusmodi diligentissime considerant. Nihil enim aut in medicina aut in astrologia artificiosius quam miscere ac temperare, siquidem medicis inuenta morbi natura, mathematicis cœli stellarumq; locis compertis, tunc magna opus est arte, qua illi ea temperent, quibus pernicioso humore depulso sanitatem concilient, hi quæ ad indicandas corporis atq; animæ naturæ qualitates, moresq; conueniunt in genitura. In quouis omnis medici quidem ad sanitatem restituendam, astrologi ad futura prædicenda uersatur. Quocirca cum appetibilem animæ uim Venus moueat, commotionesq; eas ipsa moderetur, iure uoluptates ac iucundissima diuina à Venere in genitura exiguntur, pro signi natura, figuræq; constitutione. Verbi gratia, Nascente aliquo Venus ascendit in Ariete constituta, quia capiti Aries dominatur, uoluptates potissimum excitabit ab oculis, cuius sensus obiecta cum sint colores, nati eius oblectamenta erunt ex ornatibus, picturis, atque munitijs. Quod si Venus in suis posita finibus erit, natus ille ex picturis lasciuis & floridis atque ex geminis uestibusque elegantioribus uoluptatem caplet. Delectabitur item unguentis, odoribus, fertis, & suauibus sonis, alijsq; quæ nares, auresque demulceant, & comæ studiosus erit. Sin in Tauro collocabitur natus qui Venerem sic collocatam habuerit, amabit cantus & carmina poetica, delectabitur fabellis et canilenis, capietq; uoluptatē ex gustu propter Taurum qui collum in homine possidet, eadem Venus libidinis appetitum magis prouocat in Libra residens, quæ id signū

COMMENT.

In corpore nostro renes, uertebras & pectinem habeat. Sed aliorum planetarum boni maliue aspectus multum in utranq; partem conferunt & ad demendum de libidinis appetitu, uoluptatumq; aliarum, & ad illum augendum incendendumq;. Atq; hac quidem ratio in reliquis signis sequenda est. In quibus iudicandis ne fallamur, summo studio uidendum est quis planetarum animæ qualitatibus magis imperet, & qua sit Veneri planetisq; alijs familiaritate coniunctus, quibus cognitis animæ nati qualitates tanquam lineamenta quædam adumbrari poterunt. Quoniam autem non sola Venus, sed ceteri omnes planetæ, pro natura signi quo feruntur, uires suas exercent, iccirco Ptolemæus subiecit idem in cæteris stellis, hoc est erraticis sentiendum, siquidem signi naturam non solum in ijs quæ sunt corporis, sed quæ animæ quoq; sunt, sequuntur. Quas ad res cõiiciendas cœli etiam situs & natalis constitutionis series consideranda est. In primis autem intellegere oportet quid quisq; planeta in quoq; signo, & in quibus etiam cœli locis significet. Locum autem Veneris iure Ptolemæus inspiciendum uel in primis monet, quod appetibilem animæ uim prima omnium Venus moueat, per quam amamus, odimus, appetimus, abhorremus, lætamur, dolemus. Ne autem in aliquo falleremur, immo ut omnis nati qualitas manifesta fieret, signum etiam in quo unusquisq; planeta genituræ tẽpore inuenitur, diligenter considerandum subiunxit, quod præceptum non modo ad uoluptates, uerum ad omnes animæ qualitates inquirendas referendum est. Quas ad res si errarum omnium locus inspiciendus est, uidetur Man

*tis, Mercurijq; loca præcipue consideranda, qui quam
uel artem uel disciplinam uel facultatem natus secutus
rus sit, decernere dicuntur.*

PTOLEMÆVS. XXVIII.

**CVM PRÆSTARE NON POTERIS, VT DVABUS
Lunam stellis coniungas, id præsta, ut stellæ fixæ
æ eam coniungas illarū mixturam habenti.**

PONTANVS.

In rebus incohendis, principijsq; auspiciandis cū primis
inspicendum uidetur ascendens, ipsiusq; ascendentis
dominus, & item domus ea cui agenda res attribuitur,
ac dominus domus eius. Etenim si dominus ascendens
& signi in quo negocium suscipiendum collocatur,
bene se habuerint, exitus rei eius bonus atq; ex suscipiē-
tis sententia portenditur. Quoniam autem præceptum
hoc ad electiones potissimum pertinet, meminisse debe-
mus sententiæ illius, qua monemur, electiones tunc uti-
les esse, cum tempus fuerit à genitura accommodatum.
Quocirca natalis cæli constitutio in ijs suscipiendis ante
omnia consideranda est, ad eamq; electio referenda.
Nam & agricolæ in seiuente facienda naturam soli pri-
mum inspiciunt, qua inspecta & genus seminis sclo-
aptum deligunt, et tempus sationi idoneū capiunt. Cū
igitur Lunæ potestas ac uis tanta sit, monet in suscipiē-
dis negocijs felicem eius configurationem obseruandā,
cum domino tum ascendentis, tum signi, cui per agen-
da res attribuitur. Quod autem de domino ascendenti,
dicimus, & de domino medijs cæli, deq; aliorum car-

COMMENT.

diuum dominis dicimus, pro natura electionis. Quod ubi præstari non poterit, ut utriq; domino Luna iungatur, tunc ex ijs quæ fixæ dicuntur, stella perquirenda est, quæ naturæ amborum sit particeps, ex cuius coniunctione, atq; ob susceptas à fixa qualitates illis familiaris efficiatur. Verbi gratia, si cum dominus ascendens sit Iupiter, septimæ uero Mercurius, nec Lunam potes in opportuna utriusq; configuratione collocare, fixam inquiras stellam Iouis & Mercurij participem, cum qua Lunam amice constituas. Idē seruabis si dominus medijs cœli Saturnus, duodecimæ uero domus Iupiter dominus fuerit, & sic deinceps pro rei, qualitate ac natura. Quod medici quoq; seruant, qui miscendis potionibus si quo uel succo uel radice aut semine, carent, persimili aliquo utuntur, quod uires easdem habeat. Etenim Luna stellæ fixæ radijs feliciter illustrata si non per aspectum aut coniunctionem, per similes tamen naturas planetis illis familiaris amicaq; effecta eorum significaciones adiuuabit, & quædam tanquam mediatrix, ut sic loquar, eosdem simul componet, quibus compositis & in hanc familiaritatem adductis de felici euentu optime pronittendum erit. Similia enim similibus conferunt. Hoc etiam civilibus in negocijs atq; causis obseruare ciues solent, qui dum ad præterem aut regem habere aditum ipsi nequeunt, aliquem notum atq; amicum aduent, cuius opera se insinuent, negociaq; commendent. Ex hoc Ptolemæi præcepto facile iudicari potest quàm solerter in rebus omnibus Lunæ cursus obseruandus sit. Quocirca in natiuitatibus quoq; animaduertendum diligenter censeo an Luna cui planetæ per radi-

os coniuncta non est, sit fortasse per stellam fixam ac ratione coniuncta? Neq; enim contemnenda est coniunctio hæc, quæ similibus è qualitatibus potestatibusq; existit, quod enim possunt fines propter naturas dominorum, & stellæ fixæ poterunt propter similitudinem naturarum.

PTOLEMÆVS.

XXIX.

Stellæ fixæ irrationabiles atq; admirabiles felicitates afferunt, quas tamen plerumq; calamitatibus insigniunt, nisi & planetæ ad felicitatem conueniant.

PONTANVS.

Maiores nostri cum res cœli non satis compertas haberent, ignes illos ætherios tum stellas quod stare illas putarent, tum sidera à sidendo uocauere, ut Martiano placere uideo, post uero, cum cœlestium motuum cognitio quæ astronomia dicitur, in lucem uenisset, septem has inferiores ab errore, hoc est peregrinatione, motusq; diuersitate erraticas, cæteras uero quod earum motus post centum annos uix cerneretur, quod humana uita spatium longissimum uidetur, fixas cognominarunt, quanq̃ nulla cœli pars est præter polos quæ firmamenta à posterioribus dicta sunt, quæ non continue moueatur. Erraticarum autem stellarum, quos $\omega\lambda\alpha\epsilon\nu\eta\tau\alpha\varsigma$ Græci dixerunt, potestates naturæq; facilius comprehensæ sunt propter propinquitatem, motusq; celeritatem, nam & cursum earum & tempora quibus illos peragunt, & quod in conjunctionibus, quod item in aspectibus, & in singulis tum

COMMENT.

signis, tum locis annuncient, humana solertia pe detentim assecuta est. At ex infinito illo fixarum numero pauca admodum nota sunt, quas tamen nec frustra moueri, nec in cassum munera sua obire credendum est. Diuturna itaq; obseruatio docuit, stellas quasdam maximas asferre felicitates solere, quoties nascente aliquo, in orientis aut medijs cæli cardine aut cum ipsa parte fortuna aut cum Solæ Lunaq; pariliter reperirentur. Sed quauis lucidæ stellæ permultæ sint, & in uarijs signis; diuersisq; cæli locis positæ, quæ tamen regiæ atq; auguristæ dicuntur, & perpauca sunt, & in quatuor tantum signis collocatæ, hoc est Tauro, Leone, & in ijs oppositis signis Scorpio, & Aquario. Quæ in primis quos dixi genituræ cardinibus partiliter inuentæ maximas facultates decernunt, quando natum ita extollunt, ut et legionibus præficient, & moderandis populis principem ac regem statuunt, licet ipse sit obscuris parentibus atq; humililoco natus. Hoc igitur illud est quod ait Ptolemæus irrationabileis & admirabileis, nam quod filius magni ducis in re militari à patre institutus, ac primo sub illius auspicijs, denique suis exercitum ducat, atq; ut regis filius à patre institutus, in regno paterno succedat, nec mirum uidetur, nec absq; ratione, quod Græce uerbum ἀλογοῦν significat, quando institutio disciplinaq; et ciuiles item leges in hominibus atq; hominum rebus tantopere ualent. At repentinum, id est sine ratione & admirabile uisum est, Nicolaum Picininum Iani filium, Mutium Sfortiam agricolæ etiā ignobilis eò magnitudinis peruenisse. Sed cum repentina & quæ sine ratione sunt, parum sint diuturna (uidentur enim quodammodo uiolē

ta) iccirco insigni aliqua calamitate confici consueuere. Græci quidam textus habent, Saturni calamitates, quæ Ptolemæi uerbis additum iudicamus, cum etiam Martis calamitatibus multos quibus stellæ fixæ in gentia bona contulerant, perijisse sciamus. Iidem textus non habent id quod de planetis dictum legitur, hoc est nisi planeta ad felicitatem conuenerint, quod licet additum uideri possit, summa tamen cum ratione dictum est, ut eorum præsidio fixæ stellæ nuuiantur. Maximum autem præsidium Iouis uidetur propter naturæ temperantiam. Bona quæ à planetis conferuntur, parcius, pedetentimque & per labores arte, industriaque adhibita homines assequi solent, contra quæ à stellis fixis dantur, obijci potius uidentur, nullo quodammodo, aut perquam exiguo merito, quocirca ea magis repente obiecta, quam ratione comparata uideri possunt. Sed cum stellæ quas dixi tam sint remotæ, Luna uero finitima, ut pote omnium citima, quas ab eis qualitates accepit, terris refundens, illarum actionibus plurimum confert, quæ pariliter cum illis inuenta in primo aut medio cardine immensas facultates promittit, præsertim si lumine plena sit, quas mirum in modum Iupiter stabiliet, si salubribus Lunæ radijs illustrauerit. Constituamus itaque nasci aliquem regiam stellam Tauri, horoscopus tenente, eius stellæ uis natum eum supra paternas facultates euehet, sed uis ea nec satis stabilis, nec admodum fidelis uidetur, cum propter radiorum tam longinquam remotionem, tum quæ connexionem ac uinculis caret. Quæ enim nullis uinculis connexa sunt, facile soluntur. Luna igitur ut corporum domina si radios eius exceperit, & tanquam media in na

COMMENT.

um transfulerit presertim in sua altitudine atq; in primo cardine posita, mirum in modum & augetur, & confirmabit bona ab regia stella promissa. Quod si Venus Tauri domina de Piscibus in quibus exaltatur, & Lunam & domum suam aspexerit, plurimum addet & ad felicitatem & ad perpetuitatem, de cuius quidē felicitatis magnitudine constantiaq; nihil omnino uerendum est, si Iupiter in Cancro ubi exaltatur, et in domo Lunæ constitutus ascendente cum regia stella Lunam intuebitur, presertim si nec Saturnus, nec Mars in hac constitutione infeliciter collocati fuerint. Quocirca quæ bona planetæ largiuntur stabiliora sunt, quoniam & propinquiores ipsi sunt, & seipsos inuicē aspiciunt, simulq; congregiuntur, & mutuis præsijs tuentur, ac uinculis propè quibusdam inectunt, atq; ultro citroq; dant, accipiuntq; cum stellæ fixæ nec unà inter se coniungantur, nec ad mutuos aspectus accedant. Itaq; tam etsi ex altissimis cæli culminibus in elementa influunt, ipsarum tamen influxus inconstantior est, si nullis planetarum præsijs munitus, nec tanquam medijs quibusdam nexibus uinctus fuerit. Quare fit, ut quod extimam & supremam sedem teneant, uires quidem potissimas & admirabileis pro loci maiestate habeant, quæ uero tam sint remotæ, planetarum præsijs quasi nexibus quibusdam indigeant, quibus deficientibus, tanquã præsijs destitutæ quod largitæ sunt, parum tuentur, ex quo fit ut cōcessæ felicitatis finis calamitosus sit. Quæ nec mirū uidebitur res humanas consideranti, quæ ita natura comparatæ sunt, ut quanto maiores sunt, atq; altiore in loco positæ, tãto & difficilius custodiantur, &

periculosius concidant. Quoniam autem stellæ fixæ & ad septentrionē et ad meridiem sparsim collocatæ sunt, probe inspiciendum est ne gradus nos fallat. Linea enī à primo Arietis gradu ad polos utrosq; deducta nobis qui in hoc climate habitamus parimodo non exoritur, siquidem ubi pars septentrionalis sese extulerit, australis depressa iacebit, ex quo fit uti Sole in primo Arietis gradu exoriente non exoriatur cum eo fixa in eadem linea ad austrum posita, sed aliquot post gradibus, contra ad septentriones posita, cuius exorta Solem antecedit, ut nec cum Sole simul orientur, nec occidant. In oī autem sermone qui de stellis fixis habetur, ante omnia uidendum est beneficarum'ne, an maleficarum stellarum qualitates naturasq; sortitæ sint, ut certius de illis ferri iudicium possit. Atq; hæc quæ de stellis fixis à nobis dicta sunt, sic intellegi uolumus, ut existimemus potius eas ob insitam quandam uim efficaciamq; talia efficere atq; præstare, quemadmodum de magnete ferri ad se rapiente, deq; quarundam herbarum admirandis uiribus dicitur, atque eo magis, quod illæ nihil elementare habent nihil caducum. Earum cum aliæ quidem beneficis, aliæ maleficis planetis similes uires nactæ sint, quin etiam sint non nullæ quæ nec maleficis nec bñficis simile aliquid habeant, sed planetis illis similiores sint, qui communem quandā naturam sequuntur, nō omnibus eodem modo fidendum uidetur, nam quæ Martiæ Saturninæque qualitatis esse perhibentur, eas parum fideleis fore par est. Quod enim conferunt, propter insitam malitiam parum tuentur, sed nec illis omnino fidendum uidetur, quæ benefici simul, male-

COMMENT.

ficiq; planeta vires tanquam è repugnantibus qualitatibus compositas habent. De ipsarum vero stellarum fixarum naturis qualitatibusq; hæc à maioribus tradita inuenimus. Stellæ quæ in Arietis capite collocatæ sunt, Martis ac Saturni qualitatibus similes qualitates habent, quæ in ore, Mercurium imitantur, quadam etiã ex parte Saturnum, quæ in posteriore Arietis pede collocantur, Martis, quæ ad caudam, Veneris qualitatem sequuntur. Taurus ab antiquis sic in cælo formatus est, ut pars eius posterior tanquam à reliquo corpore abscessa latere dicatur. Stellæ igitur quæ ad Tauri abscessionem positæ sunt, Veneriæ temperationis esse dicuntur, quamuis Saturninum etiã quiddam unã mixtũ habeant. Stellæ autẽ illæ quæ à Babylonis dicuntur atorage, Græce $\omega\lambda\epsilon\iota\acute{\alpha}\delta\epsilon\sigma$, Latine uergiliæ, quod extremo uere, cū æstas incipit, oriantur, Lunæ ac Iouis naturas imitantur, has stellæ qui hora genituræ cum Luna horoscopantes habuerit, magnus & clarus erit, quas si Iupiter feliciter irradiauerit, exercitum ducet, ac terra mariq; multa geret, demum offenso principe mala morte peribit. Licet autem, ut dictum est, Iouiæ naturæ sint, tamẽ qui eas ortus sui tempore in occiduo cardine habuerit, à maleficis stellis percussas, naufragus morietur. Quod si beneficæ etiã stellæ illas feliciter intuebuntur, nihilominus repentina illi mors ex nimio coitu, aut inter uina epulasq; portenditur. Quin etiã si quis Lunam in pliadibus lumine uacua nascens habuerit, à Marte aut Saturno hostiliter percussam, oculis capietur, quæ hoc in loco ideo attingimus, ut iuxta Ptolemæi sententiam re ipsa intellegatur, finem plerunq; calamitosum ab stellis

fixis inferri. Ex hys adibus quas Latini ueteres ficulas dixerunt, ut alij uolunt in ore, alij in fronte, alij in Tauri capite constitutis, una illa fulgens ac rutilia, quæ Græce λαμπαδιὰς, Chaldaice aldebaran dicitur, Martiam efficaciam habet reliquæ Saturninam, quamuis et aliquantulum Mercurij habeant. Quæ in summis cornibus posita sunt, solius Martis naturam sequuntur. Stella quæ ad pedes Geminorum constituta sunt, similes Mercurio uires habent, quadam etiam ex parte Venerè imitantur, limpida stellæ quæ in femoribus collocantur, Saturno similes sunt. Ex ijs quæ in capite anteriori splenscunt, altera quam Caldæi uocant anhelar, Græce ἀπὸ ἄλλογος ἀστρῶν dicitur, ea Mercurio similis est, altera quæ in capite posteriori fulget, Marti, à Græcis ἠρακλέους ἀστρῶν stellæ cognominatur, à Chaldaeis dicitur abrachaleus. Stella quæ ad Cæcri pedes sita sunt, easdē quas stellæ Mercurij uires habent, Martis quoque naturam quadam ex parte sequuntur. Quæ sunt ad chelias, uocanturq; à Chaldaeis ἀζυβηνη, Saturni ac Mercurij qualitates retinent. Nebula quæ est in eius pectore, quod præsepe complures è nostris uocant, Chaldaice ē melleph, Græce νεφελωειδὴς στυροφὴ, Martis, Lunæq; uires habet. Stella autem qui asini uocantur ad ipsum præsepe constituti Marti ac Soli similes esse perhibentur. Duæ stellæ quæ ad caput Leonis describuntur, Saturno similes sunt, aliquantulum etiam Martis habent. Tres illæ quæ Leonis collum constituunt, Saturno et similes sunt, quadam etiam ex parte Mercurio, Lucida quæ est ad cor Leonis, uocaturq; à nostris regia, βασιλισκος à Græcis, Marti ac Ioui similis est. Hanc stel-

COMMENT.

Iam qui hora genitura cum Luna crescente habuerit in horoscopo, aut in ipso cœli medio, ad magnas facultates magnaq; imperia promouebitur, neq; enim temere regia uocata est, quoties tamen Mars aut Saturnus ad eam peruenerit, rixas contentiones, & grauiam illi bella concitabit. Lucidæ stellæ quæ ad lumbum caudamq; Leonis formantur, Saturno Veneriq;, quæ in femoribus item Saturno similes sunt, quadam etiam ex parte Mercurio. Virginis signum alatum in cœlo formatum est, ad cuius caput, atq; ad apicem australis alæ stellæ constitutæ Mercurij naturam referunt, habent etiam Martis aliquantulum. Reliquæ stellæ eiusdem alæ, quæ quidem lucidæ sunt, similiter quæ ad pudenda figurantur, Mercurij, & quadam è parte Veneris naturam sequuntur. Stella lucida quæ est ad alam septentrionalem, qui uindemitor dicitur à nostris, à Græcis $\omega\gamma\omicron\tau\rho\upsilon\upsilon\eta\tau\eta\theta\epsilon$ à Caldæis alnucedie alaraph, Saturni Mercurijq; qualitates habet. Quæ aut uocatur à nostris spica, à Græcis $\sigma\alpha\chi\upsilon\varsigma$, Caldaice est $\alpha\lambda\chi\omicron\mu\omicron\alpha\lambda\alpha\zeta\epsilon\lambda$, Veneris qualitatem retinet, habet etiam Martis aliquantulum. Quæ est ad summos Virginis pedes, quæq; dicuntur in ipsa ueste constitutæ, Mercurio & quadam è parte Marti similes esse perhibentur. Veteres Scorpium ita in cœlo esse figuauerunt, ut duo illum cœli signa occupare uellent, & priorem quidem eius partem, quæ à nostris Libra dicitur, $\chi\acute{\epsilon}\lambda\alpha\varsigma$ Græci uocauerunt. Stellæ igitur quæ sunt ad summas chelas, quæ cornua dicuntur à nonnullis Latinorum, Ionie, Mercurialisq; qualitatis sunt, quæ ad medias chelas Saturninæ, quadam etiã parte Martinæ. Hæc de Libræ stellis. Lucidæ stellæ quæ in Scorpij fronte

perlucent, Martias vires habent, Saturni etiam aliquantulum. E tribus stellis in Scorpij dorso distinctis media illa rutila quæ lucidior est, Martia est, aliquantulum etiam Iouia, ea Græce dicitur $\omega^2 \tau \alpha \rho \iota \varsigma$ à recentioribus Latinis cor Scorpij. Quæ in caudæ internodijs sita, sunt, Saturnina, quadamq; ex parte Mercuriales sunt, quæ in aculeo, Mercuriales, Martiaeq;. Quæ sequitur nebuloſa caterua Martis Lunæq; naturam sequitur, has stellas in nebula hac constitutas Caldæi uocant alacha. Græcè $\gamma \epsilon \phi \epsilon \lambda \omega \epsilon \iota \delta' \nu \nu \sigma \upsilon \varsigma \rho \omicron \phi \eta \gamma$, id est nebulosum globum. Stellæ Sagittarij quæ sunt ad sagittæ cuspidem posita Martiam Lunaremq; efficaciam habent, quæ sunt in arcu ad capulum, hoc est ubi manus arcum capit, Iouias, Martiasq; vires habent. Globus stellarum quæ in eius sunt corpore, Solis ac Martis naturam imitantur, quæ sunt in commissura atq; in dorso, Marti similes sunt, quadamq; è parte Mercurio, quæ in pedibus Ioui, Saturnoq;. Stellæ ad caudam posita in figuram quadranguli, Veneris naturam sequuntur, habent & Saturninum quiddam. Stellæ in Capricorni cornibus posita Venerem imitantur, licet Martis non nihil habeant, quæ in ore collocantur Saturno similes sunt, quadamq; ex parte Veneri, quæ sunt in pedibus atque in ventre, Martem, Mercuriumq; imitantur, quæ ad caudam, Iouem atque Saturnum, stellæ ad Aquarij humeros posita, quæq; sunt in eius sinistra, atque in ueste, Mercurio, Saturnoq; similia faciunt, quæ in femoribus, magis Mercurio, manus Saturno similes sunt, quæ ad effusionem aquæ, Saturni naturam sequuntur, non nihil etiam Iouis habent. Pisces cum Gemini similes

COMMENT.

Et alter quidē $\nu\omicron\tau\iota\omicron\sigma$, id est australis, alter uero $\beta\omicron\iota\epsilon\iota\omicron\sigma$, id ē septentrionalis, stellæ quæ sunt ad Piscis australis caput, eadem quæ Mercurius efficiunt, Saturni quoq; aliquantulum habent. Quæ in dorso, eadem quæ Iupiter Et Mercurius agunt. Quoniam autem Pisces hi quodam filo colligati figurantur, quod alij linum, alij lineolam, alij ligamentum uocant, stellæ quæ sunt ad Piscis australis caudam, atq; ad lineolam australem, Saturninam naturam retinent, quadam è parte Mercurium quoq; imitantur. Quæ sunt in dorso Et spina Piscis septentrionalis, Ioui similes sunt, non nihil èt Veneris habent, quæ sunt in lino septentrionali; Saturni ac Iouis naturas sequuntur. In hac cœli parte, id est iter Pisces atq; Arietem sunt stellæ quadam in orbem dispositæ, Græci $\sigma\upsilon\nu\delta\epsilon\sigma\mu\omicron\gamma$, Latini nodum cœlestem uocant, nodi huius lucidæ stellæ Martiæ sunt, quadam èt ex parte Mercuriales. Atq; hæc de stellis fixis Zodiaci orbis, ut ab antiq; authoribus tradita sunt, prodimus. Quæ ad minorē Ursam lucidæ sunt stellæ, Saturni qualitati similem qualitatem habent, aliquantulum etiam Veneriæ similitudinis. Quæ uero ad Ursam maiorem. Martis similitudinem referunt. Chorus stellarum qui è sub huius caudam, Lunæ Venerisq; qualitibus persimilis est. Lucidæ stellæ quæ sunt ad serpentem, quæ alij draconem, alij anguem uocant, Saturninæ Martiæq; efficaciæ sunt. Stellæ Cephei qui à Babylonij ficares dicitur, sunt Iouiæ, itemq; Saturninæ. Quæ ad Bootem sunt, Mercuriales, Saturninæq;. Rutila Et fulgens stella cui nomen est arcturo, Chaldaice dicitur $\alpha\chi\iota\mu\epsilon\kappa\ \alpha\tau\alpha\mu\epsilon\tau$, Martis ac Iouis qualitatem retinet. Quæ in septentrionali corona

nalicorona disposita sunt, quam Chaldaei uocant mali-
 felcare, eadem quae Venus ac Mercurius agunt. Quae ad
 εγγούρασι qui Latine geniculatus dicitur, Mercurio
 similes sunt, quae in lyra, quae Chaldaice uocatur asan-
 ge, Veneri ac Mercurio, hoc signum à maioribus tum
 Graecis tum Latinis lyra dicebatur, nunc uulturem car-
 dentem nostri uocant. Eandem quoque Veneris, Mercuri-
 riique naturam sequuntur stellae quae gallinam constituunt.
 Quae sunt ad Casiopiam, Saturni ac Veneris, quae ad
 Perseum Iouis & Saturni qualitates retinent. Globus
 stellarum qui est ad capulum gladij Martius est. Lucida
 stellae quae sunt in eniocho, quem nostri aurigam uo-
 cant, Marti Mercurioque similes sunt. Quae in serpentari-
 o qui graece οφιούχοσ dicitur, Saturni qualitatem
 retinet, habet & Veneris quiddam. Quae ipso serpente
 collocatur, qualia Saturnus & Mars efficiunt, Quae ad
 sagittam posita sunt. Martis naturam imitantur, non ni-
 hil etiam Veneris habent. Stellae aquilam constituentes
 Martiae ac Ioniae naturae sunt, hoc signum à recentiori-
 bus uultur uolans dicitur. Quae delphinum constituunt,
 Saturno Martique similia operantur. Lucida stellae quae
 ad equum sunt, Marti ac Mercurio similes sunt. Quae
 in Andromeda Veneriae, quae in triangulo Mercurialis
 qualitatis esse perhibentur. Haec de stellis quae in signis
 ab orbe signifero in septentrionem uergentibus consti-
 tuuntur, dicta sint. Earum quae in austrum uergunt lu-
 cida stellae quae in piscis australis ore fulget, operationes
 Venereis Mercurialibus similes facit. Quae in pristice qui
 cetus etiam uocatur Saturninae sunt. Earum quae ad Orio-
 nem, quem recentiores fortissimum cognominant, stel-

COMMENT.

*la qua in humeris collocatur, Marti Mercurioq; simi-
 lis est. Quæ alia lucida stellæ ibidem sunt, Iouis ac Sa-
 turni naturas imitantur. Earum quæ in flumine, quem
 Eridanum multi uocant, ultima quidem & fulgida Io-
 uia est, cætera Saturnina. Quæ in lepore Saturnina ac
 Mercuriales. Quæ in cane Veneriæ sunt omnes, præter
 eam quæ in ore lucet, quæ Iouia est, aliquantulum etiã
 Martis habens, ea dicitur à Chaldæis asceber. In pro-
 cyone, quem nunc antecanem uocant. Est lucida stella,
 quæ Mercurij qualitatem habet, nec non & Martis ali-
 quantulum. Stella quæ ad anguem fulgent, qui & hy-
 drus uocatur, recentiores tamen nescio qua ratione dur-
 eli magnanimum dicunt, Saturnina sunt, atq; Vener-
 riæ. Quæ in cratere similiter Veneriæ sunt, quadã etiã
 è parte Mercuriales. Quæ ad coruum, Martiæ ac Satur-
 nina, Quæ i nauis argo perlucent, Saturni ac Iouis qua-
 litates sequuntur. Quæ ad centaurum, hoc est stellæ il-
 la quæ i parte humana corporis sunt, Veneris ac Mar-
 tis efficaciam habent. Quæ uero in parte splendent
 equina, tum Iouis tum Veneris vires affectuæ perhiben-
 tur. Quæ ad belluam id est lupum sunt lucidæ stellæ, Sa-
 turnum imitantur, habent & Martis quiddam. Quæ
 in thuribulo Veneriæ sunt atq; ex parte aliqua Mercu-
 riales. Stella quæ splendet in australi corona, tñ Mer-
 curij tum Saturni qualitati similem qualitatem habet.
 Hæc de stellis fixis hac in pte dixisse sufficiat, aliàs for-
 tasse uberius atq; expressius de ijs dicemus.*

P T O L E M Æ V S.

X X X.

I nspice primorum generis regum creatiões. Si enim ascē

dens creationis conuenit cum ascendente genitura regis filij, is regis successor erit.

PONTANVS.

Superiori uerbo Ptolemæus docuit, eas esse fixarum uires, ut infimi loci homines aliquando in reges eueherent. Sed regno stabilito, regijsq; rebus compositis, cum liberi succedere ex lege consueuerint, docet nunc ex filiorum genituris iudicari posse, quis è liberis patri sit in regno successurus, atq; ubi unicus fuerit, an ille successor sit futurus. Quocirca primo inspiciendum iubet cœli statum, qua hora primus regni eius rex gubernacula accepit, antiqui creationem & designationem uocabant, nunc sunt qui coronationem uocent, alij qui thronicationem, deinde nati genituram considerandam, cuius ascendens si cum ascendente paternæ id est primæ designationis conuenierit, is profecto regni successor erit. Signorum autem conuenientia potissimum uidetur ex triangulari & sexangulari aspectu constare, quâq; quæ maior conuenientia esse potest, quam si idem signum utriusq; sit ascendens? Nec uero prætereundum est quod dicit, primorum ex genere regum creationes, non primi, sit enim uti aliquando nepotis genitura cum auita designatione magis conueniat, quando & phisici consentiunt, nepotes sæpe numero auitam corporis speciem & animæ quoq; qualitates magis quam paternas referre. Sunt qui alias rationes secuti dicant etiam à culmine, hoc est à loco inædij cœli regie creationis indicari aliquando successorem, non nunquam etiam à statu cœli atque à primis cardinibus coniunctionis Solis Lunæq;, aut oppo-

COMMENT.

tionis, quæ regiam creatiõem proxima antecessit. Memoria proditum est à Græco quodã mathematico, Aronem in Ægypti regno successisse Achimeto patri, idq; Temimen mathematicum ab eo consultum prædixisse, ex ami eius creatione, in qua scorpius ascenderat, fueratq; Sol in Virgine, cum idem ascendens eundemq; Solis locum in Aronis nepotis genitura fuisse conspiceretur. Idem Græcus mathematicus, Græcum dico quod Græce scripserit, accusat eos, qui dicunt non successuros filios in regno paterno, ubi filiorum natiuitates, stellarum orientalitate, aut angularitate caruerint, cum magis inspicere debeant ascendentium, & item culminum designationis paternæ aut amiditæ aut primi ex ea gente regis cum filij natiuitate conuenientiam, primos reges dico qui primi in urbe & regno aliquo regnare incipiunt, ut Alexandria Ptolemæus, in regno Neapolitano Carolus quamuis ipse alios ex eo pepulerit, ut non multis ante annis Franciscus Sfortia licet ipse Mediolanensem dominatum uxori suæ Blancae asserere uideretur, ut nuper qui à Ferdinando rege aut duces aut barones instituti sunt. Sed hac ipsa de re idest de filiorum successione qui iudicaturus est, ante gentium ac populorum leges institutaq; considerare ipsum oportet, cum uideamus apud Syros non Soltanorum id est regum liberos, sed aliquem è seruorum numero, qui soli apud eos militant, succedere, tametsi tanta interdum cæli uis, tantus stellarum fauor è, ut nothus legitimo præferatur, quod comprobatum è in Leonello Estensi, qui præteritis duobus fratribus legitimis, ipse spurius Nicolao Ferrariensi Marchioni sine ullo bello successit. Quid de Pontificum

Romanorum? quid de Venetorum Ducum successione
 bus dicam? qui suffragijs tantum creantur. Apud Bri-
 tanos non tam leges in obtinendo regno, quam factioes
 bellicaq; uis possunt. Apud Gallos & Hispanos filius
 natus maximus, quem primogenitum uocant, in regno
 succedit, quo ante patrem mortuo, ex eo nepos regni hæ-
 res uero substituitur. Sed de hoc satis. Nunc id agamus,
 cur oriens mediumq; cæli & regnum & regni succes-
 sorem denuncient, cum alijs in natiuitatibus ab imo pa-
 trimonium queratur. Ac ne physicis semper rationibus
 agamus, quemadmodum in habendo senatu, atq; in ca-
 piendis de re publica consilijs, locus eminentior, sedesq;
 augusta summo magistratui statuitur, sedetq; in suo rex
 solio, sic in imperijs, dominatibusq; exquirendis in nato-
 rum genituris, à cæli culmine id est sublimiore mundi
 parte rex exigitur, iure quidem quando summis summa
 conueniunt, unde nanq; i terras radius aut rectior aut
 uehementior quam à medio, ubi cæli culmen statum e,
 mittitur? quo è loco aper tissimus liberrimusq; in terras
 despectus est. Quod uero ad orientem atinet cardine.
 Cum motus causa sit omnium quæ sub cælo fiunt, ab
 oriente rerum principia metienda sunt. Sicut enim prin-
 cipia in actionibus seriem ex se agendarum rerum ex-
 plicant, sic orientis cæli motus reliquum cæli uoluen-
 tecum trahit, qui motus quando maxime ordinatus est,
 necesse est ut ordinatam à principio ad exitum seriem
 adducat. Recte itaq; Ptolemæus iubet ascendens creatio-
 nis regie, & regij filij natale ascendens obseruandum
 ad cognoscendam successionem esse, hæc enim si conue-
 nerint necesse est, ut et res quarum principia ipsa sunt,

COMMENT.

simili modo conueniant.

PTOLEMÆVS.

XXXI.

QVM REGNI DOMINATOR IN LOCVM

*climatericū incidere, tunc aut rex aut è regni
principibus magnus q̄spiam morietur.*

PONTANVS.

Craci quidam codices etiam hoc habent, Si in reuoluens
do anno regni, stella in signa depressionis inuenta fue-
rit, magnus aliquis uir ex stellæ ipsius natura morietur.
Sed ad sententiæ enarrationem ueniamus. Quod è ante
dictum, ut generationis sic etiam corruptionis causa mo-
tus est, futurorumq; malorum, perinde ut bonorum in-
dicia & causæ in cælo constitutæ sunt, quando hæc est
ad corruptionem uia. Etenim ut generatio interitui, sic
felicitati miseria, bono malum aduersatur, atq; ut gene-
rationis est incipere, sic interitus est desinere, utrunque
autem à motu efficitur. Cœpit quispiam aliquando rex
esse, desinet etiam aliquando, tunc uero desinet, cū mina-
ces planetæ ad locum nocentem, atq; letalem peruene-
rint. Atq; ut corporis nostri fabrica ex contrarijs constat
sic & ipsa contraria ex qbus constamus à cælo affecta
corrumpuntur. Sunt itaq; & in cælo contrariorū effectū
atq; effectū indicia, significationes & causæ. Neq; nō
tanta rerum diuersitas inconstantiaq; esset ex sola mate-
ria, cuius tamen proprium est pati magis q̄ agere et affi-
ci potius q̄ afficere. Incommadorum itaq; & morborū
& corruptionis & mortis, cæterorumq; malorum si-
gnificationes ex noxijs locis aspectibusq;, qui illorum

causæ sunt, oriuntur, quæ quidem mala tunc euenient, cum perniciosus planeta ad locum progredietur, in quo res cœpit, aut ad loca hostilia ac minacia, hoc est quadrata uel opposita, quæ uel minacibus tunc radijs feriebat, aut ad loca quæ Græcedicuntur ἀφῆτικὰ, à nostris hodie illegalia barbaro nomine uocantur. Quæ loca quoniam Græci uocant climaterica, anni quoq; progressionis eius climaterici dicuntur, quod nomen inde ductum uidetur, quod ex ascensionibus planetarum, secundum climatis rectum aut obliquum circulum, cognoscatur tempus, quo planeta sit ad locum eum perueniturus. Nos ea loca interimentia & letalia & perniciosa & noxia à loci malignitate uocamus. In creando igitur rege, ut certa & statuta cœli loca sunt, quæ tunc regi tum regno felicitatem pollicentur, si contra quæ infelicitatem minentur, & quia creati regis aliquando futurus est exitus, necesse est locum esse aliquem certum statutumq; in quem cum dominator incidit, rex ipse moriatur, si aut nullum omnino beneficæ stellæ p̄fidium contulerint, aut beneficarum ipsarum radij hebetes atq; ibecilli erunt. Fieri tamen potest, ut periculum mortis quod à creatione portenditur, rex ipse beneficio genitura securus euadat. Quocirca prius quàm de morte certum aliquid affirmetur, genesis inspicienda est, considerandumq; regi ne mortem, an regis dignitati finem potius uideatur afferre, ipso rege superstiti, an alicui ex regni primoribus mortem minuetur, ut nup̄ in Roberto Principe Salernitano uidimus comprobari. De qualitate autem mortis consulēdi sunt planeta illa minitantes et loca et gradus & signa, in quibus atq; quibus portenditur. Idem regni

COMMENT.

significator cum in reuoluendis regni annis in depreſſione ſua languere inuentus fuerit, potentis alicuius & clari uiri ex natura ſua mortem denunciat. Sed hoc (ut dixi) Græci quidam codices tantum habent, quamuis nec abſonum uideatur, nec ratione carere. Regni autem dominator ſignificatorq; is eſt, qui plures, potioresq; prerogatiuas in medijs cœli cardine habet, quem tamen mutari contingit, ſiquidem alium par eſt fuiſſe Romani imperij ſignificatorem, cum primi conſules magiſtratû inire, alium cum decem tribuni, alium cum Iulius Cæſar in ſella curuli regio more ſedit, alium cum Imperator Cōſtantineſis imperium, atq; imperij iura Bīſantium tranſtulit, alium cum uiginti quatuor ante annis Mahometus Turcarû Rex Conſtantinopolim cepit, Cæſo Imperatore, ac Græcorum rebus attritis, quæ obſeruari ſummâ diligentia à mathematico debent.

PTOLEMÆVS.

XXXII.

Concordiam inter duos facit conueniens ſtellarum figuratio ſpeciem rei ſignificantium, ex qua beneuolentia in utriuſq; genitura conſtituta eſt.

PONTANVS.

De ingenij aptitudine, deq; naturali ad rem aliquam inſinctu in uerbo tertio abunde dictum eſt. Quia uero in iſdem non ſolum artibus, uerum etiam facultatibus diſciplinisq; alij inter ſe inimicitias exercerent, alij ſingulari quodam conſenſu ſimul uiuerent, redditur hic à Ptolemaeo & diſcordiæ & conſenſus ratio, quam ex natalium ſtellarum collocaſione artem & facultatem eâ

significantium proficisci docet. Etenim si naturalis ad rem aliquam propensio à stellis manat, à quibus corporis est formata fabrica, si felices infelicesq; amici inimiciq; in cælo stellarum ipsarum aspectus sunt, si earum radij nunc coniuncti, nunc obliqui, nunc etiam aduersi irradiant, fieri necesse est, ut inter eos qui artes facultatesq; ab illis significatas exercent, cōcordia discordiæue prōradiorum collocationisq; necessitudine aut hostilitate oriatur. Quocirca inspectis genituris eorū qui ad mercaturam, qui ad easdem artes facultatesq; exercendas à cælo applicantur, facile prudens mathematicus iudicabit, futurū ne sit inter illos concordia, an discordia, odiū an familiaritas, commodatio an incommodatio, qđ stellarum collocatio ac cæli status demonstrabit. Si enim facultatis eiusdem stella significatrix in eodem cæli loco signoq; in illorum natiuitatibus, aut in trigonis, hexagonisq; signis reperta fuerit, dubitandum non est magnū inter eos uiuendi consensum fore, contra si in signis, locisq; oppositis inuenientur, lites discordiasq; ob artem facultatemq; ipsam orituras. Quas ad res certius cognoscendas multum etiam conferent in utranq; partē aliorum planetarum irradiationes, atq; constitutiones. Qđ si in figura natali nulla significatricis stellæ, nulla signorum locorumq; conuenientia, nullus etiam planetarū aliorum bonus aspectus accesserit, quæ inter artifices illos conuenientia familiaritasq; esse poterit? Itaq; exercebunt illi quidē artem facultatem ue à cælo promissam, familiaritatem uero inter se nullam, quando parum à stellis conceditur, exercebunt.

COMMENT.

PTOLEMÆVS.   XXXIII.

*A*mor odiumq; tū ex luminarium concordia discordiaq;
tū ex utriusq; genitura ascendentibus deprehenditur.
*A*d augent autem benevolentia obedientia signa.

PONTANVS.

*H*ominem natura sociabilem esse constat, unde & cœtus amat, & ciuitates colit. Ad hanc naturalem societatem accedit ea quæ dicitur amicitia, quæ non uenit ab amore duxit. Cur autem uni quàm alteri magis afficiamur, et benevolentia iungamur maiore, Sol Lunaq; efficiunt, & signa quæ grato aspectu sese intuentur, Etenim Luna cum sit corporum domina, Sol spirituum corporibus infundat, ita corpus animumq; afficiunt, ut in quo maior similitudo sit, ad eum magis magisque amandū impellant. Quocirca quia de familiaritate & conuenientia illa, quæ à planetis ob artium ac facultatum similitudinem conciliatur, abunde præceptum est, statim subditur regula, per quam inspecta nati alicuius genitura amicitias eius iudicare possimus, & qui sint quos amore intimo natus is complexurus uideatur, quod ut apertius ostendamus, unius atq; alterius genitura figuram subiiciamus. Natus est Marcus ascendente Ariete, Sole in Ariete ipso, Luna in Capricorno constituta. Lucius uero natus est Capricorno ascendente, Sole Capricornū, Arietem Luna peragrante. Iudicandum est futuram inter hos arctissimam familiaritatem propter commutata luminarium signa in utriusq; genitura. Similiter si Marcus habuisset Solem in Tauro, Lunam in Piscibus, Lu-

eius uero Lunam in Virgine, Solem in Cancro, quibus
 è signis, triangularibus se inuicem radijs Sol Lunaq; in
 tuentur, aut si in Marci genitura Sol fuisset in Aquario,
 Luna in Geminis, In Lucij uero natiuitate Luna in Sa
 gittario, Sol in Leone, quibus è locis sex angulari è loco
 luminaria se aspiciunt. Signa quoq; grato lumine se aspi
 cientia amorem conciliant, ea sunt signa sex angularia
 & triangularia. Amabunt enim mutua se beneuolent
 tia, in quorum genituris ascenderint Aries, Leo aut Sa
 gittarius, Taurus, Virgo aut Capricornus, quæ signa
 triangulari, gratoq; aspectu se intuentur, & item qui
 bus ascenderint Libra, Aquarius, ac Gemini, seu Gemi
 ni, Leo, & Libra. Arctius tamen uinculum erit inter
 illos quos triangularia signa coniunxerint propter ma
 iorem convenientiam qualitatum ac radiorum. Illorū
 tamen arctissimum uinculum erit, quorum eadem si
 gna, ijdemq; gradus fuerint ascendentes hora natiuita
 tis, quæ signa si obedientia fuerint, mirificum inter ut
 rosq; amorem in generabunt, cum singulari quadam
 convenientia, & pacati animi æquabilitate, ut puta si
 in alterius genitura Scorpius, in alterius uero genesi Pi
 sces ascenderint, utrunq; enim signum obediens est, &
 signa quidem obedientia natorum animos ad inuicem
 obtemperandum impellunt, qua è re convenientia sta
 bilitasq; amoris comparatur. At Leo Sagittariusq; li
 cet triangulares sint, tamen cui Leo Ascenderit, tamen
 si afficiatur erga eum cui ascenderit Sagittarius, illi
 us tamen amor erit cum quodam quasi imperio &
 authoritate, at huius cum subiectione & femulari
 us, cum Leo signum sit imperiosum. Sagittarius uer

COMMENT.

ro signum obediens. Sed ne in aliquo falsi simus, inspiciendum etiam qua se planetæ signorum domini ratione conspiciant, num etiam signa ipsa maleficis à stellis occupata sint, aut inimicis radijs feriantur, quæ omnia miscenda sunt, ut de amoris magnitudine aut exiguitate, ac familiaritatis firmitate infirmitate' ue certius tradi iudicium possit. De futuris uero odijs ac simultatibus facile indicari poterit quoties ascēdentia ipsa sibi inuicem aduersabuntur, nec luminarium similitudo aut signorū commutatio accesserit, quæ odia tanto acerbiora erunt, si luminaria ipsa quadratum oppositum' ue alterum alterius infederit locum.

PTOLEMÆVS.   XXXIIII.

Dominator seu hospitator iterlunij si cardinalis fuerit, quæcunq; illo mense futura sint, significat.

PONTANVS.

Hac sententia tametsi et aeris statū ex Luna Solisq; coniuñctione cognoscendum planè pertinet, fuere tamen qui ad hominum genituras eã referrent, rati Ptolemæi de cardinibus geniturarum omnino sentire, ut locus dominatoris nouilunij aut plenilunij uni ex angulis genitura congrueret, idq; in hominum tantū genituras probatum esse, in ortu uero cæterorum animalium nequaquã contingere. Quod cur ex hoc Ptolemæi enunciato conijcere uoluerint, non satis intellego, cum eius uerba manifestata sint. Dominus inquit loci in quo Solis Lunaq; coniuñctio fit, si quem coniuñctionis tempore cæli cardinem tenuerit, index erit eorum omnium quæ mense

illo ad alteram usq; copulationem futura sunt, hoc est, siccus ne an pluuius, an mixtum nunc pluuius nunc serenus, item calidus ne an frigidus, an moderati temperamenti mensis futurus sit, qui etiam uenti flaturi sint, et in qua mensis ipsius parte. De aeris autem statu sentire Ptolemæum, declarat etiam subsequens de Sole enūciatum, more enim suo Solis Lunæq; apotelesmata simul annectit. Cumq; sententia hac qualitatem mensis ex Luna Solisq; coitu cognoscendam tradidisset, pro colloca-tione planetæ dominatoris, aut domini signi eius in quo coniunctio ipsa contigisset, statim subdidit de Sole sententiam, quem ait ciere ærem pro natura planetæ, ad cuius planetæ locum Sol ipse profectus fuerit. Adhæc Luna cum sit mensis domina, futuri mensis indicium ab hora puncto coniunctionis sumendum docet. De Sole uero cum sit anni totius dominus, sic præcipit, ut dicat à Solis reditu ad principiū Arietis decerni posse, quas commotiones in ære Sol ipse intra annum facturus uideatur, quo tempore ad planetæ cuiusq; locum perueniet. Sed sententiam iam ipsam aperiamus. Dominus signi in quo Luna cum Sole coit, siue planeta ille q; plures ac maiores eo in loco prerogatiuas habuerit, qualis mēsis ille per singulas sui partes futurus sit, declarabit, si tempore interlunij (interlunium autem ac nouilunium uoco Lunæ ac Solis copulationem, quam οὐρόδ' οὐ Græci uocant) in aliquo cœli cardine dominabitur, quo dicto monemur menstruum hoc iudicium à dominatore sumendum semper non esse, sed tunc solum cum in aliquo cœli cardine præsidere inuentus fuerit, cardinalis enim prerogatiua ratione tantum iuris atq; authoritæ

COMMENT.

tis illum, sibi uedicare, ut ab eo tanquam praefecto quor-
dam iudicium exigatur. Hac sententia, ipsa per se tamen
si clara atq; absoluta uideatur, uolenti tamen iudicare ali-
quanto difficilior ac perplexior apparebit, siquidem na-
tura planetae ipsius inspicienda est, item signi non solu-
ubi coniunctio fit, sed in quo dominator aut hospitator
ille reperitur, attendenda coniunctiones & configura-
tiones toto mense futurae, quae item coniunctionum atq;
aspectuum tpe signa ascensura sint, ortus quoq; atq; oc-
casus siderum considerandi, & Luna ipsius defluxus
atq; configurationes, & quae mansiones dicuntur, quaeq;
alia multa exactissime, diligentissimeq; p̄stata sunt,
est enim res plena difficultatis. Sed nec regionis quali-
tas, aut anni pars praeteruenda est. In primis autē sciri
re oportet quae sit cuiusq; planetae in elementis efficacia,
alius enim densat, cōtra alius rarefacit, alius humectat,
alius rursum exiccat, hic frigus excitat, ille calorem af-
fert, est qui cogat, contra qui coacta soluat. Ipsarū quoq;
signorum gradus quales sint, & cuius planetae finibus
attribuantur diligenter inspiciendum est. Cardinum
quoq; ipsorum naturae perquirendae, ne in parte aliqua
decepti labamur. His dictis aperiendum relinquitur
quem dominatorem, quem eūq; hospitatorem uoce-
mus. Differunt enim inter se, quamuis idem ipse plane-
ta simul & dominator & hospitator aliquando inue-
niatur. Dominatorem eum dicimus qui Graeco est ἐπι-
κρατὴς, inde dictus, quod epicrate sum id est domi-
natum inter alios planetas obtineat, sitq; in tota figur-
ra ceteris pollentior, quae re placuit latine dominator-
rem nominare, quod eius auctoritas alijs praefertur.

fitq; penes eum dominandi licentia, quidam etiam præposita præpositione qua rē magis exprimerent, prædominatorem uocauere, hunc eundem significatorem aliquid quando dicimus, quod constitutionis, figuræq; totius primam maximamq; significationem habeat. Hospitatorum intellegi eum uolumus, qui Græce uocatur ὁ ἰκὸς ὀδῶ τῶ ὀ τῆς, ac tametsi expressius dicatur paterfamilias, siue domus dominus, hoc enim Græce sciat, maluit tamen uno quanquam nouo uerbo hospitatorum, quod domo sua suoq; hospicio alium accipiat, appellare. Græci hūc ipsum ὁ ἰκὸς ὀδῶ τῶ ὀ τῆς aliquādo κὺρίον γενέστως id est dominum genitura uocant, quod etiā Iulius Maternus in Matheos libris testatur. Sed de domino genitura aliās. Dicitur autē planeta alterius planetae hospitor & tanquam paterfamilias, cum in domo sua illum accipit, cuius etiam curā, patrociniumq; hospiciū iure suscepit, nam si Venus in Virgine cōstituta sit, Mercurium Veneris hospitorem, quod Virgo Mercurij domus est, dicimus. Si Sol in Ariete inueniatur, quod Aries domicilium Martis est, Solis patrocinium iure hospitiū Mars accipit, quippe qui perinde ut paterfamilias propria Solem domo accipiat. Igitur qui mensis totius qualitatem prædicturus est, inspicere accuratissime debet, an quē cœli cardinem Lunaris coitus tempore teneat, aut dominator id est planeta plures ac maiores prærogatiuas in loco coniunctionis habens, aut hospitor hoc est signi eius dominus in quo Luna cum sole coierit. Quid autem sequendum foret, ubi neuter cardinalis esset, Ptolemæus nō attingit, præceptū hoc ut minime fallax tradidisse cōtētus, ex quo conijci recte pōt in mē

COMMENT.

ſis ſtatu prædicendo non modo locum Lunarĩs cum Sole congreſſionis inſpiciendum eſſe, uerum etiam cardines, cardinumq; ipſorum dominos, item planetas illic præſidentes, qui uel ipſos cardines inuentur, ac quo et loco & quali è ſigno aſpiciant, obſeruari oportere.

PTOLEMÆVS. XXXV.

SOL CVM IN ALICVIVS STELLÆ LOCVM deuenit, uim eius excitat quam in aere habet.

PONTANVS.

Sol ut eſt temporum author, ab eo enim eſt & dies & annus, ſic frigoris atq; caloris, humidi atq; ſicci, q̄ temporum anni qualitates ſunt, excitator & idex eſt, mouet enim qualitates aeris pro natura erraticæ ſtellæ quã in ſigno quod ipſe permeat reperierit, ut ſi Mars in reuolutione anni fuerit in Geminis, Sol Geminos ingreſſus, & Martis loco uicinior factus calores excitabit, & quidem ſolito maiores, contra frigora & niues, ſi Capricornum ingreſſus illic Saturnum inuenerit, ruruſum ſi Geminos ingreſſus illic Saturnum inuenerit, remiſſior calor erit, item frigus remiſſius, ſi ad Capricornum profectus in Martis locum deuenit. Quam ad rem qualitates quoq; ſignorum multum conferent, ſigni enim calor ad Martis calorem plurimum addet, demetq; de Saturni frigore, contra frigida ſigni uis, Saturni frigus auget, Martis calorem imminuet. Quocirca partes anni eã ſequentur qualitatem, quã Sol ipſe mouebit pro natura planetæ, quem planetam ſue locum eius in ſigno quoq; illud ingreſſus inuenerit, nam cum planeta
pro natura

pro natura sua, proq; signi etiam qualitate aërem infecta-
 cerit, Sol ad locum planetæ ipsius profectus, quod ab il-
 lo infectum erat, præsentia sua commouet, occultasq;
 planetæ commotiones manifestas facit. Aspectus quoq;
 & situs planetarum aliorum considerandi sunt, &
 Lunæ cursus in primis attendendus, ut tanquam i sta-
 tera quadam examinari cuncta certius queant, siue in
 maius, siue in minus propendant. Nec uero me præterit
 opinari quosdam, dici hoc à Ptolemæo de Solis pagra-
 tione in signis quibusq;, ut Sole ipso in Ariete cõstituto,
 ea sit aeris qualitas, ni alia obstiterint, qualem Mars
 ibidem positus excitaret, sic in Piscibus, sic in Tauro, sic
 in Geminis, ac si Iupiter in Piscibus, Venus in Tauro,
 Mercurius in Geminis positus esset. Cui opinioni quo-
 minus accedam tum alia multa, tum præcipue hoc me
 mouet, quod author ipse non signum dicit, sed locum,
 est enim Græce τὸ τόπος id est locum, non ζῶδιον quod
 signum est. Nam signum est in Zodaico cuiq; planetæ
 suum, & semper quidem suum, ubiq; enim Aries signū
 & domicilium Martis est, Pisces Iouis, Aquarius Sa-
 turni, sed loca mutantur, & qui nunc locus est Vener-
 ris, paucis post diebus poterit esse Mercurij, Martis, Sa-
 turni. Singulorum enim planetarum locum eum dicit
 mus, quem in cœli constitutione facienda unusquisque
 planeta tenere tunc inuentus fuerit. Sunt enim loca oc-
 cupantium, signa uero ac domicilia dominorum, & il-
 la quidem hoc est loca mutantur pro tempore, hæc id est
 domicilia perpetua sunt, & uniuscuiusq; planetæ pro-
 pria. Quidam textus ubi nos dicimus in aere, habet in-
 stella, ut sit sensus, Solem excitare uim, quam locus ha-

COMMENT.

bet in stella, ad cuius stellæ locum Sol profectus est. Quocirca sunt qui putent sic intellegendum esse, si stella frigida naturæ ad locum, hoc est signum (locum enim pro signo accipiunt) frigidum peruenerit, sitq; hibernū tēpus, fore, ut frigus magis ac magis augeatur, sin fuerit signum calidum, fore ut frigus remittatur, quod signi ca or frigida stella frigus imminuat, & quodam modo temperet, quod si calidum signum fuerit, & planeta calorem signi calore intendi. Idem in cæteris anni partibus, qualitatibusq; cui opinioni nihil in hoc refragamur, in illo uero dissentimus, quod hī locum pro signo accipiunt, nos locum ipsum intellegendum censemus, & in anni reuolutione ut hoc inspiciatur præcipi à Ptolemæo indicamus, ut superiori enuntiato diximus. Quid enim opus erat de Sole mentionem facere, nisi hoc ad Solem pertineret? Imminui enim planetarū qualitates à contrarijs qualitatibus signorum, augeti à similibus suapte natura contingit, Sole etiam longius à signis ubi planeta fuerint remoto.

P T O L E M Æ V S.

X X X V I.

In condendis urbibus stellis fixis quæ conferre habeant, utere. In ædificandis uero domibus, erraticis. Reges cuiuscunq; urbis quæ Martem culminantem habuerint, gladio plerunq; pereunt.

P O N T A N V S.

Quanta cæli ac stellarum uis sit in corporibus, rebus inferioribus, singulis penè sententijs hoc libello nobis Ptolemæus ostendit, docetq; non ea solum quæ in ipsis elemē

*is nativitate contingunt, ad stellas referenda esse, sed
 hoium quoq; opera non aliū eventum habere, q̄ quem
 in operibus ipsis exordiendis cœli stellarumq; constitutio
 ab initio portenderit. Quocirca cū de Solis Lunæq;
 & planetarū aliorum actionibus in aere, præcipisset, ut
 ostenderet hoium quoq; opera stellarum decreta sequi,
 ipsosq; hoies plurimum conferre incœptis suis posse, fe-
 licem cœli statum eligendo, statim subiecit, quid obser-
 vandum in cōdendis urbibus censeret, quarū magnitudo,
 fortunaq; siue prospera siue aduersa ædificationis ho-
 ra cū à stellis portendatur, docet humano fieri consilio
 posse, uti condendæ urbis tñ firmitati tñ felicitati optime
 consulatur, ubi bonum cœli statū ædificationis tempore
 quis elegerit. Siquidem, ut ante dictum est, ab ipso mo-
 uendi initio reliqua motus series explicatur. Cumq; ab
 initio ad finem ipm progressio sit, talia q̄dem rerū even-
 ta futura sunt, qualia fuerant à cœlo in initio significa-
 ta. In condendis igitur urbibus duo potissimum q̄renda
 videntur, urbis diuturnitas, ac felix civium status, quas
 ad res cum planetarū vires minores essent, fixarum ue-
 ro bona quanquam locupletiora, solere tamen, ut dictū
 est, calamitatibus confici, nisi felicibus planetarum ra-
 dijs iuarentur. Idcirco. Ptolemæus iubet in condendis
 oppidis utriusq; inspiciendum, ut & planeta ipsi be-
 ne in cœlo constituti sint, & fixarum stellarum præsi-
 dium è felicibus ac primarijs locis accedat. Quamob-
 rem Ptolemæus cum ait utendum esse fixis quæ con-
 ferant id est simul operentur, hoc enim sonat Græcū uer-
 bū συνεργῶν id est coopantibus, siue cooperatricibus,
 timere uidetur, ut planeta primū bene collocetur, dein*

COMMENT.

de ut illorum vires fixarum præsidij firmentur, aut simul eas coniungendo, aut in beneuolis aspectibus ac primarijs cæli locis collocando. Maxima uero cardinū uis est, qui cum sint quatuor, prima authoritas ac potestas est medijs cæli & horoscopi. Cum primis autem cauedū iubet, ne in primis iaciendis fundamentis Mars medium teneat, quod e a domus principi tribuatur, quodq; Mars cum sit sanguinolentus & minax, uiolentā principi mortem minitetur. Ideo autem dixit, plerumq; non semper, quod felix Veneris, Iouisq; irradiatio tutari aliquid quando principem poterit, & a ui gladij defendet. Si enim Mars in domo & finibus Iouis repertus fuerit, Ipse autem Iupiter feliciter collocatus, liberq; impedimentis, Martis rabies Iouis moderatione temperabitur, atq; eo magis si Veneris quoq; aut fixæ alicuius quæ Iouiæ Veneriæq; naturæ sit, præsidium accesserit, atq; ut Mars cauedus est, sic etiam fixa Martis naturā habens, quando noxij fixarum effectus repentinū sunt, & impetus acriores habent. Quocirca in auspicandis urbium fundamentis fixæ sunt eligendæ, quæ beneficorum planetarum Iouis ac Veneris naturam sequantur, uidēdumq; ut malefici planetæ quantum disciplina ipsa fert, sic collocentur, ut ab illis fauor potius expectandus, q̄ incommoda timenda sint. In domo autem ædificanda planetas magis sequendos iubet, quod minime tanta diuturnitas quærat, neq; enim in plura secula ab eo qui domū ædificat prospici solet.

PTOLEMÆVS. XXXVII.

Qui Virginem aut Pisces horoscopum habent, ij potestatis

suæ causa erunt, quorum autem ascendens erit Aries aut Libra, ij mortis suæ causa erunt. Eodem modo in cæteris signis ratiocinaberis.

PONTANVS.

Cæli constitutio genitura tempore nativitatam & artes & facultates & dignitates, quæq; alia euentura sunt indicat pro domorum qualitatibus, planetarum configuracionibus, fixarum situ, signorumq; naturis, habita etiã parentum, regionis, & patriæ ratione. Namq; ut sapius dictum est, omnem secum explicationis seriem mortuus ille natalis trahit, corporaq; inferiora cum cælestium corporum agitationes sequantur, etiam quæ corporibus accidunt, ut candor, proceritas, breuitas, celeritas, tarditas, grauitas, leuitas cælesti à constitutione deducuntur, habita, ut dixi, parentum ac patriæ ratione. Cumq; tales sint hominis cogitationes atq; affectus, quales à sensibus, imaginariq; excitantur, instinctus quoq; naturales & aptitudines, propensionesq; ad has atq; illas res eadem e causa proficiunt. Appetitiones item & cupiditates & studia quando ab humoribus pro cuiusq; natura, proq; ipsorum mixtura, temperationeq; commouentur, cæli quoq; humores ipsos afficienteis naturã affectionesq; imitabuntur. Cum autem tam uariæ, multiplicesq; sint humanarum actionum diuersitates, & artium ac studiorum genera tam multa, aliusq; huic quàm illi rei magis minus ue aptus sit, alius assidua industria, operaq; adhibita parum in ea quam exercet arte proficiat, alius leui et penè nullo labore studioq; ad magnos proueniat profectus, hoc ipsum non modo uoluntati ra

COMMENT.

noniſq; ſed cœlo, ſtellisq; natalibus magis attribuendū
 videtur. Cumq; alius quamuis parce uiuendo, atq; in
 aere ſalubri & è ſanis parentibus natus aſſiduis mor-
 bis uexetur, alius liberalius uentri indulgendo, quāuis
 in aere grauiore ex infirmis ortus parentibus perpetuā
 ſanitatē retineat, quod humoris natura ualidaq; cor-
 poris concretio præſtat, hoc niſi à cœlo conſtitutione na-
 taliumq; ſtellarum contingere beneficio nequit. Quid
 autem hunc hilarem è triſtibus ortum parentibus, aut
 illum triſtem ex hilaribus natum niſi corporis fabrica,
 quam cœlum inſormauit, efficit? Quid quod hic paren-
 tibus ſit ſuis ſuperſtes, ille in icunabulis diem obeat? ille
 quāuis probus, quis claro loco natus & honorum ſtu-
 dioſus nullos aſſequatur magiſtratus, hic de genere &
 obſcurus provincijs præſit, ille licet ſtrenuus ac fortis nun-
 quam tribunus, nunquam dux euadat, at hic ignauus
 & ſiſgax cohorti præficiatur atq; exercitum ducat? Cœ-
 li inquam conſtitutio & ſtellarum uis, hæc cuncta effi-
 cit, & ne ſingula perſequar quæ, ut dixi, homini eueni-
 unt, ea ab ipſo genituræ exordio, natalisq; cœli conſtitu-
 tione indicantur, quæ tamen, ut ante dictum eſt, partim
 adiuuari atq; ampliari conſilio & diligentia poſſunt,
 partim minui, atq; impediri. Diuturna autem obſerua-
 tio docuit quid à prima genituræ domo, quid à ſecūda,
 quid à tertia, ac deinceps portendatur, quid etiam à do-
 marum ipſarum dominis, atq; ab aliorum planetarū
 aſpectibus, coniuñtionibus, collocationibusq; ſignifi-
 cetur. Quoties enim genituræ tempore ſtella aſcenden-
 tis domina cum ſtella dominatrice medijs cœli bene collo-
 cata fuerit, nato felicitatem magiſterij ſui & dignitatē

Et honorem affert, contra uero cum utraq; male fuerit
 collocata. Utq; ad rem ueniamus, cui nascenti Virgo
 ascenderit, is habebit in culmine Geminos utriusq; au-
 tem domicilij idem dominus est Mercurius, cuius pote-
 stas cum utriq; signo praesit duplicatur. Quare si bene
 tunc fuerit collocatus, nato illi Et honores Et dignita-
 tes Et magistratus confert, Et felices actiones promit-
 tit. Simili etiam modo cui genitura tempore Pisces ascen-
 derint, is in culmine Sagittarium habebit, qua e re uir-
 tes Iouis auget, quod domui utriq; praest, nato quoque
 bonum ex proprio magisterio atq; actionibus proprijs
 honores authoritatemq; praebunt, si tamen Iupiter fe-
 liciter collocabitur, eius autem boni causa sibi ipse natus
 erit, quando eadem stella est ascendens domina, a qua
 motus orditur, Et medij caeli, a quo dignitates magiste-
 ria Et actiones significantur, qua res eius ingenij, indu-
 stria, consilijq; fore natum indicat, uti proprijs uirtuti-
 bus suaq; opera ad honores dignitatesq; prouehatur.
 Cui ascenderit Capricornus, is cum in secundo loco ha-
 beat Aquarium, qua domus est rei familiaris Et census,
 futurus est ipse sui peculij causa, quando Saturnus utriq;
 signo dominatur, cum labore tamen Et difficultate pro-
 pter stella ipsius qualitatem. Si Aquarius ascenderit,
 cum duodecimam Capricornus domum teneat, qua
 est domus inimicitarum, sollicitudinis, atq; curarum,
 natus cuius haec genitura fuerit, ipse sibi causa erit prouo-
 candarum inimicitarum, sollicitudinis Et mcerorum.
 Cuius horoscopus fuerit Scorpius, is sua sibi aegritudinis
 causa futurus est, cum Aries sextam domum teneat,
 qua domus est membrorum Et aegritudinis, Marsq; do-

COMMENT.

muti utriq; dominetur . Qui natus est horoscopante Libra, quia Taurus octauum locum, qui mortis est, occupat, quod utriq; etiam signo Venus dominatur, hic sua morti causam asseret. Eodem etiam ille modo cui nascens in Aries exoritur, quoniam in domo qua octaua e Scorpius reperitur, praest utriq; Mars signo, hoc autem euenire poterit aut propter morbos, quod insania captus ex alto se praecipitet, aut propter desperatione, quod se gladio traiciat, aut propter temeritatem, cum facere quippiam prohibitus, legi ipsi parum obtemperans in pena capitalei quasi uolens incidat, aut cum praetorem aut dominum peruicaciter agendo in se prouocat, aut cum monitus ut hostem fugiat, facere id recusat, aut cum euitare periculum potest, quod tamen securus negligit. Sunt enim innumerabiles uiae, rationesq;, quibus homines et mortis & malorum aliorum sibi causa ee possunt. Cuius horoscopus natalis fuerit Sagittarius, is comparando patrimonio sibi author erit, propter Iouem dominum signi ascendentis & signi in imo positi, qua domus est patrimonij, & item ille, cuius ascendens fuerit Gemini, propter Mercurium dominum signi ascendentis et quarti, hoc est Virginis. Sed bona malaq; ex his constitutionibus significata & minuuntur & amplificantur pro collocatione dominantium planetarum, proq; beneuolarum aut maleuolarum stellarum aspectu, quaquam alia quoq; multa uidentur inspicienda.

PTOLEMÆVS.

XXXVIII.

Cum Mercurius in altera domorum Saturni constitutus ac potens fuerit, coniecturatum nato dat intellectum

ac terium scrutationeni, in Martis uero domo ac presertim in Ariete facundiam.

PONTANVS.

Rationalis anima uis ad Mercurium refertur, sicuti appetendi ad Venerem, ad Martem irascendi, quemadmodum ante docuimus. At rationalis neque in atra bili id est terreo humore collocabitur, quandoquidem obtusus est, ac nullius motus, neque in aërio id est humido calidoque, cuius uis tanti motus, acuminisque non est ut merito collocari in eo rationalis uis debeat, quando ad inquirendum, contemplandumque maxima ingenij celeritate, summoque acumine opus est. Ad hanc humori terreo Saturnus praesertim, Iupiter aërio id est sanguini, Mercurius uero cum ex quatuor humoribus quibus concretum est corpus, nulli praesertim, uisque ad eum rationalis referatur, nullo in humore collocare rationalem uim possumus. An fortasse ut intellectus in nulla corporis parte collocatus est, sic uis rationalis in nullo certo humore se de habuit? Quae tamen cum in uno quam in alio homine magis uigeat, quod est corporis textura proficisci par est, huius rei causam coelum ac stellas esse necesse est, quod subtilius inquirendum uidetur. Solem generationis principem esse non est qui neget, à quo (cum sit ipse fons luminis, atque caloris) corpora animantur, uitalesque illis spiritus infunduntur, animatum autem corpus ac sentientibus spiritibus praeditum, quod animal uocamus, necesse est irasci, dolere, letari, appetere, abhorrere, aliisque atque aliis affectibus commoueri. Quando autem homo non solum est animal, sed rationale etiam animal, cuius proprium est cogitare, quære,

COMMENTI

*discernere, iudicare, causas nosse, scire, necesse est homi-
nem ipsum ad querendum, contemplandumq; moueri,
celerius tamen aut tardius pro spirituum qualitate, ac
spiritus item ipsos tum acui, tum obtundi. Quoniam ue-
ro nihil est in caelo superuacuum, uidentur & alij planer-
tae Solis munus adiuuare, & quidam tanquam minist-
stri generationis ipsius principi obsequi & obtempera-
re. Cum autem Mars, Venus ac Mercurius Soli propin-
quiores sint, ad uires animae suscitandas propius auxiliu
afferunt. Itaq; Mars irascibilem ut pote superiore in lo-
co positus concitauit, etenim rubra bilis cum sit ignea,
fursum fertur, Venus concupiscibilem in loco inferiore
posita, quando uis ipsa cupiditatum suscitatrix deorsum
magis contendit. At Mercurius rationali praesuit, quan-
do Soli comitatus nunquam ab ipso generatiois, uitaq;
authore longius abest. Ex quo efficitur, ut ratio primar-
ia sit animae nostrae uis, sitq; hominis proprium ratio-
ne uti. Et Venus quidem ac Mars Soli seruiunt ad ani-
mal informandum, ut qui sensus excitent, Mercurius ue-
ro ut qui intellectum moueat, ac propter motus sui cele-
ritatem minime quiescere patitur, sensus enim offerunt,
quae post intellectus perscrutatur. Etenim scire primum
appetimus, deinde ad sciendum excitamur, post hanc
autem commotionem intellectus & ea quae mens dicitur
inquirat ac contemplatur. Ergo cum Sol naturae nos-
trae author & parens sit, iure Mercurio, qui Soli q; prox-
imus est, ratio attribuitur, nec e in humore aliquo aut
ulla parte corporis collocata. Fanulari autem Soli Mer-
curium in rationali parte hoc ipsum docet, quod cum Sol
i cor cerebrumq; sit attributum, ubi ueteres philosophi*

primariam animæ sedem statuere, Mercurio oratiōem, deliberatiōem, memoriā, linguam quoq; atq; fel rerū cœli scriptores attribuunt. Et oratio quidem animæ cogitationum interpres est. Memoria thesaurus, ut inquirunt, & tanquam penus eorum, quæ mente, & cogitatione, sensibus deniq; comprehensa sunt. Deliberatio est de utili aut inutili, recto aut pravo, bono malo'ue, turpi item aut honesto, de his enim deliberare homines solēt, quod est rationis officiū, hoc est sequantur nec ne, & quomodo etiam sequantur. Lingua instrumentum est ad ea efferenda, quæ animus cogitando & ratiocinando concepit. Fellis natura est acris, penetrabilisq; atq; hic quidem humor quantas ad intellegendum contemplandūq; vires habeat, docet Aristoteles. Quoniam autem naturales operationes mixtae sunt, ac sibi inuicē nunc opitulantur, nunc aduersantur, necesse est uti planetæ operationum ipsarum suscitatores sibi quoque inuicem misceantur. Quocirca, cum tardi motus aridaq; naturæ Saturnus sit, fixas stabileisq; cogitationes Mercurio immixtus dabit, ad contemplandū autem nihil tam confert, quàm assiduitas cogitandi. Adhæc cum frigida & arida uis animum cohibeat, cunctatio inde oritur, & in inagendis rebus cautio, quæ prudentiam exuscitant, è qua diligentia emanat. Timentem enim & caute administrantem necesse est multa simul circumspicere, rerum autem circumspicientia & contrariorum cautio prudentia est, quam Mercurius propter rationis inquisitionem, uerique perscrutationem, Saturnus hoc est, signum in quo ipse dominatur, propter cautiones & cogitandi assiduitatem nato pol-

COMMENT.

licentur. Adhæc cum rationis cui Mercurius præest, proprium sit quæq; in re quid uerum sit cernere, addita à Saturno cogitationum assiduitate, necesse est natum contemplatorem esse, atq; in rerum inquisitione uersari, multa simul & conijcientem propter signa quorum est obseruator, & despicientem propter naturale acumen. Sed hæc tum coniecturatio, contemplatioq; tum etiam prudentia maior minor uel futura est pro collocatione, utriusq; planeta Saturni ac Mercurij & aliorum planetarum aspectu. In primis autem uidendum est, ut Mercurius ipse potens sit, si enim aut repedabit aut comburetur aut in deiecto loco erit, quia tunc imbecillus est, implere hoc non poterit. Quoniam autem eorum quæ mente concipimus, quæq; animo sentimus oratio (ut dictum est) interpres est, idem Mercurius in Martis domicilijs inuentus natum facundum & eloquentem reddet, propter uim enim cholerae quod sentit efferre audebit, cumq; humor hic motus concitatiores habeat, uehementi quodam spiritu natus ipse pronuntiabit. Quamobrem adiutus à Marte Mercurius, hospitioq; acceptus subministrabit ad eloquendum & animi audaciam & lingue celeritatem & in dicendo uehementiam, ideo autem in Ariete magis quam in Scorpio acceptus Mercurius hoc præstabit, quod id signum capiti præsit, in quo lingua & os & pleraq; orationis instrumenta sita sunt, quin etiam igneum cum sit signum, lingue uolubilitatem maiorem propter siccitatem, & orationis uim acriorem propter calorem dabit, nam Scorpius cum humida natura sit, ad uolubilitatem largiendam nec tam idoneus est, nec ipse capiti præest.

AFFLICTIO VNDECIMI LOCI IN CREATIO
*ne regis, detrimentum significat & domesticorū eius
 & pecuniarum. Secundi autem loci afflictio, pecunia
 rum ouilis eius detrimentum significat.*

PONTANVS.

S parsimiam, & ut ita dixerim, seminatum præcepta tra-
 duntur & ad sciendum & ad iudicandum. Cumq̃;
 de regis morte, deq̃; eius successione dixisset, docet hic
 quæ sint in regis creatione obseruanda, duobus preser-
 tim locis, undecimo & secundo, quæ ut manifestiora
 fiant, locorum ipsorum qualitates ac uires aperiendæ
 sunt. Decima domus in creando rege regi ipsi attribui-
 tur propter loci celsitudinem ac maiestatem. Etenim lo-
 cus is in tota figura domorumq̃; constitutione præmi-
 net, ab eoq; potentissimi stellarum radij iaciuntur, i ter-
 ras locus huic succedens hoc est undecima domus attri-
 buitur consiliarijs & domesticis qui regitum consilio,
 tum etiam opera ministrant & parati astant. Hic igitur
 locus in rege creando, reuoluendisq; creationis an-
 nis, si à maleficis stellis infessus, aut inimicis earum ra-
 dijs percussus fuerit, damnum iacturamq; portendit in
 domesticis & ministris regis, quin etiam rerum eius
 familiarium, domesticarūq; census detrimenta decernit. Si
 enim decimum creationis locum in ascendente consti-
 tuas, locus qui erat undecimus in secundam concedet
 domum, quæ pecuniarum & rei familiaris est. Quocir-
 ca malus eius loci habitus, malaq; affectio tum regio-

COMMENT.

rum ministrorum, tum regiae substantiae iacturam significat. Maium habitum atque afflictionem & infelicem statum undecimi loci quæ καὶ κωσικῆ Grace dicitur, intellegi uolumus non uno modo, non solum enim is locus male se habebit, misereq; affligetur, si à malefico planeta quadrangularibus aut aduersis radijs atrociter ferietur, uerum etiam si dominus signi ipsius in depressione sua, atque in deiecta cœli parte, mœrens & tanquam contemptus inuenietur, atque à nocentibus stellis hostiliter laceffitus. Hæc quæ de rege dicta sunt, etiam de proceribus ac principibus alijs, & item pontificibus dicta sunt. Infelix etiam status secundæ domus in rege designando & perniciofa ad eum locum irradiatio subiecti populi, populariumq; diuitiarum detrimenta significat. Primus enim locus id est ascendens regiae designationis subiecto populo attribuitur. Locus illi succedens populi pecuniam & censum indicat. Subiectus autem populus regis ipsius census & patrimonium est, si enim decimum creationis locum in ascendente statuere, primus, qui in creatione ascendebat locus quartæ domus locum occupabit, quæ patrimonium indicat. Quod autem regis patrimonium acciperectius potest, quam populi gentesq; subiectæ? Quocirca secunda domus quæ popularem substantiam & censum demonstrat, à maleuolis stellis occupata, detrimenta popularium diuitiarum significat. Detrimenta uero ipsa pro signorum ac planetarum qualitatibus indicanda sunt, quæ maiora futura sunt, si nullum illis beneficæ stellæ præsidium attulerint.

Cum ascendens à maleficis oppressum fuerit, qui tunc natus est, sordidis rebus delectatur, ac male olentis odores probat.

PONTANVS.

Venerem elegantiarum deam ueteres esse uoluerunt, eius enim stella natum ad cultum, ad munditias, ad pigmenta, aliasq; deliciosas res inuitat. Iupiter dat animi claritatem, nobilitatem, splendorem, magnificentiam. Animus generosus generosis ac magnificis rebus delectatur, turpia odit & sordida. Quia uero beneficentia opponitur maleficentia, bonitas malitia cum Veneris & Iouis stellæ beneficae sint, contra Martis ac Saturni maleficae, ipsæ sibi aduersabuntur, & Iupiter quidem ac Venus natum ipsum munditiarum, splendoris, nitidi orratus, & rerum honestarum uoluptate afficient, contra Saturnus ac Mars ad immunda sordidaq; inuitabunt. Etenim Iouis Venerisq; temperantia sensus quoq; & animi motus temperat, contra Saturni Martisq; intemperantia sensus intemperatos efficit, ex qua intemperantia rerum quoq; sordidarum & male olentium & intemperati saporis delectatio nascitur. Corrupti enim sensus amant corrupta, quod in aegrotis facile cernitur. Quocirca qui in genitura sua horoscopum à maleficis obsessum habuerit, sordidis rebus, & corruptis capietur odoribus, probabitq; ea quæ incōcinni saporis erūt, asperratus lauta munda, quin immo immunda & sordida cum uoluptate sequetur. Cum autem ascendens

COMMENT.

*concretionem corporis & qualitates indicet, ascenden-
tis ipsius dominus eas & minuet et amplificabit &
immutabit pro collocaione sua & aliorum etiam pla-
netarum communicatione. Si enim Saturnus ascenden-
tis dominus nulli immixtus fuerit, natus ipse acutis sa-
poribus & foetidis odoribus capietur. Si Mars acutis,
amaris, & salsis saporibus, odore acri. Saturnus ad ue-
tularum & sordentium mulierum coitus inuitabit. Mars
ad incestus, adulteria, & parum legitimam Venerem.
Sed haec, ut dixi, temperabuntur, perinde ut stellarum
aliarum mixturae, temperationesque accesserint, ac nihil
ominus pars uoluptatis quo in signo, locoque constituat-
tur, diligenter inspicienda est. Igitur in cuius genitura
horoscopus a maleficis obsessus fuerit, is probabit foetida
atque immunda, abhorrebit a nitidis & suauolentibus
propter planetae intemperantiam, signum id infir-
cientis, & Saturnus quidem cum sit terrenus, ad sapor-
es, atque odores quae rebus melancholicae qualitatis sunt,
natum inuitabit, Mars uero cum sit igneus ad sapor-
es atque odores qui cholericae naturae esse dicuntur. Cumque
cholera uiolenta sit, ad uiolentos hoc est illegitimos coi-
tus Mars impellet, melancholia uero cum sit squalida.
Saturnus ad sordidam Venerem sequendam impellet.
Sed ascendentis oppressio siue obsessio duobus intelli-
gendi modis potest, uno si malefica stella signum ascendens
occupauerit, aut ibidem collocata, aut potentibus radijs
illud percutiens, de qua oppressione hoc in loco sentire
Ptolemaeum iudico, altero si ascendens ab utraque malefi-
ca intercipiatur, quae interceptio, quam obsessionem qui-
dam uocauerunt, hac ratione fit, ut si in alicuius natu-
ra ascenderit*

te ascenderit, Libra, Marte in Piscibus. Saturno in Tauro constituto, quorum alter cum ex opposito loco in Virginem, alter in Scorpium radios suos iaculentur, Libram hostiliter circumferent. Sed nec desunt qui obsessionem alia etiam ratione fieri dicant, ut si Virgo sit ascendens, & Mars in Ariete collocetur, cum Mars est trigono in Leone ab opposito in Libram radios suos mittat, Virgo quae inter Leonem Libramque constituta est, Martis radijs circumfessa uideatur. Ego de priore obsessione magis sentio, quam praesentis planetae corpus cum potentius inficiat, tunc potissimum hanc sensuum siue corruptionem, siue interperantiam faciat. Nam interceptiones de quibus dictum est, magis naturalem signi uim impedire, quam inficere uidentur. Et aliud est impedire, aliud inficere. nam qui impedimentum affert, alterius uires atque conatus hebetiores reddit, eosque imbecillos aut irritos facit. At quae infesta sunt, ea ut corrupta & tanquam naturali ui amissa, in qualitatem, naturamque aliam transferuntur. & impedimentum quidem obsessionis magis id efficiet, ne natus suauis odores sentiat, ne laeta & opipera sequatur, quam ut foetidis capiatur, ac grauiter olentibus delectetur.

PTOLEMAEVS.

XLI.

Loci octauae dominique eius afflictionem tempore discessus cauet, at secundae atque eius domini, tempore reditus.

PONTANVS.

In itinere suscipiendo septima domus inspicienda est, cui locus quem uiator petit, attribuitur. octaua quae huic succedit, index est eorum quae uiatori postquam destinatum Dere. Cele. I

COMMENT.

ad locum peruenierit, euentura sint. Quocirca locus hic diligenter obseruandus est, si enī utraq; domus, si utraq; dominus bene se habuerint, felixq; utriusq; status fuerit, & iter feliciter susceptum perficietur, & res quarum causa uiator profectus est, e sententia conficietur, contra si loca & locorū domini male se habuerint, eorūq; status infelix fuerit, & iter & res quarum gratia profectio suscepta est, infeliciter & contra sententia cedēt. Verum ne fallamur, perficiendi negocij qualitas probe consideranda est. Neq; enim beneficæ stellæ ubiq; sunt eligendæ ut superius ostensum est, in quo mathematici prudentia sanè multa requiritur. Atq; hæc quidē ad electiones. Cæterum mathematicus ubi quempiam iter ingredi uiderit, octaua & septima inspectis, atq; illarum dominis, & item finibus in quibus domini domorum fuerint, ac finium dominis consideratis, de itinere deq; negotio id iudicium feret, quod domorum & finium & dominorum status, bonaq; illorum affectio indicauerint. Quoniam autem reditus motus quidam est sese in locum à quo cœpit reflectens, in reditu faciendo prima domus obseruanda est, & secunda huic succedens. Nanq; ut in abeūdo septima domus locum indicat ad quem uiator proficiscitur, sic in redeūdo prima domus est ad quam uiator redit. Sunt enim contrariorum contraria. Et quia secunda domus succedit primæ, hæc ipsa domus significationem eorum faciet, quæ post reditum euentura sunt, quæ si male affectæ fuerint, mala & aduersa ex hac mala affectione portenduntur. Malus uero habitus & afflictio ipsa locorum ac domorum quæ Græce $\chi\acute{\alpha}\chi\omega\varsigma$ à Ptolemæo dicitur, est ubi loca sue

vint à maleficis aut p̄sentia corporis occupata, aut hor-
 stilibus radijs petita, ut supra est dictum, ubi etiam dor-
 mini eorum cadentes fuerint, aut retrogradi, quos uete-
 res repedantes dixere, aut à maleficis percussi, aut cum
 ijs iuncti, aut in signis depressionum suarum collocar-
 ti, aut in locis unde domos eas tueri nequeant. Sed, ut
 dixi, negotiorum qualitates inspiciendæ sunt, & afflic-
 tio, malusq; habitus qualis quantusq; sit exacte pensi-
 tandus. Quod uero infelicem statum octauiloci cauend-
 dum, potius quàm bonum sequendum monet, non car-
 ret prudentia, cuius prima laus est cauere, quod & mi-
 lites in congressionibus seruant, & medici in curandis
 morbis, & patres familias in tutanda re familiari se-
 quuntur. Sed cum è contrarijs contraria proficiantur,
 lectoris reliquit arbitrio iudicandam contrarij conse-
 cutionem.

PTOLEMÆVS.

XLII.

Morbis qui cœpit, cum Luna fuerit in eo signo, quod ma-
 lefica aliqua tenet in genitura, siue in quadrângulo aut
 diametro eius, grauissimus futurus est. Si autem malefi-
 ca respicit, periculosus. Sin in loco ubi geniturae tempor-
 re benefica fuerit, sine periculo erit.

PONTANVS.

Lunæ cursum in ægritudinibus corporis maxime obseruari
 debere dies qui critici uocantur docent, siquidem corpor-
 ribus dominatur, cietq; humores, & cum sit oium stel-
 larum citima, acceptas ab illis imp̄ssiões corporibus fa-
 miliariter infundit. Natalium quoq; stellarum loca siue ea

COMMENT.

felicia siue ifelicia sint, per omne uitæ spatium ex genitura decreto vires suas & ad iuuandum & ad nocendum retinent. Tunc enim felicia genitura loca, bona genitura tempore promissa largiuntur, cum in annis uertentibus aut beneficos in se planetas aut è beneuolis locis felices illorum radios accæperint, contra infelicia genitura loca, decreta mala tunc adducent cum à maleficis occupata aut earû radijs infeliciter percussa fuerint. Quæ mala ut notiora fiant, uidèdum est, qd quisq; planeta in anno reuoluendo cum in natalem alterius planetae locum impegerit, portendat, quid èt cû in anni reuolutione locû eundẽ beneuolo maleuolo ue aspectu intuetur. Aegrotatio igitur quæ cœpit Luna signum permeante, quod malefica stella geniturae tempore aut occupabat, aut è loco quadrangulari uel opposito feriebat, difficilis admodum & grauis erit. Quod si perniciosus noxiæ stellæ aspectus accesserit, futura est non modo difficilis, uerum etiam periculosa. quãdo natale ad malum adiungitur etiam tẽporale. At facilis & tutã ualitudo erit, si qua hora cœpit, tunc Luna eo in loco inueta fuerit, in quo benefica stella geniturae tempore præsidebat. & hoc adde, tutissimam fore, si benefica tunc stella Lunam salutari conspiceretur aspectu. Sed nec facilis omnino erit, si benefica illa quæ locum hunc geniturae hora tenebat, male atq; infeliciter ægritudinis hora collocata fuerit, quando præsidium eius seruum atq; imbecillum est. Ac nihilominus alia quoq; multa consideranda sunt. nam & Iupiter aliquando interimit. Videre etiam oportet quos morbos quis planeta afferat. si quidem eum qui ex humecto frigidoq; manat humore

Venus adauget, Mars imminuit. quando (ut medici tradunt) capitis distillationi, quem Græco nomine κατὰ πρῶτον uocant, febricula nō nunquam utilis est, quod suo illum feruore deficcet.

PTOLEMÆVS. XLIII.

MALEFICAS gentis figuras contrariæ temporumfigurationes intendunt.

PONTANVS.

Quæ à Ptolemæo dicuntur σχήματα, nos hac in parte & figuras & aspectus & constitutiones appellare possumus. Hac sententia ut clarior fiat, longiore oratione tractanda est. Maleuola & infelix cœli figuratio & hostilis stellarum aspectus in condendis urbibus fit infelicio, maliq; magnum incrementum accipit, quoties in anni reuolutione atq; progredienti tempore perniciofa stellarum configuratio accesserit. natale nāq; malum magis magisq; augetur ubi noua fit accessio. uerbi gratia. Qua hora urbis cuiuspiam fundamenta iaci cœpere, ex primarijs cœli locis unus aliquis infestabatur, ac signi eius dominus in deiectione cœli parte læguebat, qua è re malum urbi & genti cuius urbs ea caput est portēdebat. ubi mali eius decretum tempus aduenit, si quadrāgularis oppositus ue perniciosæ stellæ radius signum illud male fortunatum, aut signi eius dominū percussisset, aut signum ipsum malefica stella infederit, aut alia nocens uis alicunde eruperit, fit ei malo ex noua hac hostilitate maior accessio. Quod si à contrarijs argumentari licet, malum ipsum ualde imminuetur,

COMMET.

si felicitium stellarum felix irradiatio signum illud meo-
bitur, presertim si dominus eius bene fuerit collocatus.
Atq; hoc quidem præceptum ad non pauca hominum
negotia, resq; gerendas accommodari recte potest. Sed
nec prætereundum quid alij quoq; sentiant. adulteria
inquiunt & furta & sacrilegia & puerorum infan-
tines coitus à natalibus stellis significati dum patratur,
si maleuolus nocentium stellarum aspectus accesserit,
si malefica stellæ potentes fuerint, magnum adiuuen-
tum accipiunt. Siquis enim furtum adulterium uel aut
crimē aliud quod honestati legibusq; aduersum est, ani-
mo conceperit, quàm ad turpitudinem natalibus à stel-
lis impellatur, petere atq; expectare maleficis à stellis
auxilium debet, quod beneuolarum felix irradiatioq;
crimina illa ne fiant prohibetur a est. Beneficæ nanq; stel-
læ pudorem, honestatem, ac leges tuentur. contra male-
fica ad impudentiam, turpitudinem, & legum contem-
ptum inuitant. Quod uero ad Græca uerba attinet,
quod nos temporum figurationes dicimus, Græce est
κατὰ τὸ γένος. idq; temporale dici commodissime
potest. hi. n. aspectus tpales sunt. At qui in ipsis hominū
aut urbium genituris, rerumq; inchoationibus contin-
gunt aspectus, eos natales libenter uocamus, qui Græce
sunt κατὰ τὸ ἔτος. Infelicem igitur urbis populiq; alie-
cuius figurationem ædificationis hora, id est nataleni
infelicitatem adaugent temporales figurationes, ubi
contrariæ atq; aduersæ fuerint. Quæ sententia nō ad ur-
bes ac populos solum accommodari potest.

NOXIVM EST, CVM AEGRI ASCEN-
dens genituræ ipsius figuris refragatur, neq; ad benefi-
cium aliquem tempus peruenierit.

PONTANVS.

Sunt qui putent sextum, octauum, & duodecimum locum intellegi debere, quod ea loca nulla horoscopo ratione iungantur, cum pigra & abiecta sint, & in deterrimam totius figuræ partem recesserint. Siquidem duodecimus locus carcerem ac tristitiam, sextus morbos, mortem octauus nuntietur. Alij oppositum & quadrangularem natalis horoscopi locum significari arbitrantur, quod hæc duo loca horoscopum hostilem in modum feriant, cum enim ascendens nati uitam et corporis fabricam significet, quoties loca natali horoscopo aduersantia oriuntur, qua hora languere æger incipit, uitæ nati & malum & periculum obnuntiant. Sed cōsideranti uerba Ptolemæi non iniuria uideri poterit, de alijs quoq; quàm de quibus dictum est locis intellegendum esse. siquidem apud eum $\sigma \chi \eta \mu \alpha$ id est figura totam cæli constitutionem & planetarum aspectus significat, ut male se etiam habeat ægrotus quoties hora qua languere cœpit, non modo aliquis locorum de quibus dictum est ascenderit, uerum si ex ijs locis unus aliquis oriatur, quæ genituræ tempore aut felicibus stellis, aut domino horoscopi seu medijs cæli, aut etiã fortunæ parti aduersa erant. Quãobrem cum generaliter doceret, non dixit perniciosum tunc esse, aut magno in periculo ægrotum uersari, sed male se habere, & contra

COMMENT:

rium id ac noxium esse. In generali præcepto, generale uerbum posuit ἐναντίον, quod sonat contrarium & noxium, et (ut latinitus fortasse loquamur) male est, seu male habet. Leuabitur autem magna ex parte morbus, si tempus ad beneficam stellam peruenerit. Græce positum uerbum est χροῦνος pro quo sciunt qui annum intellegi uelint, ut magno præsidio sit, si in anni reuolutione beneficus planeta fuerit ascendens dominus, isq; bene fuerit collocatus, aut si signum proficiscens fuerit ascendens, in quo geniturae tempore beneficus planeta ferebatur, quod præsidium eo maius ac præsentius erit, si tum quoq; benefica stella aut ibidem fuerit, aut in primarijs cæli locis inuenietur. Sed nos non modo de reuolutione anni ægri ipsius intellegendum ducimus, uerū etiam cum anni tempora hoc est menses & dies ad beneficum planetam peruenerint. Etenim unusquisq; planeta uitæ natī decennium sibi uendicat & menses nouē, de quo toto tempore cæteris planetis cuiq; certum tempus permittit. Etenim Saturnus ex decennio suo & mē sibus nouem, primos triginta menses sibi ipsi uendicat, & reliquis mensibus Ioui duodecim, Marti quindecim, Soli decem & nouem, Veneri octo, Mercurio uiginti, Luna quinq; & uiginti attribuit. Quæ quidem distributio fit secundum seriem planetarum tempore geniturae. Principium autem distribuendorum annorum fit à Sole in genitura diurna, à Luna in nocturna. Sol igitur, Luna ue ubi suos sibi menses assumpsit, si statim Mercurius subsequatur, uiginti Mercurio mēses attribuit, si post Mercurium Iupiter, Ioui menses octo permittit, & sic deinceps. Quæ quidem res in omnibus uitæ natī actioni

bua, euentisq; diligentissime consideranda est.

PTOLEMÆVS.

XLV.

QVISQVIS GENITVRÆ SVÆ DOMINATOR
*res aut ascendens in signis humanis non habet,
 ab humanitate alienus, etiã sibi ipsi erit.*

PONTANVS.

Naturalis hominum propensio ad mansuetudinem & lenitatem aut ad passiones his contrarias natalibus à stellis tribuitur, pro signorum qualitate, in quibus ij qui geniturae dominantur, inuenientur, proq; ascendentis signi natura. Et signa quidem humanitatem, sociabilitatem, mansuetudinem, hospitalitatem, ciuilemq; consuetudinem conferentia sunt illa, quæ hac eadem causa de hominũ nominibus uocata sunt Gemini, Virgo, Aquarius & Sagittarius à parte anteriore, quæ signa dicuntur à nostris humana, propter affectus quos in hoĩum animis in generant. Contra quæ nomina ferarum habent, inhospitalitatem, immanitatem, insolentiam, rapacitatemq; adducunt, qualis est Leo. At Aries cum domesticum sit ac mansuetum animal, signum eius nominis nato mansuetudinem affert cum quadam humilitate & abiectiõne. Quocirca signum ascendens ac dominus geniturae & item ascendentis dominus, seu q plures in eo prerogatiuas assecutus est, quiq; in omni figura reliquis est potentior, nati animũ ad felicitatem, mansuetudinem, sociabilitatemq; aut ad acerbitatem, immanitatem, inhospitalitatemq; propensorem faciet, pro natura signi in quo repertus fuerit, qui si Leonem per a

COMMENT.

grabit, atrocem nati animum & uiolentum & ad tyrannidem, impotentiamq; prolabentem indicat, omnia sibi iure iniuriaq; uendicantem. Erit enim natus is suapte natura rapax, impotens, & ad iniurias promptus. qui tamen affectus minores erunt, magisq; domabiles, si dominatorum unus alterq; in signo humano constitutus fuerit. Sed nec patris ingenium, nec nationis ac familiae natura praterenda est. hæc nanq; omnia simul miscenda sunt. In primis autem uidendum, cuius nature signa sunt per quæ luminaria ferantur. ambo enim in signis feris inuenta cum spiritui corporiq; dominantur, nati animum ad asperitatem, uiolentiãq; propellent, ut nullum familiaritatis, nullum amicitie ius relinquat, presertim ubi signum ferox horoscopus tenet. Idq; in planetis usu uenit quod in stirpibus ac seminibus, quæ soli naturam sequuntur, quando occultæ terræ saporem referunt. Nam cum rerum semina in Zodiaco maxime dispersa sint, uis inde proueniens planetas sic ad se conuertit, ut quas à signis affectiões accēpete, in gignēdis atq; animādis corporibus eas reddāt.

P T O L E M Æ V S.

X L V I.

Magnæ in genituris felicitates conferuntur tum à stellis fixis, tum ab interluniorū cardinibus, tum à locis partibus fortunæ regni, cū horoscopus in eis repertus fuerit.

P O N T A N V S.

De felicitatibus quas stellæ fixæ conferre soleant, satis abūde diximus, hoc in loco Ptolemæus etiam aliā in ho-

minum genituris obseruanda præcipit. ait enim ad felicitatem nati plurimum conferri, quoties ortus eius tempore gradus ille ascēderit, qui aliquem cœli cardinem præsertim orientis & mediij cœli tenebat, quo tempore Luna Soli fuit coniuncta, anteq̃ matris utero prodiret infans. Gradus enim illi cardinales si ascēderint in genitura, mirū in modum nato conferunt ad diuitias, ad honores, ad magistratus p̃sequēdos. Sed hoc non adeo simpliciter intellegendum est, ut nec planetarū status, figuraciones, nec alia cœli loca, nec matutini, uespertiniq̃; exortus, Lunæq̃; defluxiones, & alia item multa metienda ac miscenda uideātur. Cur aut̃ ab angulis cōiunctionum interlunariū boni tantum emanet, rō quærenda est. In omni themate & cœli constitutione cardines quatuor primas ac potissimas uires hñt. Cardines uoco ortum, occasum, culmen & inū. Ptolemæus contra uocat, sed etiam anguli & cuspides à recentioribus dicuntur. hi cardines quando primas cœli partes obtinent, iure primas sibi uires atq; authoritates uendicāt, quando cœlum omne quadrare & figuram ipsam constituere uidentur. Cū autem cœli motus orbicularis sit, atq; ex eo series rerum constet, & quod cœpit perficiatur, perueniatq̃; ad exitum, in motu hoc quatuor exiuntur, unde incipiat, & quo progrediat, quæ quidem sese habent ut principiū & finis, item uedia duo summū & inuum. Videtur enim summum quod alio nomine culmen dicimus, uediū utriusq; loci & à quo progressio incipit, & ad quem progressio suscepta est. rursum inuum uedium esse reflectentis se progressionis ad locum unde initio cœperat, ut rerum perueniens

COMMENT.

*rum series sibi constet, nulloq; iniqua auro desinat. Ad
 hæc Sol & Luna eorum, quæ in mundo hoc fiunt, por
 tissimæ, ac manifestissimæ causæ cum sint, quando alte
 ra humoribus præest, materiamq; suggerit, alter animat
 atq; informat. Aure Solis Lunæq; coniunctio, quæ uati
 genituram antecessit à Mathematico diligenter obser
 uanda est, uidendumq;, an cæli constitutio, quæ in con
 iunctione luminarium natiuitatem proxime prægressa
 est, cum figura cæli natiuitatis hora conueniat, Iudicã
 dumq; bene ac feliciter cum nato illo actum iri, ubi car
 do antegressæ coniunctionis hora ortus ascēdit. In hac
 uero obseruatione tametsi Ptolemæus alias consueuerit
 culmen ortui anteferre, ego tamen ortum iudico culmi
 ni præponendum, quod tempore coniunctionis pars
 fortunæ in ortu atq; in ipso etiam minuto surgentis cæ
 listatueretur, unde merito præferendus uidetur, propter
 ipsam fortunæ partem, quæ tantas ad felicitatem nati ui
 res habeat, nisi forte cardo alius felicioribus radijs aut
 tum in coniunctione conspectus fuisset, aut nunc geni
 turæ hora conspiceretur. Et quoniam ex contrarijs con
 traria emanant, illud quoq; subiciendum uidetur, ut na
 ti uita nullis sit erumnis & grauibus malis exposita,
 si ex locis pigris abiectisq; prægressæ coniunctionis
 unus aliquis horoscopenur, sitq; ascendens cardo natiui
 tatis hora. Quæ omnia exactissime dimetienda sunt, ac
 moderatissime commiscenda. Beneficarum enim stellar
 rum beneficis fauor promissa à cardine bona uehemen
 tius auget, contra maleficarum malefica impugnatio
 minuit. Quod autem Ptolemæus nullam de oppositio
 ne mentionem fecerit, admiratione non caret, quanquam*

Et ab ipsa coniunctione uidetur oppositio deriuari, ac
 totius mensis series deduci. Tamen si quid argumentan-
 do licet afferre, illud idem de oppositiōis cardinibus as-
 firmare quis poterit? nisi occidentis cœli cardinem, in
 quo tunc pars fortunæ collocabatur, uelit reliquis cardis-
 nibus antepone in genitura, propter ipsius partis for-
 tunæ authoritatem. Sed hoc, ut dixi, etiā atq; etiā
 considerandum uidetur, & Ptolemæi dicta solam con-
 iunctionem innuere uidentur. Atq; ut ad partis fortunæ
 locum transeamus, hic locus mirificæ potestatis est,
 ab eo enim uitæ qualitas, censusq; ostenditur, ab eo felix-
 citatis atq; infelicitatis, paupertatis & opulentia series
 indicatur, hinc amores, uoluptates, atq; ut Maternus
 inquit, nati educatio, patriaq; deprehenditur. Quocirca
 cum in regia creatione locus hic tā augustæ maiestatis
 sit, ut regis magnitudinē, prosperitatē, honores, regniq;
 firmitatem, & futuroꝝ bonoꝝ euentum indicare ha-
 beat, iure natus is fortunatus erit censendus, in cuius ge-
 nitura cardinaliter partis fortunæ regni locus ascēderit,
 quando cum regia felicitate hanc communicationē ha-
 bet, ut qui p̄stantissimus regiæ creationis ac regni locus
 erat, is in genitura nati primum figura cardinem tene-
 at. Atq; ea quidem felicitatis communicatio eo maior
 erit, quo plures ad illam fauores accesserint, si Luna loci
 fortunæ domina bene fuerit collocata, si amicis radijs
 illustrata, si locum ipsum beneuolæ stellæ grato intuean-
 tur aspectu, si dominus signieius, si dominus finiu tam
 loci q̄ Lunæ bene se habuerint. Perinde nanq; ut plura
 paucioraq; ex his ad eam sese felicitatem adiunxerint,
 honorum cumulus maior minor ue futurus est.

COMMENT.

PTOLEMÆVS. XLVII.

In genitura cum malefica in locum benefica in alterius genitura inciderit, is q̄ beneficam habet, ab eo qui habet maleficam, detrimento afficietur.

PONTANVS.

De concordia discordiaq̄; item amore atq; odio superius explicauit, & qua ratione de alterutris iudicari posset, docuit. Nunc rationem ostendit per quam inspecta duorū genitura iudicari possit, futuri ne illi sibi inuicem sint cōmodi an incommodi, & damnum ne an utilitatem alter ab altero sit expectaturus. Si inquit Lucius cum nasceretur, Iouem in Piscibus atq; in secunda domo habuit, Marcus Saturnum, quando hæ stellæ sibi inuicem aduersantur, contrariasq; qualitates habent, Marcus Lucio nocumentum inferet. Genus autem inferendi damni à loci proprietate iudicandum est. Itaq; cum secunda domui domestica substantia attribuatur, damnum id in pecunia futurum obnunciatur, & quidem p̄ dolos, calumnias, fraudes, accusationes & occulta simularaq; consilia, quorum Saturnus ē significator. Quod si Mars ibi fuerit inuentus, erunt damna per uim, irā, direptiones, latrocinia, gladium, incendia, & alia mala, quæ à Marte significantur. Idem dices & in cæteris domibus pro cuiusq; proprietate. Rursus si Lucius & Marcus aut uterq; Iouem in secunda domo habuerint, aut alter Iouem alter Venerem, ipsi sibi magni inuicem usui futuri sunt, atq; ad familiarem comparandam rem alter alteri plurimum collaturus uidetur. Contra si ali

ter Saturnum, Martem alter habuerit, aut eundem ipsum maleficum siue Martem siue Saturnum, inuicem alter alterius pecuniæ incommodus erit.

PTOLEMÆVS XLVIII.

Quando culmen domini hoc est principis fuerit horoscopus subiecti, aut dominatores beneuola configurabuntur figura, diu inseparabiles permanebunt. Idem est cum sextus locus serui inuentus fuerit horoscopus principis.

PONTANVS.

Inspecta heri atque asselæ genitura, an diutius simul, concordibusque animis uicturi sint, hac ratione iudicandum docet, ut primo uideamus, an meridialis cardo geniturae herilis sit oriens cardo geniturae clientis, deinde ut inspiciamus, an planetae dominatores in figura gratis se aspectibus inuicem intueantur, quæ ubi omni è parte conuenerint, minister ille non solum diu, uerum etiã summa cum fide, obseruantiaque domino suo ministrabit. Etenim summus cardo domini, ascendentem famuli cardinem subiens quodammodo unus factus è duobus mirificam uim ad diuturnam & constantem utriusque familiaritatem pollicetur, adeo ut heri uoluntas in ministri influere animum, rursus famuli fides atque obsequium deuincere heri animũ uideatur, quod uinculũ magis ac magis obstringetur, si ad hanc quã dixi cardinum unitatẽ beneuolus dñatorum aspectus, figuratioque accesserit, hoc est si alter alteri cõiunctus sit, aut è sexangulari seu triangulari signo se inuicem aspexerint, benignusque

COMMENT.

Beneficarum stellarum radius illos complexus fuerit, aut si idem erit utriusq; dominator. Sed nihilominus si uerba Ptolemæi recte intellegantur, etiam si culmen domini non sit ascendens ministri, diutius in familiaritate permanebitur. Cum utriusq; genituræ dominatores bene amiceq; simul conuenerint. Neque enim Ptolemæus copulauit, sed disiunxit alternationem cardinum & configuratiōem dominatorum. Quod si & medium & dominatores (ut dictum est) conuenerint, non est quod ad fidelem & constantē familiaritatem optari amplius debeat. Cum autem cæli culmen domino tribuatur, sextus uero locus seruo ac ministro, conuertamus quod supra dictum est, dicamusq; diuturnum ac fidele futurū erga herum famuli ministerium, heri item in famulum constantem gratiam, quoties sextus locus serui ascendens locus fuerit in natiuitate domini. Ea enim loca quæ in unum concesserint, animorum ac uoluntatum cōuenientiam & stabilitatem inter dominum ministrumq; conciliabunt. Illud quoq; addendum uidetur, futuram etiam stabilem domini in seruum gratiam, rursus serui gratiam & fidelem in dominum operam, si utriq; dominatores concorditer collocati, ac sibi inuicē pueniētes inuēti fuerint. Mediū aut cæli domino propterea pceditur, quod eius sit dominari, quippe, qui superior est, atq; eminentiore in loco constitutus, seruire inferioris atq; humili in loco sit. Humilis nāq; & abiectus figuræ locus est qui ab ordine sextus dicitur. Et quia inter herū, seruumq; aliqua conueniētia ex natali genitura esse debet, cæli medium, qui locus decimus est, sextum locum triangularibus atq; eminentibus radijs illustrās tuetur.

Illud

Illud quoq; non sine ratione addendum uidetur, bene cum illo populo ac populi domino agi, cum ascendens urbis angulus ille fuerit, qui in domini creatione aut genitura cœli medium obtinebat, præsertim si beneuola dominatorum configuratio accesserit. quibus è rebus subiectorum fidelitas, et obsequendi studium, dominiq; ipsius erga subiectos beneuolentia singulari cum firmitate cõciliatur. Nec uero me fallit esse, qui ea quæ de sexta traduntur domo, ad quintam atq; ad septimam domum transferant, nec non & ad tertiam, ut inter uirum & uxorem fidelis & tranquilla coniunctio futura sit, ubi septimus locus qui uxoris est, fuerit ascendens uiri, & inter patrem filiumq; syncerus & constans amor, idem etiam inter duos fratres, ubi quintus locus filij fuerit ascendens patris. & tertius fratris locus, alterius fuerit fratris ascēdens. ea enim loca tanquam in unum cœuentia easdem uoluntates, affectionesq; exuscitant. Sed has quidem ad res, atq; ad cœli significatio- nes humanæ leges, ciuiliaq; instituta, & quæ cognationis iura dicuntur, plurimum adiumenti afferunt.

PTOLEMAEVS.

XLIX.

CVM ascendens subiecti fuerit culmen in genitura domini, tantam subiecto illi fidem dominus adhibebit, ut ei ab illo imperetur.

PONTANVS.

Cœli medium, ut ante dictum est, dominis ac regibus attribuitur. ab eo nanq; rectissimi, ualentissimiq; iaciuntur
De re. Cele. K

COMMENT.

*in terras radij, ac uis inde diffusa uehementissime in-
fluit, ut ab eminentissimo loco, cœliq; totius dominatū
tenente. Locus ab eo quartus qui est orientis cœli car-
do, dominorum patrimonium indicat. Regum autem
dominorumq; patrimonium sunt gentes populiq; sub-
iecti. Efficitur itaq; magna quædam amoris studiūq;
reciprocatio domini in subiectum, ac rursus in dominū
subiecti, quoties cardo ascendens in genitura subiecti in-
uenietur eē cardo meridialis in genitura domini. Quæ
res efficit, ut herus ille ad clientis & ministri sui præ-
scriptum uicturus sit, in cuius natiuitate angulus meri-
dialis cardinis inuētus fuerit in ministri genitura car-
dinis ascendentis angulus, uerbi gratia. Status siue sub-
iectus siue minister in genitura sua horoscopo primas
Arietis partes habuit. Marcellus Statij herus qua hora
natus est, eosdem illos Arietis gradus habuit in culmi-
ne. Ex hac cardinum commutatione tanta uis existit,
uti Marcellus Statij uoluntatem, atq; sententiā suā præ-
ferat, illius consilijs mirum in modum credat, eius de-
riq; arbitrio suas res agat, quod propter fidelitatis atq;
amoris studium, euenire necesse est, Quandoquidem
idem ipse planeta dominus est signi ascendentis in
aspectu genitura, & signi quod in heri natiuitate cœ-
li uerticem tenet. Quæ e re fit, ut nonnunquam homi-
nes infimo loco nati suis à dominis ad honores summos
euehantur, ac non modo rei domesticæ cura, uerū etiam
rei publicæ, ac potentatus moderatio illis credatur. Sed
in huiusmodi genituris domini, subiectiq; planetarum
quoq; aliorum status & configurationes inspiciendæ
sunt, ne quid in iudicando prætermissum uideatur. Ipse*

etiam Ptolemæus ex ijs quæ uerbo superiori pronuntiauit, nobis innuit, magnam quoq; ministri authoritatē apud dominum fore, quoties sextus ministri locus natalis domini culmen fuerit. In quibus omnibus uidentur est, ut ijdem illi gradus aut illis maxime proximi sint in ipsis angulis constituti.

P T O L E M A E V S .

L.

Ne prætermittens centum & decem nouem coniunctiones. In his enim posita est cognitio eorum quæ fiunt in mundo & generationis & corruptionis.

P O N T A N V S .

Rerum inferiorum ortus atq; interitus prima uis, causaq; esse signifero in orbe, ut sæpius dictum est, perhibetur. Cum autem planetæ generationis atq; corruptionis ministri sint, ac sub ipso signifero diuersis ferantur spatijs. iure illorum coniunctiones obseruare iubemur. tunc enim coniunctis ac multiplicatis uiribus ad res quas excitant consumandas utuntur. Nec uero nisi ex antecedentibus illorum coniunctionibus imperia, nouas religiōes aut bella portendentium, aut regna aut religiōes aut bella incipiunt, nec ante desinunt aut mutantur subuertuntur ue, quàm tempus ab illis decretum peruenerit. Dicere autem quid quæq; coniunctio, & in quo signo, aut in qua cæli parte significet, loci huius non est. Quam autem hæc naturæ conueniant uideamus. Satis profecto constat compluris ac diuersas uires probe in unū coactas longe potentiores esse. Constat etiam corpora inferiora

COMMENT.

è pluribus ac diuersis, quin etiam contrarijs è rebus cõponi. Nec est qui neget planetas ipsos diuersarum uirium esse, & alios atq; alios ex se effectus parere. Illud etiam satis manifestum est, ea ex quibus res constant, licet sint contraria, media quadam temperatione simul necti, atq; in unum coire. Erraticæ igitur stellæ ut pote ministræ tum eorum quæ in elementis fiunt, tum etiã quæ in uita mortalium in alterutram partem siue ortus, siue interitus eueniunt, cum simul iunguntur, cū unã effectus suos miscent, tunc maxime fiunt peragendas ad res potentes. ac licet uiribus & potestate differant, quadam tamen æquabili mixtura copulatæ, sibiq; in utranq; partem consentientes nunc rerum exordia, nunc excidia moliuntur. Cumq; omnia è contrarijs ac medijs constent; planetæ quoq; ipsi partim sibi inuicem contrarij sunt, partim mediam quandam potestatem habent, cuiusmodi etiam naturæ signa ipsa sunt. Quocirca ad ea quæ à coniunctionibus parantur, plurimũ etiam signa conferunt. Cum igitur hæc sic se habeant, iure coniunctiones obseruandæ sunt à Mathematico, cum ex illis manet cognitio eorum quæ in mũdo fiunt, siue ad ortum, siue ad interitum pertineant. quãdo potissimæ ac primariæ causæ illorum sunt. Quod si aspectuum ipsorum tanta uis est in utranq; partem, quanto maior uehementiorq; uis coniunctionis habẽda est? cum non per obliquam aduersamq; ac remotam radiorum commixtionem uires sibi suas partim communicant, atq; inuicem augent, partim impediunt turbatq; sed radios suos tanq̃ in unam massam coactos in terras simul projiciunt, & commixtis uiribus, cõmunicatisq;

ut ita dixerim, consilijs agendas ad res referuntur. Quos
 circa non iniuria accusandi uidentur qui de rebus toto
 anno futuris libellos emittunt, planetarum statum so-
 lummodo considerantes, quo tempore Sol Arietis pri-
 mam partem ingreditur. Cum enim coniunctionum
 ipsarum significationibus tempus constitutum sit, nam
 nec agunt nisi in tempore, & ita quidem agunt, ut nō
 semper aut statim aut paucis post mensibus annis' ue. ip-
 sarum significationes appareant, sed aliàs lōgiori aliàs
 breuiori tempore, uidendum est an quo anno de rerum
 euentis sententiam ferimus, bona mala' ue ab preceden-
 te aliqua coniunctione promissa tunc denum euentu-
 ra sint. Ipsarum autem coniunctionum numerus sic
 colligitur. Duorum tantum planetarum coniunctio-
 nes, Solis Lunæq; coniunctione excepta, sunt uiginti.
 Nam Sol Lunaq; luminaria, cum sint, ac singulis men-
 sibus coeant, ab planetis seiungere eorum coniunctio-
 nes uoluit. quarum quidem obseruatio generalissima
 est, quippe cum ab illis omnium iudiciorum principia
 sumantur. Græci nanq; codices non centum uiginti, sed
 centum ac decem & nouem coniunctiones habēt. Qui
 autem ante me transtulit, aut qui post secuti sunt, parū
 animaduertentur excludi à Ptolemæo hoc loco lumie-
 narium coniunctionem, quam addentes centum ac ui-
 ginti dici putauerunt. Quæ quidem coniunctiones sunt
 Saturni & Iouis. Saturni et Martis. Saturni & Solis.
 Saturni & Veneris. Saturni & Mercurij. Saturni &
 Lunæ. Iouis item ac Martis. Iouis & Solis. Iouis et Ve-
 neris. Iouis & Mercurij. Iouis & Lunæ. Martis quoq;
 ac Solis. Martis & Veneris. Martis & Mercurij. Mar-

COMMENT.

tis & Luna. Solis etiam ac Veneris. Solis & Mercu-
rij. Nec non Veneris & Mercurij, et Veneris, ac Luna,
ac etiam Mercurij & Luna. Trium simul planetarum
coniunctiones sunt numero triginta quinque; Saturni Iou-
is & Martis. Saturni Iouis & Solis. Saturni Iouis et
Veneris. Saturni Iouis & Mercurij. Saturni Iouis et Lu-
na. Item Saturni Martis & Solis. Saturni Martis &
Veneris. Saturni Martis & Mercurij. Saturni Martis
& Luna. Saturni quoque Solis & Veneris. Saturni So-
lis & Mercurij. Saturni Solis & Luna. Adhuc Satur-
ni Veneris & Mercurij. Saturni Veneris & Luna, ac
Saturni Mercurij & Luna. Dehinc coniunctiones Iouis
Martis & Solis. Iouis Martis & Veneris. Iouis Mar-
tis & Mercurij. Iouis Martis & Luna, ac Iouis Solis
& Veneris. Iouis Solis & Mercurij. Iouis Solis &
Luna. Iouis Veneris & Mercurij Iouis Veneris & Lu-
na, ac Iouis Mercurij & Luna. Deinde coniunctio-
nes Martis Solis & Veneris. Martis Solis & Mercu-
rij. Martis Solis & Luna. Item Martis Veneris & Mer-
curij. Martis Veneris & Luna, ac Martis Mercurij et
Luna. Deinceps coniunctiones Solis Veneris & Mercu-
rij. Solis Veneris & Luna, ac Solis Mercurij et Luna.
Vltimo loco coniunctio Veneris Mercurij & Luna. Quas-
tuor simul planetarum coniunctiones sunt et numero quinque;
& triginta. Saturni Iouis Martis & Solis. Saturni Iou-
is Martis & Veneris. Saturni Iouis Martis & Mercu-
rij. Saturni Iouis Martis & Luna. Item Saturni Iouis:
Solis & Veneris. Saturni Iouis Solis & Mercurij. Sat-
urni Iouis Solis & Luna, ac Saturni Iouis Veneris &
Mercurij. Saturni Iouis Veneris & Luna, nec non Sat-

*urni Iouis Mercurij ☿ Luna. Præterea Saturni Martis
 Solis ☿ Veneris. Saturni Martis Solis ☿ Mercurij.
 Saturni Martis Solis ☿ Luna. Nec non Saturni Mar-
 tis Veneris ☿ Mercurij. Saturni Martis Veneris et Lu-
 na, ac Saturni Martis Mercurij ☿ Luna. Adhæc Satur-
 ni Solis Veneris ☿ Mercurij. Saturni Solis Veneris ☿
 Luna, ac Saturni Solis Mercurij ☿ Luna. Item Satur-
 ni Veneris Mercurij ☿ Luna. Coniunctiones quoq; Iou-
 nis Martis Solis et Veneris. Iouis Martis Solis et Mer-
 curij. Iouis Martis Solis ☿ Luna. Item Iouis Martis
 Veneris ☿ Mercurij. Iouis Martis Veneris ☿ Luna.
 ac Iouis Martis Mercurij ☿ Luna. Nec non Iouis Sol-
 is Veneris ☿ Mercurij. Iouis Solis Veneris ☿ Luna.
 ac Iouis Solis Mercurij et Luna, et Iouis Veneris Mer-
 curij ☿ Luna. Præterea Martis Solis Veneris et Mer-
 curij. Martis Solis Veneris ☿ Luna. Martis Solis Mer-
 curij ☿ Luna, ac Martis Veneris Mercurij ☿ Luna,
 ☿ Solis Veneris Mercurij ☿ Luna. Quinq; coniun-
 ctiones finuul planetarum sunt una ☿ uiginti hæ, uidel-
 licet Saturni Iouis Martis Solis ☿ Veneris. Saturni Iou-
 nis Martis Solis ☿ Mercurij. Saturni Iouis ☿ Martis
 Solis ☿ Luna. Saturni Iouis Martis Veneris ☿ Mer-
 curij. Saturni Iouis Martis Veneris ☿ Luna. Saturni
 Iouis Martis Mercurij ☿ Luna. Saturni Iouis Solis
 Veneris ☿ Mercurij. Saturni Iouis Solis Veneris ☿
 Luna. Saturni Iouis Solis Mercurij ☿ Luna. Satur-
 ni Iouis Veneris Mercurij ☿ Luna. Saturni Martis
 Solis Veneris ☿ Mercurij, Saturni Martis Solis Ver-
 neris ☿ Luna. Saturni Martis Solis Mercurij ☿ Lu-
 na. Saturni Martis Veneris Mercurij ☿ Luna. Saturni*

COMMENT.

Solis Veneris Mercurij & Luna. Item Iouis Martis Solis Veneris & Mercurij. Iouis Martis Solis Veneris & Luna. Iouis Martis Veneris Mercurij & Luna, ac Martis Solis Veneris Mercurij & Luna. Sex simul planetarum coniunctiones sunt hæ numero septem uidelicet Saturni Iouis Martis Solis Veneris & Mercurij. Saturni Iouis Martis Solis Mercurij & Luna. Saturni Iouis Martis Veneris Mercurij & Luna. Saturni Iouis Solis Veneris Mercurij & Luna. Saturni Martis Solis Veneris Mercurij & Luna. Item Iouis Martis Solis Veneris Mercurij & Luna. Quæ omnes præter Solis & Luna coniunctionem sunt centum decem & nouem. Septem simul planetarum coniunctione adiuncta.

FINIS.

IOANNIS IOVIANI PONTANI

AD PETRVM COMPATREM

NEAPOLITANVM.

COMMENTATIONVM IN CENTVM

SENTENTIIS PTOLEMÆI.

LIBER SECVNDVS.

Veruntur de natura Petre Compater
 & quidem non pauci, quod ea pror-
 9 sus iniusta atq; omnino imprudens sit,
 in distribuendis tum suis, tum etiam
 fortunæ bonis. Atq; utinam sola cōque-
 stione contenti, ac non in cælum modo, verū in ipsos et
 Deos inuecti, maledictis illos atq; opprobrijs incesserēt.
 Quasi reputarent corporis è quo ipsi constant compagē,
 & civitatis in qua uiuunt cœtum, desinerent profecto
 tam latranter obtrectare naturæ, abstinereq; à conui-
 cijs tam nefarijs. Quin sorte sua contenti, beatiores fortas-
 se, nullo tamen modo non quietiores uiuerent. Nāq; ut
 de humoribus, & tanquam fermentatione corporis oī-
 no taceam. Artus ipsi & ossa, neruiq; uenæ itē & quæ
 dicuntur arteriæ, hæc ipsa inter se in uniuersum atq; in-
 ter partes, non solum diuersa sunt, contrarijsq; qualitati-
 bus prædita, uerum alia quidem aliorum ministerijs
 atq; officijs sic uidentur attributa et subdita ut ex ijs par-
 tes quædam dominari, contra seruire aliæ uideantur, Si-
 tusq; ipse ac membrorū inter se collocatio & sedes alijs
 dignior, alijs abiectionis ac penè seruilis si constituta. Itaq;

COMMENT.

& uenter & aluus & partes ipsæ obscenæ quærî possunt de situ, de textu, de ministerio quoq; suo, pectoriq; & humeris inuidere, pedes capiti atq; oculis, Cum ipsi totum sufferant corpus sintq; penè in assidua exercitatione & motu, etiam inter ambulandum spinis scrupulisq; ac minutissimarum rerum offensus uinculis obnoxij, caput autem sublime ac tanquam in curru spectandum ab ipsis deuehatur. Oculi uero singula conspiciuntur & quasi uias animis aperiant ad intelligendum atq; decernendum, quo è ministerio, & penè officina prodeant eæ artes disciplinæq; quibus homines cæteris animantibus, & ipsi quidem inter se alijs alijs præstent atq; excelleant. Ac deinceps membra singula de seruitio de positura, de onere ac munere quærî possent, aliq; ad uersus alia, aut ob ministerij nobilitatem, aut propter collocationis excellentiam liuore affici, & odio, An nõ caput sola atq; arente cute tegitur, Cum coxæ lacertiq; carne etiam plurima succoq;, perinde ac uallo quodam muniantur? Manus totæ articulatæ sunt. At collum penè uniuersum neruis confitū. Excipit nasus cuncta capitis excrementa, uentris anus atq; intestinorum. Pedum quidem articuli ad incessum atq; ad statum accommodati, manuum ad agendum. Deniq; cum una quæq; corporis ferè pars famuletur, secum indigne iniusteq; actum succensere hac eadem ratione posset, idq; in animato quoq; corpore, uiuenti cuiq; succensendum atq; indignandū contingeret, quo in corpore positus ipse texturæq; & uniuersa concretio, unde uita existit è contrarijs prouenit, recte tamen accommodateq; dispositis, quæ etiam in Musica quàm manifestissime cernitur, in qua

uoces ipsæ chordæq; singulæ quidem cum inter se diffi-
 deant, simul tamen omnes cōsentiunt, & concentum
 illum reddunt tantopere suauem uirtute artificis ac tē-
 peratione. Nulla enim existeret Musica si uoces omnes
 neruiq; uniuersi, soni item singuli essent sibi per quàm si-
 miles, atq; ut ita dixerim, conuocales, perinde ut nullū
 existeret corporis officium, ne motus quidem de loco ul-
 lus, si totum è carne cōstaret aut è scelis ossibus siue ner-
 uis. Age in oratione ipsa quæ scilicet è hominis, per quā
 etiam à cæteris animalibus differimus, quid tam con-
 trarium quàm è quibus ea constat, uocales scilicet ac
 mutæ litteræ, quæ tamen sparsim diffusæ, affabrefacte q;
 inter se collocatæ auribus ipsis illabuntur tam significā-
 ter ac scnore. Cum primis uero ciuitates ipsæ cœtusq;
 hominum qua ratione conseruari possent, nedum auge-
 scere, si ciues ipsi unà omnes aut lanificio telaq;, aut si
 malueris medicinæ agro'ue colendo, aut navigationi,
 militiæ deniq; aut cuiuis unī quamuis etiā necessar-
 rio artificio, à natura essent ingenioq; suo dediti? pessime
 profecto nedum inutiliter cum hominum genere
 eēt actum. Quemadmodum igitur corpus ipsum nostrū
 in uarios artus, diuersa item membra ac membrorū offi-
 cia dispositum, ac distributum ē, quo sibi ad ea ad quæ
 homo natus est omni è parte consentiat, eadem ratione
 & uia totum ut sibi ciuitatis corpus exacte conueniat
 atq; ex amussim quadret, natura ipsa diuersa hominum
 studia, diuersasq; animorū applicationes ad artes etiam
 diuersas principio esse uoluit, nequid quod ad uitam uir-
 tæq; comoda, humanæ societatis conseruationem ge-
 nerisq; propagationem conferret, neglexisse aut parum.

COMMENT.

minino cur affe uideretur. Etenim ut in ipso nostro corpore partes quaedam sunt sordidis etiam ministerijs appositæ, illisq; solis accommodatæ, sine quibus corpus ipsum mæcum esset atq; imperfectum, sic in ipsis quoq; ciuitatibus à natura nequaquam inerter prospectum est, uti etiam culinæ quidam patinariæq;, quin etiam cloacis nonnulli expurgandis sint ab eadem natura tanquam preparati. Ad quam tantum ministerij sordine artisq; (ut ita dixerim) nidorem qui electione atq; consilio sese applicaret, nemo profecto esset, nemo, nisi hæc ipsa natura ciuitatum consumationi, humaniq; coetus conseruationi prudentissime consulens, talis eos statueret, taliq; ingenio præditos uellet, quod cæli quidem stellarumq; quarum tam diuersæ actiones uariæq; adeo informationes sunt assequitur beneficio & munere. Cur non de alpium queratur iugis deq; illo tam uerticoso cacumine Rhetia? de tot tantisq; paludibus ac syluis Germania? de im portuno illo syrium tractu tantaq; uastitate Aſſyria? de illa cæli soli q; siccitate Aegyptus? de assiduis ac feruentissimis aestibus Aethiopia, deq; gelu Sarmatia? Atqui tantum terrarum spatium neq; se habere aliter pro rerum natura poterat, neq; terrena molis tam spatiosa uastitas atq; uariatione consistere, aut generationi rerum tam diuersarum probe perfecteq; consultum esse. Quasi non & Sol & Luna queri de deliquio, & minutissimi illi ignes de luminis exiguitate, erraticæ autê stellæ de motus progressionisq; suæ uarietate atq; inconstantia, elementa deniq; singula de loco et qualitate sua possent. Paulus ille Christianæ religionis antea impugator, post assertor etiam quàm acerrimus monet unum

quenq; & tanquam hortabundus imperat, sorte sua contentum esse debere, in eaq; uti se exercent, sequaturq; officinam, ad cuius opificiū ac munus ab authore ac magistro Deo uocatus uideatur. Et Horatius humanæ uitæ non imprudens institutor docet sapientis uiri officium eum fungi qui sorte sua contentus ac lætus uixerit. Permittamus igitur naturam exercere magistrum suum quod ignobilibus quoq; artificibus etiam cum laude est permissum. An nō utitur imperator pro arbitrio suo militibus, uniuersoq; exercitu? rex populis ac nationibus? Atqui imperat agris arator, uitis uinitor, pastor etiā pecudibus suis pabulationem ac lanificium præscribit. Nolimus ergo naturæ, cælo & stellis, quin etiam Deo ipsi tam impudenter, ne impie dicam, præscribere, aut quod suum est illis officium eripere. At ego Petre Comperem, cum sim mortalis, immortalem me natum percussperem, frustra tamen. Hæc & eiusmodi cupiuntur. Cur non splendescere etiam noctu ut stellæ, ut Sol die radios effundere ipsi cupimus? An quia non est hæc hominum id est nostra conditio? Componamus igitur questus tam illicitos atq; importunos, maledictisq; temperemus uel potius nos instituamus ad ea quæ nostra sunt, quæq; à natura nobis uel sunt insita, uel ab eadem ipsa præscripto quasi quodam tradita. Cumq; intellegamus mortales nos esse, quæ è re & mala nostra & querelæ omnes ortum ducant, quid opus est tam indignanter atq; improbe de illis queri, in quibus nihil omnino tu te tibi querendo proficias? præterquam si te ipsum uelis è misero meseriores reddere, & cælo, stellisq; hoc est diuinæ constitutioni insolenter frustra q; præscribere.

COMMENT.

PTOLEMAEVS.

LI.

I n quo signo Luna est geniturae tempore, illud in concœptu fac ascendens, Et in quo signo inuenta fuit in concœptu, illud aut eius oppositum fac ascendens in partu.

PONTANVS.

P linij Secundi ex septimo naturalis historiae libro de partu hominis uerba sunt. Cæteris animantibus & partedi & partus egerendi tempus statutum est, homo toto anno & incerto gignitur spatio, alius septimo mense, alius octauo & usq; ad in tiam decimi. Ante septimum mensem haud unquam uitalis est. Septimo uero pridie postero'ue plenilunij die, aut interlunio concœpti nascuntur. Idem paulo post tradit, Cæsoniam Caij principis uxorem octauo mense genitam. Rufam etiã ciuem Romanum undecimo, Lucium Papyrium sextodecimo. Ipse à grauissimis uiris accæpi, Nicolaum Picinimum clarissimum ducem duodecimo mense editum. Hæc nos præfatos esse haud quaquam ab re fuerit. Herimen rerum cœlestium antiquissimum scriptorem tradunt affirmasse, illum ipsum cœli gradum horoscopare tempore geniturae, quem concœptus tempore Luna tenuisset. rursumq; gradum illum tempore concœptus horoscopasse, in quo gradu geniturae tempore Luna fuisset inuenta. Ptolemæus uero qui multis etiã sæculis post Herimen scripsit, quod obseruatio tot annorum aliter docuisset, primo non gradum eundem, sed signum, deinde non idem semper signum sed nonnunquam su

gnium oppositum ascendere apertissime dicit. quãvis quod de opposito signo traditur, non à Ptolemæo scriptum, sed à posterioribus additum, sint qui existiment. Eiusdem de signo aduerso opinionis fuisse uideo Habraamum rerum cœlestium scriptorem, non illum quodam antiquissimum, cuius etiam Iulius Maternus non seruiel meminit, sed alium quendam qui non multis ante nos ætatibus scripsit. Cuius uerba sunt. Ascendens gradus concepti utero seminis, non erit omnino Lunæ locus geniturae tempore, sed aut ipse aut oppositus, neque geniturae ascendens erit omnino Lunæ locus tempore concepti seminis, sed aut ipse aut oppositus. id quod sæpius à nobis obseruatum est. Tunc autem euenire uolunt, ut oppositus in genitura locus ascendat, cum Luna tẽpore concubitus in occiduo cardine inuenta est. Sed ante quã ad hæc ipsa ueniam, ratio reddenda est cur Ptolemæus de procreatione ac genitura simul mentionem fecerit. Hominis ipsius & unum & plura. sunt principia. nanque & ubi semen utero genitali cõceptum est, & ubi membrorum dispositio fieri cœpit, etiam cum animatur fœtus ipse, & cum tandem in lucem uenit, principia planè sunt. Nihilominus hominis principia duo potissimum consideranda sunt, alterum cū semen genitali loco admissum est, quod ex hoc ipso principio alia proficiuntur, alterum cum fœtus in lucẽ uenit. Donec enim editur, fœtus est, cū primũ utero egressus est, & aërem hunc hausit externum, homo uocari incipit, siue mas sit, siue foemina. tunc enim uiribus suis uti, et suapte quodãmodo sponte agere primum aggreditur. Cum igitur duo hæc potissima sint hominis prin-

COMMENT.

*capia hoc est procreatio & genitura, iure sunt à mathe-
maticis obseruanda. De uita enim deq; nati euentis iu-
dicaturi ab hoc principio per quod in lucem, atque ad
actiones uenit, necesse est, uita totius, & eorū quæ con-
tingunt seriem iudiciorum deducant. Eidem si de illis q̄
ante partū consyderantur iudicare uoluerint, non alio
à principio q̄ à tempore coitus, cum semen uterum im-
pleuit, deducere iudicium possunt. quæ quidem princi-
pia q̄ sit inuenire difficile, idem author in libris apote-
lesmatum ostendit. quibus nisi compertis iudicari de fœ-
tus, deq; nati euentis nequeat. Atq; ut de principio se-
minali hac in parte taceamus, quis nisi capto à genitur-
ra principio cum in lucem partus editur, de ijs quæ na-
to euentura sunt, dum luce fruetur, pronuntiare gene-
raliter poterit aut audebit? Quia uero duo hæc princi-
pia conceptus ac genitura ut sibi conueniāt necesse est.
cum Luna corporum domina sit, ex loco Lunæ conuer-
sionem hanc omnino & cerni & quæri debere Pto-
lemæus docet, dicens signum illud in quo Luna tempo-
re conceptus fuerat genitura tempore, in ascēdenti sta-
tuendum esse, & in quo signo Luna inuenta est, editi
partus tempore, illud tempore conceptus in ascendēte
collocandum. Quid his dici conueniētius potest? Qua-
de re multi quid sentiant, referemus. Gestandi uero fœ-
tus triplex tempus cōstituunt, minus, medium, maius.
alij enim breuiori, alij productioni, nō nulli medio quo-
dam inter hæc tempore nascuntur. Vnde minorē, ma-
iorem ac mediam fœtum mansionem, quæ ab ipsis mor-
ra dicitur, in utero esse dicunt. Nobis non placet morā
dicere, quoniā fœtus in utero manet, non moratur, nisi
dicamus*

dicamus fretum morari partum, quod est in alia significatione. Mediam mansionem è ducentis septuaginta tribus diebus constare uolunt, cum Luna conceptus tempore ascendit in ortu, quippe quod orbis suos geniturae tempore perfecto cursu iam peregerit. Minorè è diebus ducentis quinquaginta octo, cum Luna concubitus tempore in occiduo cardine inuenta orbis non perfececit, dum partus editur. Maiorè è diebus ducentis octoginta octo, quibus etiam hæc addunt, Lunam tempore editi partus aspiciendam esse. atq; ubi inuenta fuerit ab occasu in ortum superiori hemisperio ferri, ibi capiendos esse gradus inter occasum Lunamq; interiectos, eosq; bis duce-dos, ac bis ductos, in partes uiginti quatuor, quot horarum dies est, diuidendos, quotq; gradus inde deducti fuerint, totidè dies esse. quæ uero partes reliquæ fuerint, quæ diuisionem non patiuntur, horas esse. hos dies, item horas mansioni quæ minor dicitur adijciendos, quibus adiectis tum deniq; omni simul numero capto mansio-nis tempus constitui. Tandem mansionem hanc subducendam esse à tempore geniturae, animaduertendumq; annu intercalarem qui bisextilis nunc dicitur, Lunamq; ipsam cum eo quod reliquum est æquãdam, & quo in loco tunc inuenta fuerit, eum locum horoscopum geniturae esse. Quod si Luna ab occasu ortum uersus per inferioris hemisperij loca pergit, capiendū esse spatium quod inter horoscopum & Lunæ locum interest, eadèq; ratione multiplicandum, deinde diuidendum, addendumq; mediæ mansioni, post etiam subducendum, de-mum etiam adæquandū. Atq; his in hunc modum cō-secris, quo in gradu Luna inuenta fuerit, eum gradum

COMMENT.

genitura tempore horoscopare. Nos quod de gradu dicunt, affirmare nō audebimus, cum Ptolemæus signū dicat non gradum. Sed nec illud affirmauerimus, cum Lunam in occiduo cardine reperiri contigerit, signum oppositum horoscopare, quamuis Ptolemæus, & qui post eum secuti sunt, dicant etiam signum oppositū scilicet horoscopare. Quæ tametsi uerisimilia sunt, et à nobis ualde probantur, ut à peritissimis uiris tradita, tamen inensi solis etiam uia quærat, à mathematici circūspetitione alienum non est. Quam uiam secutum non diffitebimur Georgium Trapezuntium rerum cœlestium studiosissimum hominem. In hominis corpore procreādo finis alicuius ratiōem à natura haberi affirmare quod dubitet? neq; enim temere tantū opus aggreditur. Procreationis autem, conceptusq; quis aut certior aut magis proprius finis esse quam ipsa genitura potest? Cum enim fœtus ipse manibus, pedibus, membrisq; alijs præditus sit, finisq; instrumentorum non alius esse cernatur quam ipsorum usus, atq; officia, iure finis concepti fœtus genitura uidebitur, per quam ad usus officiaq; tum membrorum hoc est instrumentorum, tum sensuum ipsorum, postq̄ editus est fœtus peruenit. cum pedum, oculorum, aurium, manuum, officium in utero fœtū nullum sit, quorū tamen post partum usus officiaq; paulatim incipiunt. Adhæc in inspiciendis genituris actiones à loco cœli decimo quæritur. quocirca si locus decimus nati actiones indicat, si finis procreatiōis est genitura, si deniq; genitura ipsa uia et principiū ad agēdū aperit, recte natura ipsa hominem in lucem editura nō aliud commodius expectare tempus debet, quam cum

generationis pater Sol in decimum peruenit locum, decimum inquam locum progrediendo à loco illo, quem Sol ipse tempore conceptus peragrat, quem ad locum nisi noueni post menses non peruenit. quo tempore fœtus quem ad agendum natura procreauit nascitur, Sole generationis parente locum nato, qui agendas ad res maxime idoneus est. Quia uero nunc aliquantò serius, nunc paulo citius fœtus ex utero prodeat, hinc fortasse triplex mansionis genus commenti sunt, illi scilicet, qui Lunæ loco in genitura comperto, mansionis tempus inde aucupati sunt. Hi enim post illius reuolutionem quod Lunam horoscopare inuenirent, tunc semen genituali utero conceptum arbitrati sunt, parum, ut mihi uidetur, considerantes eiusmodi Lunæ motum esse, ut in quouis cœli loco eam constitueris, ac mansionis quam ipsi dicunt conuersionem feceris, tandem reuoluto illo tempore ascendere inuenias. Quæ quidem ratio Lunaris potius motus esse uidetur, quam ut à genitura tempore necessario sit ducenda. Dicit hic aliquis neminem ob rationem hanc quæ decimo de loco dicta est, ocuus, serius uel nasci, quod Sol statim semper tempibus decimum ad locum propter motus sui constantiam perueniat. Neque autem Sol, neque Luna ipsa sic dominantur corporibus, ut non ceteri quoque planetæ iura in ijs sibi sua uendicent. Moratur sæpe numero partum Saturnus, quod stella eius tarda sit atque difficilis, cuius nequaquam benigna uis. Et in ipso procreationis initio, Et in membris corporis disponendis, Et in edendo partu incommodum esse potest. Contra Mars quod præcipitantiore est, propter calorem

COMMENT.

*citius præstat omnia. Iupiter Venusq; propter insitam
moderationem cuncta moderate. Mercurius suapte na-
tura festinus & agilis, facile tamen in aliorum sese na-
turam uertit. An non uidemus mares partum maturas
re, scemellas producere? alias nullas nimio plus in-
enitendo laborare, alias uix partum sentire? quæ cur ac-
cidant, non Luna solum causa esse potest, uerum aliæ
quoq; & quidem diuersæ tum cœlestes, tum etiam na-
turales causa. Ad hæc neq; fœtum edi tunc dicimus, cū
ad primum decimi loci gradum Sol peruenerit, sicuti
nec Ptolemæus gradum ipsum dicit, sed signū, sed tunc
edi fœtum existimamus, cum ad signum illud Sol per-
uenerit, ubi locus decimus constitutus est. hic enim lo-
cus ut cætera cœli loca quæ nūero duodecim sunt, plus
tribus è gradibus constat. Quin etiam licet uerum sit,
quod Sole constituto in imo cœli cardine atq; in primo
Arietis gradu, medius cœli cardo in primo Libræ gra-
du statuatur, tamen si Sol in alijs figuræ locis, quæ loca
figuræ cardines non occupent, collocatus est, gradus il-
le in quo Sol collocatur, non semper indicat illū ipsum
decimi ab eo signi gradum, decimi etiam loci princi-
pium esse, q̄ propter locorum inæqualitatem, et signor-
um rectitudinem, obliquitatemq; contingit. uerbi gra-
tia. In Publij procreatiōe fuit Sol in uigesimo tertio Tam-
ri gradu, qui gradus medij tunc cœli culinen tenebat. oc-
casus autem fuit in uigesimo nono gradu Aquarij, qui
est decimus à Tauro locus. quorum duorum locorum
principia inter se graduum aliquot numero dissentiūt.
siquidem angulus ille in quo Sol collocatur, uigesimum
tertium Tauri gradum occupat. angulus uero loci ab*

illo decimi vigesimum nonum Aquarii gradum obtinet, nonnunquam etiam eorum locorum principia pluribus gradibus differunt. Sed iam ad Ptolemæum redeamus, cuius uerba manifestissime declarant, signum illud in conceptu ascendisse, quo signo Luna partus tempore ferabatur. Rursum signum illud in quo Luna erat in conceptu, etiam ascendere in genitura, non tamen semper, cum compertum sit, nonnunquam oppositum signum horoscopare. quibus dictis ostendit Hermæ regulam sibi omnino constare, cum Luna est in ascendente posita; ubi uero in ascendente non est, ita quidem sibi dissentire, ut aliquando aduersum signum horoscopet, idque contingere cum Luna est in occasu. Quod uero ad gradum ipsum attinet, non ita quidem sentit Ptolemæus, ut gradum illum nunquam putet horoscopare, sed illud potius sentit, non illum semper, sed alium atque alium signi eius gradum ascendere, atque ea ratione fieri ut signum illud semper horoscopet. Critur autem ex ijs quæ de occasu diximus, quæstio sanè difficilis, idem ne an oppositum signum ascendat, cum in locis inter ortum, atque occasum constitutis Luna inuenta est. Sed ea quæ de Sole diximus, persuadere nobis possunt, signum illud ascendere, quod pro motu Lunari concitatore aut sedatiore ad nouem illos menses Solareis, de quibus diximus, propius accedet. Sed ad Hermen redeamus. Si eius regula tam certa fuisset quàm ipse putabat, nunquam Ptolemæus de inueniendo horoscopo tantopere sollicitus fuisset. siquidem stante Hermæ regula, horoscopi ratio certa esset, quam alijs quibusdam uis inuestigari oportere censet.

Domini genituræ hominum proceræ stature in sublimi-
tatis sunt, & ipsorum horoscopi in signorum prin-
cipijs. Eorum uero qui sunt breuis stature, in humilita-
tibus inueniuntur. Ad hæc inquirito signo ne recta an
obliqua sint?

FONTANVS.

A cãdit corporibus nostris non qualitas modo quæ substã-
tia comès est, uerum etiã quantitas, quæ tres simul
iunctæ & animal & animalis corporaturam consti-
tuunt. Qualitatis quantitatísq; corporeæ cognitio, quæ
hæc ipsa corpora cœlestium corporum sequuntur agit-
tatus, etiã ad mathematicum spectat, utraq; horo-
scopus ostendit, & ipse utriusq; significator & index
est. Sed qualitatis cognitio à signo quod tempore geni-
turæ ascendit magis quæritur, quãntitas uero, licet eius
inspectio etiã ad horoscopum referatur, alio tamen
est modo cognoscenda, cuius cognitionis triplex obser-
uatio traditur, prima docet situm genituræ domini uir-
dendum, secunda numerum graduum ascendentium
in horoscopo, tertia signi horoscopantis ascensiones, quæ
signa ipsa alia sunt recta quæ dum ascendunt pluscul-
lum temporis occupant, alia obliqua, quæ breuiori tẽ-
pore sursum feruntur. Signi cuiusq; partes primæ, quod
ab ipsis ut à principio productio incipit, atq; ideo maio-
rum sunt uirtum, proceritatis causa sunt, extremæ breui-
tatis, quoniã quæ desinunt, impetus ac uires remissior-
res habent. Ex quibus conijcere licet medias partes, quæ

mediæ potestatis sint, staturæ mediocritatem indicare. Signum etiam rectum quod tempus ascensionis suæ producit, natî quoq; corpus producere ac longiusculum facere uidentur, at obliquum quod tempus ascendendi corripit, natî quoq; corpus corripere ac breuiusculum præstare par est. Adhæc dominus genituræ cum in parte superiore orbis sui fertur, quia longiori uagatur spatio, longiorem staturam, cum in inferiori, quod breuiori spatio incedit, breuiorē corporis statum efficit. Itaq; tria hæc ubi simul conuenerint, ut signum rectum, ut primæ signi partes ascendant, ut dominus genituræ superiorem, ac remotiorem orbis partem terreat, procul dubio natus, ille longioris staturæ futurus est, uerbi gratia. Nascente Marco ascendit Libra, quæ plusculum temporis recte nascendo occupat, ascendit primus, secundus uel gradus eius, aut tertius, aut etiam quartus, quintus uel, inuenitur etiam Venus genituræ domina, quæ tunc orbis sui culmen spatiosius uagando peragrat, profecto. Marcus procerò corpore futurus est, atque eo magis, si è parentibus bonæ staturæ, atque in regione ubi homines productiores sunt, nascitur. Cum igitur tria hæc simul conuenerint, facile efficiunt ut ex breuibus etiam parentibus proceri liberi nascantur. Contra ubi postremæ signi partes, & obliqui quidem signi quod breuiori spatio ascendit horoscopant, necesse est ut qui tunc in lucem editur breui corporis statura futurus sit, præsertim si genituræ dominus parte orbis contractiore feretur, uerbi gratia. Caius cum nasceretur, ascendebat Aries, ascendebant postremæ Arietis partes, inuentus est genituræ dominus Mars isq; inferiorem &

COMMENT.

contractiorem orbis sui partem tunc tenebat, quis dubitet breui corpore Caelum futurum, atq; eo magis si parentes quoq; & ipsi parui, ac regionis eius parui pleriq; homines sunt. Sed ad genituræ dominū redeamus, hunc nullum addere ad proceritatem uolunt, si matutinus est, quod uires eius longe tunc maiores sint, quod licet ipse minime negem, à Ptolemæo tamen id ne inuitur quidem hac in parte. Græce ē, si genituræ domini in ἀπογειοίς, aut ὑπογειοίς sunt, ὑπογειοῦ uerbū è uerbo expressum est subterraneum, cuius oppositum est ἀπογειοῦ, unde Græci inuicem cardinē ὑπογειοῦ dicunt, quod sit cæli cardo subterraneus, id est imus, cuius oppositum dicunt μεσοουράγια, id est cæli mediū hoc tamen loco ἀπογειοῦ & ὑπογειοῦ uidentur significare orbium quibus planetæ feruntur, supremas atq; infimas partes, quarum summa pars à nobis maxime recedit, contra ima terris his maxime propinqua ē. Cum autem orbis hi duo esse dicantur eccentricus, & qui breuis cognominatur, utriusq; consideratio non parum etiam conferet. Ad faciendam igitur humani corporis proceritatem breuitatem uel hæc simul omnia conueniant necesse est, quæ ubi non ex omni simul parte conueniant, res ad mediocritatem quandam declinabit, præterinde ut plura pauciora uel conueniant. Sed nec hospitator, id est dominus signi in quo signo genituræ dominus reperitur omittendus uidetur, qui ubi in orbis sublimitate aut humilitate inuentus fuerit, non parum etiam in utraque partem conferet. Dominus genitræ qui sit, & quibus rationibus capiendus, uideo inter authores parum constare. Alij namq; genituræ dominum planetæ

tam eum capiunt, qui pluribus prerogatiuis ornatus est, ac plus uirium in horoscopo habet, alij eum qui in quo signo positus est, in eo maiore cum potestate authoritateq; quam ceteri in locis in quibus constituti sunt residet. Alij planetam qui latitudinis Lunæ dominus comperitus fuerit. Sunt qui dicant eum genituræ dominum in cuius finibus Sol interdum, noctu Luna inuenietur.

Quin etiam non nulli existimant genituræ dominum illum esse, ad cuius signum Luna primum transierit, post id signum quod peragrat in genitura, prætequant si ad Leonem aut Cancrum transeat, & planetam illū signi dominum, si diurna genitura fuerit cum Sole simul, si nocturna est genitura, cum Luna genituræ ipsius dominatum suscipere ac gerere. Nos hanc rem quod maioris disputationis est, in medio nunc relinquimus.

PTOLEMÆVS.

LIII.

Domini genituræ macilentorum hominum, latitudinem non habent, pingulum autem habent. Quod si latitudo australis est, agiles erunt, sint borealis, inagiles.

PONTANVS.

Humani corporis mixtura qualis futura sit, & quem in humorem magis inclinatura, non solum queritur à mathematico, uerum etiam natus ne ipse crassior an macilentior sit futurus, quanquam qui obeso sunt corpore à calido magis recessisse uidentur, contra macilentis calore plurimum abundare, qui sic alimenta & cibos decorant, ut nullo modo patientur quicquid minus coctum relinqui, quod in crassum & pinguem humorem tran-

COMMENT.

scat. Quocirca cū sit ostensum, corporis proceritatem breuitatēq; à situ domini genituræ quærandā esse, uideandūq; in summo animo circuli sui feratur, adhæc cum longitudo lineam sequatur, cuius propria est protentio, recte sequitur de quærenda latitudine, hoc est crassitudine regula. Namq; ut naturale corpus dare non est absq; linea, id est productione, quæ & longior & breuior esse solet, sic quod latitudine careat, naturale corpus dare non est. Item quemadmodum sublimitas, humilitasq; orbis planetæ, longitudinem corporis, quam sursum protendendo metimur ostendit, sic latitudo planetæ in dextrum aut sinistrum æquinoctialis lineæ latus digressi, amplitudinem corporis, quam quidem in sinistram aut dextram partem progrediendo metimur. Ac de longitudine quidem ut primo loco præciperet, ratio docuit, quod mathematicus lineam antelatum & profundum contemplatur. De latitudine quoque ut secundo loco præciperet, eadem ratio fecit, cum secunda mathematici consideratio sit, de latitudine, quam superficiem uocat, quæ constat longi ac lati diuensione, quæ duo profundum antecedunt. Maior igitur corporis nostri amplitudo quæ corpus ipsum crassum atque obesum reddit, à domino genituræ arguitur, quoties is ab æquinoctiali lineâ digressus, in dextrum aut sinistrum latus declinando in meridiem, aut septentrionem uersus ascendendo excurrit. Contra macies quæ est latitudo contractior arguitur, quoties æquinoctiali lineâ inherens genituræ dominus neutram in partem uergit. Sed ipsa siue macies, siue crassitudo maior minorue à propinquitate ac digressionem, genituræ ipsius dor:

mini iudicabitur. Cōsuevit autem crassitudo ipsa et obe
 si corporis grauis habitus segentiam quādam suapte
 natura in generare, unde crassum ingenium dici solet. C
 nihilominus uidemus quosdam in magna etiam corpu
 lētia agilitatem, & ad res gerendas commotionem et
 uehementem retinere. Cuius rei ratio etiam à cœli regio
 ne profici scitur, nam pars cœli meridialis, quæq; in au
 strum uergit, cum sit ob Solis præsentiam abinde calid
 da, contra Borealis, quod in septentrionem ab æquino
 ctiali uergit, maxime frigida, frigusq; motum impedi
 at, quem calor ex agitat, cum etiam illud partes concre
 tiores faciat, & catenis quasi quibusdam liget, hic rela
 xet & soluat, procul dubio corpulentia illa quam geni
 tura dominum in septentrionali regione positus adduc
 cit, erit minus ac minus agilis. siquidem frigidioribus è
 partibus constat, quam quæ à domino genitura per lat
 tudinem australem uadente decernitur, quod partes
 calidiores habeat. Qua è ratione uidetur illud posse cō
 iici, ut magis etiam corpulentus futurus sit is qui geni
 tura dominum in latitudine septentrionali gradibus
 duobus ab æquinoctiali digredientem habuerit, quam
 qui pari spatio in latitudine australi, quod ille frigidior
 re mixtura compactus sit, quæ è re futurum est ut cibos
 minus concoquat, qui ubi male concocti sunt, in alim
 entum membrorum non satis uertuntur, neque facile
 penetrant, itaque resident, quodque humidi & mu
 cosi, ut ita dixerim, sunt, simul hærent, & in crassum
 humorem abeunt. Parentum quoque corporatura cœli
 lique ac terræ situs in utranque partem non parum
 conferent.

COMMENT:

PTOLEMÆVS.

LIIII.

Dominatores in ædificationibus ubi copulatur stellæ subterraneæ, ædificij erectioneni impediunt.

PONTANVS.

Hæc observatio ad ædificationem pertinet, in qua sciti cæteris in rebus quæ ab hominibus fiunt, multa in utrâq; partem euenire possunt. Cum igitur quis prima iacit domus, templi, ædificij publici uel privati fundamenta, si stellam dominantem stellæ subterraneæ copulari uideris, copulatione ex ipsa conijcit, impeditum iri ædificiũ illud, quo minus cito consumetur, siquidem ex copulatione stellæ in hemisferio inferiori constitutæ uidentur mixte in modum hebetari atq; infringi uires stellæ, quæ fabricæ præest, quæq; hora iaciendorum fundamentorum horoscopo imperat, ex qua hebetatione id ædificium ad fastigium id est operis consumationem non facile perducatur. Euenietq; dominatori huic quod homini quamuis ætioso euenire solet, ut industria eius & in agendo celeritas ualde inninuatur, multumq; agilitati eius detrahatur, si quem socium collegam'ue hebeti ingenio et obtorpeni animo natus fuerit. Cum enim humilia sublimibus opponantur, planeta in infima cœli parte constitutus fastigijs & culminibus aduersabitur, in quibus ædificia ipsa desinunt. Quamobrem in iaciendis fundamentis ad ea quæ superius dicta sunt de domibus ædificandis, hoc etiam addendum est, ut eum dominatorem eligamus, qui sit non modo superiori in hemisferio positus copulatusq; stellis quæ idem hemisferium teneant,

sed qui nullam omnino cum stellis quæ inferius hemispherium peragant, copulationem habeat, ut neq; ab illis aspiciatur, neq; in alicuius earum domicilio collocetur, quod etiam copulationis genus est. Dicit aliquis nonne benevolus aspectus dominatrici stellæ præsidio suo multum conferet? Alia rerum aliarum ratio est. Planeta in imo positus non potest adiuuare fastigium quod sursum tollitur, nec qui est sub terra id quod in aerem erigitur, quanquam et item uideri potest ad fundamenta substruenda, & quæ in terræ propinquo sunt, operam suam ex bono aspectu conferre, nihilominus ob loci naturam eruictioni obest & culmini. Potest etiam natura stellæ ipsius, ipsaq; copulatio eiusmodi esse, ut non solum impedimentum inferat, ne ædificium celerius erigatur consumeturq; , sed ut prorsus obstet prohibeatq; ne unquam ad finem perducatur, Mibi quidem, quod omittere i animo non est, uidetur Ptolemæus, ut Syro etiam fratri affirmat, hæc quæ tradit usu ipso comprobata tradere, eamq; Job rem singula eius uerba, quam diligentissime obseruanda esse, quoniam pluribus in locis multa ab interpretibus addita comperio, quæ an usu comprobata sint ignoro, quam meam opinionem ante quam ulterius progredior, decreui testatam lectori relinquere, atq; eo magis quod in enunciatis quæ sequuntur, non solum multa perperam tralata sunt, sed plura etiam adiecta, quæ Græci codices non habent. Quod autem ad translationem ipsam attinet, dominatorem hoc in loco conuertere, quem duobus antecedentibus enunciatis genituræ dominum uocauimus, hac de causa quod in enunciato quidē quod est de proceritate cognoscenda scriptum Græc sic

COMMENT.

est, οἰκοδῆσ' ὅτ' αὐ γενέσ' εἶωσ, idest genitura domini. In altero quod est de macilentia, οἰκοδῆσ' ὅτ' αὐ tantum, pro quo etiam, domini genitura. quoniam si à domino genitura queritur proceritas per id quod summum est, quod quæ in proceritatem crescūt. in editum crescunt & corpulentia à genitura domino queretur, per latitudinem, cum in dextrum sinistrum ue amplitudo promineat. In hoc tertio Græce legitur etiā οἰκοδῆσ' ὅτ' αὐ tantū, pro quo nos dicimus dominatores, quoniam ineptius nobis uisum est, dominos genitura in rebus ædificatiōis dicere. cum in rebus genitura humana dici potius debeant. quanquam licentia quadam & domorum & urbium genitura dicantur. homines enim gignuntur & pariuntur, ædificia uero nō. Quin etiam licet tam uitæ hominum q̄ ædificiorum & urbium principium dicatur, homo tamen proprio uerbo gigni, illa uero non gigni dicuntur sed inchoari. Quod si id quod nomen ipsum præ se fert, domus dominum, qui quidem in re familiari pater familias à nostris dicitur, interpretari uoluerimus, non qui maiorem in ascēdente iurisdictionem habet, intelligendus erit, sed ille ipse planeta, qui ascēdētis signi dominus inuenitur. nā οἰκοδῆσ' ὅτ' αὐ τῆς à domus dominatu dictus est.

P T O L E M Æ V S.

L V.

M artis aduersus naues noxia uis imminuitur, cum neq; in cæli medio, neq; in undecimo est loco, in his enim locis nauem corrumpit, prædonibus per uim occupātib; Incendetur autem nauis, si ascendens ab aliqua stella fixa quæ ex Martis mixtura sit, affligetur.

PONTANVS.

O bſeruatione hæc accommodanda ne ſit tempore quo ædifi-
 cari nauis incipit, an cum primum in mare deducitur,
 an cum è portu ſoluit, parum liquet. Verum cum earũ
 rerum iudicium quæ inuita hominis poſtquam in lu-
 cem uenit accidunt, à tempore ipſo quo editus eſt quæ-
 ratur, tunc enim homo dicitur, qui ante fœtus erat, ui-
 detur obſeruatione hæc ad nauis ipſius deductionem po-
 tius accommodari debere. ſiquidem cum in mare pri-
 mum deducitur, tunc ad nauigandi officium, quod eius
 eſt proprium, inſtitui nauigium incipit. quemadmo-
 dum homo matris utero educſus tunc primum ad ea
 quæ hominis ſunt iter ingreditur, cum ante partum
 nullius eſſet humanæ actionis particeps. Verum cum
 planeta huius malitiam cauēdam Ptolemæus doceat,
 quod obſuerit? ſi ubiq; noxiā hanc Martis conſtitutio-
 nem uitauerimus & in ædificanda nauis, & in ſoluen-
 do è portu. quando prudentis officium eſt cauere.
 Quocirca & cum nauim deducimus, & cum è portu
 ſoluumus, & cum illius carinem hoc eſt fundamentũ
 iacimus, cauere ſummo ſtudio debemus, ut neutrũ loco-
 rũ horũ Mars inſideat, quibus è locis prædonum uim
 minetur. Cur autem prædones à Marte ſignificari di-
 cantur, & ij qui uocantur piratæ, non eſt ab re nouiſſe.
 Nihil eſt igne rapacius. ignis quàm ſimillima eſt rubra
 bilis, quæ cholera dicitur. huic humori Mars præeſt. eſt
 igitur eius hominis in quo cholera efferueſcit, medium
 meſuramq; abijcere, quam qui abijcit, ad exuperantia
 exceſſumq; rapiatur neceſſe eſt. Rapit exceſſus ad in-

COMMENT.

*iuriam atq; iniustitiam. qui iniurijs atq; iniusti sunt, ij si
 bi per vim rapinasq; quæ cupiunt, comparare studēt.
 Quocirca in quorum natalitatibus Mars potens inuen-
 tus est, ac genituræ dominus, si nullo stellæ alius moder-
 ramento temperatur, eam choleram in hominum illo-
 rum pectoribus excitabit, ut appetitiones eorum iniur-
 tissimæ sint, tumultus quærant, bellis gaudeant, cupito
 quacunq; ratione potiri studeant. quales sunt latrones
 ac piratæ. Mars igitur in decimo aut undecimo loco in-
 uentus navi, rebusq; quæ in navi cõportantur, detrimē-
 to erit. quod ab ijs quidem qui Martiæ naturæ ac signis
 ficationis sunt inferetur. Superest, ut cur hæc potissimū
 loca obsint nauigijs ostendamus. Decimus locus, id est
 cœli medium magisteria, negotia, operatiões atq; actio-
 nes, ut toties dictum est, indicat. Quocirca locus hic cū
 nauis aut in mare deducitur, aut soluit è portu, nego-
 riorum nauis eius indicium facit, quem si Mars insederit,
 cum maleficus abunde sit, nauis negotijs officijsq;
 perniciosissime oberit, vim afferens per arma, Latroci-
 dia, ac prædonū rapinas, quæ Martis ipsius sunt pro-
 pria. Prædones enim sunt qui arma in mari exercent,
 atq; è rapinis uictitant, quāuis nonnunquam etiā hos-
 tes significantur, qui belli sequuntur iura. Quod si nauis
 nauisq; negotijs decimus attribuitur, consentaneum est,
 uti rebus quæ ipsa navi deuehuntur, undecimus dedice-
 tur, sitq; significator peculij, censusq; naualis, aliorūq;
 etiam quæ negotijs ipsis adiuncta & cognata sunt, ad
 quæ per agenda & nauigatio ipsa suscepta est, & nauis
 in mare deducta. Peculium autem & census nauis
 gij & illa quæ tum nauis, tum susceptæ nauigationis
 negotijs*

negotijs adiuncta sunt, merces ac bona, quibus nauis onerata est, esse uidentur. Quocirca tum decimus tum undecimus locus à Marte occupatus & nauigijs & rebus quæ nauigijs cumportantur, detrimentum allatum iri aut à piratis aut legitimis ab hostibus obnuntiat.

Quod si Marte, decimum undecimum'ue locum insidente, dū nauis aut deducitur, aut è portu soluit, Martia naturæ stella horoscopum insederit, nauem ignibus absumendam portendit. Cum enim duo primaria cæli loca maleficis à stellis occupata fuerit, ac duæ igneæ stellæ simul ad male faciendum conuenerint, ita quidem efferuescent, ut etiam per ignes incendiâq; corruppenda nauis decernatur. Eadem fortasse maleficientia Mars utetur in loco undecimo positus, si suæ quoq; efficaciæ stellam fixam in orienti cardine sociam nactus fuerit.

Videntur tamen signa diligenter consideranda in quibus Mars erit positus, & domini signorum qua sint ratione collocati. Illi autem plerumq; piratæ futuri sunt, in quorum genituris Luna diurno tempore in horoscopo partiliter cōstituta Martem ac Saturnum uiderit alium genituræ cardinem occupare, aut secum ascendentes habuerit. Luna enim cum in mari potissimum dominetur, ubi in ascendente posita est, & genitura est diurna, decernit eum qui tunc natus est, nauticam exercitaturum, & quidem rapinarum ac prædæ gratæ, si perniciofa Martis irradiatio coniunctio'ue accesserit.

Quod si Saturni quoq; malignitas accesserit, ad Martis maleficientiam summa fiet accessio. qua è re futurus est ratus ille peruersissimus & generi hominum maxime incommodans, cuiusmodi piratæ sunt, qui humani ge-

COMMENT.

ueris hostes sunt. Reliquum est ut sciamus Martem in alijs cœli locis positum non adeo perniciosum fore nauem in mare deducenti, aut è portu soluenti, quandoquidem uires eius in terra quàm in mari pollentiores sunt. Hoc enuntiātū satis me angit, quod uideo Græcos quosdā codices nō undecimi loci, sed duodecimi mentionē facere.

PTOLEMÆVS.

LVI.

CVM Luna est in primo quadrangulo, hoc est ex quo à Solis coniunctiōe recessit, corporum humiditatis ad secundum usque effluunt, in reliquis autem decrescunt.

PONTANVS.

Ptolemæus ipse in primo apotelesmatum libro ait Lunā ab exortu ipso cum increfcere incipit, quousque semiplena sit, humiditatis amplius effectiones esse, inde ad plenitudinem usque caloris, post plenitudinē autem donec iterum semiplena fiat, siccitatis, atque inde ad coitū usque frigiditatis. Quocirca Luna ipsa in primo orbis sui quadrante naturā aeris, in secundo ignis, in tertio terræ, in quarto naturam aquæ magis sequitur, hoc est ueris, æstatis, autumnī atque hyemis qualitates magis excitat, ac nihilominus humida semper est, cum sit eius qualitatis domina. Ipsa autem humiditas quoniā à calore, id est Sole excitatur, à quo Luna lunem suscipit, tam diu in Luna increfcit, quàm diu Solis in eam crescit irradiatio. Ipsius uero irradiationis incrementum per primam et secundam orbis quadraturā pedetentim procedit, donec peracta secunda quadra, confectoque semicirculo, ple-

na facta est. Deinceps quod decrefcere in eius corpore Solis irradiatio incipit, decrefcit etiam paulatim humiditas, qua ab irradiatione calefacta excitabatur, donec nec Soli coniungitur. Interea Luna ipfa Solem bis quadrangulariter affpicit, ac primum quidem quadrangulum formari incipit, cum à Sole digrediens feptimo poft die femiplena cernitur, abeftq; ab illo gradus nonaginta. Hoc igitur eft quod ait, cum eft in primo quadrangulo ex quo à Solis coniunctione recessit. Secundum uero quadrangulum poft plenitudinem incipit, quo tpe femicirculo confecto, ad Solem regrediens rurfus illi propinquat, nonaginta tantum gradibus interiectis. Non peruenit igitur ad fecondum quadrangulum, nifi poft plenitudinem, eo usq; autem corporum humiditates effluunt. Siquidem Lunæ humiditatem fequuntur inferiora corpora, cum Luna ipfa fequatur excrefcētem Solis irradiationem, qua decrefcēte, q̄ Lunæ quoq; decrefcit humiditas, corporum fimul humiditates decrefcunt, Quæ res in cædenda materia, in cancriis fluuiialibus, in cerebro, in uenis manifefiffime cernitur. Crescente. n. Luna, humidum in ijs effluit, decrefcēte decrefcit. Idq; nos carminibus teftati fumus, cū de ijs loqueremur.

*Aemula crescenti reparant à lumine uires,
Et multo in primis implentur corpora succo.*

PTOLEMAEVS, LVII.

CVM septimum locum atq; eius dominum in agridine afflictum uideris, medicum mutato,

PONTANVS.

M 2

COMMENT.

Diximus superius septimum locum in quaestione mathematicis attribuendum esse, & cur ita sentiremus causas attulimus. Idem locus in constituenda aegroti figura medico attribuitur, ut quemadmodum in consulendo mathematico ascendens attribuitur consultori, septimus locus consulto, sic in inspiciendo caelo quo tempore quis aegrotare cepit, prima domus aegroti ipsi, septima medico attribuitur. Perinde enim ad aegrotum medicus, ut ad consultorem consultus ex Ptolemaei sententia sese habet. Inquit igitur qui mathesim proficitur de aegroti consultius, aut de illius morbo sponte sua iudicium ferre uolens, quo tempore laborare aeger cepit inspecto, si septimum figuram domum infeliciter affligi compererit, ut aut a malefico planeta infessa sit, aut quadrangularibus aduersis uel radijs ab illo impugnetur. Adhaec si dominum quoque domus eius male se habere comperit habuerit, suadebit aegroti ut dimisso primo medico, alium adhibeat. siquidem infelix loci huius atque eius domini status curationem medici eius male cessuram, atque offusuram languenti significat. Quale namque praesidium esse potest eius uel hominis uel artificis, qui nobis laborantibus & ipse quoque laboret? miserabiliterque affectus languent? Nam septimus locus cum sit medici, dominusque loci ipsius cum sit medici significator, si male se habuerint, hostilibusque radijs feriantur, medici qui ante adhibitus est ingenium atque operam sic turbari atque praepediti significant, uti de illius opera nihil omnino sperandum sit, summouendumque omnino esse, ne curatio eius in aegrotum male atque infeliciter uertat. Loco enim male se habente, quae loco illi attribuantur ut male se hab

beant necesse est. cūq; loci dominus, id est medici significator affligitur, medici quoq; opera qui tunc ægroto curando assistit, male cessura uidetur. quocirca primo medico summo, alium adhibendum indicabit.

PTOLEMAEVS.

LVIII.

CONIUNCTIONIS locum, quo in loco ab anni ascendente est, inspice. siquidem cum profectio illuc peruenit, tunc euentus erit.

PONTANVS.

Quam ipsi nunc coniunctionē dicimus, Græce ē σύνοδος, quæ à Ptolemæo ubiq; pro Solis Lunæq; copulatione accipitur, nisi cuius alius planetæ fuerit addatur. Quo magis quosdam demiror, qui de Iouis Saturniq; coniunctione tradi huc omnino uelint. Sed ad rem ueniamus. Si Luna Solisq; potestas tam efficax in nobis non esset, nequaquam in genituris contemplandis principe loco quæreretur, plenilunium ne an nouilunium quam contemplamur genituram processerit. Etenim cum Sol Lunaq; spiritus atq; corporis, id est animati corporis authores, ac domini sint, iure illorum cōiunctio primum quæritur, eaq; diligenti studio ac summa opera examinanda præcipitur, idq; non solum in genituris exquirendis, sed in annorum quoq; cōuersionibus pensandis (ut loco hoc monemur) studiosius faciendum est. Etenim (ut supra est dictum) si ex coniunctionibus planetarum emanat cognitio generatiōis & corruptionis rerum, quæ hoc in mundo sunt, quo studio, qua et diligentiā coniunctio luminariū, q̄ ante q̄ uter

COMMENT.

ro quis prodijt facta est, consideranda videtur? Quantū de quidem Sol princeps est ac moderator planetarum ipsorum, Luna uero continuīs discursibus quinque stellarum erraticarum radios ab alio ad alium transferens in corpora inferiora infundit, & (ut ita dixerim) trāsmittit: Quocirca tum in genituris contēplandis, tum in annorum conuersionibus recensendis Solis Lunaq; ante gressa coniuñctio diligentissime uidenda est, primūq; quo in signo, et quo in cœli loco contingit considerandum, deinde à nocentibus, ne an salutaribus à stellis an partim à salutaribus, partim à noxijs irradiata fuerit, deinceps dominus signi & item finium quisit, & in quo cœli loco collocetur, atq; à quibus aspiciatur. Item recto ne cursu feratur, an retrocedat, aut consistat? oriatur ne ante Solem, an Solē ipsum subsequatur? Quibus atq; etiā alijs inspectis, exacteq; pensatis, facile erit decernere quid aut boni coniuñctio illa promittat, aut minetur mali, quo cognito uidere etiā restat quo anno bonum malum ue ipsum euenturum sit, si genituram inspicias, sin anni conuersionem, quo in mense. Ac ne à Ptolemæi ipsius uerbis discedamus, cum præceptum hoc eius ad anni conuersionem pertineat, si in conuertendis geniturarum annis obuēturi mali aut boni quod illud euenturum portendatur, certum mensem colligere uolumus, signorum profectio inspicienda est. Singulis enim annis signa singula iuxta signorum successiones in genitura horoscopi auctoritatem accipiunt. Nā cuius ortus sui tempore Cancer ascendit, quia Leo Cancerum statim sequitur secundo anno nati eius principatum Leo suscipit, anno tertio Virgo, & sic deinceps, ac si per ma-

nus alteriū alteri signum iuxta seriē constitutionis do-
minandi potestatem tradat. Atq; hæc quidem signorum
series, m̄m̄a q̄; successio à nostris profectio dicitur Græ-
ce ωρ̄ίωετος est. Eadem in conuertendis annis mē-
sum ratio est, si enim anni profectio ad Arietem perue-
nerit, primus mensis Arieti, secundus Tauro, tertius Ger-
minis attribuitur, & sic deinceps. Signo igitur locoq; in-
spec̄to ubi in anni reuolutiōe Solis Lunæq; coniunctio
facta est, ac loco ipso cum genituræ figura pensitato, qd
& quo mense portendatur intellegi poterit. Quam ad
rem plurimum conferet annorum ipsorum, ac locorum
climatericum consyderatio. Locus quoq; partis fortunæ
natalitiæ inspiciendus est, uidendumq; ad quem pla-
netam temporum dominatus perueniat, & quid aut
tunc in genitura, aut nunc in reuolutione uel prosperū
uel aduersum planetarum status, cœliq; configuratio
promittat, quæ miscendo ac temperando, qualia euētur
ea sint, & quo etiam anno ac mense, iudicabimus. Hoc
Ptolemæi præceptum tempestate nostra non modo non
seruatur ut parum itellectum, uerum male conuersum
ad Iouis Saturniq; coniunctiōem refertur, quod ne som-
niari quidem Græce ex uerbis Ptolemæi ipsius potest.
Quod autem ad translationem ipsam attinet, cum Græ-
ce dicatur σ̄ύμωμα, quod tum calamitas, tum rui-
na Latine dici potest, maluimus euentum, quod id uer-
bum communius ac generalius est, traducere.

P T O L E M Æ V S.

L I X.

De absente quod occiderit ne pronūciatio anteq̄ uideris,
 an temulentus factus sit, neq; quod uulnus acceperit,

COMMENT.

antequam exquisieris, an sanguis ei missus fuerit, neque quod thesauros iuenerit, priusquam scrutatus fueris, ne forte depositum acciperit, icū omnium figuræ similes sint.

PONTANVS.

Sunt quædam rerum cognationes, quod natura ipsa comparatum est, ut difficile sit eas secernere. Nam & moribus quidam ita cognati uidentur, ut signa eadem sint, & uirtutes quædam morales adeo sibi coniunctæ, ut penè eadem uideantur, nec nisi multa subtili; cogitatione secerni queant. Quæ res tum medicorum tum philosophorum ingenia non parum exercet. Quare mirum uideri non debet, si astrologos quoque similis difficultas male habet, quibus ea maior ueria danda est, quod cognationes rerum quæ astrologis offeruntur, longe plures aut certe non pauciores quam morborum ac uirtutum sunt. Mouemur igitur si quando de peregre profecto atque absente consultauerimus, ne pronunciemus, illum diem obijisse ex cæli configuratione primo id aspectu portendente, nisi diligentius exactiusque perspectum sit, an is de quo consulti sumus, tunc temporis quo consulebamur, ebrius fortasse esset, & uino, ut poetæ inquirunt, sepultus? quoniam temulenti figura mortui figuræ similis est. Temulentinamque propter uinum, quo sensus obtorpuere, i somnos abeunt, quorum scmnus & profundior est, & propter grauissimum sensuum torporem morti similior, unde a poetis morti somnus comparatur, ut

- » Dulcis & alta quies, placidaque simillima morti, &
- » Perpetuus sopor urget, &
- » Ferreus urget somnus. &

• *In æternam clauduntur lumina noctem.*

Vidimus ipsi gregarium militem uino uictum, triduū sub diuo iacuisse absq; ullo rerum humanarum sensu. Quæ uero ratione discernere possimus, mortuus ne sit, an uino obstupefactus edormiscat, Ptolemæus non docet, contentus hoc in loco monitos tantum fecisse, quod nos difficilius arbitramur ex figura interrogationis discerni posse, non solum propter mortis ac temulentie somniq; cognatiōem, sed quod fieri etiam posset, ut morbo comitali esset interceptus. Monemur etiam, ne si in consulendo cœlestis constitutio portendere uideatur illū de quo consulimur uulnus accepisse, pronunciemus hostile ei uulnus inflictum, ante q̄ probe perspectum habeamus, num uenim eius medicus ualitudinis gratia percuti iusserit? quid enim cognatius? cum utrunq; ferro fiat, atq; ex utroq; sanguis effluat. Tertio etiā loco docemur, ne ante de inuento thesauro pronunciemus q̄ perspexerimus, an apud illum de quo quæritur, deposita pecunia fuerit? cum depositum atq; thesaurus ex pecunia constet, & depositum thesaurusq; simili modo repente obijciatur. Verum, ut dixi, alterum ab altero distinguere maioris difficultatis, atq; operæ grauioris ē, cum multa suapte natura lateāt, neq; ad tam distinctā rerum cognitionem, ut in principio dictum est, perueniri scientia possit, tametsi Ptolemæus consequi hoc ipm posse nos nequaquam diffidit, cū uetet de absentis morte non ante pronunciarī, q̄ compertum sit, an is uino sopitus dormiat, ac si diligenti solertiq; inuestigatione assequi mathematicus illud possit. Memoriae proditum est Valentem mathematicum prædixisse, puerum qui Cō-

COMMENT.

stantino Augusto natus esset, in sinu matris diem obitus.
 quæ mortua cum esset, prædictio eius ab omnibus irri-
 debatur, contigit autem uti puer is in oppido moreret-
 tur, quod ex Helena matris sue nomine dicebatur, quæ
 res omnium animos quibus prædictio illa nota erat, in
 admirationem conuertit.

PTOLEMÆVS.

LX.

Super ægrotis criticos dies inspice, ac Luna per agratio-
 nem in angulis figuræ sexdecim laterum, ubi enim eos
 angulos bene affectos inueneris, bene erit languenti, con-
 tra male, si afflictos inueneris.

PONTANVS.

Qui sint Critici dies non medicis solum, uerum etiam cura-
 tis aliquo ingenio prædico satis cognitum est, dicti au-
 tem Critici quod morborum ipsorum perinde ac iudice-
 res sint, siquidem ipsis illis diebus morbi ne an ægroti
 fuerit a victoria sit, potissimum iudicari potest, unde græ-
 ce κριτικοί, id est iudicatiui, aut si malueris, discreti-
 ui, quod discernendi uim habeant, dicti sunt, quos e-
 septimum, quartum decimum, ac uigesimum primum
 diem ex quo ægrotudo ipsa cœpit, generaliter quidē me-
 dici consentiunt, quippe quos maxime obseruant, cum
 eorum maximum esse iudiciū sentiant. Cur autem eos
 tātopere obseruent, ratio hæc est. Luna cum nostris cor-
 poribus dominetur ob insitam sibi uim ac potestatem,
 ipsos corporū humores excitat, ac pro arbitrio moderat-
 tur. Quocirca locus eius ubi ægrotare quis cœpit, dilige-
 ter inspiciedus est, ac locus. Item huic aduersus, et utri-

usq; medius à dextra ac sinistra. Cum enim tria hæc loca queri locum ægritudinis hora Luna tenebat aduersis, & ut Græci dicunt, diametris, ac quadrangulis radijs hostiliter fruant, ubi ad unum quenq; locorum eorum Luna transferit, necesse est uti morbus ille maiorem quàm in alijs diebus commotionem faciat, propter aduersantiam locorum naturam, ad quæ Luna peruenerit. Peruenit autem ad locum oppositum quarto decimo seu quinto decimo die, ad loca uero quadrangula hoc est ad primum quidem quadrangulum, qui locus medius est loci Lunaris atq; aduersi, die septimo octauo uel, ad secundum uero uigesimo primo, secundo uel die, quorum dierum quod iudicia manifestiora sunt, eam ob rem hi à medicis potius obseruantur. Sed mathematico de morbis, deq; ijs quæ morbis accipiunt, prædicere uolenti, alij quoq; dies obseruandi magna etiam diligentia sunt. Fieri enim potest ut propter coniuñctiones fixarum stellarum quæ noxia qualitatis sunt, tum etiam propter uolentes planetarium aspectus, in Luna in alijs etiam diebus maiores atque concitatores commotiones humorum excitet, contra ut diebus quos ante diximus propter coniuñctiones, aspectus uel adiunãtionem stellarum, motus minores atque sedatores fiant, quod ipse non semel obseruauit, ea prædicere ausus, quæ res ipsa comprobauit. Ut autem prædicere mathematicus hæc possit, figuram cæli tempore ægritudinis incipientis ita constituet, ut e singulis uiginti duobus gradibus particulisq; minutis triginta unum latius efficiat, qui nomenis quatuor ductus quartam cæli partem implet. Quæ ratio docet gradus duos ac uiginti et dimid

COMMENT.

diato gradu, sexdecies multiplicatos, trecentos ac sexaginta gradus complecti, quot graduum totus cœli ambitus est. Hæc sexdecim latera è singulis duobus ac uiginti gradibus partibusq; minutis triginta constituta figuram sexdecim laterum faciunt, qua figura constituta, & laterum angulis probe consideratis, non modo qui critici uocantur, uerum etiam ceteros omnes dies inspicies, iudicabisq; pro statu Lunæ atq; angulorum ipsorum uel felici uel aduerso, commotiones ipsas aut sedationes aut grauiores futuras. Quæ res si à medicis obseruaretur, & cum ipsis cautius, & cum ægrotis multo melius ageretur, neq; tam fallerentur q̄ falluntur, ubi quominime suspicantur die grauiores commotiones accidunt. Ne aut fallare, morbi qualitas cū stellarum qualitate quæ Lunæ angulisq; configurabuntur, cōparanda est.

PTOLEMÆVS

LXI.

Luna significat ea quæ corporis sunt, ut quæ ei pro motu similia sunt.

PONTANVS.

Nō solum apte, uerum etiam necessario enunciatum hoc à Ptolemæo subijcitur, quo docemur rationabile esse, uti Lunæ motus à medicis obseruetur, quem corpora ipsa sequantur. Luna inquit significationem atq; imperium habet eorum quæ corporis sunt. Dixit autem corporis quod ea quæ spiritus sunt, Soli magis attribuuntur. Quæ autem Luna corporibus imperet, incrementa ac detrimta ipsius planè docent, siquidem excrecente Luna

corpora implentur atq; humoribus exuperant, decreſcēte magis ac magis euacuantur atq; areſcunt, id quod in omni ſilueſtri materia cādenda etiam à ruſticis obſeruat. Nanq; materia cæſa cum Luna lumine auēta ē, qđ humili fiat accessio marcet, ac breui etiam tempore carie conficitur, ſiquidem humidum ipſum ſuapte natura & facilius & citius corrumpitur. Contra materia cæſa cum decreſcens Luna per quam exiguo eſt lumine diutius perēnat, nam quod tunc ſiccior atq; attenuatior ē, non tam facile corrumpitur. Hoc ipſum etiam in cōchylijs, cancrijsq;, atq; in uulneribus capitis maniſeſtiſſime cernitur, eſtq; res clarior quā ut probatione multa indigeat. Non mirum igitur ſi corpus febribus affectum pro motu ac ſtatu Lunæ aliās maiores, aliās minores cōmōtiones ſentit, quando etiam ubi ſanum ac firmum ē, ad illius motum nunc abunde ſe implendo, nunc tenuiter extenuando naturaliter incueatur.

PTOLEMÆVS.

LXII.

Cum minutum coniunctionis principium facies, potes de mutatione aeris in menſe illo iudicare, erit enim iudicium iuxta dominatorem anguli figuræ cuiusq;, uincit enim hic aeris naturam, aſſumens in his etiam præſentis temporis qualitatem.

PONTANVS.

Quo maiorem atq; euidentiore probationem aſſerat eorum, quæ de Lunæ obſeruatione dixit in ualitudine corporum procuranda, ſubdit etiam aeris ipſius commotiones Lunæ qualitatem ac temperationem ſequi, ne tan

COMMENT:

topere quis miraretur si quæ corporis sunt, Luna impetibus pareant. quando aer ipse in quo uiuimus, quem spiramus, Luna quoq; qualitates suis in affectionibus referat. quod ni sic esset, nunquam Ptolemæus cōcederet astrologo de totius mensis qualitate iudicandum. Nam cum Luna mensis domina sit aerq; pro Luna affectione commoueat, & aliam atq; aliam temperationem suscipiat, docet totius mensis qualitatem posse ab astrologo prædici, si Luna motum cæliq; constitutionem, quo tempore cum Sole coit, probe scilicetq; inspexerit. Ratio autem modusq; prædicendi hic est. Inspice minutam cæli partem in qua Sol cum Luna coit. minutam partem dico, quod λεπτόν Græci dicunt. nostri minutum hodie uocant. Vult autem non modo gradum, uerum etiam minutum Lunarum cum Sole coniunctionis inspicere, tantam in mathematico exigit diligentiam. Inspecta igitur minuta particula, quaerenda est cæli pars ascendens primum illo temporis, quo cum Sole Luna congregitur. qua parte inuenta perquirendus est dominator, id est planeta plures ac potiores prerogatiuas habens. De dominatore autem atq; hospitate supra trigésimo quarto enūciato satis multa diximus. Considerandaq; tum ipsius, tum signi ascendens, & signi in quo reperitur, qualitas, gradusq; ipsius natura. Videndæ etiam Lunæ cōfigurationes cum stellis tam fixis quàm erraticis. quousq; Luna ipsa quartam cæli partem ab hora coniunctionis dimensa fuerit. id est dum Solē quadrato è loco quadrangulariter aspiciat. Tunc minuta etiã particula uidenda est quadrangularis ad Solem aspectus, quaerendus item gradus ascendens ac dominator,

Et alia omnia quæ paulo ante dixi diligenter exami-
 nanda, deinceps quærenda est minuta particula, Et ut
 hodie dicunt, minutum plenilunii, formandaq; cæli cõ-
 stitutio, ut dictum est. Hoc item faciendum, cū Luna ad
 minutam particulam alterius quadrangularis aspectus
 peruenerit, ut Lunæ cursu in quadrates quatuor, quas
 tum circuli quartas, tum quadraturas hodie dicimus, di-
 uiso, de singulis circuli Lunaris quadraturis suū ferri iu-
 dicium distinctius queat. Quibus omnibus probe inspe-
 ctis, diligenterq; pensitatis, considerata et anni parte,
 Et regionis natura, in qua mathematicus futurimensis
 statū prædicturus est, poterit de toto mense, deq; singu-
 lis quadraturis certa pronuntiare. Sed in singulis qua-
 draturis illud in primis obseruabit, idē ne an alius do-
 minator sit, Et si idem fuerit, in qua sit quadratura por-
 tentior, sin alius, utrius maiores sint prærogatiua? com-
 parandusq; totius mensis dominator cū particulari qua-
 draturæ dominatore. configurationes quoq; ipsarum uide-
 ndæ, Et an procedant an regrediantur, in austrū de-
 clinent, an in aquilonē surgant? Sed nec prætermitten-
 di sunt cometæ siqui præcessere. multo minus planetarū
 coniunctiones negligendæ. Turpe nāq; est præsentibus
 ac futuris ita intentum esse, ut præteritorum obliuiscare.
 Hæc ideo monemus, ne quis cum Ptolemæi præcepta faci-
 liora uideantur, incautior ad prædicendū fiat. Nūc uerba
 ipsa Ptolemæi planius aperiāmus. Poteris inq; si minu-
 tum in quo Luna cū Sole coit obseruaueris, ab eoq; se-
 riem menstrui cursus cœperis, prædicere quæ aeris com-
 motiones uniuersæ mense futurae sint. Prædicendi uero
 modus erit, ut probe inspicias dominatorem anguli,

COMMENT.

hoc est cardinis figuræ cuiusq; quibus uerbis admo-
 nemur quatuor figuras singularum quadraturarū Luna-
 ris cursus faciendas esse. considerandūq; dominatorē
 anguli cuiusq; quadraturæ, id est planetam potentiorē,
 quo tempore Luna minutam partem quartæ ipsius in-
 greditur. siquidem dominator is naturam aeris uincit,
 hoc est in aliam qualitatem pro natura sua mutat, aut
 etiam auget. Si enim dominator anguli primæ quadra-
 turæ pluuias cōmouerit, & qui sequitur dominator aut
 idem ipse aut similis conditionis fuerit, aeris humida
 uis augetur. contra arefcet si anguli secundæ quadra-
 turæ dominator contrariæ naturæ atq; conditionis fue-
 rit. Idem in reliquis duabus circuli quadraturis obser-
 uandum, ut dominatores ipsi diligenter inspiciantur, qui
 quidem aeris naturam uincunt ac moderantur quartar-
 um ipsarum temporibus, accipientes etiam præsentis
 temporis qualitatem. Præsentis autem temporis quali-
 tatem intellegit, aut quod dominator superata natura
 quadraturæ q̄ statim præcessit, nouā sumat qualitatem,
 aut qd̄ considerare etiam oporteat qualitatem anni tē-
 poris. Verbi gratia. Si æstas fuerit, licet dñator pluuias
 excitaturus appareat, accipit tamē de natura temporis
 aliquid, hoc est demit ab humido particulam, ac tēpor-
 ris præsentis particulam suscipit. Sin dominator ipse ca-
 lidæ naturæ, ac tempus æstiuum fuerit, mutabitur ab
 æstate uires ad calefaciendum longe potentiores. Illud
 etiam addendum est, ut regionis ratio habeatur, cum
 Italiæ cælum pluuium sit, Ægypti uero siccum. Memi-
 nisse hac etiam in parte debemus superioris enuntiatū,
 in quo de loci Lunaris coitus dominatore tractat. Ait
 enim

enim dominatorem hospitorem'ue nouilunij in cardine reperit, indicem esse omnium quæ mense illo futura sint. Quocirca inspiciendis quadraturarum figuris primum studium esse debet, ut à dominatore hospitatore'ue, si is cardini præfuerit, generale mensis iudiciû capiamus. Ceteræ sententiæ illa locum habet iudicio meo solû cum figuræ cardinē dominator seu hospitor nouilunij tenuerit, cû hæc generalis sit, atq; ubiq; sequenda.

PTOLEMÆVS.

LXIII.

CVM Saturnus Iupiterq; coniunguntur, uter eorû sublimior sit uide, ac iuxta illius naturam pronuntiatio. Idem etiam in cæteris stellis facito.

PONTANVS.

Enuntiatio superiori docuit quoties futuri qualitas mensis quæritur, Lunarium quadraturarû angulos, ipsorûq; angulorum dominatores inspiciendos esse, atq; ab ipsa Lunaris cum Sole congressionis minuta particula inchoandum, Quoniam autem ceteri planetæ omnes inuicem coniunguntur, atq; ut dictum est, ex illorum cõiunctionibus originem & causam ducunt quæcûq; in mundo hoc fiunt, consequenter docentur quid in planetarum congressionibus quærere debeamus, ut cuius eorû maior uis atq; authoritas sit, planè intellegamus. Si inquit Iupiter Saturnusq; coniungantur, eius scias authoritatem maiorem, ac uires ad agendum pollutiores esse, qui superiore atq; eminentiore breuioris circuli sui parte feretur. Græci dicunt κατωτέρω hoc est superare, seu malueris superiorem esse atq; extolli. hodie

COMMENT.

dicunt qui è nostris recētiore, id est lingua Latina imperitiores sunt, eleuare. quod uerbum apud maiores nostros significabat deprimere atq; deicere, cuius contrariū est extollere. eleuare enim res aduersarij est eas uerbis imminuendo deprimendoq; contemptiores reddere. Qua uero ratione in coniunctionibus ipsis alterum planetam altero superiorem atq; eminentiorem cognoscimus, tabulæ ipsæ motusq; per numeros planè digestus ostēdit. Quo comperto cum is qui superior fertur sit potior. atq; ut ita dicam, principalior in coniunctiōe, ab eo significationum ratio lexq; capiēda uidetur. Eminentia quidē ac superlatio sublimitasq; planeta in cōiunctiōe est, cum in summo circuli breuioris qui Græco nomine ἐπίκυκλος uocatur, planeta ipse fertur, altero planeta partes demissiores tenente. eū locum quantū usitato, peregrino tamen nomine angē nunc uocant. à nobis tum apex, tum circuli culmen, summumq; cōmodissime dici potest. Planeta igitur qui fuerit in apice, hoc est in sublimiore sui epicycli parte, aut ei parti propinquior, præferendus est in coniunctiōe planeta, qui ab epicycli apice remotior est, magisq; à rotæ summo declinat. nam cum in apice, hoc est in epicyclikulmine collocatus est, uidetur illic quodāmodo regnare, sedēsq; in solio ius dicere. alter uero ad illius pedes sedere, & pinde ac superiorē uenerari. Quó circa iure primæ illi ptes in significatione tradūtur. Cum autem fieri possit ut pari sublimitate aut declinatione ferantur, quid tunc seruandum esset, non expressit, relinquens nobis considerāda permulta, quibus examinari uires utriusq; atq; inuicem pensitari debeant.

VBI sciscitationis dominatorem inspexeris, quam hic in anni conuersione seu in ascēdente nouilunij potestatem habet inspicere, ac secundum hæc pronuntia.

PONTANVS.

Dixit de ægrotis, de qualitatibus anni, de coniunctionibus planetarum, id est quæ seruanda atq; inspicienda essent in prædicendis ijs quæ à cæli constitutione portēderentur in ægritudinibus, in aere, in euentis, quæ à cōiunctionibus planetarum denuntiarentur. hoc in loco quid seruare debeat mathematicus, ubi de negotio alio quo suscipiendo, aut re perscrutanda consultus fuerit, docet. Si quis inquit aut te consulat de re quam facere in animum induxit, aut scire ex te quærat, num res illa conductura sibi sit, aut fortasse de bello suscipiēdo, deq; humanis alijs tum negotijs tum rebus sciscitabitur, primum quæstionis, id est interrogationis ipsius dominatorem perquires. deinde illo inuento considera bis siquam potestatem habeat in conuersione anni, eius ipsius qui te consulit. Quæ res admonet uti primum cōuersionem anni hominis illius uideas, eaq; inspecta eēt perscrutere qualis, quātaq; dominatoris illius uis ac potestas sit in constitutione figuræ, annuæ illius quæsiōis. Quod si genitura consultoris, id est interrogantis ignorabitur, qua ignorata conuersionis annuæ ratio haberi nō possit, statum cælestis constitutionis tempore Lunaris cum Sole coitus, quæ interrogationē ipsam p̄gressa est, perquires, uidebisq; siquam sciscitationis dominator in

COMMENT.

ascendente Lunaris coitus prerogatiuā habuit. Et iuxta regulam hanc pronuntiabis. Quæri hoc loco potest, cognita genitura, dimensaq; anni natalitiij reuolutiōe, sit ne cœli quoq; status tempore Lunaris synodi, quæ sciscitationem ipsam antecessit, inquirendus. Mihi quidem nullo pacto perperam suasisse uidebitur, quisq; utrunq; seruandum suaserit. Nam si Ptolemæus ignorata sciscitantis hominis genitura, ad statum Lunaris coitus confugiendum censet, atq; ideo censet, quod in ipsa Lunaris coitus configuratione magna quædam certitudo posita est, in cassum ne ad annuæ conuersiōis prognosticationem Lunaris etiā coitus prognosticatio addenda uidebitur? ex qua prognosticorum series euidentior fiat. Quô circa ut respondere mathematicus consultius possit, uires, posituram, qualitatem, conditionem, prerogatiuas, naturasq; dominatorum ipsorum siue plures, siue unus idemq; sit, conueniant ne inuicem, an aduersentur? mœreant, an exultent? quo etiā aspectu, et planetis à quibus aspiciantur, quomodo etiā ferantur in cœlo, sint ne cardinales an succedentes, declinantes ne, aut pigris ac deiectis in locis positi? quibus etiā hospitatoribus utantur, quæq; alia inspicienda sunt diligentissime consyderabit. Hisq; simul mixtis ac temperatis non temere ad ferendam sententiam accedet. Vbi enim natalitiæ conuersionis, Lunarisq; coniunctionis dominatores inuicem dissenserint, ac rei quæsitæ dominatoribus aut palàm aduersabuntur aut nullo amicitiae iure sociabuntur, nil causæ esse uideo cur ipse debeat iuxta interrogationis significatorem sententiam ferre. cum hæc ex illis uelut principijs atq; antecessionibus dedue

cantur. Quid enim affirmare, aut certi tradere poterit, ubi quæstionis dominator neq; cum ipso dominatore Lunaris constitutionis, neq; cum annuæ conuerſionis dominatore commune aut consentiens quicquam habuerit? Neq; potestatem aliquam in conuerſione anni aut in ascendente Lunaris coitus.

PTOLEMÆVS.

LXV.

I *N minima coniuñctione, differentia mediæ coniuñctionis, & in media maxime coniuñctionis differentia.*

PONTANVS.

P *leriq; hoc enuntiatum referri uolunt ad Saturni et Iouis coniuñctiones, de quibus tamen Ptolemæus ipse nihil ante locutus est. Me uero angit, quod in Græcis comicibus uideo Solis ac Lunæ coniuñctiões innui. siquidem coniuñctio apud Ptolemæum ubiq; luminarium intelligitur nisi additum sit, quorum ea coniuñctio fuerit, utputa Martis ac Mercurij, Iouis & Saturni, aut aliorum planetarum. Præterea quam Solis & Lunæ coniuñctionem uocet maximam, quam mediam, quæ item minimam, mihi non facile est intellegere. Quò circa tum sensus tum uerba ipsa magnopere me addubitare faciunt propter obscuritatē. Deceui igitur rem ipsam in medio, imo in incerto relinquere. cum sit de ea etiã atq; etiam cogitandum. Ac nihilominus quid alij sentiant, atq; in primis hospes ac familiaris meus Paulus Præficius sacerdos Auerſanus, disciplinæ huius oïumq; bonæ artiū maxime studiosus relinquere inexpressum nolui, idq; est hmōi. Qd̄ triplex cū sit Saturni Iouisq;*

COMMENT.

coniunctio, remotissima illa quæ singulis nonigenis annis contingit, maxima dicatur, quæ autem post singulos uigentos annos ex quo coniuncti iam fuerint, minima. At quæ post singulos ferè ducentos ac quadragentos circuitus quod inter minimam hanc, ac maximam remotissimamq; illam contingit, media, triplexq; hoc ipsum coniunctionis genus per gradus quasi quosdã, perinde ac per filios nepotesq; significaciones profert suas, atq; ita sibi constat, ut quarum rerum maxima coniunctio significatrix fuit, earundem certius ac distinctius indicium faciat media, ab illa enim generali & perne ob remotionem confusa significacione mediæ coniunctionis beneficio atq; indicatione (quod ea quæ propius cernuntur distinctiora appareant) ad certioreni aperitioremq; rerum illarum cognitionem, quæ à maxima coniunctione innuebantur progressio fit. Rursus etiã, quarum rerum significatrix est media coniunctio, earundem quoq; rerum certioreni ac manifestioreni indicationem affert coniunctio minima, siquidem ea quæ q̄ proxima sunt, singillatim distincte q; cernuntur, et tanq̄ digitis tractata particulatim numerantur, ut cum remotissimo è loco uidemus quippiam nos uersum progredi, quod loco moueatur, quodq; incedat, iudicamus aial illud esse. Vbi autem proficiscendo propius factum est, e quum esse cognoscimus aut asinum aut bouë, post uero ubi q̄ proxime ad nos accessit, etiam colorem illius totumq; eius statum cognitum ac certum habemus. Itaq; minima coniunctio res nobis à maxima coniunctione per nebulam quasi quãdam præsignatas, atq; à media indicatas añ oculos ipsos uidetur exponere, expostasq;

explicatim distincteque; notare quod in genituris quoque
 usuenit, ut quæ generali quadam indicatione à natali
 tia configuratione natæ cuiuspiam portenduntur, ea post ab
 anni conuersione expressius decernantur, quæ post est sine
 gulis mensibus à profectioe signi cuiusque; singillatim atque
 (ut ita dixerim) minutatim declarantur. Quocirca si quæ à
 media indicantur cōiunctione uidebuntur aliqua in parte
 differre inter se, aut ab illis fortasse quæ à maxima porten
 duntur coniuunctione, inspicienda statim ac diligenter
 sunt ea quæ significantur à minima, quoniam quæ particulatim
 à minima significantur ambiguitatē tibi omnem generalis
 illius indicationis eripiet. Rursus si confusa ea quæ à maxi
 ma portenduntur cōiunctione, ambiguum te parte ex aliqua
 reddiderint, quod fortasse uideas significationes illas differ
 re inter se, mediam coniuunctionē inspicce, qua inspecta
 nihil tibi ambiguum relinquetur, uult. n. Ptolemæus ma
 thematicum ea quæ prædicat futura particulatim sic metiri,
 ut prima medijs, media ultimis undique consentiant.

PTOLEMÆVS

LXVI.

Sola profectioe ne utare, sed etiam attributionibus &
 ademptionibus stellarum.

PONTANVS.

Dicere nunc de datore uitæ, deque; uitæ spatio, nec ad enū
 tiatū huius explicationem necessarium est, & res ipsa
 maioris est operæ quàm ut hac in parte suscipienda sit.
 Qua quidem de re tametsi Ptolemæus in apotelesma
 tum libris multa disseruit, tamen et obscurior illis expli

COMMENT.

candis fuit, & quædam minutius, ut ita dixerim, atq; enucleatius aperienda erant. Quibus in libris ostenditur quæ loca sunt aspicienda ad uitæ spatium percensendum, qui sit uitæ dator, qui etiam ademptor, quomodo etiam quærendæ sunt partes, ad quas ubi uitæ ademptor peruenerit, mortem, mortis uel periculum afferat, quæ quidem partes letales atq; interimentes à nobis recte dicuntur. Græce sunt αἰούρητοι. Mathematicus igitur de nati uita morteq; prædicturus uita ipsius tum datore, tum interemptore inuento, anteq̃ pronuntiet quot annos natus ille uicturus sit, quoniam singuli planetæ annos suos decernunt, exacte uidebit, addatur ne vitali spatio an dematur aliquid annis à datore uitæ promissis, ex bono malo uel aspectu, atq; ex collocaione benefici malefici uel planetæ. Quando autem obuentura mors sit iudicabit ex planetæ mortem minitantis profectioe ad cœli partem illam, quam letalē interimentemq; appellauimus. Ex numero etiam partium hoc est graduū annos computabit, secundum ascensiones signorum ac tempora, quibus signum quodq; oritur in climate ubi natus is est, de cuius morte pronuntiaturus est. Tot enī futuri sunt anni, ut idem ait, quot fuerint partis cuiusq; horalia tempora, atq; ubi dies fuerit, tempora ipsa diurna erunt, ubi nox, nocturna. Futurusq; annorum ipsorū totus atq; integer numerus est, ubi planetæ in oriente collocati inueniētur, de quibus tamen demendum erit, iuxta portionem remotionis eorum, quousq; occidentē uersus in nihilum deuenierit, quandoquidem stella i occasu posita neq; addit, neq; demit. Quamobrem uolenti mortem alicuius ac mortis tempus prædicere, profectio;

planeta letalem ad locum obseruanda est, ea profectio, ut aliàs dixi, Græce περιπατος est, nunc ut plurima in astrologia inepte, immò barbare, abscisio dicitur, & planeta ille abscisor, & quod ut dixi tam inepte atque improprie nunc dicitur, abscindere, Græce est διέχουσαι, nos & proficisci, unde profectio ducta est, & permeare & percensere commodissime dicimus, & περιπατου ipsam tum profectioem, permeatiōemq; tum etiam recensioem, ipsum etiam planetam permeatorē recensioemq; non improprie uocare possumus, siquidem proficiscendo recenset idest dinumerat cœli spatium omne quod interiectum est, dum in partem illa præfinitam perueniat. Iubet igitur Ptolemæus annis illis recensendis non modo attendendos esse annos à planeta promissos atq; ab interiectis gradibus, cœliq; interuallo significatos, uerum etiam felices infelicesq; beneuolarum, maleuolarumq; stellarum aspectus. Boni nanq; bonarū stellarum aspectus etiam addūt, malarum malæ irradiationes auferunt, multumq; de promisso uitæ tempore subtrahunt. In primis etiam uidendum detrimenta ne hæc euentura sint ex corporum stellarum ipsarum coniunctione, quæ recte dici corporalis potest coniunctio, an quod quadranguli, aduersiue radij impingantur? quanquam & hexagoni nonnunquam radij obsunt, aliquando etiam trigoni, pro naturis signorum quæ multorum aut paucorum temporæ sunt. Quæ autem stellæ annos adiciant, quæ uel adimant, Ptolemæus docuit, inquiens beneficas addere, maleficas auferre, mediæ naturæ Mercurium esse. Quare non modo inspiciendum est post quot annos profectio illa locum partemq; leta

COMMENT.

*Ilem contingat, sed ne medio interim tempore pernicio-
sa figuratio eueniat, quæ numerum illum impleri nul-
lo modo patitur. Rursus felix ne felicium stellarum ir-
radiatio configuratioq; sit annis illis quippiam adiectu-
ra. Hoc præceptum ad morborum, cæterorumq; malo-
rum tempora quæ à cælo portenduntur siquis accõmo-
det, fortasse improbandus non fuerit. Si enim pernicio-
sa figuratio accesserit, malis illis fiet accessio, sin felix
beneficæq; malum id remittetur, eaq; remissio pro na-
tura configurationis erit. Hoc igitur est quod ait, nõ so-
la profectioe utendum, sed quid quisq; planeta uel ad-
dat uel minuat uidentum esse.*

PTOLÆMÆVS.

LXVII.

D *iminuuntur anni ob accipientis imbecillitatem.*

PONTANVS.

Cum dixisset sola planeta profectioe letalem ad locum
utendum non esse, sed considerandum an qui planeta
uel addat quid uel demat, recte uerbum hoc subiicitur,
quo docemur quid à nobis obseruandum sit, ut quãdo
planeta de promissis annis adẽpturus est, itellegamus.
Quoties inquit imbecillus planeta fuerit, quiq; uitæ da-
tor est, ob imbecillitatẽ suam propriũ implere munus
nequibit, siue lōgius uitæ spatium, siue breuius, seu for-
tasse mediocre polliceri uideatur, annosq; illos, id est tẽ-
pus promissum non absoluet, sed tum annos, tum mens-
es, diesq; pro qualitate imbecillitatis demet. Ipsa autẽ
imbecillitas manat tum à malo planeta statu, cum re-
greditur, aut declinat à cardine, aut deiectus languet,

aut domicilio aduersatur suo, aut ab illo decidit; tum ab pernicioſa configuratione. Quocirca in recensendis uitæ annis, cū uitæ ipsius datorem, ob unam aliquam aut plures ex ijs quas diximus cauſas languere, atque in feliciter ſeſe habere mathematicus uiderit, ex tempore illo quod largiri ſuapte natura poſſet, auferet annos, mēſes, diesq; , perinde ut imbecillitas ipſa maior aut minor fuerit, quot autem annos ſinguli planetæ cōferant, quot ue pro natura imbecillitatis demant, hoc loco referre neceſſe non fuit. Siquidem Ptolemæus centum his præceptis magis inſtituit mathematicum quomodo recte prædicat quàm quid prædicat. De acceſſione uero annorum nullam fecit mentiōem, ut arbitror, quod eorū quæ contraria ſunt ratio ſimilis ſit. Implebit enim numerum ſuum firmitas atq; potentia & felix planetæ ſtatus, ſi infirmitas, infelixq; eius habitus demit. adijcietq; annos nedū ꝑfirmet tempus à uitæ datore promiſſum felix benefica ſtellæ radiatio, ꝑtra infirmabit iminuetq; hoſtilis infelicis ſtellæ aſpectus atq; coniuñctio.

PTOLEMÆVS. LXVIII.

M ALEFICA cum matutina eſt, caſum, ue ſpertina uero morbum ſignificat.

PONTANVS.

V itæ non ſolum exitus id eſt mors, mortisq; dies ac qualitas à mathematico quæritur, uerum etiam illa quæritur quæ accidere corporibus ſclita ſunt, ſiue ea uitia ſunt, hoc eſt membri alicuius debilitas, nuſtilatio ue, ſiue morbi, aduerſaq; ualitudines. quæ quidem mala

COMMENT.

quando ex infelici genitura constitutione intellegi possunt, cum nati alicuius uitam inspiciamus, uim statumq; maleficarum stellarum, signa item ac loca quibus minantur, & unde etiam minantur, probe considerare debemus, uti & partem illam corporis cui malum porteditur, & malum ipsum cuius futuri sit generis noscere possimus. Videbimus etiam ab aliquo ne pernicioso aspectu malefica uires ad nocendum adiuuentur, sit ne malum propterea euenturum, quod malefica stella signum ac locum ipsum corpore insideat, an quod hostilibus radijs feriat, quæ singula inspiciere nos oportet. Malum autem ipsum maius aut minus erit, quo plura paucaq; ad nocendum coniuuerint, etenim ubi benefica stella opem attulerit, si bene in caelo collocata fuerit, aut omnino prohibet malum atq; in melius refert, aut magna ex parte lenit. Sed utrum futurum sit damnum rei familiaris, iactura, calamitas, direptio'ue, an febres, an quod aliud morbi genus, ex malefica obseruatione stellæ intellegi posse. Ptolemæus docet, inquiens matutinam portendere uitia, pericula, calamitates, rixas, uesperinam morbos, aduersamq; ualitudinem. Vitium uocoperpetuum aliquod corporis malum, ut oculorum orbitatem, ut claudicationem, ut manuum mutilationem, ut alia huiusmodi. Cum dico morbum, intellegi uolo febres, lienteriam, ophthalmiam, iecinoris, capitisq; mala, item alia generis eiusdem. Inquit igitur, malefica quæ malum minatur ubi matutina fuerit, decernit uulnera, impedimenta, contentiones, aut rerum iacturam familiarium. Vbi uero uesperina, langorem, aduersam ualitudinem. Qualis autem futura sit ualitudo, dā

numq; illud ferro ne an igne aut ruina infligendum sit, atq; ab homine ne an à quadrupede, seu uenenosis à beluis inferendum, accipiendumq; in corpore an in bonis externis, an in fratribus, amicis, cognatis, parentibus, maleficæ ipsius qualitas ac signi lociq; natura diligenter cognita indicabit. Cur autem maleficæ stellæ ubi uespertinæ fuerint morbum potius quàm uulnera, in membrorumq; infelicem habitum decernant, illa uidetur eē causa, qđ uespertinæ non tantum uirium ad nocendum habeant, matutinæ autem, qđ uiribus utantur maioribus deteriora mala inferunt, maximisq; ac ppetuis incommodis afficiunt. Matutinas dico stellæ quas Græci ἀστὴρ ἑωσπρινός, uespertinas quas ἑσπερίουος uocant.

PTOLEMÆVS.

LXIX.

Erit in uisu nati uitium cum Luna Soli aduersa est, ac nebulosis stellis coniungitur. Item cum Luna est in occiduo cardine, ambæq; maleficæ stellæ in cardine orienti. Sol quoq; cardinalis est, natus ipse oculis capietur.

PONTANVS.

Quod præcessit enuntiatum generalem quandam uitiorum ualitudinumq; nati regulam demonstrat, quæ sequuntur enuntiatata singularia uitia, malaq; exponunt, & hoc quidem ad oculos solum pertinet. Itaq; cum luminaria corporis nostri oculis præsent, atq; ei sensui qui uisus dicitur, in cuius genitura luminaria ipsa hoc eē Sol & Luna sibi aduersabuntur, atq; ut Græco uerbo utar, diametrabuntur, malus oculorum eius habitus indicatur, præsertim si hoc quoq; accesserit, ut Luna stellis fixis

COMMENT.

quæ nebulosæ sunt, coniungatur, de quibus quidem nebulosis stellis supra satis dictum est. Arguuntur enim ex hac nebulosarum stellarum coniunctione luminariorumq; aduerso aspectu oculorum ualitudines & uisus ipsius caligatio, perniciosiq; humores uisum ipsam herbetantes, quandoquidē aduersus luminarium aspectus, cum sit suapte natura perniciosus, oculis ipsis perniciē minatur, & fixæ illæ nebulosæ cum sint, caliginem oculis tenebrasq; offundūt. Quocirca natus ille lippitudines, ophthalmias, suffusionesq; oculorum, patietur aut alia oculorum mala pro natura configurationis. Quod si Luna in cardine occidentis cœli, Saturnus Marsq; in cardine cœli orientis inueniētur, Sole etiā in aliquo cardine constituto, natus ille oculis capietur. Cum enim luminaria ipsa in hac constitutione sint cardinalia, & ambæ maleficæ cardinales, ac sibi partim opponantur, partim quadrangulentur, aut etiā coniungantur propter maximas simul omnium ad nocendum uires, necesse est oculorū sequatur orbitas. Neq; enim seruari incolumes oculi poterunt, tot simul oppugnantibus, id est causis ipsis quæ primitiue sunt tantopere aduersantibus. Cæcitas autem ipsa quibus rebus inferenda sit, an ab ignis afflatu, an ex uitiis capitis humoribus, an ex ferro, planetæ ipsi pro natura tum sua, tum etiā signi, atq; ut quis potentior erit, indicabunt.

PTOLEMÆVS,

LXX,

In furentibus Luna Mercurio non copulatur, neuterque ascendenti in demoniacis, in hac figura Saturnus qui

dem noctu, Mars autem interdum cardinem tenebit, maximeq; in Cancro, Virgine, ac Piscibus.

PONTANVS.

Furentis hac in parte intellegi uolumus, quos in primo enuntiatu numine afflatos uocauimus, hi sunt qui furore concitati uaticinantur. In genitura inquit eius qui numine afflatus est, quem Graeci dicunt *ἐνθουσιαστικῶν* unde Sibylla Enthea dicta est, inuenies Lunam nulla prorsus cum Mercurio copulatione coniungi, nullo simul cognationis genere colligari. Simili etiam modo in genituris laruatorum proceritorumq; quos hodie Graeco nomine *daemoniacos* dicimus, inuenies Mercurium Lunamq;, nullam cum horoscopo copulationem habere, nullo ei uinculo iungi, nulla deniq; ratione horoscopum cumplecti. Quin etiam in genitura ipsa siue furētis siue *daemoniaci*, si nocturna fuerit Saturnum, sin diurna Martem cardinalem inuenies, eritq; uterq; longe potentior ad furorem lymphationemq; excitandam, si tunc in Cancro aut Virgine aut Piscibus collocatus fuerit. Si enim, uti dictum est, rationi Mercurius praest, Luna corpori, quis consilio aut rationi esse in eo homine locus potest, i cuius genitura Luna Mercuriusq; nullo simul uinculo colligantur, nec horoscopum qui corpoream nati illius fabricam significat ullo pacto cumplectuntur? imo quod perniciosius est, Saturnus noctu, quo tempus propriae Saturni conditioni aduersum est, Mars interdum, cuius stella nocte gaudet, caeli cardinem tenens, in corpore nati eius perniciosos & insaniam excita

COMMENT.

uitros humores in generat, cum uterq; planeta alter attrahit, alter rubrae praesit, & utraq; bilis id est cholericus melancholicusq; humor ubi uehementior fuerit, in insaniam uergat. Cur uero in Cancro, Virgine, ac Piscibus magis q̄ in alijs signis? an quia Mars Saturnusq; pessime se habent in Cancro? in quo positus Mars altitudinis suae, Saturnus propriae domui aduersetur. in Virgine, quod illic constitutus Saturnus cadat ex Librà in qua exultat. in piscibus uero Mars positus ex Ariete id est ex domicilio suo decidat. An fortasse quod cum Luna Mercuriusq; nulla inter se nec cum horoscopo colligatione iungantur, hoc etiam Saturnus noctu, Mars inter diu, quando nocentiores sunt, ad malum utriusq; habitum adiungant, ut Cancrum Lunae, Virginem Mercurij domum insidens magis, ac magis infestet? cumq; in tam perniciofa configuratione necesse sit Iouem Veneremq; male affici, ad malum etiam Iouis Venerisq; habitum hoc quoq; addant, ut Pisces corpore suo inficiant, Iouis domum, Veneris altitudinem, Cancrum ite Iouis? An quod in Cancro ac Piscibus humores plurimos excitent? cum lymphati maxime humidum cerebrum habeant, inde enim lymphati dicti mihi uidentur, in Virgine uero bilem illam maxime exustam, cuius alumna uidetur insania. An potius dicendum erit, ab insita naturaliq; quadam potestate hoc fieri? idq; ita se habere observatio ipsa docuerit. Qui locus uti fieret aliquanto illustrior ac distinctior, placuit Ptolemaei ipsius uerba ex tertio apotelesmatum libro afferre, quae sunt haec. Epileptici naq; plerumq; sunt qui Luna Mercurioq; nec aut in uicem colligatis, aut cum orientali finitore, Saturni quaedam stellam

» *stellam interdium, Martis uero noctu cardinalem habet,*
 » *quæ superiore è loco figuram despicit. Cum uero con-*
 » *trarium in his accidit, ut Saturnus noctu, Mars inter-*
 » *diu figuræ dominator sit, ac maxime in Cancro, Virgi-*
 » *ne, aut Piscibus insani sunt. Vexatos à demonibus qui*
 » *humido capite sunt, maleficæ faciunt, cum ita se habent*
 » *tes Lunam Soli cõfiguratam obtinebunt, Saturnus qui*
 » *dem in nouilunio, Mars in plenilunio, presertim in Sa-*
 » *gittario ac Piscibus. Sole itaq; maleficæ stellæ, quo dit-*
 » *ctum est modo, si guræ suscipientes dominatum & in-*
 » *curabiles & latentes & quæ ostentui sint quas diximus*
 » *passiones & animæ morbos in ea parte quæ intellegit,*
 » *faciunt. Quibus si beneficarum stellarum Iouis ac Ve-*
 » *neris sc̄cietas accesserit, atq; ipsæ quidem maleficæ occi-*
 » *duum cardinem tenuerint, beneficæ uero orientalem, q̄*
 » *ostentui sint, passiones faciunt, curabiles tñ medicor̄ res*
 » *medijs hoc est subductione & potione, & hoc propter*
 » *Iouem, sortibus uero ac deor̄ ope propter Venerem. At*
 » *cum maleficæ in orientalibus cardinales fuerint, benefi-*
 » *cæ in occiduis, morbos faciunt incurabiles pariter ac di-*
 » *uulgatissimos maximeq; nobilitatos. Morbum autem co-*
 » *mitialem consequuntur compressiones, clamores, pericula*
 » *la etiam letalia. Insaniam, mentisq; externationem mo-*
 » *tus incompositi, rerum familiarium dissipatiões, corpo-*
 » *rum denudationes, execrationes & alia hm̄oi. Lym-*
 » *phationem & humidi exagitationem consequuntur fu-*
 » *riæ, numinum afflatus, uerberationes, quæq; huiusmo-*
 » *di ostentui sunt. Priuatim autem & continentium loco-*
 » *rum figura confert. loca enim Solis ac Martis ad insa-*
 » *niam maxime conferunt, Iouis, Mercurijq; ad morbū*

COMMENT.

» comitalem, Veneris ad demonum uexationes, Saturni
 » Lunæq; ad humidi exagitationes ac lymphationes. Vi
 » deamus quid de his quoq; Iulius Maternus dicat. Sa
 » turnus & Mars solidis in signis positi si diametra se ra
 » diatione respiciant, aut unus in horoscopo sit, alter in
 » occasu, aut unus in imo alter in medio, epilepticos fa
 » ciunt, si uero in tropicis signis constituti hac se radiatio
 » ne respexerint, caducos efficiunt, & qui nulla possint
 » ratione sanari. Item si Mercurius in Virgine aut in Pi
 » scibus constitutus in horoscopo sit partiliter positus, &
 » eum Saturnus & Mars quadrata radiatione respiciât
 » insanos efficiunt. Si Mars & Saturnus ita sint collocati,
 » ut unus ipserum in medio cœlo sit, alter in imo, ex pra
 » uis humoribus uitiosam ægritudinem faciunt, sed si hos
 » Mercurius quadrata radiatione respexerit, deorum il
 » lis præsidio sanitas comparatur. Si uero his in locis posi
 » ti partili sint radiatione coniuncti, ut æquas partes pos
 » sideant, insanos efficiunt, & qui nunq̄ possint ab his
 » criminibus insanie liberari. Si uero in finibus suis sint
 » positi, aut in Saturni finibus sit Mars, & in Martis fi
 » nibus Saturnus, & sint in quibus diximus locis in ini
 » tijs insanie constituti liberantur, posteaq̄ Martis quinq̄
 » tus decimus annus aut Saturni trigesimus cōpleti fue
 » rint. Sed & cum Iupiter & Mars simili se radiatiōe re
 » spexerint, epilepticos faciunt. Si uero sic, sicut diximus,
 » positi in suis partibus fuerint collocati, aut Iupiter in fi
 » nibus Martis & Mars in finibus Iouis in initijs eius
 » kalitudinis constituti liberantur. sed quando prima stel
 » læ tempora trāsierint, id est aut Martis quinq̄tus decimus
 » annus aut Iouis duodecimus, Si Iupiter in horoscopo

- » fuerit inuentus, & Mars in diametro eius collocatus Solē & Lunā qualibet radiatione respiciat, aut insanos efficiet aut lunaticos. Sed & si Luna aut synodica, aut plena in cardinibus posita Martem quadrata radiatione respexerit, & Saturnus ei per quadratū aut per diametrum iungatur, eadē vitia decernuntur. Si in signo Saturni uel in signo Martis horoscopus fuerit inuentus
- » aut certe locus fortunæ, Sol uero in horoscopo sit partiliter constitutus & cum eo Mercurius equis partium societatibus iunctus, Saturnus uero & Mars in septimo sint ab horoscopo positi, epilepticos faciunt, sed biothanatos. Si Mars aut Saturnus in undecimo ab horoscopo loco fuerit inuentus, aut si unus eorum in ipso sit loco positus, alter uero cum Luna sit collocatus, aut eā quadrata radiatione respiciat, & Saturnus aut Mars Mercurio qualibet radiatione iungatur, facit insanos, epilepticos, biothanatos. Sed hoc peius erit si Mars in undecimo ab
- » horoscopo loco fuerit inuentus, & Saturnus in sexto.

PTOLEMAEVS.

LXXI.

- I N marium genituris cum utrumque luminare in signis fuerit masculinis, actiones eorum secundum naturam erunt. In genituris uero mulierum, actiones ipsae intenduntur. Idem de Marte Venereque; matutini namque masculinescunt, uespertini foeminescunt.

PONTANVS.

- L uminaria id est Sol ac Luna cum alterum corpori praesit, alterum spiritui quis dubitet cum in signis masculinis quo tpe quis in lucem uenit inueniuntur, id praestare atque efficere, uti actiones eius masculinae sint, hoc est

COMMENT.

quæ marium naturam sequantur . cum & corpus & animam sic afficiant , ut is marem sese intelligens , quæ maris sunt , præstare atq; exercere contendat . Quod si quæ nascitur scœmina fuerit , cum eius animû supra muliebrem naturam efferat masculina hæc luminariû uis , nimirum in agendo maribus quàm scœminis similior futura est . Mars item Venusq; matutini in maris scœminaq; genitura inuenti hoc idem præstant . contra uespertini & marem & scœminam molliorem reddunt . Eadẽ luminaria in signis scœmininis inuenta uiri animû muliebrem reddunt , qualem scilicet esse mulieris decet . De Marte ac Venere dixit , quod Mars præsit iræ , Venus cupiditati , sintq; morû dutores de luminaribus quod Sol uitæ , Luna corpori præsit . utrûq; autem luminare simul animato corpori quod animal constituit . Non ab re erit quid hæc de re idem author in tertio apotelesmatum libro tradat , referre . cuius uerba sũnt hæc . Cum sola luminaria in masculinis fuerint signis , mares secũdum naturam , scœminæ contra naturam in exercendo masculini animi opere uehementiores erunt . Cum autem Martis ac Veneris stella , siue ipsarum altera , siue utraq; masculina fuerit , mares ipsi naturali in Venerem procliuio res futuri sunt , adulteri , scortatores , turpis atq; illegitimæ Veneris rebus semper dediti . Mulieres præter sexus sui naturam ccibũt , eruntq; lasciuæ , procacibus oculis , tribades , quæ puellas ad turpem coitum sollicitent , clam quidem & in occulto ubi sola Veneris stella , palàm uero cum solus Mars in signo masculino fuerit , ut etiam nõ nunquam perinde ac legitimis cum uxoribus rem agere sese ostendant , Rursus cum luminaria ipsa sola in

» *ſcemininis conſtituentur ſignis, ſcæmina mollite ac nua-*
 » *liebritate animi quanquam ſecundum naturæ leges, ma-*
 » *res aduerſus naturam ipſam mirum in modum exce-*
 » *dent. Veneris ſtella cū ſcæminina fuerit, mulieres erunt*
 » *in libidinem pronæ, adulteræ, quæq; naturaliter ſubiçẽ*
 » *geſtiant & ſemper & à quibuſcunque, ut quæ à nullo*
 » *lo quanquam turpi atq; illegitimo coitu abſtineant. Ma-*
 » *res ipſi molles, naturalemq; ad Venerem incenſi, paſſur-*
 » *ri etiam quæ ſcæminarum ſunt, clam tamen & caute.*
 » *Iidem cum ſtella Martis ſcæminina fuerit, utroq; libidi-*
 » *nis genere abſq; rubore ullo, ſcæde, confidenterq; labor-*
 » *rabunt, exercentes quæ fornicis ſunt, ac promiſcuæ ma-*
 » *ximæq; opprobriofæ & infamis Veneris ſpeciem, eos*
 » *uſq; inquinati, ut inde infames habeantur, ac maledic-*
 » *etis notentur. Quin etiam orientales matutinaq; Vene-*
 » *ris ac Martis figuraciones ad agendum quod maritum*
 » *eſt uehementius apertiusq; impellunt, occidua ac uer-*
 » *ſpertina, magis magisq; molliunt & ad patendum in-*
 » *uitant. Simili etiam ratione Saturni ſtella conſtituta, ut-*
 » *libidinofius, ipurius, opprobriofiusq; exerceat utroque*
 » *(ut dictum eſt) modo adiuuat. At Iouis ſtella ut pur-*
 » *dentius, modeſtius atq; cautius agat, Mercurius uero*
 » *ut publice magis, atq; cum affectuum horum maiore*
 » *excitatione atq; attentione, pluribusq; etiam modis.*

Quoniam autem de corporis animiq; tum uitij tum
 morbis aliquot ſuperioribus enuntiatu præcepta tradi-
 dit, eſtq; inferius de uolentis mortibus traditurus, re-
 ſte quod ſequitur enuntiatum interpoſuit, quod quidem
 ad educationem natu atq; ad ea quæ ad uitam faciunt
 cognoscendam pertineret.

COMMENT.

PTOLEMÆVS.

LXXII.

QVÆ Sunt educationis, à dominis triangularitatis ascē
dentis capito. Quæ uitæ, à dominis triangul
laritatis luminaris conditionarij.

PONTANVS.

In libris apotelesmatum abunde multa dicuntur à Ptole
mao quæ obseruāda sunt uolēti nati uitia & gradinesq;
cognoscere aliaq; item per multa, quæ inter uiuendum
obuenire solent mala. Iisdem etiā libris præcepta con
tinentur, quibus obseruandis cognoscatur an qui natus
est, educationis tempus impleturus sit. Educationem nu
tritionemq; intelligi uolumus eam quæ. Græce est αἴθε
ρτροφία, hoc uero loco tm̄ instituitur unde, & plane
tis à quibus capere significationem debeamus tam eorū
quæ ad nutritionem, q̄ quæ ad uniuersam uitam à stellis
decretam pertinent. Si uis inquit probe ac distincte scia
re, quæ ad nati educationem pertinent, hoc est an illi sit
à cælo concessum ut crescat, quæq; si creuerit in illo em
triendo à primis statim annis euenturā sint, inquirendi
tibi sunt domini triangularitatis signi quod ascendit
in genitura, uidendumq; quomodo sint in cælo colloca
ti, & quibus à stellis irradiantur, bene enim collocati, fe
liciterq; irradiati educationem & quidem bonam pollic
entur, secus uero aut educationem difficilem aut ante
annum, postq; paucos menses uitæ exitum decernunt.
Quam rem collocatio ipsa naturæq; dominorum ipsorū,
illosq; aspicientium planetarum, aut una coniuictorū
significabunt. Cum autem domini triangularitatis cur

iusq; duosint, accedatq; tertius qdam dominatus ipsius particeps, diligenter tum nocturnus tum diurnus dominus, ac tertius ille particeps inspiciendus est, & ubi diurna genitura fuerit diurnus, ubi nocturna nocturnus dñs primo loco considerabitur, qbus consideratis iuxta ipsorum collocationem configurationemq; pronuntiabis.

Quod si nato illi stellæ ipsæ integrā salubremq; educationem, primaq; infantiae tempora promiserint, uti ex ætate pronuntiare possis quæ ad reliquam illius uitam pertinent, domini triangularitatis luminaris conditionarij diligentissime uti contempleris oportet. Luminare conditionarium dicimus illud qd temporis conditionem sequitur, siqdem cum genitura nocturna est, quoniam Luna nocturnum luminare est, domini triangularitatis signi per quod Luna fertur, aspiciendi sunt, cum diurna, qd Sol diurnū est luminare, domini triangularitatis eius, cuius est signum qd tunc Sol pagrat, uidendi sunt, & iuxta illorum naturas, collocationem, configurationemq; pronuntiandū. Quam Græci astrologi αἰρεσις uocāt, nos Iulium Maternum secuti conditionem dicimus, atq; ut illi αἰρεσις ὀν πλωητόι ab hæresi, sic nos à conditione conditionarium uocamus, quod sit eiusdem conditionis seu diurnæ seu nocturnæ. Quocirca si diurna genitura fuerit, & Sol in Tauro sit inuentus, domini Taurinæ triplicitatis inspiciantur, & primo, ut dictum est, loco diurnus propter eandem conditionem. Quam nunc triangularitatem alibi etiam triangulum dicimus, Græci τρίγωνον dicunt, recentiores quidam è nostris triplicitatem propter trium signorum conuersionem, quem nos dominū triangularitatis, Græci uno

COMMENT.

u^{er}bo τριγωνικὰ τῶρα dixere, nec nos fortasse incon-
 cinne triangulatorem dicremus. Iubemur autem quæ
 sunt educationis à triangulatore ascendentes quærere,
 quod cum ascendens principiū uitæ nostræ sit, iure prin-
 cipium educationis triangularitatis eius dominos spes-
 set. Quæ uero ad totam uitam si longior conferatur per-
 tinent, à triangulatoribus signorum per quæ Sol ac Luna
 feruntur quærere docemur, cum uterq; planeta uitæ ho-
 minum præcipue dominetur. Siquidem Solem uitalis poi-
 tentiæ, Lunam naturalis fontem esse constat.

PTOLEMÆVS.   LXXIII.

Sol ubi repertus fuerit cum capite Gorgonis, si neq; aspi-
 citur à benefica stella, neq; benefica octauo loco præest,
 dominusq; conditionarij luminaris Marti opponitur,
 aut eum à quadrangulo percutit, ei qui natus est, caput
 truncabitur. Quod si luminare culminabit, corpus eius
 sauciabitur. Sin copulatio à Geminis aut à Piscibus fue-
 rit, manus ac pedes eius amputabuntur.

PONTANVS.

Sequuntur de mortibus uiolentis obseruationes quædam, et
 primo quidem loco de Gorgonis capite. Hoc cæli signū
 quod fabulose caput Gorgonis uocatum est à Græcis, à
 Babylonijs Algol, infelix et perniciosum est, uideturq;
 fabula illa quæ fertur, Medusæ caput gladio abscisum à
 Perseo, non ab re signo hinc fuisse accommodata, quod
 qui nascens Solem unà cum eo sydere habuerit, securi
 percutiendus sit nisi beneficæ stellæ obstiterint, quæ aut
 octauum locum qui, mortis est corpore suo tueatur, aut

malignam Solis ac Gorgonei capitis copulationem felici aspectu leniant. Hac tam infelix mors tunc futura decernitur, cum ad Solis cum capite Gorgoneo copulationem illud etiam accesserit, ut dominus signi in quo luminare conditionarium inuentum est, Martem hostiliter aspiciat, neutra benefica Solem aspiciente, aut mortis locum tuente. Copulationem dicimus eam quæ Græce est σὺν ἄφῃ, recusamus autem dicere coniunctionem, ne quis scilicet coniunctionem intellegeret, quæ corporalis est, nomine enim copulationis intellegi uolumus aspectus quoscumq;. Nec me fallit codices nonnullos eosq; presertim qui è Caldæorum lingua traducti sunt, non de Sole sed de Marte dicere, hoc est ut Mars cū Gorgonis capite reperiatur. Quod cur probè, efficit primū quod Mars & Saturnus sunt uiolentarum mortuum auctores, deinde quod Ptolemæus ipse in quarto apotelesmatum inquit, si stella Mercurij Marti configurabitur à piratis aut latronibus grassatoribus ue dilacerari facit in signis etiam mutilatorum membrorum atq; imperfectis, siue iuxta Persei stellas quæ sunt capitis Gorgonei, aut caput eius abscindet, aut membra mutilabit. In hac etiam genitili configuratione si luminare culminauerit, id est mediij cœli culmen tennerit, nati eius corpus sauciabitur, multisq; uulneribus afficietur. Cum luminare tantum dicat, nec Solem aut Lunam exprimat dubitari potest de utro sentiat, cum ante conditionariū luminare dixerit, utrunq; cōplectens, & genitura ipsa tum diurna tum nocturna esse possit. Sol & Luna cum medium in natiuitate cœlum possidēt, iuxta Ptolemæi sententiam efficiuntur Græco nomine ἀφῆται, Babylo

COMMENT.

nico ileges, nostro id est Latino nomine radiorum emissores, seu iaculatores, aut etiam proiectores. Quo' circa cum medium cæli utrumuis ipsorum luminarium occupauerit, siue Sol fuerit, siue Luna, efficitur ilegis hoc est emissor. Quodq; ascēdens è summo mundi loco quadrangulariter ferit, uidetur nati corpus cuius fabrica atq; compactio, uita etiam ipsa ab ascendente præcipue significatur, miserabiliter afficere. Sed esto ut Sol hoc efficiat, an Luna etiam hoc idem præstabit? cum uideri possit ex uitiosis potius humoribus aut ex suffocatione mortē allatura, mihi quidem uidetur tam de Luna quàm de Sole intellegi debere, siquidem hoc idem Lunam quoq; præstare, in eodem apotelesmatum libro cum de mortis qualitate loqueretur, Ptolemæus docet, cuius uerba sunt hæc. Violentæ atq; insignes mortes decernuntur, cum ambo malefici planetæ in locis letalibus hoc est interimentibus dominantur, aut coniuncti aut in quadrangularibus oppositis'ue locis collocati, aut cum alter ipsorum, aut uterq; Solem Lunam'ue, aut utrumq; luminare affliget. Et mortis quidem iniquitas ab utriusq; conuentione statuetur, magnitudo autem à luminarium testificatione, qualitas uero ab aliorum planetarum aspectu, & à signis maleficos in se planetas habentibus, & paulo post. Mars autem cum Soli Lunæ'ue præter conditionem, aut è diametro aut è quadrangulo aduersabitur, in humanis quidem signis constitutus, in civilibus seditionibus aut in prælijs facit interficere. Vides mortis uiolētiam maleficis à stellis afferri, magnitudinem uero à Solis Lunæq; aspectu. Sextū quoq; ac septuagesimum enuntiatum in quo de mortibus Sa

turbinis fit mentio, cum utrunq; luminare complectatur, hoc ipsum confirmare uidetur. Quia uero signa etiam ipsa qualitatem mortis decernant, ut paulo ante dictum est, recte subditur, hominis eius pedes manusq; incidendas, in cuius genitura ad ea quae scripta sunt illud accesserit, ut Martis copulatio id est oppositus aut quadrangularis eius aspectus ad quadrangulatorem id est dominum signi conditionarij luminaris à Geminis aut Piscibus proficiatur, cum Geminorum signum manibus, Piscium humani corporis pedibus praesit. Atq; ut ad Martem Solēq; cum capite Gorgonis inuentum redeamus, siue de Sole intellegendum sit, ut Graeci codices, illi quidem quos ipsi uidimus habent, siue de Marte quemadmodum Ptolemaeus ipse alibi tradit, & supra ostendimus, certe sic sentiendum est, eam mortis uolentiam, & ut ita dixerim, carnificinam à Marte inferri non à Sole, quādo, ut dictum est, Mars Saturnusq; uolentiarum ac truculentarum mortuum authores perhibentur. Quod autem aliter monuimus nunc quoq; monemus omnia diligentissime pensitanda esse, cum fieri possit ut benefica aspiciat, ac nihilominus imbecilla sit ac male collocata, contra ut Mars ipse sit in finibus beneficae stellae positus, ac benefica ipsa potēs sit, feliciterq; constituta, quae res de Martis iniquitate plurimū detrahet, benefica. n. integras uires retinens benefaciendi naturam retinet, ac sua iura, suosq; fines strenue tuetur.

PTOLEMÆVS LXXIII.

QUICVNQVE MARTEM ASCENDENTEM HABET, omnino cicatricem in facie habebit.

Martis stella cum malefica sit, ac uulnerū illatrix, ascēdēs uero cum sit prima natalitiæ figuræ pars, atque iccirco primam hominis partem id est faciē significet, eiq; præsit, pro natura sua, proq; ascendētis significatione, si partiliter in horoscopo inuenta fuerit, hoc est in primis ex orientis signi partibus, faciē hominis eius cuius ea genitura fuerit, uulnere scēdabit, et cicatricosam reddet. Nō me præterit in Græcis quibusdam codicibus scriptū etiam hoc esse, præterquam si Mars signi dominus fuerit, quod siue additum fuerit, siue ita Ptolemæus scriptū reliquerit, ratione non caret, siquidem Mars domum suam meri dicitur, quā cum tueatur, non scēdabit os eius in cuius genitura in Ariete horoscopabit. Quod quidē ab ijs quæ in sequenti enuntiatio, dicuntur planè confisari uidentur.

PTOLEMÆVS.

LXXV.

Cum Sol ascendētis domino coniungitur in Leone, nec Mars aliquā in ascendente prærogatiuā habet, nec benefica in octauo loco est, qui natus est exuretur.

PONTANVS.

Quibusdam in codicibus non Sol sed Mars legitur, quā magis probo propter præpositas rationes, neq; ratione hoc caret, uidentur enim Martis rabies Leonis feruore magis magisq; accensa non ad ferrum ac uulnera, sed ad ignē incendiāq; se conuertere. Cum Leo maxime igneum signum sit, ac Mars in eo collocatus mirum in modum

incendatur, atq; ob ardorem acerrime sæuiat. Sed ad Solem redeamus, hic in Leone, in domo sua, atq; in flagrantissimo cœli signo positus si ascendens signi dominum secum coniunctum habuerit, eum sic radijs suis cõburet, ut nati corpus urendum portendat. Nam cum ascendens signi dominus uratur, nati quoq; corpus urendum significat, nisi in octauo loco benefica, ut dictum est, fuerit collocata. Mars etiam ipse si dominus ascendens fuerit, aut in ipso ascendente prærogatiuam habuerit, cum iuramentonesq; suas tueatur, ne comburatur prohibebit. Sed utrum casu aliquo, an prætoris sententia natus ille comburendus sit, aliorum etiam planetarum, aspectus indicabit. Hæc. n. oia exactissime consideranda sunt.

PTOLEMÆVS. LXXVI.!

Cum Saturnus cœli medium tenet, opponiturq; ei conditionarium luminare, ac terrenum signum est in imo, qui natus est ædificiorum ruina interibit. Quod si humidum signum est, aquis suffocabitur. Si uero humanum, ab hominibus strāgulabitur, aut laqueo flagellis ue peribit. Verum si benefica octauo in loco est, propior his erit, non tamen morietur.

PONTANVS.

Hoc siue præceptum siue observatio ad uiolentam quoque mortem pertinet, atq; ad eos qui Βιοθάγατοι, ut Græci dicunt, moriuntur. Vt autem mors ex ferro ad Martem refertur, sic mors ex ruinis, naufragijsq; ad Saturnum referenda est, pro signi tamen qualitate. Post Martialis igitur mortes, cum uiolentarum mortium Mars Saturnus

COMMENT.

*hisq; authores sint, & sequenter Saturnina subijciuntur. Qui inquit nascitur Saturno cœli mediū tenente, Lumina-
 rari & ditionario à diametro illum percutiente, & edificio-
 rum ruinis obrutus interibit. si in imo id est in cardine
 cœli subterraneo signū aridæ qualitatis, & , ut hodie di-
 cunt, terrenū constitutum fuerit. Quod si aqueū hoc est
 humidæ naturæ fuerit, aquis submersus extinguetur. At
 ubi signum id humanū fuerit, hominum manibus occi-
 detur, aut enim manibus laqueo'ue strāgulabitur, aut
 flagris ac uerberibus ad necem cæsus interibit. Quod si
 benefica stella in octauo loco bene collocata fuerit, natus
 hic licet uerberibus cæsus, licet ruinis obrutus, ac flucti-
 bus iactatus, licet collo laqueum accæperit, non tñ mo-
 riatur, beneficæ stellæ præsidio tutus, atq; ab ijs periculis
 liberatus, quæ stella primo mortis locum præsentia sua
 tuetur, dein de inimicū cœlum triangularibus, medium
 sex angularibus, hoc est amicis radijs aspicit, quibus è
 rebus fit, ut si periculum prohiberi nequit, mors tñ ipsa
 prohibeatur. Illud prætereñdum non est, luminare diur-
 num, id est Solem non posse iuxta & ditionem suam diur-
 no tempore in diurna genitura opponi, Saturno in cœ-
 li medio collocato, nisi cœli medium etiam pro imo cœ-
 lo ponatur, ut sit cœli medium tum superius tum infer-
 rius, Quæ ratione atq; uia Sol in diurna genitura in su-
 perioris cœli medio collocatus ex opposito loco Satur-
 no aduersabitur, in medio inferiori, atq; in aduersa cœ-
 li parte constituto. aliter enim luminare conditionarium
 id est Sol in diurna genitura, Saturno cœli medium te-
 nenti opponi non potest. ac tametsi, μεσ ουρανιæ ple-
 runq; pro superioris cœli medio Græce accipitur, tamē*

etiam pro imo id est inferioris cœli medio aliquando capitur. μετ' ουρανῶν (ut uerbum uerbo reddamus) est cœli medium Latine, siue cœli culmē. Et Græci quidem à uoce hac uerbum etiam formant μετ' ουρανῶν quod significat cœli medium tenet. Nos uero, cum structuræ uerborū huiusmodi parum apte in lingua cadant Latina, à uoce simplici hoc est à culmine deduximus culminare, sicuti à fulmine ductū est fulminare, & à nomine nominare, ut sit culminare culmen tenere, id est in cœli medio cōstitutum esse. Num autē benefica stella prohibere quod dictum est possit, uidendum est etiam atq; etiā. multa enim sunt quæ stellam ipsam imbecillam & minus potentem reddere soleant.

PTOLEMÆVS.

LXXVII.

A S C endentis profectiōem pro ijs quæ corporis sunt factito, partis fortunæ pro ijs quæ sunt externa, Lunæ pro corporis animæq; connexionē, mediū cœli pro actiōibus.

PONTANVS.

In prædicendis ijs quæ inter uiuendum homini euentura sunt, primum consideranda est ualitudo, sanitas, & quæ tum mala, tum bona corpori accidunt. deinde ea quæ ad rem familiarem atq; ad diuitias pertinet, hoc est bona malaq; externa, quæ fortunæ dicuntur. post ea quæ ad corpus animamq; simul pertinent, hoc est quales affectiōes habiturus homo sit, cum contingat nunc dolore, nunc uoluptate, nunc tristitia, nunc gaudio, & aliter, atq; aliter protēpore ipm affici. hos affectus ac passiōes Aristoteles non animæ, sed hominis potius q̄ ex.

COMMENT.

anima constat & corpore, iure putat esse. cui sententia Ptolemæus accedens ait, hæc ad corporis animæq; coniunctionem spectare, id est ad tertium quod ex ea coniunctione constituitur. Deinceps considerandæ sunt hominis ipsius actiones, & ea quæ exercitaturus atq; administraturus est in uita. Quæ omnia ut distincte atq; expresse intellegi possint, hæc à Ptolemæo seruanda traduntur. Ac primum quidem ut bona mala ue corpori obuentura facilius cernantur, ascendentis gradus profectiõnem faciendam iubet, per quam inspecta prius genitura, ad cognitionem eorum quæ corpori accident, & quo etiam tempore accident, peruenietur. Progressio enim gradus eiusdem ad loca perniciosa & aduersa, occursumq; atq; obuiationes maleficorum ac nocentium planetarum indicat morbos, ægritudines, quæq; alia mala corpori accidunt. Nec te illud moueat, quod planetarum apheticorum, id est illegalium, proyicientiumq; profectiões grauissimos morbos, mortem deniq; obnitiare habeant. Leuiora enim mala, morbiq; remissiores, quæq; aliæ passiones corpori clementius accidunt, etiam ab ascendente significantur. Siquidem minores est magistratus ex parte aliqua exercere sclēt iurisditiõem, quam etiam maiores magistratus exercent. licet iudiciorum ac rerum summa penès maiores magistratus sit, quorum est de uniuersa quoq; re publica statuere, ac pro arbitrio de rerum summa decernere. Deinde quid seu prosperi seu aduersi externis in rebus euenturum sit, quo apertius intellegatur, profectiõnem gradus partis fortunæ id est loci in quo genitura tempore pars fortunæ inuenta est, obseruandam docet. cuius accessus ad

loca

loca felicia infelicia'ue, occurſus quoq; fauentium aut nocentium planetarum rerum familiarium accēſſionem iacturam'ue, externorumq; bonorum felicitatem aut infelicitatem indicabit. Tertio loco profectiōem gradus Lunaē quo geniturae tempore ferebatur inſpiciendam monet, ex cuius progreſſione, atq; ex maleficorū beneficiorū'ue planetarum occurſibus atq; aſpectibus indicentur luētus, mœrores, iræ, tristes cogitationes, curaq; grauiſſimæ. aut uiuendi hilaritas, gaudia, uoluptates, animi tranquillitas, ac ſecura mentis cogitationes. Quarto loco ut de actiōibus atq; adminiſtrationibus certa ferri poſſet ſententiā, profectiōem gradus culminantis. id eſt cœli mediꝝ geniturae tempore inſpiciendam præcipit, ut ex eius qualitate, ac planetarum naturis quales actiōes futurae ſint coniecturam capere poſſimus. Huiusmodi enim profectio nobis ſignificabit, an qui magiſtratus fungendi, dignitatesq; conſequendae hoc uel illo anno ſint, an potius repulſa ferenda, deponendusq; magiſtratus ante geſtus, quæq; alia ſunt generis eiſdem. Quoniam autem quatuor hæc loca præcipue in hominum genituris obſeruanda ſunt, aſcendens, cœli medium, pars fortuna, ac Lunaē locus, iccirco Ptolemaeus horum profectiōes inſpiciendas ſuadet. ſiquis denique ex iſs profectiōibus pronuntiarī poterit quicquid obuenturū ſit in corpore ſanitatē uel ægritudinē, in re familiari proſperi uel aduerſi, in paſſionibus iucūdi, uel acerbi, in adminiſtratiōibus ac dignitatibus honoris uel inhonoratiōis atq; infamiæ. Hæc enim maxime ſunt in uita conſyderanda, quæ cum in iſs uita hoīum præcipue uerſetur. In libris è Babylonico tranſlatiſ uideo de

COMMENT.

Solis etiam loco fieri mentionem, quam in Græcis uolunt
 minibus nullam esse intellego. Neq; hoc tantum loco:
 sed cō pluribus etiā locis Babylonij mathematici ad Pto
 lemæi dicta non pauca addidere, q̄ translationes ipsæ q̄
 nunc habentur cum Græco exēplari collatæ docēt. Sed,
 ut dixi, quatuor illa in hominū uita præcipue cōsideran
 da sunt. Ex loco aut Solis indicari uolunt dñi uoluntã
 tem erga hominē ipsum cuius natiuitas inspiciatur, hoc
 est sit ne à dño beneficijs an maleficijs afficiendus. Qd̄
 si ulterius a libet quærere, cur nō etiã facienda erit profe
 ctio partis filiorū, partis amicorū atq; inimicorū, partis
 uoluptatum, & aliarum quæ in uita & genituris ho
 minum cōsiderantur. Sed, ut dixi, quatuor illa ut uita
 principalia inspicienda traduntur à Ptolemaeo.

PTOLEMÆVS. LXXVIII.

EXERCET sæpe uires stella quo in loco nullas habet
 uires, lucrum inexpectatum nato afferens.

PONTANVS.

Iulius Maternus singularis uir disciplinæ obscuram &
 maxime utilem uiam & cognoscendis & pronuntian
 dis cœlestibus decretis aperuit, cum antisciorum, doct
 decatemoriorumq; scientiam nobis aperuit, quam Pto
 lemæum arte quidam celasse ipse author est. de quorū
 cognitione & usu hæc tradit. Si quæ itaq; stella in ordi
 nanda genituræ se non uiderint, quærendum est, an sibi
 per antiscium sociata radiatione iungantur. Cum enim
 antiscium sic miserint, ut trigonica per antiscium uel
 quadrata, uel diametra, uel hexagona radiatione iungantur

gantur, sic stellæ ipsæ decernunt, ac si sint simplici ordi-
 natione constituta. quod cum inspexeris omnia quæ in
 fati hominum quaruntur facile poteris inuenire. Do-
 decatemorij quoq; tantam fidem adhibendam censeat, ut
 Ægyptios dicat ad explicanda stellarum decreta ipsi po-
 tissimū usos, quippe qui existimaret ex dodecatemorij
 omnem uitæ substantiam inueniri posse. quorum ratio
 sic traditur, ut inuento gradu in quo planeta collocatus
 est, eum gradum duodecies ducas, summamq; inde ex-
 stititā, ab eo signo in quo planeta positus est incipiens,
 per sequentia signa distribuas. In quo enim gradu sum-
 ma ipsa desinet, ille ipse gradus dodecatemorij locus
 erit. quo loco inuento, è cuius planeta finibus gradus
 ille sit, cuius etiā decuria à quibus planetis aspiciatur,
 & finium dominus quomodo sit collocatus uidebit.
 Etenim si dodecatemorion Lunæ presertim crescentis in
 finibus Martis inuentum fuerit, malū portendit, quod
 nocens Martis uis afferat. Huius supputatiōis ab aliud
 exemplum afferemus, quàm quod ab Materno ipso at-
 latum est. Esto Sol in Arietis parte quinta, & minutis
 quinque, ipsæ quinque partes duodecies multiplicata sexa-
 ginta partes constituunt, Similitatione ex quinque minu-
 tis sexaginta constituuntur minuta, quæ partem unam
 id est gradum unum implent. uniuersa hæc summa cō-
 stituit gradum unum et sexaginta, quos sic distribuet,
 ut ab Arietis principio incipiens cui triginta gradus tri-
 bues, moxq; per Taurum progrediens reliquos triginta
 gradus Tauro annumeres, unus ille reliquus dodeca-
 temorij locum offendit, isq; Geminorum primus
 gradus erit, qui gradus cum sit è Mercurij finibus, &

COMMENT.

à Mercurio ipso hexagona irradiatione aspiciatur, id efficiet ut uideri possit sex angulari aspectu Sol Mercurio iunctus esse, ex qua copulatione ea significabuntur quæ significari solent, cum planeta sex angulariter se aspiciunt. Quin etiam ut Mercurius ipse locum eum non aspiciat, tamen ratione finium societas & familiaritas quædam inter eos initur, ex quo fit ut situnc Sol bene collocatus fuerit, & locus ille bene illustratus, ex eo gradu bonum aliquod ob Solem offeratur insperatum quidem, quoniam nullo id aspectu portendebatur. At licet Aries Geminiq; hexagona radiatione coniuncti sint, tamen etiam si nulla se radiatione aspicerent, bonum illud dodecatemorijs ratione futurum esset. Mars in aduerso genitura loco positus, etiam ex loco dodecatemorijs minuitur. namque ut feliciter collocati planeta bonum, sic infeliciter constituti malum portendunt è dodecatemorijs gradu, quod & augetur & minuitur pro qualitate irradiationis. Multum in utranque partem conferet finium dominus, in quibus dodecatemorium reperitur, cum uel bene uel male in figura genitura constitutus est. Nomen ipsum dodecatemorijs ductum est ab eo quod est Græce δώδεκα id est duodecim et μέρος pars, quod pars una duodecies supputetur. Latine uero tantum è duobus compacto nomine parum comode exprimi potest. Quocirca fortasse non insignificanter à nobis duodenaria uocabitur. ac de dodecatemorijs hætenus. Antisciorum ratio & difficilior & occultior est, eaque è gradu æqualitate proficiscitur. Constituamus hinc Cancrum, hinc Genimos, prima pars Gemini in uigesimam nonam Cancr partem nititur antiscium, secunda in ui

gesimam octauā, & sic deinceps. Rursum Cancrī pars
 prima mittit antiscium in uigesimam nonam Geminorum
 partem, secunda in uigesimam octauam, & de
 inceps eodem ordine. quod uicissim etiam faciunt Tau-
 rus ac Leo, Virgo & Aries, Libra & Pisces, Scorpius
 & Aquarius, Sagittarius & Capricornus. Idem etiā
 usueniet, si ab his ultimis Sagittario & Capricorno
 incipies, & in Cancrum Geminosq; ordine contrario
 regrediare. Planeta igitur in primo Geminorum gra-
 du inuentus magnam sibi in uigesimo nono Cācri gra-
 du prerogatiuam uendicat, propter antiscij authorita-
 tem. & quāuis gradum illum nō aspiciat, tamen ali-
 quando pro naturafigurationis ac qualitatis suae nō ex-
 pectatum ex eo loco bonum aut malum afferet. quod
 graduū aequalitas praestat propter suam ipsorū affinita-
 tem. Siquidem Solis Lunaeq; & planetarum ceterorū
 eadem est super terras mora, cum in alterutro graduū
 horum fuerit. Par enim dies est Sole peragrante primū
 gradum Geminorum ei diei qui est Sole uigesimam no-
 nam Cancrī partem tenente. Idem nanq; interuallum
 ab aestiui solstitij atq; utriusq; æquinoctij pūctis ad hos
 gradus inuenitur. nec alia diuersitas est, nisi quod dies
 primi Geminorum gradus etiam crescit, contra uigesi-
 mi noni gradus Cancrī dies decrescit. Pari tamen por-
 tione & planeta in primo gradu Geminorum constitue-
 tus ad solstitiū accedit, at in uigesimo nono Cancrī posi-
 tus à solstitio recedit parietiam interuallo. Hæc æquali-
 tas & cognatio graduum ipsos simul iungit, & quasi
 quodam affinitatis uinculo obligat. ex quo fit ut pla-
 neta in horū altero positus alteri amicus efficiatur. Nā

COMMENT.

Et hospes in dōmo nostra acceptus hospitij iure, etiā
 cognatis nostris domesticus efficitur. Hęc ratio multos
 planetarum effectus significationesq; ab aspectibus nō
 indicatas patefacit, quod ipse etiā expertus affirmat
 uerim. Habuit aliquis cum nascitur in coeli medio Vir
 ginem, Iouem in Ariete. Iupiter itaq; ex ariete in Virgi
 nem Antiscium mittens occulto hoc præsidio natum ad
 magistratus adipiscendos adiuuat. Interturbabit autem
 Iouis præsidium & magistratus administrationem
 Mars Antiscium Iouis hostilem in modum aspiciēs. Cō
 tra Venus ad Iouis beneficium adiumentū plurimum,
 conferet, & administrationem felicem efficiet, si Antiscio
 illi beneuolis ē locis suffragium suum contulerit. Occul
 tissimas has planetarum significationes, quæq; ē dode
 catemorijs, Antiscijsq; proficiuntur, Ptolemæus innuit
 cum ait planetas sepe numero bonum aliquod & qui
 dem non expectatum, hoc est ab aspectibus non de
 nuntiatum afferre ex locis in quibus ius non habent,
 nam nec uires aūthoritatemq; ijs in locis habere uident
 tur ullam, cum neq; loca illa intueantur, neq; in signis
 ijs aut altitudinem aut dominatum habeant, nihilomī
 nus Antisciorum dodecatemoriorumq; beneficijs ac me
 ritis lucrum afferunt, & ubi minaces stellæ offuerint,
 damnū, atq; incōmoda, apud Meroen Æthiopiæ, q̄ æq;
 noctiali circulo ē subiecta, Sole ab ea ad nos progrediē
 te, diebus nonaginta Solares umbræ orbis nostri umbris
 contrariæ iaciuntur, deciduntq; in aduersum atq; in si
 nistram partem. Vnde populos eos Antiscios ætate sua
 uocatos Marcellinus refert, cum regionum nostrarum
 umbræ in dexteram ubiq; decidāt. Itaq; Antiscij nomē

ab umbra uidetur contrarietate dictum. Non tamen quod in hoc ipso orbe, nostrisque in regionibus, ac sub hoc tractu cœli, aut in aduerso illo tractu gradus Geminorum Canceri gradibus contrarias umbras iaciant, aut Sagittarij gradus Capricorni gradibus aduersentur. Neque quod primus alicuius signi gradus umbram mittat contrariam umbræ quam uigesimus nonus alterius signi gradus mittat, sed quod alterum signum mittat umbram ex crescendo, à Capricorno enim dies crescunt usque ad solstitium Cancræ. Contra alteram mittat umbram ex decrescendo, siquidem à Cancro usque ad solstitium Capricorni dies decrescunt, ac nihilominus idem contingit dierum ac nocturnum spatium, idem lucis ac tenebrarum tempus, quoniam partes ipsæ æqualiter à solstitialibus punctis absunt. Ac de antiscejs hætenus, quorum observationem maximarum, manifestissimarumque significationum esse ipsi sæpenumero experti sumus.

PTOLEMÆVS. LXXIX.

MARS CVM IN VNDECIMO EST LOCO,
qui hunc sic habet, domino suo non dominatur.

PONTANVS.

Superius duobus in locis ante oculos Ptolemæus nobis posuit genituras eorum siue clientium, siue subiectorum, quæ heris dominisque suis non modo cari acceptique futuri essent, uerum tantam apud illos auctoritatem habituri, ut imperare eis uiderentur, illorumque uoluntates pro suo arbitrio moderari. Hoc uerbo quando contrarium futurum sit, nobis ostendit figura proposita, ex qua clientis studium aduersus dominum,

COMMENT.

rursusq; domini in clientem benevolentiam mutuamq; inter se convenientiam non modo nullam futuram intellegere possimus, sed rixas potius & odia contentionesq;. Atq; ut ad rem ipsam ueniamus, decimus figuræ locus, quod non semel dictum est, heris ac dominis attribuitur, undecimus ipsorum domesticis atq; cliētibus. Mars igitur cum sit dissidiorum author, ac discordiarū excitator propter uehementissimos cholerae cui pestis mortuus, uidetur id efficere uti natus ille in cuius genitura ipse in undecimo loco fuerit inuentus, parum fideliter concorditerq; sit cum domino suo uicturus. Quin immo similitudines, rixas ac discordias etiam manifestas Mars sic collocatus inter herum ministrumq; excitabit, ac si quando in certamen uentum fuerit, ministri partes longe imbecilliores ac deteriores reddet, cum locus undecimus decimo longe sit auctoritate ac uiribus inferior. Mars enim cum rapax & incontinens & audax sit, natum illum rapacem futurum indicat & infidelem & profusorem & temerarium, quibus uitis qui praeditus fuerit non modo in administrandis rebus domino satisfacere non poterit, qui nil prius maiusq; à ministro exigit, quàm ut fidelis & continens & ingenij maxime moderati sit, sed illum in odium iramq; prouocabit, eum propter audaciam temeritatemq; in certamen cum domino descendere dubitaturus non sit. Hæc Mars in undecimo loco geniturae clientis positus præstat, qui locus cum domini etiam substantiam ac res familiares indicet, uidetur ob Martis præsentiam significare ministrum illum domini pecuniam infideliter administraturum, ac rebus illius familiaribus incommodo futurum, quibus

è rebus ea quæ dicta sunt necesse est proficiantur.

PTOLEMÆVS.

LXXX.

Cum Venus Saturno coniungitur, habetq; hospitatorē aliquem in loco septimo, qui natus est sordidi coitus erit.

PONTANVS.

Appetitus libidinis, & ea vis animæ quæ hodie concupisibilis dicitur, Veneri attribuitur, ut ante docuimus. Sed cum alij in cœnando sint elegantes mundiq; alij sordidi atq; inquinati, hoc unde proficiatur Ptolemæus ostendit, docens sordidi coitus Saturnum authorem esse, si Veneri in genitura misceatur. Non solum autem Venus Saturno coniuncta, uerum in Saturni finibus inuenta genitura tempore spurcæ libidinis cupiditatem mouet. Quocirca natus ille qui Saturno Venere commixtam habet in genitura, scdissimi coitus erit propter Saturni squalorem ac sordentem naturam, cuius contactu Venus ipsa licet elegantiarum habeatur dea, mirū in modum inficiatur ut pote contagione corrupta, quod tunc omnino continget, cum hospitator hoc est dominus signi aut finis in quibus Venus posita est, aut planeta qui plures in signo eo prerogatiuas habet, in septimo collocatur, qui locus nuptiarum & rerum Veneris est. Cum enim hæc omnia simul conuenerint, fieri non poterit quin homo is sordidæ libidinis futurus sit. Ipsa uero coeundi sordities ac turpitude unius generis non est, sunt enim qui puellas oderint, uetulas sequantur, alij qui relictis ingenuis ancillas ac seruas depereant, alij qui nisi scdissimas atq; abiectissimas meretrices nolint

cognoscere, nonnulli qui manibus obscena patrent, aut
 cognationis iure uiolato sanguini .i. filiabus neptibusq;
 non parcant, aut mulieribus ipsis obsceno more utantur
 Quocirca hospitatoris natura qualitasq; signorum con-
 sideranda est, uidentusq; planetarum ipsorum hoc est
 Veneris, Saturni, & hospitatoris status ac figuratio, ut
 uitia ipsa notiora fiant, cum fieri possit ut coeundi tur-
 pitudos sit etiam diuersi generis.

PTOLEMÆVS.

LXXXI.

Tempora modis septē deprehenduntur, ab interuallo duorū
 dominatorū, ab interuallo configurationum inter se, ab
 accessu alterius ad alterū, ab interuallo inter se alterius
 ipsorum, & loci rem quæsitam significantis, ab occasu
 stellæ cum additione atq; ademptione, & à mutatione
 dominatoris, & ab accessu planeta in locum suum.

PONTANVS.

Quæ ratione quibusq; regulis obseruandis cognoscamus
 quo tempore p̄ficiendum aut quando euentus sit id de
 quo mathematicus consulitur, quod ue iam ceptū aut
 animo destinatum est, Ptolemæus hac in parte docet,
 & prima q̄dem regula est, uti ambos dominatores hoc
 est ascendētis & loci in quo collocata est significatio
 rei consultæ siue inceptæ aut iam incipiendæ, animoq;
 destinatæ diligenter inspiciamus, & illorum configura-
 rationes statumq; consideremus, hoc est quemadmodū
 sint in cælo collocati, quibus etiam planetis copulentur,
 & ad quæ loca quas ue stellas ferantur, quæ habeāt p̄si-
 dia, sint ipsi ualidis uiribus an ibecillis, quæq; alia nulle

to studio uidenda sunt, quippe cum ex hac inspectione euentus qualitas intelligatur, sit ne res ipsa facilis an difficilis factu, uentura ad finem destinatum, an in ipso principio siue in medio cursu destituenda, & si quibus adiuuentis fulcienda, aut contra impedienda, quorum omnium ipsa cœli figurando diligenter considerata index erit. Sed nec obliuisci debemus eorum quae supra de Luna, deque Solis Lunaque coniunctione ac de domino reuolutionis anni precepta sunt. Nec preterendum est id quod de Luna observatione traditum est id est an sicui planetae corpore aspectu uel non copalatur, forte per aliquas stellas fixas qualitatis eiusdem copuletur. Quibus omnibus consideratis atque in bilance, ut ita dixerim, suspensis, quaeretur rei ipsius tempus, hoc est quando res incepta destinata uel perficienda sit, quod quidem tempus colligetur ex diuisione graduum inter ipsos dominatores interiectionum, quam interiectionem Graeci δι' ας ας ιν uocant, nos & intervallum & intercapedinem & interstitium dicimus, recētiōres distantiam uocitant. Gradus igitur interlabentes seruata lege ascensionum, tempus demonstrabunt, atque haec quidem prima inspectio est. Secunda contemplandi temporis uia ratioque est, uidere qui tunc inter dominatores sit aspectus, atque ubi nullus, aut non dum perfectus fuerit, quot interiectioni gradus sint, dum ad coniunctionem aut mutuam ad aspectum ueniant, numerare. Quin etiam ut rei facilitas difficultasque intelligi possit, sit ne etiam res illa consumanda? dum ipsi dominatores aut coniunguntur, aut se inuicem aspiciunt, uidenda est tunc configurationis huius collocatioisque planetarum aliorum etiam signorum qualitas ac natura. Frustra enim

COMMENT.

tempus queritur, ubi *destinatum* opus in *caelum* susceptum est. Tertia regula *temporum* inueniendorum, siue anni siue menses diesq; futuri sint, hoc præcipit, ut obseruato *dominatorum* inter se *interuallo*, uideamus quo tempore alter sit ad locum alterius peruenturus, siue *dominator* *ascendentis* ad locum *dominatoris* rei *quæsita* aut *destinata*, siue *dominator* rei ad locum eius qui est *ascendentis* *dominator*, siue *ambo* coituri sint, quo tempore eadem illa quæ diximus *consyderanda* sunt. Quartus colligendi *temporis* modus hic traditur, ut iuxta *legem* *ascensionum* diuinetur *spatium* quod est inter locum rei *quæsita* & alterum *dominatorum*, quos duos esse dictum est. Ipsum enim *spatium*, id est *gradus* *interiecti* *annos* *menses*, *diesq;* *planè* *significabunt*. Quinta obseruatio docet *inspicere*, uter *dominatorum* prior ad *occasum* sit peruenturus, is enim *cardo* *rerum* *exitum* *indicare* *cum* *primis* *creditur*. quo *inspecto* *uidendum* est quanto tempore id est post quot *menses* *annos* ue ad *occasum* id est ad locum *occidui* *cardinis* *proficietur*. Et per hunc maxime modum *efficiendæ* *rei* *celeritatem* *tarditatem* ue aut *mediocritatem* *intelligemus*, quæ tempus ut exactius *definiri* possit *seruandum* est, quod *in* *uitæ* *spatio* *diuinetur* *seruari* *debet* à *Ptolemæo* *præceptum* est. Siquidem *uidendæ* *sunt* *stellarum* *configurations*, & quid quisq; *planeta* *uel* *addat* *uel* *deinat*, quæ uis fortasse non eodem modo & hic & *in* *spatio* *uitæ* *temporum* *ratio* *habenda* sit. Nequaquam etiam *signorum* *qualitas* *relinquenda* est *in* *obseruata*, quando & ipsa quoq; ad *tarditatem* *celeritatemq;* *non* *parum* *collata* *uidetur*, cum *signa* *ipsa* *alia* *tarda*, *alia* *festina*, *alia*

mediocris motus esse perhibeantur. Sexti modiratio est ut cum dominator regrediens & ut hodie dicunt, retrogradus fuerit, quod vires ad præstandum aliquid parum validas tunc habeat, non ante sententiam de pollicitis eius, si quid polliceri videbitur, feramus, quam recto cursu progredi cœperit, itaque interualli eius nullam rationem habebimus, donec recto cursu ferri incipiet, sed regressionis stationisque tempore prætermissio, interuallum distantiamque ex eo loco capiemus unde rectus progredi cœperit. Gradus enim directionis progressionisque interualli principium erit, quo interuallo cognito, temporis quoque interuallum cognoscetur. Idem seruandum erit, cum dominator Solaribus radijs occultetur & ut hodie dicunt, cœbustus fuerit, quid enim oppressus ac latitans præstare dominator potest? quocirca expectandum est dum Solis euadens radios, sui que iuris factus, atque aliquanto longius ab illa digressus oriri incipiat, ac matutinus appareat, tunc enim ab eo gradu in quo matutinus efficitur, sumenda distantia est, qua sumpta de tempore ipso sententia ferri poterit. Septimo præcepto docemur uidere quo tempore dominator qui significantior est, in locum suum peruenturus est, & domum exaltationem uel suam, aut locum in quo prærogatiuam obtineat ingressurus. Ex duobus enim dominatoribus significantior præferendus est, siue is rei consumationem promittat, siue contra difficultatem inceptumque ipsum frustrari uideatur. Is enim domicilium suum ingressus, uiribus auctus, tunc quid futurum sit decernet. Quod ut manifestius fiat, cœli figuratio inspicienda est, cum domum ipsam aut exaltationem ingreditur. Præceptis his etiam præcepta illa pro

COMMENT.

rei natura uidentur accommodanda, quæ supra tradita huic inuestigationi uilia erunt. Quid enim aut difficilius est, aut exactiore diligentia indiget, quàm non solum qualis rerum euentus futurus sit prædicere, uerùm etiam euentus ipsius certum tempus diemq; præscribere.

PTOLEMÆVS. LXXXII.

CVM figuræ æquales erunt nouilunij aut plenilunij, horoscopus inspice, quæ si etiam æqualis fuerit, ad ferendam sententiam ne properes.

PONTANVS.

Hoc præceptum & generale uidetur, quippe quod rebus omnibus accommodari potest, de quibus mathematicus consulitur, & singulare cum regulis quæ de perscrutando tempore traditæ sunt, recte annecti queat. Atq; ut generaliter traditum intellegamus, referamusq; ad ea omnia de quibus consulimur, quæq; an futura sint, & quæ uia futura sint ipsi perscrutamur, sic mihi uidetur obseruandum, uti figura constituta, planetarum situm, prærogatiuas, conditionem, aspectus, de fluxionesq; inuestigemus, & cardines, cardinumq; ipsorum, ac rerum significatores, de quibus consulimur, quasq; agendas suscipimus obseruemus. Quibus reliquisq; necessarijs probe inspectis, qui planetæ ad rem perficiendam conducant, qui ne fiat obstant, diligenter animaduertemus. Vbi enim & ualidiores & plures maximeq; superiores planetæ adiumento ac præsidio esse inuenierimus, contra qui aduersentur pauciores imbecillioresq;, licet

aliquo cum impedimento ac difficultate rei illius euentus futurus sit, incommodiq; aliquid in medio interim cursu aut in ipso initio aut deniq; propè exitum passura sit, ex sententia tamen eius qui rem ipsam agendam suscepit, conficiendam pronuntiamus. Quod si aequales uires auxiliantium aduersantiumq; uiderimus, eademq; utriusq; partis authoritas fuerit, tunc ne incertum hic atq; illuc feramur interlunium, seu p' emilunium antecedens considerandum est. ad quod ubi confugerimus, cæli figuræ constituemus, & cardinū dominos, signatq; dominatorem, & planetarum aspectus, collocationesq; contēplabimur. Quæ in figura si amicos inimicosq; paribus uiribus nuntios, æqualiq; potestatis præditos inuenerimus, sententiam differemus. Quod autē Ptolemæus dicit festinandum non esse ad prædictiōem, innuere nobis uidentur, adhuc quærendū atq; expectandum esse aliquid, quod tamen pro natura rei fieri non semper poterit. Nam si res ipsa eiusmodi est, ut si nunc omittatur, fieri amplius nequeat, nescio quid ultra quærendum expectandumq; relinquatur. Sin eiusmodi est quæ alio tempore suscipi, aut suscepta intermissaq; instaurari ac rursus, ut ita dixerim, resumiqueat, non frustra expectandum esse præcipitur. Quam ob rem in negotijs huiusmodi, ubi post æqualem figurarum liberationem uiderimus non multum temporis absfuturū, dum aduersantes illi planetae in loca depressa atq; abiecta corruant, suamq; omnem authoritatem amittant, contra ut planetis auxiliariibus maiores uires & amplior potestas atcedat, in id tempus iudicium nostrū reseruabimus. Sed nec obliuisci debemus qd genitura, qd

COMMENT.

anni conuersio, quid temporum dator promittat. Si uero præceptum hoc ut particulare superiori regula adijcimus, hoc seruabimus, ut figuras ipsas, interualla accipiamus, ex quibus tempora colliguntur, ac si septem quas tradidit uias issecuti, eadem tempora inuenirimus a pluribus atq; potentioribus significari, tunc ore libero pronuntiemus. Sin ea differentia fuerit, ut cernere nequeamus in quam potius sententiam eundum sit, ad figuram Lunarum cum Sole coitus, aut oppositiōis, ut dictum est, fugiemus, quæ ubi æqualis fuerit, ancepsq; apparebit, prudentis est mathematici nihil pronuntiare. In hac uero plenilunij seu nouilunij figura, aut alijs, obseruandus erit numerus graduū, qui inter horoscopū & dominatores de quibus ante dictum est, intererunt.

P T O L E M Æ V S.

LXXXIII.

T E M P V S *impetratiōis inter impetrantem ac regem affectionem indicat. Cathedra autem indicat ea quæ actionis sunt.*

P O N T A N V S.

Hoc enuntiatō monemur quid obseruandum, immo quid indicandum sit, cum magistratus, præfectura, sacerdotium, potentatus ue aliquis confertur, ut cum à regibus dono aut uirtutis gratia offeruntur oppida, tetrarchiæ, & qui hodie baronatus dicuntur. hora inquit qua qd à principe, magistratui, muneris ue, aut baronatus præficiatur, id est cæli figuratiō quo tempore rex, princeps, pontifex ue sacerdotium, administrationem, præfecturam ue confert, declarat animū atq; affectionem & etus in
quem

quē munus ipm confertur. Fieri enim potest, ut eiusmodi collatio, aut magistratus designatio ab inimico potius q̄ ab amico proficiſcatur aīo, aliūq; q̄ qui existimatur finem respectet. qđ planeta tum benefici tum malefici, eorumq; configurationes, cardinumq; hoc est ascendentis ac culminis qualitates, eorumq; dominatores significabunt. Tempus igitur designati magistratus aut sacerdotij aut collati numeris diligēter à mathematico inspectum, animum mentem atq; affectionem, dantis atq; accipientis quales inuicem tunc sint, quales etiam sperari post debeant declarat. Cathedra id est tempus quo is qui magistratui præpositus est sedere pro tribunali aut in sella curuli primum cœpit, aut collati numeris sacerdotij aut tetrarchiæ, dynastiæ uel possessionem adipiscitur, demonstrat quales futuræ sint actiōes eius, qui tetrarchiam, sacerdotium, magistratum uel gesturus atq; administraturus est, sit ne etiam administratio ea futura cum laude, quæstu, ac subiectorum populorum beneuolentia, an contra? Sed in ipsa possessione adipiscenda illud considerandum est, quod nō una est ubiq; tradendæ accipiendæq; possessionis ratio. Alibi enim insignia quædam traduntur, quibus acceptis per urbem ornatus incedit is qui magistratui præfectus est, alibi ascendit prætorio in solito sedet, alibi alius atq; alius mos seruatur. Hoc præceptum planè declarat errare illos qui ad prædicendum qualis administratio futura sit, horam concessi magistratus capiunt: neq; enim magistratus designatio gerendæ eius principium est, neq; ante rei cuiuspiam dominus quis dicitur, quam rei ipsius possessionem cœperit. Quæ Græce καθεδρα dicitur,

COMMENT.

hodie nouo quodam & Graecanico nomine intronizatio uocatur. Cathedra autem nomine possessionis ademptio intellegenda est, quacumque ratione possessio capiat. dum illa sit traditae administrationis principium. Ipsa cathedra comodissime à nobis solium dici posset, quod solium dignitatis sedes sit. non minus comode diceretur etiam sella curulis, quauis sella curulis non omnium magistratum sed maiorum olim esset. Quae à nobis dicta est impetratio, Graece dicitur προσβολή, à recentioribus uocari solet obtentio. Sed de uerbo sollicitudine sumus, dum res ipsa planè intellegatur. Impetratio igitur siue obtentio intellegatur actio illa regis principisue, qua subiectum, familiarē, uel amicum praefectura, tetrarchia aut dominatu aliquo donat, aut praetorem designat. Cathedra aut actio illa, cum ipse praetor designatus praeturam inuit, aut praefecturam, aut collata ab rege tetrarchiae primā & solēnem illam possessionem de more patriae capit. Sunt etiam qui προσβολήν non impetrationem obtentionemque intellegi uelint, sed petitionem, sicque transferendum censeant. Tempus petitionis inter rem petitam ac regem affectionem indicat. quod mihi non placet. nam cum subdat cathedram, id est tps captae possessionis indidem esse futuram actionem, nec possessio sequatur, nisi impetratio processioque antecesserit, de impetratione prius mentio faciēda erat, praesertim cum petitiones saepenumero uanae sint, frustra que susceptae. Ad haec de affectione regis non erga rem petitam, sed erga eum cui processa est, dubitari ac quaeri magis conuenit.

MARS cum est ascendens dominus tempore captæ possessionis, præestq; secundo loco, aut copulatur domino secundi, multum damnum afferent.

PONTANVS.

Cum dixisset tempus cathedræ significare qualis futura esset administratio eius qui magistratum iniret, aut gubernandæ ciuitatis habenas acciperet, subdit præceptum quod arbitramur à Ptolemæo traditum tanq; re atque usu ipso comprobatum. Quod ut clarius fiat, non ab re fuerit ea repetere quæ superius dicta sunt, cum de malitia undecimi ac secundi loci loqueremur. Dicitur est autem in creandis principibus ac regibus locum decimum ipsis regibus attribuendum, quod idem fit in creandis magistratibus, præfectis, ac baronibus, quiq; ciuitatibus ac prouincijs imperitant. Primum uero locum subiecto populo attribuendum. Dicitur est etiam locum undecimum attribuendum censui principis ac regis, nec non præfecti, dynastæ, ac tetrarchæ qui creatur, secundum aut subiectorum populorum censui, domesticisq; facultatibus, quod undecimus locus decimo, secundus primo succederet. Tempore igitur cathedræ decimus locus præfecto ac baroni, primus populo q; eius temperationi, imperioq; cõmittitur, secundus populi censui attribuitur. Quæ è re fit ut populi cõsus, subiectorumq; facultates à præfecto ac tetrarcha illo diripiendæ ac uerxandæ sint, in cuius cathedræ Mars ascendens dominus fuerit, atq; in secundo loco collocatus, aut saltem domino loci ipsius aliqua ratione copulatus. Siquidẽ malitia secundi loci rerum familiarium populi detrimentum in

COMMENT.

eiusmodi creationibus cathedrisq; decernit, quæ direptiones eo sæuiores erunt, quo Mars ipse ualidior fuerit. Etenim Martis qualitas ut ignea feruensq; cum admodum uiolenta sit, arguit præfectū, tetrarcham, & principem illum uiolentū, rapacem, & iniuriū fore, cuius animus manusq; tēperare à rapinis nequeant. Copulatio aut ipsa intelligenda est nō modo cum Mars ac secundi loci dominus coniuncti eodē in signo fuerint, uerum etiam cum se aspexerint, aut si quo conuenientiæ ac societatis genere mutuo se cōplectentur. Inscit proferro Mars locum secundum, siue illum corpore suo infideat, siue domino eius aliqua irradiatiōe societateq; miseretur. Cumq; ascendenti signo imperet, cuius quidem dominus est, imperium graue, administrationēq; uiolentam portendit. Porrò imperandi acerbicatem atq; in administrando uiolentiam, improbitatemq; necesse est popularium diuitiarum direptio sequatur. Quod si à contrarijs argumētari licet, facilis & æqua gubernatio futura decernitur, quoties tpe quo præfectus primū in solio sedet, aut rex regni habenas suscipit, Iupiter ascendens dominus est, ac secundo in loco collocatus, aut secundi loci domino copulatus. Arguit enim moderatōrē iustum & tēperatum, ac popularis boni studiosum, iuxta naturæ suæ benignitatem ac moderationem. In ferenda aut sententiâ præcipue uidendum est cuius naturæ sit planeta secundi loci dominus cui Mars copulatur, atq; in qua cœli parte positus, & à quibus aspiciatur, & quo etiā aspectu, ut sententiâ ipsa undiq; sibi cōstet, & qui eam laturus est, sciat illam ratione tēperare, ubi uidebitur ob radiationem quampiam temperāda.

CVM ascendens dominus secundi loci domino cōfigurabitur, sponte princeps multas impensas faciet.

PONTANVS.

Et haec & quae antecedit observatio cathedris id est magistratibus, praefecturis, regnisq; auspicandis accommodatur. Nam si configurationes huiusmodi in alicuius genitura contigerint, alia ratione contemplandae sunt. Et superiori quidem uerbo de Marte tantum locutus est, hoc uero quod sequitur de planetis omnibus. In auspicando inquit magistratu praefectura, dominatu, ac regno, hoc est quo tempore quis primum init magistratum, praefecturam, dominatum, regnum si ascendens dominum secundi loci domino configuratum habuerit, is siue praefectus siue princeps pecuniam multam sponte erogaturus est. Quid si Mars fuerit, ut est dictum? ne autem in hoc ipsi peccemus, aut Ptolemaeum ut sui ipsius oblitum accusemus, sic interpretabimur, ut superior observatio ad populum subiectum referatur, considereturq; ut ad ciues ipsos pertinens, quippe qui sint male, impotenterq; habendi, ac domini praefecti ue manibus diripiendi, haec uero non ad subiectum populum, sed ad ipsum tantum principem referatur. Fieri enim potest, ut urbium rectores rapaces sint, & nihilominus quod rapiunt ad splendorem ac munificentiam conferant. contra ut abstinentes sint, commodorumq; publicorum studiosi, ac nihilominus propriae pecuniae nihil parcant, sintq; de suo liberales ac magnifici. Quotiesigitur qui

COMMENT.

magistratum inquit, aut regnum, dominatum uel aspicitur, planetam ascendentis dominum secundi loci domino coniunctum, aut utrumque inuicem se aspicientem habet, cum domini locorum uires auctoritatemque communent, & alteri alter commisceatur, ita quidem animo afficietur, ut in sumptus magnificentiam, splendorumque suam conferre pecuniam uelit, & sumptus quidem faciet propter dominum loci qui est census atque pecuniarum, ac iuxta loci ipsius proprietatem, sponte uero propter dominum ascendentis qui animi commotionem eam non aliunde magis quam à se ipso excitat. Quales autem futuri sint sumptus, & quibus pro rebus, ex ipsa figuratone querendum est. Fieri enim poterit ut futurae sint profusiones in conuiuia, resque amatorias & uoluptarias.

PTOLEMÆVS LXXXVI.

Sol est fons uitalis potentiae, Luna naturalis.

PONTANVS.

Hactenus de cathedris magistratibusque inmundis dominatibusque capiendis. Quoniam autem Solem Lunamque animato corpori praesse satis constaret, hac in parte Ptolemaeus explicat nobis cui potentiae animalis ipsius quod ex corpore & anima constat, praesit Sol, cui etiam praesit Luna. Quam ad rem aperiendam antequam uenio placuit prius uerbum ipsum quod potentia à nobis traducitur, quod Graece sit declarare. Id nomen Graece δυναμις est, quod nomen tuum potentiam, tuum uim, potestatemque significat. Sed quia nomen uis genitiuo singulari

carèt, iccirco potentiaè uitalis dicimus, loco uitalium uir-
 rium, quod Græce sit genitiuus singularis non pluralis.
 Sed hæc uis pontiaq; id est δ'ύψαμικ, ab his qui nunc
 philosophantur etiã uirtus appellatur. Et quanquam
 uirtus sit animi, atq; assuescendo comparetur, sitq; eius
 contrarium uitium, uoluerè tamen scriptores quidam
 hanc quoq; uocem ab animo ad alia transferre, ut cum
 dicunt uirtutes herbarum uirtutis generãdi ac nutrien-
 di, & stellarum quoq; atq; elemētorum uirtutes. Quod
 fecisse pluribus in locis. M. Vitruuium, qui Augusti tem-
 poribus scripsit uidemus, nam & aquarum & mater-
 ria & arborū uirtutes dicit. Quod ideo hic attingimus,
 ut qui agrestius philosophantur, sciant nos potentiam
 uitalem dicere eam quæ ab ipsis uitalis uirtus dicitur.
 Virtus igitur potentiaq; ac uitalis uis siue potestas, à
 qua est, ut per generationem uita utamur, ad Solem re-
 ferenda est, à Sole enim tanquam à fonte quodam ma-
 nat, cum sit princeps ac moderator luminum reliquor-
 rum, sit dator lucis, unde ☿ qui nascuntur, in lucē uer-
 nire dicuntur, author etiã generationis, quippe cū ca-
 lore suo & moueat, ☿ mota uiuificet. Quid enim aliud
 uita ē quàm uiuificari corporis continuus motus? quod
 ita esse mors ostendit. Et quia cæteræ uires uirtutesq; atq;
 potentiaè, nisi uiuificatum corpus fit, inesse corpori, ipiq;
 animali nequeunt, iccirco uitalis potentiaè fons Sol esse di-
 citur, quod ab eo tanquã à fonte & uita & cætera alia
 uelut à principio manent ac fluant. Naturalis uero uis
 potentiaq; per quam corpora uigent, & (ut hodie di-
 cunt uegetantur) ad Lunam referenda est, quod ea ipsa
 in frigido humectōq; dormitat, & cum à Sole illius

COMMENT.

stretur, Solis ipsius ministerium adiutans, materiã ipsam & conciliat, & Sole uiuificatam uegetat, illa etiã quæ uegetãdis corporibus necessaria sunt subministrãs. Quid autem sit uegetare omnes intellegunt, qui arborũ atq; herbarum corpora contemplantur, quæ quidem sine ira, cupiditateq; ipsa per se fouentur ac uigorem retinent. Vnde Sol ipse spiritus, id ẽ uitalitatis, ut sic loquar, Luna corporis domina uocatur. Sed ad Græca nomina atq; ad translationem ipsam redeamus. Græce φύσις natura est, & φυσικὸν naturale, itẽ φυτὸν plãta seu stirps ac germen, & φυτικὸν uegetatiuum. Hoc propterea dicimus, quod sunt qui arbitrentur Ptolemæum potius scriptum reliquisse φυτικὸν per litteram. T. hoc est uegetabile, q̃ φυσικὸν per litteram. S. naturale, ac dixisse Lunam fontem esse potentiæ uegetabilis potius q̃ naturalis. Illud etiam omittendum non est, & huic enuntiato & compluribus alijs Chaldaeos tranlatores multa addidisse q̃ Græce scripta non sunt, & ipsis quoq; Ptolemæi uerbis à Græcis interpretibus etiã aliqd adiectum, dũ nonnulla quæ à prioribus explanationis gratia adiecta sunt, sic à posterioribus accepta fuere, ut ea Ptolemæi eẽ crederent. Adiecta sunt igitur loco huic, qđ Saturnus esset fons eius potentiæ quæ retentiuã dicitur, quamuis sint qui rationalem ad Saturnum referant, Iupiter eius potentiæ ad quã incrementa referuntur. Mars potentiæ irascibilis. Venus concupiscibilis. Mercurius differtiuæ, quod logistica hoc est differtiuã uis ac rationalis ad eum referatur. Mihi uidetur Ptolemæus de Sole Lunaq; tantum enuntiasse, ut quoniam in rebus cunctis prædicendis, Lunæ Solisq; coniunctionem oppositio

nem' ue inspiciendam in primis præcepisset, hac sententia mirum id uideri nequaquam debere ostenderet, cum altera uitalis potentia, altera uegetabilis origo sit, ab ijsq; uita & uita alimentatio fluat & ueluti suis à fontibus deriuat.

PTOLEMÆVS. LXXXVII.

Mensium conuersiones fiunt ex diebus uiginti octo, horis duabus, ac minutis circiter decē & octo. Quidam aut à peragratione Solis iudicant, cum partiliter exæquatus est gradui ac minuto quod in initio obtinet.

PONTANVS.

olim annus qui nunc è duodecim constat mensibus, nō eā quam hodie rationem habebat, propter paruam enim cognitionem rerū cælestium diuersus erat, aliusq; apud alios populos habebatur. Et Romæ quidem primum decem fuit mensium, post duodecim Numa Pompilio amthore, ac ne tum quidem ipse sibi constabat, donec Iulius Cæsareum probe constituit, unde Iulianus annus dicitur, cuius menses ita quidem distribuit, ut alios è paucioribus diebus statueret, adiecta post quadriennium die una. Quæ Cæsaris distributio (tametsi mensis à Lunæ cursu uocatus putatur) Solaris rationi magis conuenit, cū diebus tantum uiginti octo, horis duabus ac minutis circiter decem & octo cursum Luna suum conficiat, siquidē hoc tempore à gradu signi ubi cum Sole coijt digressa, perq; alia signa progrediens ad eundem illum gradum reuertitur. Atq; hic quidem est mensstruus Lunæ cursus, qui (ut dictum est) ex uigenis octonisque diebus, horis

COMMENT.

*duabus et minutis circiter denis octonisq; constituitur, quot diebus, horis ac minutis cœli duodecim signis pa-
 gratis, ad locum unde moueri cœperat Luna partiliter
 redit. Quocirca mensis Lunaris solari minor est mense,
 nec iuxta Casaris constitutionem capiendus. Ptolemæi
 usigitur ne in reuoluēdis mensibus erraremus, dierum
 nos admonuit, è quibus Lunaris mensis constaret, siqui-
 dem mensium profectioes finito tempore (quod dictū
 est) incipiūt, neq; trigessimus aut trigessimus primus di-
 es expectandus est, iuxta ciuilis mensis constitutionem.
 Atq; hæc quidem de reuolutionibus mensium faciendis
 Ptolemæi opinio est, quanquam alij nonnulli sentire ali-
 ter uideretur, qui non à Lunæ sed à Solis cursu mensē
 reuoluēdum putabant. Nam cum annus ad Solem re-
 feratur, menses quoq; ad Solis cursum referendos iudica-
 bant, tuncq; insequentem mensē incipiendum esse, cū
 Sol ad eum partiliter gradum ac minutum insequen-
 tis signi peruenisset, à quo gradu minutoq; antecedentis
 signi præteriti mensis initio discedere cœperat, ut à
 quot partibus prioris signi antecedentis mēsis initio Sol
 moueri cœperat, à tot etiā partibus signi posterioris in-
 sequentis mensis principio motus sui seriem inchoaret.
 Super hac re queri multa possent, & fortasse in ijs quæ
 ad Lunā maxime pertinent, Lunaris mensis profectio-
 nes, in ijs autem quæ ad Solē, Solaris mensis profectio-
 nes seruandæ potius sunt, quod nos in medio relinqui-
 mus. Menses autem Lunares propè tredecim Solari an-
 no continentur, quod supputatio ipsa docebit, si dies tres-
 centos ac sexaginta quinq; in dies uiginti octo, horas du-
 as & minuta decem & octo ter decies partiare.*

PTOLEMÆVS.

LXXXVIII.

Cum partis fortunæ profectionem in toto reuolutionis anno facere uolumus, à Sole in Lunam, ac tandem ab ascendente capimus,

PONTANVS.

Cum de mensibus reuoluendis sententiam suam tulisset, & è quot diebus constituti essent Ptolemæus docuisset, ne in inuenienda parte fortunæ titubaremus, & hoc quoq; docere nos uoluit, quod huiusmodi est, ut inuento gradu, quem Sol peragrat, ab eo gradu profecti, omnes gradus insequentes dum ad Lunæ gradum peruenerimus numeremus, quibus probe numeratis ab ascendenti gradu exorsi tam diu subsequentes gradus numerabimus, donec summa illa finiatur, in quo autem gradu finita fuerit, is gradus partis fortunæ locum nobis ostendet. Hæc regula superiori regulæ conuenienter subiicitur, illa enim mensium conuersiones facere, hæc in annorum reuolutionibus partim fortunæ inuenire nos docet. In toto autē id est uniuerso reuolutionis anno ideo mihi dixisse uidetur, ne singulis mensibus partem fortunæ quæreremus, quod locum illum totius anni significationem habere censeat, hoc in loco ut compluribus alijs in locis quadam de genitura sunt adiecta. Sed qui Græce sciunt, aperte intellegent Ptolemæum de sola anni reuolutione mentionem facere id est de parte fortunæ in reuoluendis annis inueniēda. Inuēto autē partis fortunæ loco, diligenter inspiciendum est quibus irradiationibus & à luminaribus & à planetis illustretur, qualis sit status

COMMENT.

ac natura domini signi in quo fortuna locus repertus est, seu dominatoris qui plures dignioresq; in eo prerogativas habet, nec non hospitatoris id est domini signi, quod dominatur ac dominus signi partis fortunæ peragratur, signorum quoq; ipsorum qualitas consideranda, videndūq; cū profectio menstrua peruenerit ad id signū in quo est pars fortunæ collocata, qualis sit cæli totius status. Quandoquidem bonum malumq; quod portendit, diuidebatur, si tunc cæli configuratio perniciosior, aut favorabilior fuerit, pro natura configurationis uel accumulabitur, uel minuetur. Sed ad opinionem Ptolemæi de fortunæ parte redeamus, presertim cum pleriq; astrologi nocturni à Luna in Solem proficiscendum arbitrètur, quod ipse in libro apotelesmatum sic improbat. Pars quidem fortunæ die noctuq; semper à numero Solis in Luna nam colligenda est, ipseq; numerus per totidem gradus ab horoscopo subsequenti signa producendus, ut quum Sol rationem figurationemq; ad orientem finitorem habet, eandem ad fortunæ partem habeat Luna, sitq; primus de ac Lunarum horoscopus. Pari autem et eodē mō se habet, ut ab antiquis scriptum est, si quis nocturnis in generaturis uoluerit à Luna Solem per signa præcedētia numerare, qua ratione idem fortunæ locus, eademq; figurationis ratio inuenietur. Hæc Ptolemæus. Sed quid ueteres illi de parte fortunæ colligenda senserint, alienū nō est referre, aliter enim q̄ nunc sentiebant. Siquidem Petrosiris ac Necepho in quos omnis fere astrologiæ laus referebatur, nocturni à Luna in Solem numerandum censere, non tamen per signa progrediendo subsequētia, ut sit cum à Sole numeramus, sed per ea quæ antecedunt su-

gna, contrario quàm fit cum à Sole numeramus modo, quod cum fecerimus, nimirum idem utroq; modo partis fortunæ locus inuenietur, aut à Sole in Lunam per signa subsequentiâ, aut à Luna in Solem per antecedentiâ proficiscendo. Verbi gratia. In diurna genitura ascendit Arietis gradus primus, Luna quidem in primo Cancrî, Sole autem in uigesimo gradu Piscium collocatis, si à Sole in Lunam numerando progressus fueris per signa quæ insequuntur, inuenies Solem à Luna gradibus centum abesse, hoc facto primo gradu Arietis per insequentia signa proficiscere, donec summa centum graduum desinat, desinet autem in decimo Cancrî gradu, qui partis fortunæ locus erit. Sit rursus nocturna genitura in qua primus etiam Arietis gradus ascendat, habeatq; Solem in uigesimo gradu Tauri, Lunam in primo Virginis constitutam, si tunc à Luna in Solem, proficisceris per signa quæ antecedunt, à primo gradu Virginis per Leonem, Cancrum, Geminos, ac Taurum recedendo, inuenies à Sole Lunam gradibus centum abesse, quem rursus numerum iuenies, si à Sole in Lunam per signa subsequentiâ progredieris, tunc ab ascendente principio capto, fortunæ locus in decimo gradu Cancrî eadem ratione comperietur. Quæ causa Ptolemæum adducit, ut die noctuq; in Lunam à Sole numerandum censeat Iulius tamen Maternus & pleriq; omnes nostri temporis nocturnis in genituris à Luna in Solem per signa quæ subsequuntur eundem iubent. Nos tamen rem atq; inter tantos authores in medium relinquemus. Indicat autem Ptolemæus horoscopum ipsum diurnum ac Solarem, locum aut partis fortunæ nocturnum ac Lunarem esse.

COMMENT.

Quidam Sol ad horoscopum rationem habet, eandem habere ad partem fortunæ Lunam. Cum enim Sol ac Luna uegetare ac uiuificare animantia uideantur, et horoscopus quidem qui nati corpus, uitalemq; eius qualitatem significat, Soli ascribitur, iure pars fortunæ cuius locus eandem ad Lunam quam ascendentis locus ad Solem proportionem habet, Lunæ ascribenda est, ut sit quodammodo Lunarum quidam horoscopus, & quem admodum horoscopus statum qualitatemq; animati corporis & eorum quæ corporis sunt significat, sic pars fortunæ ueluti Lunarum alter horoscopus externas res, quæ scilicet exterius accidunt significet, unde fortunæ pars dicta est. Cum igitur Solem uitæ potentia, Lunam uegetabilis fontem esse dixisset. conuenienter duo hæc quæ præcedunt enūtiata subiunxit, quorum altero ostendit in reuolutionibus annorum quæ quidem in hominum uita significationes ualidissimas habent, menses ad Lunam referendos esse, altero partem fortunæ quæ ualidissima etiam potestatis est, à Sole capiendam esse.

PTOLEMÆVS. LXXXIX.

QUÆ Sunt ami septimo à loco, quæ autem patrui, à sexto uide.

PONTANVS.

In constituendis geniturarum figuris quartus patri locus, fratri tertius ascribitur, atq; ut tertius locus fratris, sic quartus patris statum & qualitatem demonstrat. Quocirca si quartus genitura locus patrem, tertius fratres indicat, pater enim unus est, fratres esse plures scilicet

penultimo contingit, interdum etiam nullos, quid mirum est si locus septimus avum, sextus patruum, patruosque significare habet? Si enim quartus geniturae alicuius locus in loco horoscopate constituitur, tunc locus qui erat geniturae septimus in locum quartum concessisse inveniatur. Itaque si locus quartus in genitura nostra patrem nostrum indicat, locus septimus qui est ab eo quartus, patris nostri patrem, qui avus noster est indicabit. similibi modo si tertius geniturae nostrae locus fratres nostro significat, sextus quoque patrum nostrorum fratres qui patris nostri sunt significabit. Uterque igitur locus sextus ac septimus bene diligenterque inspectus, alter patris, alter avistatum qualitatemque declarabit. Planetae enim loca illa insidentes aut aspicientes, signorumque qualitates, & illorum domini qui & quales sunt significabunt. Quod licet sit non omnino facile discernere, prudens tamen mathematicus diligenti cura adhibita hoc etiam assequetur.

PTOLEMAEVS.

XC.

CVM dominator ascendens uiderit, res quae occulta est secundum ascendentis naturam erit. quod si non uidet illud, erit secundum naturam loci in quo ipse est dominator. Et horae quidem dominus colorem eius, Luna uero locus tempus demonstrat, eritque res noua, si supra terram, sin sub terram, uetus. Fortunae pars quantitate eius, longa ne an breuis sit demonstrat. Dominus finium, imo ac medij caeli, item Luna, substantiam eius demonstrat.

PONTANVS.

COMMENT.

Siquando, inquit, tibi in mentem uenerit, ut aliquid quod absconditum, occultum uel sit, aut quod alia ratione lateat perscrutari uelis, primo dominatorem inspice. Erit autem qui pluribus ac maioribus prerogatiuis praeditus est. Hoc inspecto contemplare an dominator is gradum signi ascendentis in figura à te constituta intueatur? Si enim primos illos gradus horoscopantes intuebitur, quale sit id quod occultum nosse quaeris, ascendentis ipsius qualitas tibi significabit, ascendentis enim naturam sequetur. Quocirca signi illius qualitas, natura, ac propria eius uis diligenter cognoscenda atq; examinanda est. Atq; ut rei illius qualitatem magis ac magis introspicias, signi eius domini naturam considerabis, & quae res planetae illi attribuaturs uidebis. Non solum autem uidere oportet, sit ne signum illud humidum an aridum, sed potestates, uires, caeteraq; qualitates, tum eius, tum loci diligenter attendendae sunt, ut natura rei illius clarior fiat. Sin dominator ipse ascendens non aspexerit, locum in quo dominator inuenitur contemplaberis, cuius naturam, uires, qualitatemq; cum probe consideraueris, de qualitate rei illius, id est qualis sit, sententiam feres. siquidem res ipsa loci signi q; illius naturam sequetur. Ut autem res ipsa expressior, & magis ac magis certa appareat, cum tot rerum similitudines atq; affinitates sint, & color quidem magnium rei indicium faciat, postq; haec quae dicta sunt, contemplatus fueris, rei quoq; illius color inuestigandus est, quem hora dñs indicabit. Singulae naq; horae singulis planetis distributae sunt. quae distributio incipienda est à planeta illo qui nomen dat diei. Si enim est dies Lunae, hora prima
Lunae,

Luna, secunda Saturno, tertia Ioui, ac deinceps ascribetur in circuitum ad finem usq; diei noctisq; progrediendo. Oportet itaq; te nō ignorare, quis color cui planetae dedicatus sit. Quin etiam ubi horæ dominus id est coloris indicator alij planetae cōmixtus erit, ipsæ quoq; colores ut misceas oportet. Horæ dñm dicimus eum, qui Græce δι' τωυ est. Post hæc ut quàm diu res illa latuerit, aut quanto post tpe in lucem uentura sit, cognoscas, locum Luna indagabis. Quod si Luna situs subterraneus fuerit, rei illius uetustatem, sin superterraneus, hoc hoc est ut Luna in superiori hemisperio feratur, rem ipsam recentem esse testificabitur. nō nulli tñ in his cognoscendis non Luna situm, sed dominatoris attendendum magis existimant, ut dominator ipse cum occiduus fuerit ac uespertinus, uetustatem præ se ferat, cum matutinus, oriētalis' ue (orientalē enim hodie dicunt, qui Græce est ἀνατολικός) rem ipsam nouā ac recentem esse significet. quod Ptolemæus à Luna tantū loco iudicandum decernit. Nam Luna sub terra constituta, quod ipsa à nobis absit, ueterem rem esse indicat. uetusta enim sunt quæ à tpe huius præsentia remota sunt. Sed uetustas illa maior minor' ue iudicari poterit à collocatione Luna in hemisperio inferiori, quæ cum in secundo loco posita est, propinquior nobis est quàm cum in quinto aut sexto loco. Eodem modo nouitas, et, ut ita dixerim, recentia iudicabitur in hemisperio enim superiori cōstituta cum ipsa præsens sit, rem præsentem id est recentem portendit, eaq; recentior portendetur, cum Luna in loco undecimo, q̄ cum in octauo collocata inuenietur. Hæc eadem cōsideratio palàm nobis faciet, sit ne diutius res illa in occulto atq; abdito futura, an citius manifestantur

COMMENT.

Da atq; in lucem uentura? Verū si Ptolemai uerba probe considerētur, locus Lunæ tempus ipsum id est rei antiquitatem, nouitatem uel magis quā diurnitatem occultationis, aut breuitatem indicationis significabit. Nam cum ait locus Lunæ tempus monstrat, eritq; res noua sit super terram, sin sub terram uetus, uidetur declarare tempus illud non ad diurnitatem, breuitatem uel occultationis, sed ad nouitatem aut uetustatem rei referendum esse, ut si noua sit uestis aut uetus. Et quoniam rebus ipsi tum longitudo, tum breuitas accidit, quantitate enim continentur, ut ex hac inspectione res illa certius cognoscatur, pars fortunæ cōsiderabitur. cuius locus ac signū pro qualitate sua, naturaq; configurationis, sit ne res illa longa, an contra breuis, an fortasse mediocris stature, spatij, aut mensuræ manifesto declarabit. Hoc autē a parte fortunæ queri debere, ratione non caret. Cū enim ascendens & locus partis fortunæ præcipua authoritatis sunt, & in rebus considerandis qualitatē quantitatisq; præcipua ratio habeatur, & qualitas ipsa ab ascendente significationem accipiat, quæ sequitur quantitas à loco partis fortunæ iure significationem accipiet. Ac ne te substantia rei lateat, neq; enim res quæ corporea est cære substantia potest, cum tria hæc prædicamenta (sic enim à philosophis uocantur) substantia, qualitas, quantitasq; res ipsas manifestent, ac nihil corporeum absq; ijs sit, ut substantia inquam ipsa rei deprehendi possit, fines inspiciendi sunt tum mediij tum etiam imi cœli, & ipsorū quoq; finium dominus qui à Grecis ὁριον παρά τω οὐρανῷ dicitur, ipse enim finium dominus siue unus siue duo fuerint (fieri enim potest ut fines mediij cœli sint alterius planetæ quàm imi cœli fines) rei tibi substantiam

indicabunt. His præceptis, observationibusq; tenendis rei substantia, qualitas, quantitasq; deprehendetur. Sed uideamus quàm conuenienter, appositeq; hæc dicantur. A cardine mediæ & imi cæli, hoc est à domino finium qui cardines ipsos cum dominatu quodam tenet, substantia, à cardine ascendens cæli qualitas, à loco partis fortunæ quantitas queritur. quæ cum sint in omni consideratione primaria, primarijs figuræ locis attribuuntur querenda. Domino enim finium mediæ cæli propter cardinis prærogatiuam merito substantia quæ prima est ascribitur, dominatoris loco qualitas, si ascendens non aspexerit, sin aspexerit, ascendenti. Loco partis fortunæ qui Lunæ ascendens esse perhibetur, estq; secundus quidam horoscopus, quantitas cuius est tertia consideratio attribuitur. Ad hæc quoniam res hominum quæ hoc modo queri à mathematico possunt, principium aliquod habere, & quæ aliquando facta sunt, necesse est ut in tempore facta fuerint, ac si nuper fieri contigit sunt noua, sin olim, uetera, hæc inquisitio magna cum ratione. Lunæ delegata est, tum quia Luna propter cõtinuas deflexiones & accessus celerissimos ad alium atq; alium planetam, eorum quæ fiunt excitatrix & princeps causa est, tum quia mensium domina est, ex quibus anni cõstituantur. Ac tametsi Sol dierum atq; annorum author est, tamen nec quod annum latuit recte dicitur paulo ante latuisse, nec diu abditum fuisse quod diem tantum unum aut pauculos forte dies latuit. Quocirca rei occultæ aut abditæ uetustas nouitasq; & an res ipsa quæ latet uetus an recens sit, à mensium enumeratione rectius queritur. hæc q; inuestigatio Lunæ loco iure dedicatur.

COMMENT.

PTOLEMÆVS.

XCI.

MALVM signum est, cum ægroti dominator combustus est, maxime si fortunæ pars affligitur.

PONTANVS.

Planetæ sub Solis radijs cõstituti male se habent, quippe qui maiore à potestate superati perinde ut prostrati atq; attriti iacent. eos Sol exustos auctoritatem, prærogatiuamq; propriam retinere nõ patitur. Quid enim Solis radijs flagrantius? aut eius maiestate angustius? Quò circa male se res habet, si quo tpe ægrotare quis cœpit, significator ægroti ipsius aut in radios Solis iam incidit, aut parũ abest, dum incidat. multo aut deterius se res habebit, si tum quoq; pars fortunæ natalitiæ, seu conuersionis anni illius, infeliciter affecta fuerit, à maleficis maleficarũ stellarum cõfigurationibus exagitata, aut in loco abiecto reperta. est enim res hæc indicio, ægroti illius uires à morbo superatum iri. Græce ὁ ὑπὸ τοῦ ἡλίου λέγεται planeta subradijs Solis positus id est subradiatus, quod uerbũ quia uideretur asperius, magis placuit recentioribus cõbustum uocare. Significator igitur hoc est planeta qui in figura ægrotationis pollentior inuentus est, cõbustus à Sole, ac si in carcerem cõiectus esset, nullũ ægro afferre posse auxilium uidetur. ut si pater familias aut dux exercitus in carcerem coniectus catenisq; uinctus sit. neq; enim aut pater familias laborantem familiarem, aut dux militem ab hoste circumuentum opera sua tueri poterit, com sui iuris non est. Locus quoq; partis fortunæ cum sit tanq; locus opis, subsidij, atq; externi fauoris, hoc oppresso uidetur etiam auxiliij atq; suppliciarum uia obstructa, quod signum nisi pessimũ esse nequit. Iccirco autem futuræ mortis signum non dixit,

quod tempus uitæ à genitura promissum inspiciendum sit, quod uidentia sint loca perniciosæ, quod considerandus planeta emissor, quod item obseruandum quàm lato spatio planeta ipse ab æquinoctiali linea feratur, & quæ sit signi obliquitas, & alia etiam non nulla priuè quæ de morte pronuntietur.

PTOLEMAEVS.

XCII.

S STVRNVS orientalis non adeo nocet ægro, sicut nec Mars occiduus.

PONTANVS.

S i inquit Saturnus in figura languentis dominator inuentus fuerit, recedat quæ à puncto in quo Soli cohaererat, nõ tñ ut omnino à radijs Solaribus se explicauerit, non adeo nocens atque aduersuserit, nec tantum in ægro periculum imminet, neque morbus ipse usque adeo perniciosus futurus est. Martis uero stella minus noxia futura est, neque morbus tantopere grauis periculosusque, si tẽpore incipientis morbi aliquãto remotior à Sole fuerit, ut non dum Soli partili iungatur. Mars enim occiduus, Saturnus orientalis minus nocet. cuius rei rō hæc esse uidetur, quod Saturni stella cum sit frigidissima, Solis radijs calefacta postquæ ab Sole ipso sese explicauit, Solarem illam tepesfactionem & quodãmodo temperamentum aliquãdiu retinet, quo temperamento cum frigida uis eius remissior facta sit, usque adeo nocere non potest. Contra Martis natura cum sit feruentissima, Solis radijs perinde ac repressa, uimque potentiolem sentiens non nihil remittitur antequam Soli iungatur. ex qua remissione quod feruor eius, temperationem quandam se adeptum sentiat, efferuescere minus poterit, nec tam noxius erit. Cuius rei facere fidem potest, quod siquãdo digi

COMMENT.

tum pruna aut carboni negligentius admouimus, ex qua admotione digitum torruerimus, si eum digitum flammis igniq; feruentiori admouerimus, admotumq; diutius reprimi ac retorredi ab igne siuerimus, tostur a ipsa sedatur ac minus minusq; sentitur. Quin etiam si lucernam magno & perflagranti igni admoueris, suam flammulam conseruare non poterit, quando, ut inquit Aristoteles, magnus ille ignis exiguum ad se rapit. Itaq; Mars potentissimos Solis aduentantis radios sentiens de suo calore plurimum amittit. Sed Ptolemæi uerba diligenter animaduertenda sunt, non enim dicit eas stellas cum malefica suapte natura sint, non nocituras, sed minus noxias fore, quod, ut dictum est, remissiores fiant. Ex quo fit, ut Mars Soli propinquo factus, non tamen coniunctus, Saturnus à coniunctione recedens, non tamen ut omnino à Sole sit explicatus, in morbis ipsis minus graues inueniantur. Sunt q; alia ratione interpretentur, existimentq; tum ob cœlestium regionum, tum ob Martis, Saturniq; conditionem sic accipiendum esse, ut cum cœlum in quatuor partes distributum sit, & pars quæ orientalis dicitur Saturno ascripta sit, Saturnus ipse minus aduersus ægrofuturus sit, si orientalis hoc est in parte sua inuentus fuerit, Mars minus periculosus, si occiduus id est in parte occidua sibi attributa incipiente morbo collocatus inuenietur. Quæ opinio causa fuit, ut tametsi in codicibus Græcis de maleficis tamen id est de Saturno Marteq; fiat mentio, additum tamen à Babylonijs sit, Iouis benignitatem accumulari, cum in parte septentrionali, item Veneris cum in parte meridiali incipientis morbi tempore reperiri contigerit. Me non mediocriter reddit dubium, quod plerumq; quos matutinos seu uesperinos planetas nos dicimus,

Ptolemæus ἀπὸ ἡλιωτικῶν καὶ ἐσπερίωνος δicit, quos autē nostri, orientales & occidentios, ipse ἀνατολικῶν καὶ λιβυκῶν sive δυτικῶν vocat. Plerumq; tñ, ut dixi, non semper, cum non nunq̄ promiscue apilionicū & anaticum capiat. Atq; hæc q̄dēni observatio supio ri recte subijcitur cum utraq; ad morbos pertineat.

PTOLEMÆVS.

XCIII.

Ex figuris non ante iudicabis, quàm coniunctionem feceris. Principia enim in una quaq; coniunctione trāsmutantur, quocirca ambas misceto, nec errabis.

PONTANVS.

Non semel, verum etiam sæpius Ptolemæus nos admonet Lunaris cum Sole coitus contēplādi, nec profecto absq; summa ratione, cum enim Sol mediam mundi regionē teneat, eius in ipso mundo authoritatis potestatisq; est, cuius in corpore animaliu est cor, atq; ut corpori uniuerso cor, si cælo ac mundo Sol præest. Luna quoq; quod terris finitima, non modo Solis verum etiam cæterorum planetarum radios atque influxus ab illis acceptos terris refundat, ac cursus sui pernitate singulis mensibus eisdem coniungatur, iure potestatis eius secundo loco habetur, iure utriusq; coniunctio cum primis obseruanda præcipitur. Monemur igitur cum de re negotioq; quorūpiam suscipiendo consulimur, licet interrogationis figuram constituerimus, licet planetarum configurationes collocationesq; probe inspexerimus, licet etiam coniunctionem Solis ac Lunæ quæ præcessit quæstionem consyderauerimus, ne ante quid cælum promittere videatur iudicemus, aut negotium de quo quæritur suscipiendum censeamus, quàm coniunctionem etiam Lunæ ac

COMMENT.

Solis proxime futuram contemplati fuerimus, quæ principia singulis coniunctionibus mutari soleant, id est quæ significatio illa cœlestis quæ ab antecedente coniunctione portēdebat, influxusque cœlestes in elementis, rebusque elementaribus, à coniunctione in coniunctionē mēstruā mutationem suscipiant, hoc autē eiusmodi est. Querit scire ex nobis Marcus, an accommodum futuræ sit, si ipse cum familia rus nūgret. Nos constituta consultationis huius figura, quæ ab ipsa figura portendantur, primū uidebimus, deinde ne decipiamur, figuram et Lunarum cum Sole coitus qui proxime antecessit inspiciemus, et ipsas figuras significacionesque conferemus. Quia uero huiusmodi interrogatio paulo ante finem mensis facta est, et principia, ut dictū est, singulis Lunarum cum Sole coniunctionibus mutantur, figuram et futuræ coniunctionis Lunarum, cum Sole constituemus, quam cum præteritæ coniunctionis figura conferemus, et secundū qualitatem collationis iudicabimus, significatione significationibus comparando. Hoc est igitur quod Ptolemæus præcipit, ut utranque figuram misceamus, figuram. s. coniunctionis eius quæ antecessit, et eius quæ mox insequetur. Hoc autē propter principia quæ singulis Lunarum cum Sole coniunctionibus iuxta naturam qualitatemque cœlestis cōfigurationis mutantur. Quibus figuris, earumque significationibus inuicē comparatis, exacteque pensatis, in ferenda sententia errari non poterit, Sunt quæ præceptum hoc ad principatus ac regna referant, nec Solis, Lunarumque, sed aliorum planetarum coniunctiones intelligendas censent; quoniam etiam ubi nos principia transtulimus, ipsi transferant intelligantque imperia. Græce enim ἀρχὴ utrunque significat principium et dominatum. Iuxta quorum opinionem ueri

bà Ptolemæi uertenda sic erunt, ex figuris non ante iudicabis q̄ coniunctionē feceris. Imperia enim i una quaq̄; coniunctione mutantur, capiendo coniunctionem non Solis Lunæq̄; sed cæterorum planetarum coitum, qđ huiusmodi est. Imperia, regna, & Pontificatus maximū non ante cœperunt q̄ à potenti aliqua & maxime ualida planetarū coniunctione significarentur, qbus icceptis ac permanentibus, necesse est post aliæ atq; aliæ & qđē diuersæ planetarū coniunctiones sequantur, ac pro figurarum coniunctionumq̄; qualitate dominatores mutantur, ac nunc hi nunc illi dominatū suscipiant. Quamobrem in rebus principatum, regnorum, ac Pontificatus maximi p̄dicendis, non semper primi illi dñatores attendēdi sunt, sed potius qui pro tpe fuerint, cum mutari eos contingat. Fieri, n. potest, ut dominatus qui principio Saturni aut Iouis fuit, transferatur in Martem propter auctoritatem coniunctionis post infecutæ, ex qua mutatio ne Saturni aut Iouij in Martium dominatus, necesse est, rex regni, pontificatusq̄; mutatio sequatur, pro natura reſe significationumq̄; q̄ à Marte portenduntur. Ne igitur (si de ijs iudicaturi sumus) aut sponte nostra, aut consulti ab rege, pontifice uel, inconsultius aliqd pronuntiemus aut respondeamus, figuras constituemus tū coniunctionis quæ regno pontificatuiq̄; initium peperit, tū coniunctionis quæ post infecuta cāna p̄buit inity cum ipso dominatore mutandi. Figurasq̄; ipsas probe constitutas inuicem conferemus, collatasq̄; miscebimus, atq; alterius significationes cum alterius significationibus miscendo temperabimus. Quibus temperatis, rebusq̄; de quibus p̄dicturi sumus pro natura sua pensitatis, uix fiet, ut potest, ut in pronuntiando, respondendoq̄; labamur.

COMMENT.

Hanc nos opinionem ut sanam etiam atq; etiam probamus, ueremur tamen ne non satis huic Ptolemæi enūtiatio conueniat, consuevit enim Ptolemæus quoties $\sigma\upsilon\upsilon\upsilon\delta\ \delta\omicron\upsilon\gamma$ id est cōiunctionem dicit, Luna Solisq; coniuñtionem capere, cum autem planetarum aliorum coniuñtionem significare uult, quorū ea coniuñctio planetarū fit, notatim exprimit. Quocirca cum hoc in loco synodū tantum dicat, Solis ac Luna synodus intellegenda uideatur iuxta cōsuetudinem eius. Adhæc ubi dicit ambas misceto, si de coniuñctionibus planetarum aliorum, q̄ de Solis Lunaq; coniuñctionibus intellegeret, ambas non dixisset. Nam ex quo regnum principatus ue cepit cum alias atq; alias planetarum coniuñctiones fieri cōtingat, singulisq; coniuñctionibus initia (ut ipse ait) nuntentur, non ambas id est duas tantum diceret, sed quod fuisse contigisset. Sin duas tantum postremas intellegē uellet, non dixisset ambas misceto, sed duas postremas. Verba ipsa Græca sunt $\alpha\mu\phi\acute{o}\tau\epsilon\rho\alpha\ \chi\upsilon\mu\epsilon\tau\acute{\alpha}$ id est ambas figuras, siue utrāq; figuram. Igitur cū $\sigma\upsilon\upsilon\upsilon\delta\ \delta\omicron\upsilon\gamma$ tantum dicat, nec cuius sit addat, sitq; mos Ptolemæi Solis Lunaq; coniuñtionem significare, quoties $\sigma\upsilon\upsilon\upsilon\delta\ \delta\omicron\upsilon\gamma$ tantum dicit, adhæc cum ambas, non omnes nec duas postremas dicat, & planetarum coniuñctiones plures ac diuersæ sint, ac regno principatuq; permanente, multas fieri contingat. Contra cū interrogatiōes ipsas necessario proxima una Solis Lunaq; coniuñctio antegredietur, altera item una proxime sequatur, hæq; tantummodo sint due, iure cum ambas dicit, duas has Solis Lunaq; coniuñctiones dicere uidetur, quarum altera, ut dictum est, proxime antecessit, altera proxime sequitur, ipsaq; Ptolemæi uerba sic erunt intellegenda. Ex figuris;

scilicet interrogationis ac nouilunij, quā nouiluniū interrogacionem ipsam proxime antecessit, non ante iudiciū feres quā figurā nouilunij mox insequentis feceris propter principia quæ in uno quoque nouilunio mutantur, atque ubi coniunctionis utriusque & antecessæ & futuræ constitutionem, feceris, simul utranque miscebis & conferes, significationesque inuicem comparabis, quibus mixtis, comparatisque errare non poteris. Poterit autem qui hæc uiderit summum quoque iudicium utraq; de opinione ferre.

PTOLEMÆVS.

XCIII.

LOCVS POTENTIORIS EX DOMINATORIBVS

Ea quæ in cogitatione sciscitantis sunt, indicat.

PONTANVS.

Qui ad nos consulturus uenit, de re profecto aliqua quam aut destinauit facere, aut destinaturus est, ut consulat uenit, forsitan etiā tentarus uenit. Vt cunq; sit, non sine animi sui motu uenit ad consulendum. Qualis autem motus eius quæque consultoris mens sit, & quā in rem intendat, dominatorum princeps monstrabit. Cum enim interior animi motus causa sit quæ illū ad interrogandum adducat, cognito atque inspecto planeta, qui motus eius excitator est, mens uoluntasque consultoris ipsius apparebit. Prima igitur motus illius causa ab dominatorum principe, ubi plures dominatores erunt, id est qui ex omnibus maxime pollens est, quaeretur. Pollentissimus autem erit qui in cardine collocatus & plures et digniores progatiuas habebit ac felicis illustrabitur, & quacunque parte consideratus maiore auctoritate perditus erit. Hoc autem inueniēto, loci quoque & signi in quo positus est qualitas adnūaduertēda est. Namque si decimo in loco erit, inens cogitatio, propositūque

COMMENT.

eius de ijs rebus erit, quæ loco decimo ascriptæ sunt, præterea de gerendo magistratu, de dignitate, de magisterio, de regno, deq; actionibus ad hæc ipsa pertinentibus. Quin etiam ut propositum consultoris & id in qd ipse intendit est magis magisq; introspiciatur, natura dominatoris illius qui cæteris præ se probe examinanda est, ac uidentæ res quæ potestati significationiq; eius attributæ sunt. Nec ab re fuerit, aspicientium qualitates consyderare, ut unà miscere, siqd miscendum uidebitur possis. Oportet. n., mathematicum scilicet esse, cuius solertia in miscendis temperandisq; signorum ac planetarum qualitatibus, eorūq; significationibus potissimum perspicitur. Hoc enuntiatum cum ad interrogationes planè pertineat, sitq; superiori subiectum, uideri fortasse poterit non nihil opinionem nostram sustetare, ut quæ superiori tradita sunt præcepto, de solis Lunaq; non de aliorum planetarum coniunctionibus intelligenda sint. Consuevit enim Ptolemæus eiusdem materiae præcepta coniungere.

PTOLEMÆVS.

XCV.

QVÆ Cum singulis oriuntur decurijs, ea nati uoluntatē ad artem quam tractat comprobat.

PONTANVS.

Quanta mathematici cura & q̄ intentum studium eē debeat, singula Ptolemæi non modo præcepta, sed propè uerba nos docent, sunt enim tum multiplices, tum maxime difficiles eius consyderationes. Atq; ut ad rem, quæ de agitur, quæ qdē obstrusissima est, ueniamus. Vetusissimorum mathematicorū sententiæ conuenere, ut in singulis decem gradibus signi cuiusq;, quos decem gradus Græci δὲ καὶ οὐς, ego sæpius decurias uocaui recentiores satis inepte facies appellant, imagines quædam atq; sit

simulacra cum ipsis quodam decurijs orientur, ea Græce dicuntur ταραματέλλοντα, à nostris hodie, ut dixi, uocantur imagines, ego libentius uocarim simulacra. Hæc inquam simulacra in genituris, natalitijsq; stellarum decretis cum primis sunt consideranda, quod ad imaginariam uim imprimendam plurimum conferant. Quamobrem ut intellegere possimus quas ad res natus ille cuius mores, ac fatum quærimus, propensior futurus sit, non parum profuerit perscrutari, quod cum ascendente nati eius simulacrum exortum sit, si quodam in orientis cardine constitutum ac uim suam in imaginaria illius imprimens, magis ac magis nati phantasia excitabit, qua excitata uoluntatem etiam in generabit, atque à planetis signisq; in generatam etiam auget, ut eas artes sequatur, atque in ijs uersetur, illis denum ipsis delectetur, quæ à simulacro ipso significantur, ad quæ exercenda ab insita ui simulacricomouetur. Ausimq; affirmare secretas quasdam appetitiones, animorumq; propensiones ab his potissimum simulacris defluere. Dicitur autem cum prima Arietis decuria nigri hominis simulacrum oriri stantis quodam et albo indutum, percinctiq; atque irato similis, magno quodam corpore, rufis oculis ac ualidis uiribus. In secunda decuria mulieris simulacrum cuius uestis exterior quidem rubra, interior alba est, et ipsa pedem alterum protendere uidetur, ac si ornatum, uestem, ac filium inquirat. In tertia simulacrum albi hominis, cæterum rufi capillo, ac uestitu rubente, ipse inquietus atque irato similis, aureamq; armillam manu gestans, ligneum baculum præferat, eo mentis acumine, ac nouorum artificiorum studio, ut uideatur bona multa præstare uelle, quæ tamen ut cupit implere nequeat. Hæc de Ariete attingimus, ut ex his

COMMENT.

leffor intelligere aperte possit quæ sint hæc simulacra de quibus Ptolemæus præcipit, atq; ut ex simulacri curi usq; habitu quid nato portendatur conijciat.

PTOLEMÆVS.

XCVI.

SIGNIFICATIÒ eclipfis decreta sunt eius quæ propius cardines. Considera etiam naturã stellarum simul consistentium tum erraticarum, tum fixarum, ac etiam simulacra coorientia, & secundum hæc pronuntia.

PONTANVS.

Luna Solisq; obscuratio Græce $\epsilon\kappa\lambda\epsilon\iota\psi\iota\varsigma$, à maioribus nostris deliquiũ & defectus indifferenter dicitur. Eius vires rebus his inferioribus afficiendis potentissimæ et, ut ita dixerim, principalissimæ sunt, quandoquidem luminaria ipsa corpori spirituiq; id est uitæ dominantur, ac radijs agitationibusq; suis elementa ipsa, quæq; ex elementis constant, sic moderentur, ut rustici etiam id intelligant. Iure igitur à mathematicis quoties contigerit, diligentissime obseruanda est, siue ea Solaris, siue Lunarum eclipfis fuerit, atq; eò magis quod docti indoctiq; eclipfes ipsas mirum in modum formidant. Quid enim horribilius q̄ fulgentissima illa corpora tenebris atq; obscuritate obducta, repente oculis eripi? Ipsorum aut defectuum significationes maiores minores ue tum pro ipsorum magnitudine aut exiguitate, tum etiam pro cæli locis in quibus fieri eos contingit, esse cõsueuere. Cardinales enim pollentiores sunt, ac uehementius afficiunt, quippe cum cardines sint prima mundi loca, in quibus planeta collocati cum maiestate præsideãt. Quòcirca recte Ptolemæus dixit, eclipfis decreta illa quidem significantia id est admodum potentia esse, quæ propius card

*dines sunt, uidelicet quæ significantur portendunturq̄;
 à defectu q̄ sit in gradibus cœli angulo proximus, aut
 in loco cardini finitimo ea fore maioris efficacix. Verũ
 ad significationes ipsas exactius cognoscendas duo in
 primis à mathematico uidenda sunt, spatium defectus,
 id est quantitas obscurationis, & cardinum propinq̄-
 uitas. Quibus uisis restat etiã considerare quæ stellæ siue
 fixæ, siue erraticæ cum Sole Luna ue simul sint, dum ip-
 sa luminaria deliquescunt. Simulacra quoq; quæ dixi-
 mus Græce κωκάρια τὸ ἀπομακρύνει τὸ ἄλλοι τὰ ἢ uidelicet cũ
 horoscopo atq; ascendente decuria exurgunt uidenda.
 Quibus uisis, in speculisq; pro natura loci & stellarũ con-
 iunctarum, proq; simulacri significatione iudiciũ profe-
 remus. Atq; (ut distinctius pronuntiare possimus, quib-
 us in regionibus significationes illæ casuræ sint, aut qu-
 bus minentur urbibus mundi declinationes, quæ Græ-
 ce dicuntur κλίματα ψυδαρίμους, nec nõ cardines
 id est ortum, occasum, mediũ & imũ, ̄uersiones etiã
 regnorũ & urbium & geniturarum, ut intellegamus
 quibus regibus, regnis, populis, nationibus, ciuitatibus,
 hoibus deniq; ea quæ portenduntur immineant, quibus
 etiã in rebus damna sint obuẽtura, in domesticis ne fa-
 cultatibus, an in dignitatibus, an in uxore, liberis, præ-
 dijs, rebus ue alijs, an denique in uita, pro natura loci
 quẽ signũ illud obtinebat in genituris hominũ, in fun-
 dationibus urbium, in creationibus regum, in figura
 ̄uersionis anni, quo in signo defectus factus est. Tẽpus
 autem quo significationum effectus manifesti fient
 ex præceptis quæ superiore libro tradita sunt, intelle-
 getur. Horæ namq; & horarum minuta partes annos,
 menses, ac dies indicabunt. In primis autem ψυδαρίμους*

COMMENT.

nos oportet, an cardo eclipsi proximus, sit cardo diei noctis'ue, qua deliquium fit, an figura conuersionis anni, an creationis regis, an foundationis urbium, an genitura, et si ē cardo diei noctis'ue, quē locū signū id tenebat in genitura, in fundatiōe, in regiscreatione, ut iudiciū qđ ferendū est, cōstare sibi possit. cū errare necesse sit, ubi hęc fuerint neglecta. Quod reliquū ē, quodq; aliās diximus, nos indifferenter pro arbitrio atq; ut locus ipse magis suadet. nomen ἀποτέλεσμα conuertimus nunc effectum, nunc significationem, nunc decretum, ut hoc loco, nunc iudiciū, nonnunquā operationem, actionem, efficaciam.

PTOLEMÆVS. XCVII.

RES de qua est sciscitatio, breui perficitur, cum nouilunij seu plenilunij dominus cardinalis est.

PONTANVS.

Hoc præceptū ad quæstiones hoc est interrogatiōnes tm̄ pertinere, authoris ipsius uerba declarant, & ipsum p. se quidem patet, Tanta aut̄ uis authoritasq; cardinum esse perhibetur, ut negotiū de quo cōsulimur, non solum faciendū, sed breui etiā perficiendū decernat, si dñs nouilunij, plenilunij'ue in cardine sit inuentus. Licet aut̄ dominus ipse cardinalis sit, uidendum tm̄ ne in depressione sua langueat, ne'ue à maleficis stellis hostiliter irradietur. hęc enim negotium ipsum non parum impediunt. Quod aut̄ ad translationem ipsam pertinet, Græce ubi à nobis dominus dicitur est κύριος. ne quis pro domino accipiat dominatorem, qui Græce dicitur ἐπιμακροτυτώρ. Et dominator quidem est qui pluribus maioribusq; prerogatiuis præditus est, dñs qui signo præest. uerbi gratia. Mars est dominus Arietis, Sol Leonis; Mercurius

Mercurius Geminorum. Vbi etiam Græce est $\pi\rho\alpha\gamma\mu\alpha$ nos res trāstulimus. Nam & rem & negotium Græce $\pi\rho\alpha\gamma\mu\alpha$ significat. Meminisse ēt debemus superiore libro dictū esse, ubi dominator nouilunij cardinalis esset, significare quæ toto essent mense futura. quod q̄dem non mediocriter confirmat hoc quod nūc de negotio ꝑficiendo dicitur, sed illic de dominatore tm̄ nouilunij mentionem facit, hic de dño ēt plenilunij. In enūtiato sexagesimo secundo, item sexagesimo quarto nullā de plenilunij dominatore mentionem facit, præ se ferens aliam in rebus ac negotijs alijs ꝑsyderationē habendam esse, & nouilunium q̄dem principalius est, pleniluniū secundæ eiusdem authoritatis, cum nouiluniū mensis cursusq; seriem inchoet, plenilunium non ab se, sed ab nouilunio principium trahat. Dñm hunc plenilunij nouilunijq; non putamus intelligendū qui signo dominetur, in quo coniunctio oppositio'ue facta est. nā de more suo dominum loci nouilunij aut plenilunij dixisset, sed potius signi dominum, quod coniunctionis oppositio'is'ue tempore horoscopat. Videndus est igitur dominus plenilunij, si plenilunium antecessit interrogationem, sin nouilunij præcessit, dominus eius inspicietur. Huic enūtiato adiecta etiā nō nulla sunt in libris qui ex Chaldaeo ꝑuersi sunt, quæ & si uana non sunt, à Ptolemæo tamē hac in parte non traduntur, neq; Græcis in codicibus leguntur.

PTOLEMÆVS. XCVIII.

Traiectiones atq; cinitæ secundas partes in iudicijs ferunt.

PONTANVS.

Cū dixisset maximas ac ualētissimas eclipsiū significatio-
nes esse, hoc in loco docere nos uoluit, quā & cometarū

Dere. Cele.

S

COMMENT.

& traiectionum habere rationem debeamus. Eclipses enim in cælo fiunt, cometae in aere. Et cometae quod cum stellae non sint, ita tamen igne sciunt ut stellae putentur, contra Sol ac Luna cum sint stellae & quod luminare, fulgore repente ablato ac si deficient, obscurantur. quae obscuraciones eclipses uocantur. Eam inquit de crinitis traiectionibusque cum in aere cernuntur, rationem habere nos oportet, quae habenda de ijs est, quae non proprijs sed alienis, non primis sed secundis partibus uidentur, uiribusque utuntur minoribus. Et secundaria quod, sic enim uocari par est, ab stellis excitata, ac sursum ducta, raptaque, in corpusque obdensata, in aere cernuntur, quae stellarum ipsarum opera, ut ab illis effecta merito dicuntur. At stellae cælo feruntur, suntque efficientes causa. Itaque prima ac potissima illarum partes ad significandum atque efficiendum sunt. quam ob causam prima maximaque tribuenda ijs auctoritas est, secunda uero auctoritas & ut ita dixerim, mutua uel potestas secundarijs. Quae autem sint quae dicuntur secundaria Ptolemaeus docet, crinitas & traiectiones nominans, quas ipse διαττοντας, & κομητας, sua id est Graeca lingua uocat. Et cometae quod qui sunt omnes intelligunt, traiectiones uero sunt, quas transcurrentes stellas nouo nomine quodam uocant, quales sunt ignitae trabes & faces & titiones & iacula, quae a iaciendo sicuti traiectiones a traiciendo nomen traxere, de quibus a physicis cum de meteoris agunt, multa dicuntur. et nos ea uersibus complexi sumus. Hoc loco memores esse debemus et tertij decimi enuntiatum, quod est, cum caelestis affectio quippiam significauerit, adiutricibus et corruptiujs stellis, hoc est secundarijs utere. Nam nec propriae secundarijs utendum est, quod primae significationes earum sint, sed quod

*causæ primitiuae cū non tam sint in prōptū, sitq; mathe-
matico p̄iectura opus, ut in ipso initio dictū est, secūda-
ria ipsa ut effectus q̄dam ex causis primitiuis manātes,
signa quaedā sunt, quæ causas ipsas indicant. Ea signa se-
cūms mathematicus de causarū significationibus iudici-
um ferre certius poterit, quæ admodum medicus, qui
& ipse quoq; signa sequitur de morbis. Sunt enim secun-
daria ipsa, indicia quaedā cœlestiū causarū, sicuti signa
quæ in morbis obseruātur, indicia causarū, unde morbi
ip̄si generātur. Igitur & hoc ipsum & q̄ sequitur enun-
tiata, cū traiectiones, & crinitæ secūda q̄dā stellæ sint,
post præcepta obseruationesq; de stellis quæ cœlo feruntur
traditas, p̄uenientissime obseruanda traduntur.*

PTOLEMÆVS.

XCIX.

Traiectiones aeris siccitatem indicant, quæ si ad unā partem feruntur, ab angulo illo uentum indicant. Sin in diuersas feruntur partes, aquarum imminutiones, aeris turbationes, & exercituum incursiones indicant.

PONTANVS.

Consentaneū erat, ut traiectionum crinitarumq; significationes quas secūdas esse uult in iudicando, distinctius explicaret. Cū aut̄ Ptolemæus ip̄se alias traiectionum, alias crinitarū significationes esse cerneret, primo loco de traiectionibus, secundo de crinitis præcipit. Traiectiones igitur quod à traiciendo dicantur, ip̄so noie declarant cuius naturæ sint, quodq; nunc in hanc, nunc in illam, nunc in aliam atq; aliam mundi regiōem traiciantur, siquidem ab uno cœli tractu uersus alium impetu quodam actæ feruntur. unde etiam à quibusdam discursus uocantur. Quoties itaque ab uno cœli tractu

COMMENT.

*altum uersus feruntur, uentum ab eo à quo discedunt
 tractu flaturum denuntiant. uerbi gratia. Cū ab occi-
 duo cardine orientem uersus discurrunt, futurum indi-
 cant ut ab occasu uentus paulo post oriatur, quod tra-*
ctus ille unde traiectio ipsa labitur, uaporū abunde ple-
 •• *nus sit. Qd̄ sentiens Plinius ait, Fieri uidentur & discur-*
 •• *sus stellæ nūq̄ temere, ut non ex ea pte truces uenti exo-*
riantur. qd̄ nos carminibus quoq; testati sumus nostris.
Quin etiam qua se incandens nocte extulit ignis,
Ille quidem claro signans liquidum aerā tractu,
Inde ruet portis quam primum uentus apertis.
 Vbi uero diuersis è mundi regiōibus, pluribusq; simul è
 partibus traiectiones rapiuntur, uenti quoq; plures ac di-
 uersi erumpunt, ipsaq; uetorū uarietas aerē turbabit.
 Indicatur èt aquarū penuria ac raritas pluuiarum. Cū
 enim è uarijs traiectiones partibus ferantur, necesse est ut
 pars illa siccis aspirationibus admodū abundant, è qu-
 bus traiectiones ipsæ pstant, cuius etiam qualitatis uenti
 sunt. siquē aridos halitus eos esse phisici uolunt. qn̄ etiā
 aeris turbationē scqui necessariū est. multitudo enim ex-
 halationē uarijs aeris tractibus impulsā, cū & uenti et
 ipsæ sibi inuicem exhalationes aduersentur, turbas ut ex-
 citet oportet. Tanta hæc aridarū exhalationū copia, si-
 ne pluuiarū raritate & aquarū penuria esse neqt. Plu-
 uijs enim cessantibus, ac terra ipsa exhalando exucta
 exiccataq; ad apertis terræ foraminibus, cū aer inclusus
 exhalet, necesse est fontes quoq; ipsos arefcere, quorū ge-
 neratio est ab aere in intimis terræ locis pcreto, qui fri-
 gore addensatus in aquā pueritur, qua manante fontes
 scatent, ac fluuij labuntur. Atq; hæc qdē in aere terrisq;
 à traiectionibus significantur. Quod uero ad homines q

In terris uiuunt, atq; ex aere spiritum ducunt attinet, sic se habet. Traiectiones hæ præsertim ubi frequētiore atq; maiores fuerint, hostium incursus obnuntiant. Cuius rei ratio hæc uidetur esse, quod exhalationum harum causæ sint stellæ calidæ siccaq; temperatura, quæ nō aerem solum inficiunt, illū arefaciendo, sed calefacto atq; exiccato humani corporis sanguine, rubram bilem quæ cholera nunc dicitur magis ac magis incendunt, cuius proprium est propter insitam efferuescentiam ad impetus uiolentos ac rapaces ferri. Quo fit, ut homines impellente cholera, sanguinis freno abrupto ad ripas, discordias, rapinas, denum ad arma rapiantur. quarum quidem rerum traiectiones sunt significatrices. Caterū causæ penes stellas sunt, quarū motibus agitationibusq; elemēta in diuersas qualitates ita uertuntur, ut nūc hæc, nunc illæ qualitates exuperent, de quarum exuperantia hæc ipsa quæ quotidie uidemus, efficiuntur. Ex his traiectionibus eæ quæ trabes dicuntur à multis, emicuisse referuntur, cum Lacedæmonij classe superati Græciæ imperium amisere, Fulsisse ēt in cælo sanguinea quadam species, quo tempore Philippus Græciæ urbes afflixit. Generantur autē & trabes & faces & iacula, quæq; alia sunt eius generis hac rōne & uia. Terra Solis radijs calefacta cum uaporū multorū plena sit, eos emittit. foraminibus apertis atq; à calore dilatatis. Quod nostris etiā corporibus accidit, ut calore atq; æstu sudorem plurimū mittant. Ipsa terræ exhalatio duplex est, altera humidior, quippe quæ uaporosior est, altera sicciior, quod exucto terræ humore qui exhalat spiritus furmidus est. Igitur halitus hinc à calore sursum raptus, ubi ad altiores aeris partes perlatus est, assiduis exhalat

COMMENTI.

tionibus auctus, tandem, incenditur, incensusq; emittat, et pro ipsius longitudine latitudineq; nunc in facis spem, nunc trabis, alias iaculi, alias et draconis ignescit. Ex eadem arida aspiratione et uenti generantur. Siq; de uentus (ut Aristotelica definitione utamur) est agitata quaedam circa terram arida et solo aspirationis multitudo, Quocirca cum arida ex aspiratione et traiectiones et uenti fiant, naturale est, ut e qua parte traiectiones impelluntur, ex eadem et uenti perflent. Fit enim significatio, regionem illam siccis halitibus refertam esse.

PTOLEMÆVS.

C.

Comatae quorum intercapedo est undecim signorum a Sole, si apparuerint in cardinibus, regni alicuius rex, aut ex principibus regni aliquis morietur. Sin in loco succedente, bene se habebunt quae thesauri eius sunt, sin tamen gubernatorem mutabit. Quod si in loco declinante, morbi ac repentinae mortes erunt. At si ab occasu mouentur ad ortum, externus hostis regiones incurfabit, sin non mouentur prouincialis hostis erit.

PONTANVS.

Stella crinita, quam comatam non minus recte diceremus, quia noctu quidem conspici solet, ea matutino tempore in orientis caeli parte primum apparere, nisi undecim a Sole signis remota nequit, si tamen a Sole in crinitam per signa subsequencia numerando progrediamur, quemadmodum fit in quaerendo loco partis fortunae tempore diurno. Hac enim ratione undecim signis a Sole enumeratis, si comata stella in horoscopo fuerit, inuenietur Sol triginta sub terram gradibus aut circiter ab horoscopo distare, quoniam si propinquior esset, cerni cometes non posset, quippe qui solari splendore afflatus, ac

tantū luminis maiestate uictus oīno deliteſceret. Eadem comata ſtella in parte occidui cerdinis ueſperino tempore apparere neq̄, præterq̄ undecim à Sole ſignis remota, ſi tamen à Sole in crinitam, quemadmodū fit in quarendo loco partis fortuna nocturno tempore, per ſigna quæ antecedunt numerando per gemus, propter eādem quæ dicta eſt cauſam. Sol etenim triginta gradibus à crinita remotus, ac ſub terras ab occaſu ꝑcipitatus oculere nobis illam nequaq̄ poteſt, uerbi gratia. Si cometes eſt in ortu atq; in ultimo Arietis gradu cerni manere poterit, Sole primum gradū Genitorum in hemiſperio inferiori tenente, cum integris triginta gradibus à Sole abſit. Poterit & ueſperi in occaſu cerni ubi in primo Libræ gradu fuerit, ſi tñ Sol in ultimo gradu Leonis ꝑſtitutus triginta gradibus fuerit ſub hemiſperio noſtro ꝑcipitatus. Eadē etiam rōne ueſperino tempore crinita ſtella in principio octauæ loci qui ſuccedit occaſui, uidentam ſeſe nobis offeret, ſi triginta gradibus à Sole diſtet, hoc eſt ſi eius intercapeo ſit undecim à Sole ſignorum, numerando à Sole in cometen, per ſigna antecedentia, ac Sole prius ſub terras delato. Neceſſe eſt igitur cometes ipſe in octauo cœli loco ꝑſpectus, primasq; Cancri partes inſidens, quo uideri poſſit, uti Sol ultimas Tauri partes per agrans, ſub terris feratur. Item in loco declinante hoc eſt in duodecimo; matutino tempore cometes poſitus oculis ſe noſtris ſubtrahet, niſi triginta ſaltem gradibus ſit ab Sole remotus, hoc eſt ut undecim ab eo ſignis Sol receſſerit, ab ipſo Sole in cometen per ſigna ſubſequentia facta diminutione. Aliter enim in ipſo Sol oriēte, aut propinquare in parte ſplēdens, uiſu noſtro hebetato, cometem occulet, qui ut matutino tempore atq; i duode

am loco. Et ultimo gradu Piscium constitutus appare-
 at, necesse est saltem ut Sol in principio Tauri constituatur,
 dum tñ horoscopū non attingat. Hæc est ratio, cur
 dixerit undecim signorū à Sole atq; in loco succedente
 ac declinante, non aut succedentibus ac declinantibus.
 Quoniam locus succedens in parte cœli superiore p̄ter
 octauum alius nullus est. Neq; locus declinans nisi tñ
 duodecimus intellegi potest. In loco. n. nono q̄ à cardine
 mediꝝ cœli decidit, conspici cometes nequit, Sole undecim
 signis, ut ante dictum est, ab eo remoto, hoc est locū
 cœli undecimum tenente, siquidem necesse est meridianū
 penē tunc tempus esse. Cardines plurali numero promul-
 lit, qđ in occasu. Et in ortu hoc contingeret, q̄ duo sunt
 cardines. Hæc ita sunt accipienda, ut de matutino ac ue-
 spertino cometa ortu dicta itelle gantur, utq; in locis his
 cometes mane aut uespero oriri nisi undecim ut dictum
 est, signis inter Soleni cometemq; interiectis non possit.
 Sed iam loquendi obscuritate discussa ad iudicia signifi-
 cationesq; ueniamus. Stella igitur crinita si ortum ma-
 tutinum uespertinum uel in cardinibus faciet, matutinum
 in gradibus orientis cœli, uespertinum in gradibus occi-
 dentis, mortē ob cardinū dignitatem regis regni eius
 qđ signo in quo apparet subiectum est indicat, si mi-
 nus, magni certe alicuius principis ex ijs principibus q̄
 in regno illo dominatus habent. Quæ mors citius acci-
 det, ubi crinita matutinū ortum faciet, serius cū uesperti-
 num. Siqđē matutini exortus ocuus agunt uespertini
 tardius. Eadem crinita cum exortum uespertinū in suc-
 cedente hoc est octauo loco fecerit, mortem indicat regis
 administratoris, eius uidelicet, qui thesauris, ornamentis,
 regiaq; supellectili p̄positus est, Et cuius curæ est illa gra-

bernate. Cum enim cardo regem denuntiet, qui cardine
 ipsum sequitur locus, quod is locus censum denunciet, &
 crinita quoque eius qui regis census hoc est thesauri, orna-
 tus, suppellectilisque curam gerit, mortem denuntiabit. Ma-
 tutinus crinitæ ortus in declinante hoc est duodecimo lo-
 co morbos, mortesque ignobilium hominum decernit. Lo-
 cus enim duodecimus cum ab cardine declinet, nec hor-
 roscopium uideat, sitque hac ratione, ignobilis, ignobili-
 um hominum morbos, atque ex morbis mortes & quod re-
 pentinas, quandoquidem eius repentinus exortus est, signifi-
 cat. Cum igitur crinita in cardinibus orientis aut occi-
 dentis cæli apparens regis mortem, in octauo regionum
 thesaurorum, ornamentorumque perfecti, in duodecimo igno-
 bilium hominum mortes denuntiet, argumentari ex his
 possumus crinitas stellas ortus matutinos, uesperinosque
 quos diximus facientes, mortes semper portendere, ac ni-
 hilominus bella, bellorumque casus significare. Sed bella
 ipsa ab externo mouebuntur hoste, si crinita ita in cælo
 mouebitur, ut appareat in ortum ab occasu ferri, quod mor-
 tus manifestior erit in ortu uespertino, siquidem hoc pacto
 crinita incedens à Sole magis recedit, quam cum est in or-
 tu matutino, quod tunc Solem uersus feratur. Ex quo fit, ut
 breuiter deliteſcat radijs Solis umbrata, ut interdum die-
 bus septem cospiciatur non amplius. Sin crinita ipsa ster-
 terit, ac postea ut fixa manserit, bellum non ab peregrino
 & longinquo sed finitimo ab hoste inferetur. Motus
 enim ille crinitæ stellæ à loco in locum, motum quoque
 hostilem ab una in alteram regionem indicat. Licet autem
 eam non moueatur, bellum nihilominus portendit, ipsaque
 stabilitas atque immotio hostem non aliunde moturæ, sed
 in eadem regione finitimisque locis rebus nouis studere

Bellum excitaturum significat, ut nonnunquam domesticus hostis futurus sit, ut cum civile mouetur bellum, nonnunquam finitimus, ut cum finitimus populus in finitimam populum armatus insilit, interdum ex natione eadem, ut cum duae nationis eiusdem gentes simul concurrunt. Quibus è rebus hoc quoque argumentari licet, uesperinos matutinosque harrum stellarum ortus non solum mortes sed bella quoque semper portendere. Vnde non temere ab docto illo Poeta dictum est, nunquam caelo spectatum impune cometen. Virgilius quoque Iulij Caesaris mortem quae civile bellum peperit, cometen ait antecessisse. Non alias caelo reciderunt plura sereno

Fulgura, nec diritones arsere cometa.

Quid quod uulgus gentesque in eandem hanc sententiam conueniunt? Ac de his haec tenus. Quoniam autem diximus crinitum sidus nisi noctu conspici non posse, uideamus quid Plinius ex Imperatoris Augusti uerbis referat. *His ipsis meorum ludorum diebus sidus crinitum septem dies in regione caeli quae sub septentrionibus est conspicitur, id orientabatur circa undecimam horum diei clarumque omnibus terris conspicuum fuit. Quomodo igitur nisi noctu conspici comata stella nequit, quae circa undecimam diei horum conspecta est? An hoc sic accipiendum est, ut dies non pro Solari, sed pro toto lucis ac tenebrae spatio, quod est horarum uiginti quatuor, accipiat, atque unde cima illa hora non diurni sed nocturni temporis fuerit. Namque corona et circuli qui circa Solis orbem cernuntur, quod nisi diurno tempore non fit, in numero crinitarum, de quibus diximus, non habentur, neque de his author hic noster sentit. Illud omittendum non est, cardines et locum succedentem, declinantemque accipiendos*

hic non esse aut genitura, aut creatiōis sed figura ortus
 crinitæ ipsius, hoc est iuxta positionem ac cæli situm tē-
 pore quo conspici cœpta est, iuxta quam figuram iudi-
 care debemus. Neqd̄ autem omisissum à nobis uideatur
 quod ab Ptolemæo ipso de crinitis stellis secundo apote-
 lesmatum libro traditum est, illud statim subiiciemus,
 quod est huiusmodi. Obseruandæ autem crinitæ stellæ si
 uelle eclipsium tempore siue q̄ncunq; conspectæ sunt,
 generaliter etiam, ut quæ dicuntur trabes, litui ue aut do-
 lia, quæq; huius generis, q̄ppe quarum natura sint, ea
 facere q̄ Martis ac Mercurij propria sunt, bella et astus,
 quæq; ex quibus hæc significantur, eorum ciendorum um-
 bnt. Earum significationes capiuntur à partibus signiferi in
 quibus conspiciuntur & à figuris comæ inuētibus for-
 cæ, quibus mala imminet. Species, euentus & genus
 rei eius in qua detrimentum accidet, à signis in quibus
 sunt, à mora temporis malorum productio, & ab habi-
 tu ad Solem initium eorum. Etenim crinitæ in oriente
 plerunq; apparentes celeritatem designant, uespertina
 tarditatem. Ne autē quæ remotissima sunt à nostrâ me-
 moria, semper referantur, prius quàm Tamyris siue il-
 le Tamorlanus uocatus est, Scytharum ac Parthorum
 Rex, cum innumerabili manu Asiam inuaderet, Ion-
 ginquis è terris mouens in orientis cælicardine ingens
 cometes conspectus est, qui ortum uersus ferretur, hunc
 haud multo post ingens Asiæ penè totius clades secu-
 ta est. Nobis adolescentibus insignis etiam cometes ad
 orientem in Cæcri Leonisq; regionibus multis diebus
 fulsit, tanta longitudinis ut amplius quàm duo cæli si-
 gna comæ suæ tractu occuparet. Eum secuta est Alphōsi
 regis mors quæ Æmiliam, Sabinam, Capaniam, uniu-

COMMENT.

uersumq; regnum Neapolitanum & longo & graui bello implicauit. Secuta est & pestilentia aliquanto diurnior. Annis his superioribus cometes alius tenui primo capite, comaq; admodum breui conspectus est, mox miræ magnitudinis factus ab ortu deflectere in septentrionem cœpit, nunc citato motu, nunc remisso, & qđ Mars Saturnusq; uterq; repedabat, amersus ipse p̄grediēte coma ferebatur, donec ad ipsas arctos peruenit, inde cum primum Saturnus ac Mars recto cursu pergere cœperunt, in occasum iter flexit, tanta celeritate, ut die uno ad triginta gradus emensus sit, atq; ubi ad Arietem ac Taurum peruenit, uideri desijt. Hic & dies plurimos fulsit & qui initio breuior uisus est, adeo creuit, ut quinquaginta gradus atq; ēt amplius occuparet. Non multo post Vssonus Cassanus Parthiæ atq; Armeniæ Rex, ad Euphraten profectus eo consilio ut Asiam inuaderet collatis signis cum Mahometo Turcarum rege ita dimicauit, ut qui ingentem & inferret & acciperet cladē. Duo enim potentissimi exercitus, duo maximi duces in paucis diebus bis conflixere. Eodem tempore Alphōsus Portugalliæ rex satis magna classe in Africam traiciēs duas nobilissimas urbes Tingin et Argillam ui cepit, oramq; Tingitanam armis subactā imperio suo adiecit. Sensimus iisdem temporibus uniuersam Hispaniam quassari bello, & Erricum regem diem obiisse, Carolū quoq; Burgundiorum ducem aduersus finitimos quosdā populos regulosq; eo impetu mouisse arma, ut multorū etiam annorum bellum excitauerit, qđ n̄per eius morte uix finitum est. Anno millesimo ducentesimo sexagesimo q̄rto à natali Christi die, mense Augusto crinita stella in orientis cœli parte uisa est, quæ ab ortu ipso ad meo

dium cœlum crines diffunderet, falsitq; circiter mensu-
 bus tribus, nec añ desijt uideri, q̄ Urbanus Pōñifex Ma-
 ximus diē obiit. Quid etiam secutum est? Mouit è Galli-
 is cum exercitu Carolus, superatoq; Manfredo regnum
 Neapolitanum occupauit, biennio post Pœni in Hispa-
 niam traiiciunt, magnasq; clades inferunt, tandemq;
 fugati ac cæsi. In Hetruria quoq; magnitumultus exci-
 tati, ac plia facta sunt. Anno tertio ab comete Banducar
 Babyloniorum atq; Assyriorum rex Armeniam in gen-
 tibus copijs inuasit, Antiochiam expugnauit, stragemq;
 ingentē Christianorum edidit. Anno post Corradinus
 uictus captusq; à Carolo rege de quo dictum est, ac se-
 curi percussus. Anno sexto ab comete Ludouicus Gallo-
 rum rex in Africam traiecit, Carthaginē uicpit, nec
 ipse nullo post mortuus est, magna parte exercitus pesti-
 lentia absumpta. Cuius morte cognita Carolus de quo
 dixi cum in Africam traiecisset, Pœnorum regē ad tri-
 buta quotannis pendenda compulit. Anno post Scythæ
 quos Tartaros hodie dicimus, Armenijs opem ferentes,
 Assyrijs hoc est Sarracanis fugatis uictisq; Asiam libe-
 rauerunt, quam Christianorum concessu diutius tenuerunt.
 Atq; ut qua uia crinitæ stellæ fiant pateat, ipsa rege-
 natura contemplanda est. Terra ut grauissima, sic etiã
 infima & media est eorum corporum, quæ qd̄ sint re-
 principia, elementa dicta sunt, in quam ut mediam &
 infimam cuncta ferantur. Nam & cœlestium corporū
 radij in eam rectissimo lapsu descendunt, & qcqd̄ sub-
 stinere diutius aer neqt, suoq; impulsu decidens terra
 sese infnuat. Ipsa uaporis & halitus nutricula, Solis
 radijs calefacta quos accepit humores, quos èt aut sibi ipse

COMMENT.

tos relata aut extrinsecus acceptos vapores utero suo for-
 uet, assidua uicissitudine remittit, quos rursus ab aere
 ipso remissos, atque ab Sole stellisque; discussos, moxque; dis-
 solutos accipit ultro citroque; nuncillos exorbens, nunc con-
 tra euomens, alterius his uicibus assidue usa. Cuius al-
 ternae uicissitudinis cum Sol generationis author potissime
 causa sit, tam diu ipsa remittendi accipiendi-que; alter-
 natio persistat, quam diu coelum ac celestium sex stellarum mo-
 derator ipse ac princeps Sol terram circumuehetur. Et quoniam
 quae est terra euolant, in aliquem necesse est locum euolet,
 neque est densissimis atque infimis locis praeterquam ad ea quae
 minus rara sunt supraposita sunt, euolare queunt, qualis
 aeris natura est situs est, qui et terram et aquas am-
 bitu suo complectitur, nimirum aer ipse receptaculum est
 omnium quae est terra aquisque; euaporant, halant, aspi-
 rant, sursumque; subleuantur. Dicere de singulis uaporibus
 halantibusque; et quod de quo fiat uapore halantibus, atque in-
 de himbres, niues grandinesque; et quomodo generentur, locum
 huius non est. Et illa quidem humidis est uaporibus sursum
 perlatis, paulatimque; coactis mox solutis fiunt. Contra co-
 mata sidera est siccis aspirationibus ad superiores aeris
 partes raptis. Duae namque; sunt in aere ipso regiones et tan-
 quam cellae promptuariae, altera humilior, sublimior altera,
 pro natura eorum quae ibi recipiuntur. Et humilior quae
 dem frigidaria quod ibi conueniant quae maxime coacta,
 concreta uel frigore in pluuias, grandines aut niues ab-
 eunt. Sublimior altera calidaria dici recte potest, in qua
 quae aridioris, calidioris uel natura sunt perlata, et quae
 maxime arida sunt incensa, diuersa specie in unum tantum con-
 pacta cernuntur. Sed minime frequens et maxime ad

mirabilis species cometarum est. Nāq; ubi atidæ terrestresq; illæ aspirationes, diuturniores atq; maiores fuerint, tunc in calidariam cellam raptæ, effumantes illi halitus, pauciores primo, ac rariotes, mox accedente multitudine densiores facti, post magis ac magis coacti ariditate, atq; spissitudine sua & quodammodo infuliginē uersi cœlestium corporū radus percussi, incensiq; inflantur. Quodq; uniuersa illa materia momento eodem in corpus illud non cogitur, sed paulatim coalescendo, sibiq; inuicem inhaerendo, iccirco ex quo cœpit crescit, alimenta incendio subministrante halitu, post exuperante incendio, deficientibusq; alimentis euanescit. Ante tamen q̄ euanescit conglomeratio illa coalescendo, inhaerendoq; inferiore à parte, quod ascensus ab inferioribus fit, quædam quasi coma cernentibus uidetur. Cuius sit cohalitæ simulq; inhaerentis materiæ tractus longior, quod in apibus uidemus, quæ ramo arboris suspensæ dependentesq; uuarum racemi speciē reddunt, & in mulieribus incedentibus cū uestes posterius trahunt, quam pro materiæ suffumigatæ compactione non unā semper sed aliam atq; aliam speciē præferant, ut ab ijs qui de Meteoris tractant distinctius tractari solet. Nobis satis nunc sit & causam & uiam qua comatæ stellæ generantur ostendisse. Quæ quamuis ab ortu occasum motu eo qui diurnus dicitur rapiantur, tamen nunc aduersæ, nunc obliquæ, nunc etiam sinuosæ, & aliàs celerius, aliàs tardius mouentur. Cuius rei causa est tum materiæ copia maior minor'ue, tum stellarum radij uel trabentes eas, uel impellentes pro qualitate aspectus & uirium efficacia.

IOANNIS IOVIANI PONTANI DE
 LVNA LIBER AD ÆGIDIVM
 EREMITAM.

CADEMIA Salernitana quædiu
 floruit Ægidi Eremita, rerum natura-
 lium, eiusque disciplina, quæ quorundam
 in Græce dicitur, ita quædã tutata est
 partes, ut Latine quoque orationis cul-
 ram minime abiicisse uideatur, multique ex ea schola me-
 dicas res satis et ornate litterarum tradiderint monimen-
 tis, tum prosa oratione, tum carmine. Appareatque magis
 illis bona defuisse tempora, quam suis ipsos defuisse temporibus. Et
 profecto pars ea Campaniæ in qua Neapolis sita est, ma-
 ritima item Lucaniæ ora, Brutiæque ac Calabriæ cum insu-
 la Sicilia ita quædam cognitioni rerum incubuere, ut Phi-
 losophia illic initio nata putaretur, atque apud eiusdem
 gentis homines educata et culta. Quod et Eleates, et
 Locrenses, Tarentinæque scholæ, Siculusque maxime Em-
 pedocles docent, Empedocleæque dogmata clarum fecere.
 Nam si Homeri de Sirenibus ad Ulyssem dicta recte acci-
 piantur, cum tenere se profiterentur illæ cuncta quæ alma
 tellus, eademque multigenia pareret educaretque, quod hæc
 aliud dicta magis innunt, quam rerum quæ in terra gignun-
 tur suntque cognitionem ac scientiam? quæ Physicorum quæ-
 dem est propria. Quid? quod eadem quoque cognitio per
 durauit, percrebruitque, ut pleræque artes bonæ Romanorum
 temporibus ad auos usque nostros summa cum celebritate et
 gloria, continuatis et eloquentiæ studiis, ut Virgilius
 Neapolim

Neapolim non temere florere his ipsis dixerit. Vltima
 igitur Salernitana studia & philosophandi, & La-
 tine quidem philosophandi laudem amifere. Non ta-
 men ut aut Salernitanis aut Neapolitanis meis bona
 hodie quoq; mens non affit uoluntasq; illa, quæ sense-
 rint, ea cum ornatu & copia differendi. Quam ad reus
 nos quoq; pro uirili excitare non desinimus atq; adhor-
 tari ciues nostros, si tñ per Galloꝝ insultationes licuerit
 quod intendimus assequi, dum pacatissima olim regio
 & bonis artibus dedita, illorū nunc armis afflictā ac
 prostrata iacet, languentq; hominū ingenia, tantumq;
 à studijs ijs deterrentur humanitatis ac naturæ, quan-
 tum Galli ipsi ac Germani excitantur ad prædam, ex-
 pergiscunturq; ad cædes ac latrocinia. Tulit olim Py-
 thagoras Samius laudem hanc secum, quod oram illā
 Italiae docuisset, quæ mihi quidem non minus ab inge-
 niorum excellentia & flore magna quondam uidetur
 Græcia appellata, q̄ à frequentia maximarum urbium
 ac populorum excultissimisq; diuitijs, cum tamen stu-
 dia præclarissimarum artium pluribus etiā ante Py-
 thagoram saculis hic floruisent. Itaq; fama hæc nō ma-
 gis uera fuit, q̄ Numam Romanorum regem Pythago-
 ræ eiusdem auditorem fuisse, quippe qui Metaponti do-
 cuerit regnante Seruio Tullio, qui fuit à Numa ipso Ro-
 manorum rex quintus. Nec uero hanc nos laudem Py-
 thagoræ inuidisse uideri uolumus. Et dum naturæ di-
 sciplina, dicendiq; facultati cōsulimus, uetustissimi Phi-
 losophi, eiusdemq; optimi uiri nomini ut detrahamus,
 absit ab ingenio institutisq; q̄ longissime nostris. Do-
 cuerit itaq; uir Samius, & bonus & doctus uir Italiā

DE LVNA.

primus, institueritq; nostrateis homines non ad discipulas modo, verum ad religionem ac dei cultum, fuerit; auditor eius Pompeius rex, dum nos ab insita moderatione, prosecutioneq; uel admiratione potius maxime ingeniorum minime recedamus. Nec tamen Sarnitano illo instituto desinamus aut eloquentiae physicas res adiungere, aut rebus ipsis naturae explicandis ornamentum et comptum. Ne te igitur pigeat caelestis inter cogitationes tuas, studiaq; diuinarum rerum Christianaeq; religionis confirmandae atq; illustrandae, nostrata haec legere, quae sunt de Luna, corporisq; eius maculis, quibus legendis, quod pleraq; Physicorum quorundam aduersentur opinioni, satis scio te magis admiraturum esse inquisitionem de ea re nostram, quam arbitraturum nos uel liuore aliquo, uel maledicendi studio incitationeq; ad haec ipsa tractum, quippe qui ueritatis indaganda gratia moueamur non odio, minime uero aut inuidia impulsus, aut insectandi cupiditate, aliorum uel gloriae detrahendi.

V N A M Aristoteles minorem esse Solem ait, secundumq; ab illo locum obtinere atq; auctoritate tum caloris tum lucis. Cumq; calor et Solaris quidem calor generationis prima sit atq; appositissima causa, nimirum Luna secundo illi succedet in loco, quando minor ea Sol à maximo rerum naturae indagatore iudicatur. Itaq; nec me ipsum puduerit uicariam esse eam Solis dicere et in calfaciendo genitalem ad operam et illuminandis nocturnis tenebris, luceq; terris subministranda. Ipsam tamen suapte

*Natura opacam esse docent menstrui eius discursus, illu-
 minationisq; quotidiana uarietas, quippe qua pro res-
 cessu aut accessu ad Solem suo, nunc corniculata appa-
 reat, nunc dimidia, modo autem tumentior, modo per-
 quam plena, haecq; uarietates formae bis illi accidant sin-
 gulis mensibus, bis etiã contingat, nullam uideri, post-
 lo antequam Soli congređitur, & postquam ab illius
 coitione digressa nouam cursus suspicatur rationẽ. Itaq;
 ueteres Graecia Poeta non ab re finxerunt sub Apollinis
 ac Dianae nomine, fratri eos inter se ac sororis uinculo
 iungi. Quod igitur suapte natura opaca sit, Solaribusq;
 a radijs pro interiecta intercapedine illustretur, Lunam
 pleriq; Latinorum dictam uolunt tanquam luce lucen-
 tem aliena, cum lumine cassa sit proprio. Cui opinioni
 etsi assentiendum uidetur propter scriptorum authori-
 tatem ac temporum, tamen quod ea fortasse ambitiosior
 est, nobis magis placet, nocturna ab illuminatione Lu-
 cenam initio uocitatum; post uero subtracta syllaba qđ
 compluribus in dictionibus usu uenit pro Lucena Lu-
 nam in ore hominum percebruisse, nomenq; ipsa uari-
 tetrum siue Iunoni siue Dianae una tantum commuta-
 ta litera permansisse. Lucere tamen eam dimidiam ubiq;
 ratio ipsa docet. Semper enim dimidium corporis eius
 Solari expositum esse illustrationi ita constat, ut ex in-
 tegris dimidijs, altero semper luceat, qua in Solem pro-
 spectat, altero qua uidelicet parte illi aduersatur opacet.
 Nam corniculatam cum inueniur inferiore quidem a
 parte, tunc uero a superiore pertumescit, ut corniculat-
 io illa inferior superiori coniuicta tumori dimidiationis
 penam integram Lunaris corporis impleat. e contrario*

DE LVNA.

cum inferius intumescit, superius infinnat cornua.
Cumq; mortalibus lucet dimidiata, quæ tñ quarta pars
eius pro obtutu nostro est, altera quidem pars quæ inte-
gram dimidiationem constituit, lucet in mortalibus, &
cum nobis nulla quidē cernitur, illis existit plena, hoc
est ex dimidio toto superiori à parte illuminatur, cumq; illis
nulla, nobis prorsus est plena. Quos it, ut uarietas illi
la figurarum è discursu eius existat ad oppositam nunc
Soliregionem, nunc rursus ab opposita regione ad Solis
congressum. Non desunt tamen qui asseuerent Lunam
ipsam ubiq; lucefcere dimidia plus corporis sui parte, quæ
ea natura sit corporum illuminantium, cum longe ma-
iora atq; corpulentiora sint, quæ uero illuminantur mi-
nora. Quod nos ipsi minime quidem inficiamur, sed alit-
am potius sequendam in ijs esse rationē ducimus. Quæ
tamen antequam explicamus.

Reliqua desiderantur.

P. SYMMONTIVS LECTORI.

O pus hoc de Luna in Pontani scriptis ita ut uides, mancū
inuenimus, cuius reliquum ut alia etiam nonnulla post
authoris obitum, amissum est. hæredum incuria. Nec
his profecto quæ nunc habemus, eadem non incur-
ria obfussæt, nisi nos id ipsum timentes, periculo statim
occurissemus, ereptisq; tanquam è naufragio archety-
pis salua per nos res fuisset. Quare discant præcauere si-
bi quicunq; litteris aliquid mandant, nec se temere si sa-
pient, posteritatis comittant negligentia. Vale.

Epistolam hanc iuuenis olim Pontanus super Herodoto scripsit, per Laurentium Vallensem in Latinum conuerso.

Iouianus Pontanus Petro Saluatori Vallæ, & Ioanni Ferrario. S.

Et si uerecundia mea uix dignum esse arbitror, ut alieno labori meum nomen inscribam, tamen Petro Saluatori Vallæ, & Ioanni Ferrario aliquid à Iouiano postulanti bus difficile dictu esset nō concedere. Efflagitastis enim ut quoniam Halicarnassei Herodoti historijs mirum in modum delectaremini, quas nuper Laurentius Vallensis in latinum conuertisset, sed morte præuentus, incepto operi ultimam nequiverit manum imponere, id breui saltem testarer epistola, ne tātus labor à quo susceptus fuerit, id posteris esset incognitum: Feci itaq; non inuitus ut rogati uestro, eruditissimi hominis famæ consulere rem, quem & uiuum annui, & mortuum etiam lacrymis sum profecutus. Huius autem suscepti operis ratio hac fuit, quod cum ille Neapolim se aliquādo contulisset, salutandi Regis Alphonsi gratia, cui multos ante annos esset cognitus, & de rebus Persarum, ac Graecorum multus inter eos sermo esset exortus, rogatus est à studiosissimo principe, ut Herodotum, quem ea diligentissime complexum esse sciret, sibi latinum redderet. Quod cum ille Regi de se benemerito, ac honesta presertim petenti nō dencasset, ne operam suam, ut erat pollicitus, omnino præstaret, immatura mors effecit. Quo mortuo Rex libros eos, ut erant, Roma sibi deferēdos cur

rari, & in bibliotheca sua diligenter afferuari iussit.
 De hac autem tota conuersione, quod meum sit iudiciū,
 nouistis. Mallet enim unumquēq; sua, quā aliena
 ad nos afferre. Equidem & Ciceronem existimo, si uiue-
 ret, grāto id animo esse laurum, si quis Oratorem su-
 um Græce loqui faceret, & Demosthenem stomachatur-
 rum, si quæ ipse Attice scripsisset; alia quispiam lingua
 eloqui uellet. Quod autem ad Herodotum ipsum attie-
 net, sanè id est, ut existimeni tanti uiri ingenium, non
 parum omnes admirari debere, qui res tam uarias, ac
 tanta diligentia conquisitas, eā suauitate artificiōq; ex-
 plicauerit, ut nihil oino sit, qd eius laudibus recte detra-
 hi possit, nisi forte id aliq; calumniari uelit, quod non
 nulla apud eum ita legantur, ut ficta quā facta potius
 esse uideantur. quæ culpa non magis scriptoris, q̄ tempo-
 rum illorum est existimanda, quam ego uel potissimā
 reor esse causam, cur nouem ille Musarum nominibus li-
 bros suos iscripsit, quasi ipsa operis inscriptione, apud
 posteros id testatum relinquere cuperet. Nam & tem-
 poribus non omnino repugnari potest, & Musis aliqua-
 to etiam liberius, ut scitis, loqui concessum est. Sed de
 hoc licet alij quoq; suum afferant iudiciū, nihil enim
 obfisto. Satis feci, ut opinor, cupiditati uestre, quod si bre-
 uior fortasse sum quā erat uestrum utriusq; auuiditas,
 id occupationibus meis attributis. Ad hæc & Laurē-
 tij nostri, et Herodoti ipsius laudes maiores multo sunt,
 quā ut eas breuis epistola complectatur. Reliquum
 est, ut uos ad legendas historias adhorter, ex quibus, si
 animi quærat uoluptas, non est, unde maior percipi
 possit, si uitæ commoditas, haud ferme inuenietur, ubi

plura melioraq; exempla reperiuntur. Valetz Neapoli. Calendis annarijs. MCCCCLX.

*Florentia per haredes Philippi Iunta. Anno
Domini. M. D. XX. Die Sex
tadecima Iulij. Leone
X. Pont. Max.*

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T.

Quaterniones omnes, præter T Duernionem.

